T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ve TANITIM ANABİLİM DALI
ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ BİLİM DALI

KONYA BASININDA AFİF EVREN (1922- 1977)

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Caner ARABACI

HAZIRLAYAN
Adem DEMİRSOY

KONYA 2008

KISALTMALAR LİSTESİ 8
GİRİŞ 11
BİRİNCİ BÖLÜM
1922–1977 YILLARI ARASINDA KONYA BASINI 22
I. I. Gazeteler 23
I. I. I. *Babalık* Gazetesi 23
I. I. I. I. Kimlik Bilgileri: 23
I. I. I. II. Yayın Politikası: 26
I. I. I. II. I. *Türk Sözü* Dönemi: 27
I. I. I. II. II. Yeniden *Babalık* Dönemi: 28
I. I. I. III. Evren'in *Babalık* Gazetesi Yazıları 31
I. I. I. III. I. Birinci Dönem: (1922- 1932) 31
I. I. I. III. II. İkinci Dönem: (1933- 1945) 33
I. I. I. III. III. Üçüncü Dönem: (1946- 1952) 35
I. I. II. *Zaman* Gazetesi (*Çağ* Gazetesi) 40
I. I. II. I. Kimlik Bilgileri: 41
I. I. II. II. Yayın Politikası: 42
I. I. III. *Selçuk* Gazetesi 43
I. I. III. I. Kimlik Bilgileri: 43
I. I. III. II. Yayın Politikası: 44
I. I. III. III. Evren'in *Selçuk* Gazetesi Yazıları 45
I. I. IV. *Yeni Konya* Gazetesi 47
I. I. IV. I. Kimlik Bilgileri: 47
I. I. IV. II. Yayın Politikası: 49
I. I. IV. III. Evren'in *Yeni Konya* Gazetesi Yazıları 50
I. I. IV. III. I. 1949 Yazıları 50
I. I. IV. III. II. 1960 Yazıları 51
I. I. IV. III. III. 1970 Yazıları 52
I. I. V. *Öğüt* Gazetesi 54
I. I. V. I. Kimlik Bilgileri: 54
I. I. V. II. Yayın Politikası: 54
I. I. V. III. Evren'in *Öğüt* gazetesi yazıları 56

I. I. VI. *Yeni Meram* Gazetesi 56
I. I. VI. I. Kimlik Bilgileri: 56
I. I. VI. II. Yayın Politikası: 57
I. I. VI. III. Evren'in *Yeni Meram* Gazetesi Yazıları 58
I. I. VI. III. I. 1950 Yazıları 58
I. I. VI. III. II. 1960 Yazıları 58
I. I. VII. *Zaman* Gazetesi: 59
I. I. VII. I. Kimlik bilgileri: 59
I. I. VII. II. Yayın Politikası: 60
I. I. VII. III. Evren'in *Zaman* Gazetesi Yazıları 62
I. I. VIII. *Anadolu'da Hamle* Gazetesi 63
I. I. VIII. I. Kimlik Bilgileri: 63
I. I. VIII. II. Yayın Politikası: 63
I. I. VIII. III. *Anadolu'da Hamle* Gazetesi Yazıları 64
I. I. IX. *Işık* Gazetesi 66
I. I. IX. I. Kimlik Bilgileri: 66
I. I. IX. Yayın Politikası: 67
I. I. X. *Ekekon* Gazetesi 68
I. I. X. I. Kimlik Bilgileri: 68
I. I. X. II. Yayın Politikası: 69
I. II. Dergiler 70
I. II. I. *Yeni Fikir* Dergisi 70
I. II. I. I. Kimlik Bilgileri: 70
I. II. I. II. Yayın Politikası: 71
I. II. II. *Konya* Dergisi 74
I. II. II. I. Kimlik bilgileri: 74
I. II. II. II. Yayın Politikası: 75
I. II. III. *Çağrı* Dergisi 77
I. II. III. I. Kimlik Bilgileri: 77
I. II. III. I. Yayın Politikası: 78
I. II. IV. *Türk Folklor Araştırmaları* Dergisi 80
I. II. IV. I. Kimlik Bilgileri 80

I. II. IV. II. Yayın Politikası 80
I. II. V. Evren'in Dergi Yazıları 82
İKİNCİ BÖLÜM
AFİF EVREN'İN HAYATI VE AİLESİ 84
II. I. Ailesi 84
II. II. Doğumu 85
II. III. Çocukluğu 85
II. IV. Öğrenim Hayatı 87
II. V. Konyaspor'da Yöneticilik 89
II. VI. Gazetecilik Hayatı 90
II. VI. I. Gazetecilikle Tanışması 90
II. VI. II. Mesleğe Girişi ve İlk Görevleri 90
II. VI. III. Evren Soyadını Alması 91
II. VI. IV. Eniştesini Kaybı 92
II. VI. V. Görev Yaptığı Gazeteler ve Görevleri 92
II. VI. VI. İşsiz Kalışı 93
II. VI. VII. Komünizm Propagandasından Tutuklanma 94
II. VI. VIII. Kalem Namusu 95
II. VI. IX. Afif Evren'in Kalem Kavgaları 98
II. VI. IX. I. *Ekekon* Gazetesiyle Tartışmalar 98
II. VI. IX. I. I. Avukat-Yazar Fuat Tuygan ile Olan Tartışma 98
II. VI. IX. I. II. *Ekekon* Yazı İşleriyle Olan Tartışma 101
II. VI. IX. I. III. *Bir Muharrir İş Arıyor* Başlıklı İlan Nedeniyle Gerçekleşen Tartışma 103
II. VI. IX. II. Cemal Oğuz Öcal ile Olan Tartışma 105
II. VI. IX. III. Resmi İlan Kavgaları 108
II. VI. IX. III. I. KGC ve Başkanı Namık Ayas ile Resmi İlân Kavgası 109
II. VI. IX. III. II. Konya Valisi Ferruh Şahinbaş ile Resmi İlân Kavgası 112
II. VI. X. Yazı Türü ve Üslubu 113
II. VI. XI. Müstear Adları 115
II. VI. XII. Basın Kartı Meselesi 115
II. VII. Afif Evren'in Görüşlerini Etkileyen Yazarlar 116

II. VII. I. Yusuf Mazhar Bey (Yalvaç 1883- Konya 6 Eylül 1930) 118
II. VII. II. Ayaşlı Şakir (Ayaş 1872 – Konya 1917)..... 119
II. VII. III. Ermenekli Hasan Rüştü Okumuşgil - Kel Şair (Ermenek 1869 – Konya 19 Ocak 1936)..... 120
II. VII. IV. İsmail Zühdü (Konya 1892 – Konya 27 Mayıs 1928) 121
II. VII. V. Naci Fikret Baştak (Konya 1891 – İstanbul 5 Aralık 1948)..... 122
II. VII. VI. Namdar Rahmi Karatay (Kütahya 1896 – İzmir 26 Ağustos 1953) 124
II. VII. VII. M. Zeki Dolbay (Konya 1880 – Konya 23 Şubat 1935)..... 126
II. VII. VIII. Mithat Şakir Altan (Ilgın 1901 – İstanbul 1 Mayıs 1968)..... 127
II. VII. IX. Nurettin Rüştü Büngül (Konya 1882 - İzmir 1951)..... 128
II. VII. X. Muzaffer Hamid (Konya 1896 – Konya 25 Ekim 1934)..... 129
II. VII. XI. Ali Rıza Yalgın (1891–1 Kasım 1960) 130
II. VII. Yaşamının Son Günleri..... 132
II. VIII. Ölümü 135
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AFİF EVREN'İN ESERLERİ 136
III. I. Kitapları/Broşürleri 137
III. I. I. Sinema Artisti Adalet 137
III. I. II. Konya'dan Bir Ses 139
III. I. III. Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler Hattatlar 139
III. I. IV. And 140
III. I. V. Konya Hâdisesi'ne Bir Bakış 141
III. I. VI. Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920- 1937 142
III. I. VII. Atatürk ve Konya 1923- Gelişi 143
III. I. VIII. Konya İçin 143
III. I. IX. Folklor Demeti 144
III. I. X. Bir Irkçıya Erkekçe, Mertçe Cevap 144
III. I. XI. Korkak Kalem Açıkla 145
III. I. XII. Ermenekli Kel Şair Hasan Rüştü..... 145
III. I. XIII. Bir Mutasarrıfın Hatıratı..... 145
III. I. XIV. Eski Ahlâk Kitapları 146

III. II. Dizi Yazı ve Makaleleri 146
III. II. I. Folklorik Bahisler: Atasözleri 147
III. II. II. Masal Değil 147
III. II. III. Atatürk'e Göre Konya 150
III. II. IV. Küçük Tetkikler 150
III. II. V. Atatürk ve Abditollu Hüseyin Ağa 151
III. II. VI. Karacaoğlan'a Dair 152
III. II. VII. Kaybettiğimiz Kıymetler: Merhum Operatör Dr. Eyüp Sabri Bey'in Fikir Cephesi İslâmiyet ve Medeniyet 153
III. II. VIII. Acı Hatıralar 155
III. II. IX. Konya'nın Sulama Davaları 156
III. II. X. Millî Mücadele Konya'sındaki Yazarlar ve Şairler 156
III. II. XI. Gezginden Anılar 157
III. II. XII. Babalıkçı Mazhar- Hayat Hikâyesi 158
III. II. XIII. Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı 159
III. II. XIV. Neler Demişlerdi? 159
III. II. XV. Bir Yolcudan Anılar 161
III. II. XVI. Araştırmalar (Bir Düşünsel Atılım) 162
SONUÇ 164
KAYNAKÇA 167
ARŞİV BELGELERİ 167
SÜRELİ YAYINLAR 167
KİTAPLAR 168
MAKALELER 170
İNTERNET MAKALELERİ 183
KAYNAK KİŞİLER 184
EKLER 185
EK–1: Afif Evren'in Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 4 Aralık 1963 tarihli dilekçe (BSEGM Arşivi) 185
EK–2: Afif Evren'in TTB'na gönderdiği 31 Ekim 1967 tarihli dilekçesi (BYEGM Arşivi) 186
EK–3: Afif Evren ve Ailesinin Nüfus Kayıt Örneği- I 187

EK–4: Afif Evren ve Ailesinin Nüfus Kayıt Örneği- II 188
EK–5: Gazete Sahibi Basın Kartı Başvuru Beyan Kâğıdı..... 189
EK–6: Gazete Sahibi Basın Kartı Başvuru Beyan Kâğıdı..... 190
EK–7: Afif Evren'in Basın Kartı 191
EK–8: Osmanlıca İş Talep Dilekçesi 192
EK–9: Osmanlıca İş Talep Dilekçesi (Transkript)..... 193
EK–10: Komünizm Propagandasından Tutuklanmasına İlişkin Haber 194
EK–11: *Sinema Artisti Adalet* Kitabının Birinci Sayfası 195
EK–12: *Konya'dan Bir Ses* Kitabının Kapağı 196
EK–13: *Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar* Kitabının Kapağı..... 197
EK-I4: *And* Kitabının Kapağı 198
EK–15: *Konya Hadisesine Bir Bakış* Kitabının Kapağı..... 199
EK–16: *Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920–1937* Kitabının Kapağı ve Birinci Sayfası 200
EK–17: *Atatürk ve Konya* Kitabının Kapağı 201
EK–18: *Konya İçin* Kitabının Kapağı 202
EK–19: *Folklor Demeti* Kitabının Kapağı..... 203
EK–20: *Bir Irkçıya Erkekçe, Mertçe Cevap* Adlı Broşürünün Kapağı 204
EK–21: *Korkak Kalem Açıkla* Adlı Broşürünün Kapağı..... 205
EK–22: *Ermenekli Kel Şair* Adlı El Yazması Eserinin Kapağı..... 206
EK–23: *Bir Mutasarrıfın Hatıraları* Adlı El Yazması Eserinin Kapağı 207
EK–24: *Eski Ahlak Kitapları* Adlı El Yazması Eserinin Kapağı..... 208
FOTOĞRAFLAR..... 209
FOTOĞRAF–1:Evren'in Dedesi Ovaloğlu Hacı Abdullah Efendi 209
FOTOĞRAF–2: Evren'in Babası Ahibabaoğlu Hacı Sabri Efendi 209
FOTOĞRAF–3: Afif Evren 210
FOTOĞRAF–4:Yusuf Mazhar Bey 211
FOTOĞRAF–5: Yusuf Mazhar Bey'in Yediler Mezarlığı'ndaki Defin Töreni 211
FOTOĞRAF–6: Afif Evren Konyaspor Kurucuları ile Birlikte 212
FOTOĞRAF–7: Evren'in Abisi M. Nazım Evren 212
FOTOĞRAF–8: Evren'in Ablası Nedime Hanım 213
FOTOĞRAF–9: Şimdiki Yayla Palas'ın yerinde olan *Babalık* Matbaası..... 213

FOTOĞRAF–10: Şimdiki Şahin Oteli'nin bulunduğu yerdeki Babalık Matbaası .. 214
FOTOĞRAF–11: Ermenekli Hasan Rüştü Okumuşgil (Kel Şair) 214

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AİTİA : Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi

ANİM : Anadolu Numune-i İntibah Mektebi

ANMEG : Anadolu Medya Grubu

AP : Adalet Partisi

Bkz. : Bakınız

blm. : Bölüm

BİK : Basın İlân Kurumu Genel Müdürlüğü

BM : Birleşmiş Milletler

BOA : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri

BÖYBDA : Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı

BYA : Bir Yolcudan Anılar

BYEGM : Basın-Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü

BYTGM : Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü

CENTO : Bağdat Paktı

CGP : Cumhuriyetçi Güven Partisi

CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

C : Cilt

DP : Demokrat Parti

DSP : Demokratik Sol Parti

DYP : Doğru Yol Partisi

İEİ : İdman Emniyeti İttifakı

İTM : İttihat ve Terakki Mektebi

KGC : Konya Gazeteciler Cemiyeti

MC : Milliyetçi Cephe

MMKYŞ : Millî Mücadele Konya'sındaki Yazarlar ve Şairler

MP : Millet Partisi

MSP : Millî Selamet Partisi

ND : Neler Demişlerdi?

NATO : Kuzey Atlantik Antlaşması Paktı

RCO : Bölgesel Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilatını

s : Sayfa

S : Sayı

SB : Sovyetler Birliği

SCF : Serbest Cumhuriyet Fırkası

SF : Serbest Fırka

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

SÜ : Selçuk Üniversitesi

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TC : Türkiye Cumhuriyeti

TDK : Türk Dil Kurumu

TFAD : *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*

TİTE : Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü

TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri

TTB : Turizm ve Tanıtma Bakanlığı

vb : ve benzeri

VC : Vatan Cephesi

vd : ve diğerleri

www : world wide web

Y : Yıl

YHA : Yurt Haberler Ajansı

YK : *Yeni Konya*

YM : Yeni Meram

"Günübirlik yaşayan toplumun

unutulanlar listesi uzundur."

Doğan Hızlan[1]

GİRİŞ

Kitle İletişim araçları aracılığıyla aktarılan iletiler belgesel bir nitelik ve değer taşırlar (KAYA, 1985:12). Bu iletilerin aktarılmasını sağlayan gazeteciler bu görevi ifa ederken de tarihe tanıklık ederler. Ayrıca aktardıkları bilgilerin doğru olmasına da gayret ederler.

Gerçeği arayıp ortaya çıkarmak mesleği olarak da tanımlayacağımız gazeteciliğin çalışma koşulları rahat ve kolay değildir. Çoğu zaman harcanan emek ile elde edilen maddi kazanç doğru orantılı değildir.

Sermaye birikiminin ve reklâm gelirlerinin yeterli olmadığı, kâğıt, mürekkep, hepsinden önemlisi de yetişmiş insan gücü bulmanın zor olduğu yıllarda Anadolu'da gazetecilik yapmak, yerel bir gazeteyi uzunca sayılabilecek bir süre yayınlamak ise daha zorlu koşullarla boğuşmayı ve olağanüstü bir çabayı gerektirir. Bu da herkesin kolaylıkla cesaret edebileceği bir iş değildir.

Gazete, ilk günden beri yerleşik iktidarın gerçek ya da potansiyel bir karşıtı olarak görülmüştür (KAYA, 1985:34). Gazetecilik bir de doğası gereği muhalif olmayı gerektiren bir meslektir. Gazeteciliğin muhalif karakteri iktidarla karşı karşıya gelmelerine neden olur. Arsan (www.bianet.org), bu durumla ilgili olarak şunları yazmıştır:

"Güçlü ve egemen sınıf sürekli bazı bilgileri kamuoyundan saklamaya çalışır; gazeteciler ise saklanan bu bilgileri ortaya çıkartmaya. Denilebilir ki,

[1] Doğan HIZLAN (7 Temmuz 2002), Tek şiiriyle hatırladıklarımız, http://www.hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=83022&yazarid=4

gazetecilik tarihi bu iki grup arasındaki (saklayan-ortaya çıkaran) çatışmanın tarihidir.

Gazetecilik, doğası gereği, vicdan sahibi insanların yapabileceği bir meslektir. Başkalarının acılarını, sıkıntılarını, dertlerini kendisine dert edinmeyen, bunlara çözüm bulmaya çalışmayan kişiler gazetecilik yapamaz. Nitekim gazeteci için kullanılan bir başka tanımlama şudur: Gazetecilik acı içinde yaşayanları rahatlatmak; rahat içinde yaşayanlara acıyı tanıtmak mesleğidir. Dolayısıyla gazeteci, varoluşu nedeniyle öncelikle ezilenin, gözden ırak tutulanın, dışlananın yanında olmalıdır. Dışlayan, ezen ve gözden ırak tutanla ters düşmek pahasına da olsa."

1820'li yıllar Osmanlı topraklarında hem basımevi hem de basın açısından yeniden bir canlanmanın hissedildiği dönemdir (KOLOĞLU, 2006:21). 1828 yılında Mısır'da Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından çıkarılan Vekayi-i Mısriyye (*El Vakayi-ül Mısrıyya),* Osmanlı topraklarında yayınlanan ilk yerli gazetedir. Gazetede, Türkçe sayfalar önde, Arapça sayfalar ortadadır (ŞAPOLYO, 1969:100; KOLOĞLU, 2006:24). 1 Kasım 1831 tarihinde ilk resmi Türkçe gazete *Takvim-i Vekayı*'nin yayınlanmaya başlamasından 29 sene sonra ilk vilayet gazetesi *Hadika al-Ahbar* Lübnan'da yayınlanmıştır (KOLOĞLU, 2006:32).

Anadolu'da gazeteciliğin önemli merkezlerinden biri olan Konya'da ilk gazetenin yayınlanması ise, *Hadika al-Ahbar*'dan dokuz yıl sonra gerçekleşmiştir. 15 Kasım 1869 yılında yayına başlayan *Konya Vilayet* gazetesi Konya'da yayınlanan ilk gazetedir. Genellikle bu gazeteler vilayet mektupçularının gözetiminde çıkmıştır. Yazı kurullarında yerel yazarlar yer aldığı gibi siyaset sürgünlerine de yer verilmişti (KOLOĞLU, 2006:34).

23 Temmuz 1908'de Meşrutiyetin ilân edilmesinden sonra oluşan serbestlik ortamıyla çok sayıda gazete çıkarılmaya başlanmıştır (KOLOĞLU, 2005:7). 1908 başında tüm ülkede gazete ve dergi sayısı 120 iken, Meşrutiyet'in ilk yedi ayında 730 imtiyaz başvurusu yapılmıştır (KOLOĞLU, 2006: 87). 1908'in sonlarına doğru Anadolu'nun hemen her kentinde Türk girişimcilere ait basımevleri kurulmuştur.

Bu dönemde Konya'da yaşayan ve gazetecilikle uğraşan bir grup gönüllüden biri de Yusuf Mazhar Bey'dir. Onun yayınladığı *Babalık* gazetesi o dönemde Konya'da yayınlanan gazetelerin en önemlilerindendir. 1930 yılında Yusuf Mazhar Bey'in ölümü sonrasında *Babalık*, eşi Nedime ile kayınbiraderleri M. Nazım ve Afif Evren tarafından çıkarılmıştır.

Meşrutiyetin ilân edildiği 1908 yılında doğan Afif Evren'in çocukluğu, Osmanlı için karanlık ve bunalımlı olan yıllarda geçmiştir. 69 yıllık yaşamı süresince çok önemli toplumsal, kültürel ve siyasi gelişmelere tanıklık etmiştir. Çocukluk ve gençlik günleri, Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu zorluklarla dolu yıllarda geçmiştir. O günleri ve yaşadıklarını Evren şöyle tasvir etmiştir:

"Babamdan henüz bir emekli aylığı bağlanmamış; daha doğrusu, Türkiye'nin, İstanbul Hükümeti'nin içine düşmüş olduğu (acıklı durum ve karanlık) her şeyi durdurmuş olmasına rağmen, annem, tutumlu, ihtiyatlı ve tedbirli olduğu için, askerdeki kardeşlerimize harçlık, erzak ve çamaşır göndermekten geri kalmamıştı. Hatta Kurtuluş Savaşı sırasında bile... Zaman-zaman beşibiryerdelerini, altınlarını bozduruyor; artık kendisi ve yaşamı için fazla bulduğu değerli şeylerini sattırıyor; (annemiz ayrı) en büyük kardeşimize de, özveri göstererek yardım ediyordu. Oysa bu büyük kardeşimiz evli, barklı, mali durumu yerinde, ablası ve eniştesi vardı.

Ben çocuk olmama rağmen, Birinci Dünya Savaşı'nda müttefikimiz olan Almanların ve sonradan Konya'yı işgal eden ve topraklarımızı çiğneyen İngiliz ve İtalyanların askerlerini de görmüş ve tanımışımdır. O dev gibi Hintli İngiliz sömürge askerlerini de... Bu sonrakiler, Demirciler içindeki Bulgur Tekkesi'nde, mescidinde idiler. Kısa entarili, İskoç kılıklı İngiliz asker ve subayları da işgalleri altındaki Konya Demiryolu İstasyonu'nda, depo ve lojmanlarında...

Konya'da ki Rum ve Ermeni azınlıkların şımardıkları günlerdi o günler! Çan seslerinin ezan seslerini bastırdığı günlerdi...

İşte, bütün o sıkıntılı, acıklı, bunalımlı ve karanlık günlerde ve daha sonraları, cefalı vefalı annem bana öksüzlüğümü duyurmamıştı. O, gerçekten sabırlı, dayanıklı, düşünceli, duygulu analardan biri idi." (BYA, blm.22).

Afif Evren'in yaşadığı dönemi daha iyi kavramak için o devrin önemli olaylarına satır başlarıyla bakmakta yarar vardır.

Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan Kurtuluş Savaşı, 9 Eylül 1920'de İzmir'in geri alınmasıyla sona ermiştir. 29 Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilânıyla başlayan süreç sonrasında, Halifelik kaldırılmış, Tevhidi Tedrisat (Eğitim ve Öğretim Birliği) Kanunu'nun kabulüyle de bütün okulların eğitim ve öğretim işleri, millî ve laik ilkeler doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı'nın idaresine bırakılmıştır. Şer'î Mahkemeler kaldırılarak tüm mahkemeler birleştirilmiştir.

20 Nisan 1924'te devlete yeni bir düzen veren Anayasa, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. 25 Kasım 1925'te Şapka Kanunu ile fes kaldırılmış, tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasına ilişkin 2 Eylül 1925 tarihli kararname, 30 Kasım 1925'te yayımlanan kanunla kesinleşmiştir. Hicri Takvim, ezani yani alaturka saat yerine 25 Aralık 1925'te Miladi Takvim, vasati yani alafranga saat sistemi, 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun, 10 Nisan 1926'da iktisadi müesseselerde Türkçe kullanılması kanunu kabul edilmiştir.

Laiklik esası, 9 Nisan 1928'de Anayasaya alınarak, kurumlar laikleştirildi. 24 Mayıs 1928'de Latin rakamının kabulünden sonra Kasım 1928'de otuz altı harfli Osmanlı Elifbası yerine yirmi dokuz harfli Latin Alfabesi kabul edildi. 21 Haziran 1934'te soyadı, 26 Kasım 1934'te Lakap ve Unvanların Kaldırılması Kanunu çıkarılıp, 5 Aralık 1934'te de kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildi.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de ölmesinden sonra Cumhurbaşkanlığına İsmet İnönü getirildi. İsmet İnönü (1938–1950) döneminde İkinci Dünya Savaşı (1939–1945) çıktı. Türkiye, fiili olarak harbe girmemesine rağmen savaş hali ve ekonomisi uyguladı.

Savaş sonrasında 1945'de çok partili sisteme geçildi. Aynı yıl İktisadi Kalkınma Partisi, Ocak 1946'da da Demokrat Parti (DP) kuruldu. Daha önce, 1924 ve 1930 yıllarında yaşanan çok partili siyasal sistem deneyimleri 1924'te kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve 1930 yılında kurulan Cumhuriyetçi Serbest Fırka'nın, çağdaş uygarlığı yakalamanın önünde birer engel olarak görülüp kapatılmasıyla son bulmuştu. 1950 seçimlerinde iktidar CHP'den DP'ye geçince İsmet İnönü Cumhurbaşkanlığını Celal Bayar'a devretti.

Adnan Menderes'in Başbakanlığındaki DP iktidarı döneminde Türkiye hareketli bir iç ve dış politika yaşadı. Türkiye, 1950'de BM'in çağrısı üzerine bir Türk Tugayını Kore'ye gönderdi. Türk Tugayının Kore'deki başarılarının da etkisiyle 1952'de Türkiye, Sovyet yayılmasına karşı kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'na (NATO) kabul edildi. Daha sonra 28 Şubat 1953'te Balkan Paktına, 24 Şubat 1958'de Bağdat Paktı da denilen CENTO'ya girdi.

DP iktidarının, 27 Mayıs 1960'ta Türk Silahlı Kuvvetleri'nin müdahalesiyle son bulmasıyla Cumhurbaşkanlığı'na Cemal Gürsel getirildi. Bu dönemde Kurucu Meclis tarafından hazırlanan Anayasa 1961'de kabul edildi ve aynı yıl seçimler yapıldı. Türkiye, iki başarısız darbe girişiminin (1962 ve 1963 yıllarında gerçekleşen) de yaşandığı 1961- 1965 arası dönemde koalisyon hükümetleriyle yönetildi. 1965 genel seçimlerinde TBMM'nde çoğunluğu elde eden AP ülkeyi 1965'ten 197l'e kadar yönetti.

CENTO ülkeleri, 21 Temmuz 1963'te Bölgesel Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilatını (RCO) kurdular. Cemal Gürsel'in 1966'da ölmesinden sonra Cevdet Sunay Cumhurbaşkanı oldu. Cevdet Sunay'ın Cumhurbaşkanlığı (1966–1973) döneminde artan öğrenci olayları üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri 12 Mart 1971'de hükümete muhtıra verdi. Muhtıra üzerine Süleyman Demirel hükümeti çekildi. Nihat Erim'in başbakanlığında partilerin iştirakiyle yeni hükümet kuruldu.

1970'li yıllar ekonomik durumun kötüleştiği, siyasal şiddetin giderek arttığı ve dış ilişkilerde zorlukların yaşandığı yıllar oldu. Türkiye, 1974 yılında Kıbrıs'ın kuzey bölümüne bir çıkarma yaptı. Bunun üzerine ABD, silah ambargosu koydu.

Cevdet Sunay'dan sonra 1973'te Fahri Korutürk Cumhurbaşkanı seçildi. Fahri Korutürk'ün Cumhurbaşkanlığı (1973–1980) zamanında sık sık hükümet buhranları görüldü. Hiçbir parti tek başına çoğunluk sağlayamadığı için koalisyon hükümetleri (MC) kuruldu. Çok sık hükümet değişiklikleri oldu. Hükümet buhranları toplumda anarşiyi arttırdı.

Başta *Babalık* gazetesi olmak üzere, Konya ve Anadolu basınında önemli hizmetler veren bir üyesi olan Afif Evren'in yaşamı, böylesine hareketli, insan ve toplum hayatını derinden etkileyen savaşlar, sosyal ve siyasal değişimlerin gerçekleştiği bir dönemde geçmiştir. Evren, bu gelişmelerden ve değişimlerden kendisi de etkilenmiş bir gazetecidir. Afif Evren'in yaşam öyküsü, Anadolu basınının diğer pek çok üyesinin zorluklarla dolu yaşam öykülerine benzer. Anadolu özellikle de Konya basınının ve çilekeş emekçilerinin daha iyi tanınabilmesi ve anlaşılabilmesi için Afif Evren'in iyi bilinmesi gerekir. Yaşamı, Konya ve Anadolu basınını anlamamıza yardım edecek önemli ipuçlarıyla doludur.

Afif Evren, Konya basınında üç kuşakla beraber çalışmış, gözlem yeteneği güçlü, hiçbir zaman tarafsızlığı ve eleştirel yaklaşımı elden bırakmamış bir yazardır. Başta şiir, hikâye, makale olmak üzere her türde yazı yazmıştır. Yaşadığı dönem içerisinde yayınlanan gazetelerin büyük çoğunluğunda yazılar yazmış, çok sayıda eser vermiştir. Eserleri, döneminin olaylarını anlamamızda ve kişilerini tanımamızda önemli katkılar sağlayan belgesel bir nitelik ve değer taşıyan belgelerdir. Evren, kaleme aldığı dizi yazılarıyla ve yönetimindeki gazetelerde araştırmacı yazarların eserlerine yer vermesiyle, yerel kültürel birikimin ortaya çıkarılmasında ve tanıtılmasında önemli rol oynamıştır.

Babası *Babalık* gazetesinde çalışırken Evren'i tanıyan Hasan Yögrük[2], çekirdekten yetişme, kültürlü bir kişi olduğunu söylediği yazarı,*"Küfredip de suç unsuru bırakmayan bir kişiydi"* cümlesiyle tanımlamıştır (GÖRÜŞME, 2007).

[2] Hasan YÖGRÜK: 28 Ekim 1940'da Konya'da doğdu. Mahmut Şevket Paşa İlkokulu, Karma Ortaokulu, Gazi Lisesi sonrasında gittiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni 1963'te bitirdi. İmam-Hatip Okulu meslek dersleri öğretmenliğiyle başlayan meslek yaşamı daha sonra kütüphanelerde sürdü. Yusufağa Kütüphanesi memurluğu, İl Halk Kütüphanesi, Mevlâna Tetkikleri

Afif Evren, döneminin yazarları içinde sadece gazetecilik yapan, tüm birikimlerini bu meslekte edinen bir kişidir. Döneminde Anadolu'da gazetelerde yazı yazan kişilerin büyük çoğunluğu bu mesleği ikinci iş olarak yapan öğretmen, avukat, doktor ya da politikacılardır. Evren bu manada da ilklerdendir. Gazetecilik dışında ikinci bir işi yoktur. Tüm gelirini gazetecilikten temin etmiş, kalemiyle geçinmiş, gazetecilik dışında bir işle uğraşmamış, varını yoğunu bu yolda harcamıştır. Bu durumu bir yazısında şöyle ifade etmiştir:

"Bu köşenin mütevazı yazarı, bazıları gibi karşılık beklememiştir. Gözlerini, bir yere, bir sandalyeye dikmemiş, mesleğinin temiz idealini, sevgisini, şöhret, mevki, para ihtirasına kurban etmemiştir. Mesleki otoritesini, gazeteciliğini, şahsi her hangi işi, çıkarı için kullanmak aşağılığını göstermemiştir. Şahıs ve zümre için değil halk ve memleket için hak ve yararlı bildiği yoldan dönmemiştir; eli kalem tuttuğu, kafası işlediği müddetçe de dönmeyecektir.

Bunun yüzündendir ki, seveni azalmış, dostu bile kalmamıştır. Ama ne zararı var; şu memleketin, şu yurt ve milletin bütünlük ve birliğinden, sağlık ve sağlamlığından büyük kazanç, varlığından üstün sevgi olur mu? Bu kalem o dinamik varlığa, her gün biraz daha faydalı oldukça hazzın en temizini duyacaktır." (15 Mart 1947:1)

Evren, yaşamında maddî-manevî her türlü fedakârlığı göstermiş, yazılarında bir gazetecinin yapması gerekenleri cesurca yapmıştır. Çok yazmış, kaleminde hiçbir korku ve endişeye yer vermemiştir. Neyi görmüş, neyi düşünmüşse kaleme almış, *"bunları yazarsam sonunda şunlar olur"* diye bir endişeye kapılmamış, döneminin cesur yazarlarından olmuştur.

Gazeteciliği atlama tahtası olarak kullanmamıştır. Siyasî iktidar ile sıkı bir ilişki içine girerek, alabileceği desteklerle yaşamak yerine, okura dayanmayı tercih etmiştir. Yazılarında tarafsız ve objektif olmayı hiç bırakmamıştır. Siyasi yazılarında çoğunlukla hedefte iktidar olmuştur. Bunu yaparken, iktidarın kendi üstüne baskı kuracağı kaygısını hiç taşımamıştır. Neyi doğru görmüşse onu yazmıştır. *Selçuk*

Enstitüsü, SÜ Kütüphane Müdürlükleri yaptı. 1997 yılında SÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'ndan emekli oldu.

gazetesindeki bir yazısında, kendisini daima hakkın ve hakikatin emrinde, halkın ve Konya'nın hizmetinde olduğunu vurgulamıştır (9 Aralık 1947:1):

"Memleket davaları bahis mevzuu olduğu zaman, şahsi dostluk ve arkadaşlıkları; mesleki doğruluk ve hakikatseverlikten daima uzak tutmayı şiar edindiğimizi söylemeliyiz. Her hangi bir meselenin çürüklük ve sakatlığına, yanlışlığına inandığımız vakit, şikâyet ve tenkitten kaçınacağımız, susacağımız zannedilmesin.

... Tenkitlerimizde şahsiyattan içtinabı; hadiseleri ferdi tesir ve görüşlerin hâsılaları olarak değil, tekevvün sebep ve şartları içinde tetkik ve teşrih etmeyi daha doğru buluruz. Memleketin, şehrin menfaatlerini sarsan, zararını intaç eder mahiyette bulunan hadiselerde hassas davranmamak için bir sebep yoktur.

Nasıl ki, şimdiye kadar hadiseleri mantık ve muhakemenin emrinde ve ışığında objektif görüşlere incelemeye, hakikate daha çok yaklaşmaya çalışmışsak bundan böyle de aynı inancın kuvvetiyle yürüyeceğimizden emin olunmalıdır.

Para, mal, mülk, nüfus... Bunlar bizim için, çoktan bir tarafa bırakılmış ve unutulmuş vasıtalardır. Bunlara baş sedirde yer veren ruh ve zihniyet bizden ıraktır, ırak olsun!...

... Hatırlamak lazımdır ki, bilhassa şehrimizin umduğumuz, istediğimiz inkişafı gösteremeyişinde, hemen hepimizin, bilhassa biz yerlilerin derece derece mesuliyet payımız vardır. Bundan sonra, sevgi ve alakamızı, onun inkişaf ve ilerlemesi uğrunda ne kadar teksif edersek, şüphe yok ki o nispette muvaffak olabiliriz. Zaten ilk merhale de budur. Birbirimize, açık söz, açık yürekle inanarak, kuvvetle yürüyebiliriz."

Tarafsızlığı o boyuttadır ki, Yusuf Mazhar Bey'i kaybettikten sonra, CHF çizgisinde nitelendirdiği *Babalık*'ta, SCF'na ait ilânın yayınlanmasında ve bu parti yanlısı *Hedef* ve *Duygu* gazetelerinin basılmasında da bir sakınca görmemiştir (BYA, blm.127). Yusuf Mazhar Bey'i kaybetmesini izleyen günlerde meydana gelen bu olay sonrasında karşılaştıklarını şöyle anlatmıştır (BYA, blm.128–129):

"Önce tatlı sözlerle okşadılar, çeşitli olanaklar sağlayacaklarını söylediler; baş eğmeyince de tehditlerde bulundular. Toplu halde matbaaya gelerek, matbaanın bile partiye ait olduğunu ileri sürdüler. Ama bunlar, benim için, dayanaksız, belgesiz, boş laflar, zırva iddialardı!

...Serbest Fırka lağvedilip hepsi de derin bir (oh!) çektikten sonra, başyazar Muzaffer Hamit Yardımcı'yı da görevinden uzaklaştırıverdiler!

... Ben, işte o günlerde Babalık'ın tarafsız kalmasını; ne bu, ne de şu yanın propagandalarına aracı ve alet olmamasını istemiş ve savunmuştum.

... Doğu politikacılığının, eyyam politikacılığının türlü oyun ve dolaplarını ilk kez, genç yaşında bir gazeteci olarak görüyor; çıkarcı, mideci, yalancılardan tiksiniyordum.

Bu adamlar "tavşana kaç, tazıya tut!" politikası (!) izlemekte de gerçekten usta idiler!

Ben genç idealist bir gazeteci idim. Her zaman gerçekçi kalmak, erdemli olmak; olayları gerçek ve sosyal nedenleriyle yansıtmak ve yine gerçeklerin ışığında değerlendirmek azim ve kararında idim. Mazhar Bey, yalandan, yalancıdan nefret ederdi ve bana da, doğru haber almamı, doğruyu yazmamı söylerdi! İşte, daima bu yolun yolcusu oldum ve sonuna kadar da öyle kaldım!"

Suçlarım başlıklı yazısında kendini eleştiri ve muhalefet hayatını besleyen bir kişi olarak tanımlamış, *Gelen ağam giden paşam* demediği, daha yakın bir tarihe kadar medeni cesaret göstermeyen demokrasi kahramanlarına hayran ve yakın olamadığı için kötü adam olduğunu yazmıştır (24 Kasım 1950:1).

Bir daha!, başlıklı yazısında, tek partili devirde yazdığı yazılardan dolayı kendisinin ve müessesesinin büyük zararlar gördüğünü belirttikten sonra, *"Saat 12'yi geçtikten sonra DP'nin iktidarına alkış tutan bazı menfaatçi politika kalpazanları bilsinler ki, Afif Evren, hangi partiden olurlarsa olsunlar; bilhassa mahzun Konya için, doğruluk ve feragatle çalışanlara, daima halka doğru giden ve eser verenlere,*

şahsiyat ve hissiyattan uzak kalarak, ancak sevgi ve şükran duyacaktır" demiştir (25 Mayıs 1951:1).

1922 yılında adım attığı ve eniştesinin iki emanetinden biri olarak gördüğü *Babalık* gazetesini yaşatmak için çok uğraşmıştır. Abonelerin ve resmi ilânların yok denecek kadar azalması ve yeterli sermayeye sahip olmayışı bu amacına ulaşmasına engel olmuştur. Anılarında kapatma kararı aldığı günlerdeki koşulları, *"Bağımsız, özellikle de Atatürk ilkelerine bağlı bir gazeteyi bu koşullar altında ve bu siyasal atmosfer içinde yaşatabilmek olanaksızdı. Ailevi huzursuzluklar da buna ekleniyor, sağlığım bozuluyordu"*, kapattıktan sonra yaşadıklarını da, *"...çevremde, yanımda, yakınımda kimseler kalmamıştı. Kimlerin ak, kimlerin kara gün dostu oldukları artık anlaşılmıştı"* cümleleriyle kaleme almıştır (BYA, 1972:3–5, blm153). 1952 yılında, *"Keşke bugünleri görmeseydim, o zorluklar sırasında kapatsaydım"* diye yazarak gazetesini kapatmıştır.

Zor koşullar altında gazete yayınlamaya çalışmak her türlü takdirin üstünde bir uğraştır. Bu uğraşı veren insanları ve eserlerini hatırlamak gerekir. Türlü zorluklara göğüs germiş, gazeteyi bazen tek başına, bazen de birkaç dostuyla birlikte çıkarmış bu kişilerin birçoğu bugün unutulmuştur.

Afif Evren de, döneminin birçok yazarı gibi bugün ismi hatırlanmayan gazetecilerden biridir. İsmi, eserleri, çabaları hatırlanmamaktadır. Unutulmuştur.

Çalışmanın amacı, 1922–1977 yılları arasında 55 yıl Konya ve Anadolu basınına hizmet veren ve bugün birçoğu gibi hatırlanmayan Anadolu basınının önemli bir üyesinin gün yüzüne çıkarılmasıdır. Bu yapılırken de söz konusu dönemde yayın yapan gazetelerden Afif Evren'in yazılarına yer verenlerle, onunla kalem kavgası yapanlar incelenmiştir.

Daha önce kendisi hakkında kapsamlı hiçbir araştırma yapılmamıştır. Küçük bir bölüm dahi olsa, dönem arkadaşlarının anılarında fazlaca yer bulamamıştır.

Geç duyulan ölüm haberi, *Yeni Konya* dışında hiç bir gazetede yer bulmamıştır. Ölümünden sonra 1977'de Abanazır ve Aydıntaşbaş'ın *Yeni Konya*'da,

1999'da Sefa Odabaşı'nın *Hakimiyet* gazetesinde ve İhsan Kayseri'nin *Merhaba*, Mustafa Özcan'ın *Anadolu Manşet* gazetesinde yazdıkları ile Mehmet Ali Uz'un kitabındaki Evren'in tanıtıldığı bölüm dışında hakkında hiçbir yazı yoktur[3].

Tez, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Evren'in çalıştığı gazeteler ve dergiler tanıtılmış, ikinci bölümde, yaşam öyküsü ile fikirlerinin oluşmasında etkili olan, görüşlerini etkileyen yazarlar incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde gazete sütunlarında yaptığı kalem kavgalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Afif Evren'in eserleri tanıtılmıştır.

Çalışmanın bir çeşit biyografi çalışması olması nedeniyle, Evren'in çalıştığı gazeteler ile döneminde yayın yapan gazeteler ve Evren'in tüm eserleri taranmış, yazar hakkında dolaylı da olsa bilgi edinilebilecek eserler incelenmiş, hakkında bilgi sahibi olan kişilerle görüşülmüştür. Burada da umulan hedefe ulaşılamamıştır. Evren hakkında çok az kişi bilgi vermiştir. Evren'le aynı dönemlerde yaşamış kişilerin bir kısmı fazlaca tanımadıkları için bilgi veremeyeceklerini, diğerleri ise hiç tanımadıklarını söylemişlerdir.

Babalık gazetesinin de tam bir koleksiyonuna ulaşılamamıştır. 1940–1945 yılları arasındaki sayıları hiçbir yerde bulunamamıştır. Gazetenin 1940 yılına ait çok az sayıdaki nüshası gazeteci-yazar Hüseyin Oğuz'dan elde edilmiştir.

Yazı yazdığı gazeteler ile basılı eserleri, Millî Kütüphane, Ankara Adnan Ötüken İl Halk, Konya İl Halk, Hayra Hizmet ve Koyunoğlu Kütüphanelerinden bulunmuştur.

---

[3] ABANAZIR, Suat (1977), Afif Evren, *Yeni Konya* gazetesi, 1 Haziran 1977, Konya.
AYDINTAŞBAŞ, Sırat (1977), Ölmeden Önce Unutulan Afif Evren, *Yeni Konya* gazetesi, 1 Haziran 1977, Konya.
KAYSERİ, İhsan (2006), Ahmet Afif Evren (1908–1977), *Merhaba* gazetesi, 19 Nisan 2006, Konya.
ODABAŞI, Sefa (1999), Konya Nostaljisinden Esintiler: Afif Evren ve Konya Basınına Yaptığı Hizmetler, *Yeni* gazete, Kültür ve Sanat, Sayı:56, 26 Temmuz 1999, Konya.
ÖZCAN, Mustafa (2004), Anılarına Göre Afif Evren'in Hayatı, *Anadolu Manşet* gazetesi, 9 Aralık 2004, Konya.

BİRİNCİ BÖLÜM

1922–1977 YILLARI ARASINDA KONYA BASINI

Araştırmaya konu olan 1922–1977 yılları arası, Afif Evren'in basınla tanıştığı ve vefat ettiği yıllar arasında geçen, Konya basınının en verimli sayıldığı dönemdir. Arşivlerdeki koleksiyonları tarandığı zaman, gazete sayfalarının zengin bir bilgi birikimini barındırdığı görülür (KİŞMİR,1966: 2).

Bu yıllar akademik dergilerin fazlaca yayınlanmadığı, onların fonksiyonunu idealist birkaç kişi tarafından çıkarılan dergiler ve yerel gazetelerin üstlendiği yıllardır. Bu dönemde basın, sütunlarını bilim ve düşün adamlarına açmış, çok sayıda bilimsel araştırma ve makaleye sayfalarında yer vermiştir. Olağanüstü dönemler haricinde bu yıllarda gazetelerin ikinci sayfaları çoğunlukla araştırma ve inceleme yazılarına ayrılmıştır. Dönemin düşün adamlarının çoğunun araştırma yazıları, ilk önce gazete sayfalarında okuyucularla buluşmuştur.

Bu bölümde Afif Evren'in yazılarına yer veren, düşünce yapısını etkileyen veya fikir tartışmalarına girdiği gazete ve dergiler incelenmiştir.

Yazarın *Babalık*'la başlayan gazetecilik yaşamı, çeşitli dönemlerde *Yeni Konya*, *Öğüt*, *Yeni Meram*, *Zaman*, *Işık*, *Anadolu'da Hamle* (EK–1) gibi gazetelerde devam ettikten sonra, *Yeni Konya*'da bitmiştir.

Evren'in gazetelerde çeşitli tarihlerde yayınlanan gözlem ve inceleme yazıları, hikâye ve şiirleri, *Yeni Fikir*, *Çağrı*, *Türk Folklor Araştırmaları* ve *Konya* dergilerinde de yayınlamıştır. *Babalık* gazetesini tek başına çıkardığı dönemlerde *Yeni Konya*'ya haber ve makale, *Öğüt*'e de makale desteği vermiştir.

İstanbul *Son Posta, Vakit* ve *Vahit* ile İzmir *Hizmet* ve *Yeni Azer* gazetelerine haber göndermiştir (EK–1).

CHP tarafından çıkartılan *Ekekon* gazetesiyle de yerel hizmetlere yönelik eleştirilerinden dolayı sık sık karşı karşıya gelmiş, gazeteye ve yazarlarına sert eleştiriler yapmıştır.

DP çizgisinde yayın yapan *Yeni Meram* ile muhafazakâr *Anadolu'da Hamle* gazetelerinde fikri uyuşmazlığı olmasına rağmen, kısa süreli de olsa yazmıştır. Bunu yaparken de, gazetelerin genel yayın politikasına aykırı yazılar yazmamaya özen göstermiştir.

Yeni Meram'da görev aldığı ilk dönem, *Babalık* gazetesini kapattıktan sonra gittiği İstanbul'dan döndüğü 1954'lü yıllardır. Buradaki yazıları daha çok siyasi olmayan, Konya folkloruna ve sosyal yaşamına ilişkin yazılardır.

Yeni Meram'da bu yazılarından başka, sayfa tasarımı, haberlerinin derlenmesi gibi rutin gazetecilik işlerini de yapmış, ismi künyede sorumlu yazı işleri müdürü olarak yer almıştır (BAHÇIVAN, GÖRÜŞME:2006).

27 Mayıs 1960'dan sonra Konya'da yayınlanan veya yayınlanmaya başlayan gazetelerin çoğunda yazıları çıkmıştır. 27 Mayıs sonrasının aranılan gazetecisidir. İkinci *Yeni Meram* dönemi de bugünlere rastlamıştır. Gazetenin DP'li görünümünün 27 Mayıs sonrası devam etmemesinde Evren'in yazılarının etkisinin büyük olduğunu söyleyebiliriz.

I. I. Gazeteler

I. I. I. *Babalık* Gazetesi

Babalık, Evren'i basın dünyasına kazandıran, onun fikri yapısının oluşmasına neden olan gazetedir. Evren (1961:3, blm:18), kendisindeki fikri uyanışın Yusuf Mazhar Bey'i yakından görmek ve ona ısınmakla başladığını yazmıştır. Kendisine hep onu örnek almıştır. Mazhar Bey'in ölümünden sonra yirmili yaşlarda olmasına bakmaksızın gazetenin tüm yükünü abisi M. Nazım Bey ve ablası Nedime Hanım'la birlikte üstlenmiştir.

I. I. I. I. Kimlik Bilgileri:

Babalık, 23 Aralık 1910 tarihinden itibaren Yusuf Mazhar Bey tarafından yayınlanmaya başlayan günlük siyasi gazetedir. Gazetenin adını dönemin Konya Valisi Arifi Paşa vermiştir (EVREN, 1962: T. 3- 4).

Babalık gazetesi, ilk önceleri Vilayet, Viyolaki, Meşriki İrfan Matbaalarında, matbaasının kurulmasından sonra kendi tesislerinde basılmıştır (ÖNDER, 1949: 15). Babalık Basımevi, Rum azınlığından Viyolâki'nin 1909'da kurduğu Rehber basımevinin Yusuf Mazhar Bey'e geçmesi üzerine açılmıştır (EVREN, 1972: 45). 1910–1927 yılları arasında *Babalık* gazete ve matbaası şimdi Ziraat Bankası'nın bulunduğu yerde İplikçi Camii'nin yanında idi. Önündeki park olan yerde medrese kalıntısı vardı. Matbaa, sonra, hükümet meydanındaki eski Hilâl Oteline bitişik binaya taşınmış; Harf Devrimi sonrasında, harflerin ve kasaların değiştirilmesi burada gerçekleşmiştir. Daha sonra da, Yusuf Mazhar Bey'in ölümden önce yapımına başlanan şimdi Selçuk Oteli'nin bulunduğu yerdeki matbaaya taşınmıştır (EVREN, 1962: 2, T.5).

Önceleri haftada bir-iki defa çıkan gazetenin, yayın hayatı boyunca, mali imkânlarla ilişkili olarak yayın periyotları (günlük, haftalık, haftada iki gün, üç gün) ve sayfa sayıları (2- 4- 6 ve 8 sayfa) sürekli değişiklik göstermiştir. *Babalık*, 1912 yılında ancak beş sayı çıkabilmiştir (ÖNDER, 1949: 15- 16; ARIKAN, 2005:34).

İlk çıktığında başlığın altında *Çiftçi, işçi, esnaf kardaşların ilerlemesine çalışır, her şeyden yazar, köylü gazetesidir* ibaresi yer almıştır (ŞAPOLYO, 1969: 210). Bu ifade *Türk Sözü* döneminde *Her gün çıkar Türk gazetesidir*, 1929 ve 30'lu yılların başlarında *Günlük Gazete*, 2 Eylül 1937'den sonra *Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, İnkılâpçı, Devletçi, Lâik, Pazardan mada Her Gün Öğleden Sonraları Çıkar Günlük Gazete* şeklinde değişmiştir. Daha sonraki dönemlerde, bazen gazetenin çıkış periyotlarını duyuran, *şimdilik gün aşırı çıkan siyasi gazete*; *Salı, Perşembe, Cumartesi günleri çıkan günlük gazete* gibi kısa ifadeler yer alırken, çoğunlukla da hiçbir ifade konulmamıştır.

Konya Valisi Muammer Bey'in tavsiyesiyle 11 Haziran 1917 tarihinden, 30 Ekim 1918 tarihine kadar 76 sayı *Türk Sözü* adıyla yayınlanan gazete, haftada bir, dört sayfa üç sütun olarak dizilmiştir (ÖNDER, 1949: 17; KİŞMİR, 1961: 2; ARIKAN, 2005: 35). *Babalık*, 31 Aralık 1928 tarihinden itibaren yeni harflerle çıkmıştır.

Yusuf Mazhar Bey'in 5 Eylül 1930 tarihinde vefatından sonra 1935 yılına kadar gazete eşi Nedime Babalık[4] ve kayınbiraderleri Mustafa Nazım[5] ve Afif Evren tarafından çıkarılmıştır. 1935 yılından sonra gazete büyük maddi zorluklar içinde, Evren'in kişisel gayretleriyle çıkmıştır (ÖNDER, 1949: 21).

Millî Mücadele'nin ilk yıllarında gazetenin yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlığını Süreyya Sami Berkem yapmıştır. Gazetenin Berkem'den sonraki yazı işleri müdürü Server Rıfat İskit'tir. İskit, Sinameki imzası ile mizahi fıkralar da yazmıştır. Büyük Zafer günleriyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında gazetenin başyazarlığını yapan dönemin Konya Sanayi Mektebi Müdürü Ekrem Reşat Bey[6] Kutbettin Dede takma adıyla da mizahi yazılar yazmıştır. Cumhuriyetin İlânı'ndan sonra gazetenin başyazarları arasında Kız Öğretmen Okulu (Kız Muallim Mektebi) Felsefe Öğretmeni Tahsin Fazıl, Mehmet Muhlis Koner, Ziya Çalık, Muzaffer Hamid Yardımcı (mizahi yazılarında Kâni-i Asfar, fıkralarında Fassal takma adlarını kullanmıştır), Mustafa Nazım Evren, Fuad Anadolu, Afif Evren vardır.

Konya basınında eserlerini gördüğümüz birçok isim, yazı yazmaya *Babalık*'ta başlamıştır. *Babalık*'ta imzaları görülen yazarlar arasında şu isimleri sayabiliriz:

M. Zeki Dolbay (Karaboğa), Gaffar Totaysalgır, Tevfik Halil Bey, Nurettin Rüştü Büngül, Eyüp Sabri Bey, Ali Haydar, Abdülkadir, Naim Hazım (Onat), Mehmet Muhlis (Koner), Mehmet Ferit (Uğur), Mümtaz Bahri (Koru), Naci Fikret (Baştak), Namdar Rahmi (Karatay), Mehmet Ali, Mithat Şakir (Altan), Raşit Arif, İsmail Zühtü, Tahir Feyzi, Nuri Tahsin, Perviz, Tevfik Nevzat, Tahsin Fazıl, Muzaffer Hamit, Kâmil Bedri, Feridun Nafiz (Uzluk), İshak Refet, Yozgatlı Kasım,

---

[4] ***Nedime Babalık:*** 1902 (1318) yılında Konya'da doğmuştur. Babası Hacı Sabri, annesi Hafize Hanım'dır. 17 Ocak 1922 (17.01.1338)'de Yusuf Mazhar Bey'le evlenmiştir. Afif Evren'in anne ayrı kardeşidir (EK III).

[5] ***Mustafa Nâzım Evren:*** 1 Temmuz 1890'da Konya'da doğmuştur. Afif Evren'in baba bir anne ayrı kardeşidir. Manastır Askeri İdadisi'ni bitirdikten sonra Hareket Ordusu ile İstanbul'a gelmiştir. Süvari Talimgâhı'ndan teğmen olarak çıktıktan sonra Bağdat'ta 5 yıl görev yapmıştır. Daha sonra, sırasıyla Kafkaslarda Bakü ve Batum'da bulunmuş, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Konya'ya dönmüş Askeri Polis Teşkilatı Müdürlüğü yapmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında görev yaptığı Garp Cephesi'nde Yüzbaşı iken çarpışmada tek gözünü kaybetmiş, bunun üzerine de Malul Gazi olarak emekliye ayrılmıştır. 1929 yılında yazarlığa başlamış, 1931 yılında *Babalık*'ta başyazar ve sorumlu müdür olarak görev yapmıştır. Kız Muallim Mektebi'nde askerlik dersleri öğretmenliği yaptığı sırada 20 Nisan 1944 tarihinde vefat etmiştir (EK III; Evren, 1970: 11).

[6] Tarihçi- yazar Reşat Ekrem Koçu'nun babası.

Azmiye Asım, İsmet Peran (Kutman), Ziya Çalık, Ali İhsan, Kemal Turan, Saffet Emin, Süleyman Sırrı, N. Vahdeti, Mücip Avni, Afif Evren, Memduh Yavuz (Süslü), Ali Nâzım, Ahmet Asım, Hamdi Ragıp (Atademir), Sıraç Aydın (Taşbaş), Şehabettin Uzluk, Sadettin Nüzhet (Ergun), Refik Fikret, Edip Âli, Hasan Rüştü (Okumuşgil), M. Rüştü, Galip.

Berkem (1960:116–117) anılarında, *Babalık* matbaasının kurulduğu günlerdeki sahip olduğu imkânları şöyle tasvir etmiştir:

"Harfler ve garnitür bakımından hayli zengindi. Kûfi harfler bile vardı. Mevcut Yunanca harflerle sonradan Garp Cephesi'nin emriyle Yunanca beyannameler dahi bastırmışta, İsmet Paşa'nın takdirini kazanmıştık. Baskı makinesi, keski makinesi, pedalları muntazamdı. Diyebilirim ki o tarihte Anadolu'da mevcut bütün matbaaların en zengini idi.

Fakat ne yazık ki başmürettip Tatar Hasan Efendi ile Takva[7] *adında sarıklı genç bir mürettip çırağından başka mürettip yoktu.*

Büyük bir gayret ve zorlukla Babalık'ı nihayet 1921 yılında günlük bir gazete olarak çıkarmaya muvaffak oldum. Öğüt gazetesinin sahibi Ahmet ve başyazarı Nuri Tahsin beni karşılarında rakip görüyor, bir türlü çekemiyorlardı. Hele ellerinden iki asker mürettip alışımız, onları fena halde kızdırıyordu."

Gazete, 22 Haziran 1952 tarihli sayısında aylık olarak yayına devam edeceğini duyurmasına rağmen bu hedefine ulaşamamıştır.

I. I. I. II. Yayın Politikası:

Babalık yayınlandığı dönemini izlememize ve tanımamıza önemli katkılar sağlayan bir gazetedir. Döneminin önemli bir tanığıdır. Meşrutiyet döneminin bir ürünü sayılması, *Babalık*'ı, Mütareke ve Millî Mücadele yıllarında yayınlanan diğer

[7] ***Hacı Ahmet Bahçıvan (Takva):*** 1323 (1907)' de Konya'da doğdu. İlköğrenim hayatından sonra *Babalık* gazetesinde çalışmaya başladı. 1926'da mürettip yardımcılığı, daha sonra mürettiplik yaptı. Ülkü Matbaası'nı kurdu. *Selçuk* gazetesini Muhlis Koner'den satın alarak 14 Aralık 1947- 1952 yılları arasında yayınladı. Daha sonra çıkardığı *Meram* gazetesinin adını *Yeni Meram* olarak değiştirerek günümüze kadar yayınına devam eden bir gazetenin temelini attı. 1 Nisan 1975'de ölen Takva, Hacı Fettah Mezarlığı'nda toprağa verildi.

gazetelerden ayıran önemli bir özelliğidir. Bu yıllarda *Babalık*, 10 yıllık bir geçmişe ve tecrübeye sahiptir (İNUĞUR, 1993: 359- 360).

Yust, *Babalık*'ın memleket meseleleriyle ilgili Anadolu basınında pek rastlanmayan bağımsız düşünce tarzını benimsediğini belirtmiştir (1995:119). Evren, bu bağımsız yayın ve kimliğinin, gazetenin Meşrutiyetle birlikte Konya'da çıkarılmaya başlanan diğer gazete ve dergilerin akıbetine uğramadan yayın hayatını sürdürmesini sağladığını yazmıştır (EVREN, 1946: 3; 1962: T. 3).

Millî Mücadele'nin heyecanlı ve hararetli bir destekçisi olmuştur. Kurtuluş Savaşı sırasında sayfalarında çok sayıda millî tarihe, Millî Mücadele'ye, halkiyat ve harsiyata ilişkin ilmi, edebi ve fikri yazı yer almıştır. Düşman orduları üzerine uçaklarla atılan 3 milyon Rumca beyanname, *Babalık* matbaasında basılmıştır (EVREN, 1962: T.3; T.5). Gazete, Türk ordusunun kazandığı zaferleri sabah-akşam ikinci baskılarla ve ilavelerle duyurmuştur (EVREN, 1946:3). Bu dönemdeki yayın politikası nedeniyle de İsmet İnönü tarafından *Garp Cephesinin fedakâr arkadaşı* olarak adlandırılırken (ÖNDER, 1949: 18; ŞAPOLYO, 1969: 210), Millî Mücadele Anadolu'sunun belli başlı üç gazetesinden biri olarak da değerlendirilmiştir (VELİDEDEOĞLU, 1971: 127).

Büyük Zaferden ve Cumhuriyetinin İlânı'ndan sonra da *Babalık*'ın sayfalarında siyasi ve sosyal devrimler hakkında destekleyici yazılar çıkmıştır (EVREN, 1946:3).

I. I. I. II. I. *Türk Sözü* Dönemi:

Bu dönemde (11 Haziran 1917–30 Ekim 1918) gazete İttihatçı Vali Muammer Bey[8]'den sürekli destek görmüştür. Valinin etki ve tavsiyesiyle de adını *Türk Sözü* olarak değiştirmiştir.

[8]**Vali Muammer Bey (Cankardeş):** 1874'de İstanbul'da doğmuştur. 1899'da Mülkiye'yi bitirdikten sonra memuriyete 1899'da Sivas'ta Maiyet Memurluğu ile başlamıştır. 1902'de Hafik Kaymakam vekilliği yapmış, aynı yıl Kangal Kaymakamlığı'na atanmıştır. Niksar, Vodina, Medine'den sonra 1908'de Sivas'ın Aziziye İlçesi Kaymakamlığına getirilmiş, 1909'da Kayseri Mutasarrıflığına terfi etmiştir. Burada ilk defa bir matbaa kurarak *Erciyes* gazetesini yayınlamıştır. 1911'de Adana, 1911'de Konya Valiliğine atanmıştır. Balkan Savaşı'na yedek subay olarak katılmış, harbin sonunda 1913'te Sivas'a vali olarak tayin edilmiştir. Muammer Bey, Birinci Dünya Savaşı esnasında Sivas bölgesinde başlayan Ermeni isyanlarını bastırmış ve sonra devletin aldığı kararı tatbik ederek bunları sürgüne

11 Haziran 1917 tarihli gazetede yer alan bir yazıda, yedi seneye yakın bir zamandır kullanılan *Babalık* ismine sıcak bakılmadığı ve bu ismin samimi bulunmadığı öne sürülerek, *"Konya gibi Türklüğün iç yurtlarından birinin duygularını göğsünde saklayan bir gazetenin adı da üveylikten uzak bulunmalıdır. Türklükte Babalık kelimesi esasen öksüzlükle ikiz tanımlar"* şeklindeki ifadelerle değiştirilme gerekçesi belirtilmiştir. Yurdun öz dileklerini gösterecek olan gazeteye bu görev ile uygun bir ad vermenin gerekliliğine de işaret edilen yazıda *Babalık* adının yerini *Türk Sözü*'ne bıraktığı yazılmıştır (ARIKAN, 2005: 76- 77).

Gazete bu dönemde Türkçü bir çizgi benimsemiş, kurtuluşun, Osmanlıcılık yerine Türkçülük anlayışının benimsemesiyle gerçekleşeceği düşüncesi ön plana çıkmıştır (ARIKAN, 248). Gazete, ilânlara varıncaya kadar Türkçülükle bezenmiştir. Normal bir paragrafta dahi sekiz on kere Türk kelimesi geçmiştir (ARIKAN, 246-247).

Türk Sözü'nün bu döneminde, başmuharrir yerine başyazıcı, arz-ı ubudiyet yerine saygılar, cemiyet yerine dernek gibi öz Türkçe kelimeler kullanmıştır (KİŞMİR, 1961: 2).

I. I. I. II. II. Yeniden *Babalık* Dönemi:

Vali Muammer Bey'in Sivas'a tayininden sonra gazete tekrar *Babalık* adını almıştır. Bu dönemde de Millî Mücadele'yi desteklemeyi sürdürmüş, sütunlarını okurlarına açmıştır (İNUĞUR, 1993: 360).

Büyük Taarruz'un başladığı günlerde, her yeni gelişme çıkarılan ilavelerle halka duyurulmuştur (1993:361). Atatürk'ün *"Ordular İlk Hedefiniz Akdenizdir,*

---

göndermiştir. 8 Şubat 1916'da Konya Valiliğine ikinci kez getirilen Muammer Bey, İngilizler tarafından, 28 Mayıs 1919'ta Malta'ya sürgün gönderilmiştir. İki yıllık sürgün hayatı sonunda 15 Nisan 1922'de Kayseri Mutasarrıflığı'na atanan Muammer Bey, 12 Ağustos 1923'te Sivas milletvekili olarak Meclis'e girmiş, bir dönem milletvekilliği yapmıştır. 18 Kasım 1928'te ölen Muammer Bey Seyid Burhanettin Türbesi'ne defnedilmiştir. Fransızca, Arapça, Farsça ve Ermenice dillerini bilir (ÇAYIRDAĞ, http://www.kayseri-turkocagi.org.tr/haziran2007.pdf; ÖZTÜRK, 1995:712–713). Ayrıntılı bilgi için Bkn. Komisyon, Meşhur Valiler, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 1969, s: 309-339).

İleri!" cümleleriyle sonuçlanan tarihi emrinin tam metni 3 Eylül 1922 tarihli nüshasında yayınlanmıştır.

Babalık, çevresinde hür fikirlerin, kıymetlerin kaynaştığı bir mektep, bir edebî mahfil halini almıştır. *Babalık* gazetesi, Millî Mücadele'nin başından Cumhuriyetin ilânına kadar; İstanbul ve İzmir gibi merkezlerden Konya'ya gelmiş olan fikir ve kalem erbabının toplandığı bir ilim ve inkılâp okulu olmuştur. Evren, bu günleri, "*O mahfil ve mektep, hararet ve kuvvetini 1930 yılına kadar devam ettirmiştir. O devreyi, Konya'nın fikri, siyasi ve edebi hayatında, matbuat hayatında en hareketli bir devre, verimli bir mücadele, hamle ve uyanış devresi sayıyorum"* şeklinde anlatmıştır (EVREN,1960:3; EVREN,1962:blm.5; ŞAPOLYO, 1969: 211).

Gazetenin bir okul görevi üstlenmesi sadece bu dönemle kısıtlı kalmamış tüm yaşamı boyunca sürmüştür. *Babalık*'ta yetişen gazeteciler, 1930'lu yıllardan sonra da Konya'da çıkan gazetelerin ana iskeletini oluşturmuştur.

Babalık, yayınlandığı dönemlerde, gazeteciliğin temel taşı ve devrinin yüzüne tutulmuş ayna (ÖZÖNDER, 1991:2), bir ilim ve sanat merkezi (HALICI, 1967:3) olarak nitelenmiştir. Gazetenin cumhuriyete ve devrimlere desteği Yusuf Mazhar'ın ölümünden sonra da sürmüştür.

Evren, Yusuf Mazhar Bey'in ölümünden, 1952 yılında gazetenin kapanmasına kadar geçen 22 yıllık süreyi, gazetenin yaşamında ki en buhranlı, baskı ve kısıtlamalarla, gizli kapaklı oyunlarla dolu yıllar olarak nitelendirirken, gazeteyi yok etmek isteyenleri de, *"Mazhar'ın, memlekete her yönden 42 yıl hizmet eden eserini yıkmak, ya da ele geçirmek isteyenler, hayatta iken ona en yakın gözükmüş, fakat ne biçim insanlar oldukları, vâkıalarla anlaşılmış bazı dost (!) politika bezirgânlarıydı!..."* şeklinde tanımlamıştır (1969:25).

Babalık imzalı *Kimi Kimden, Kime Şekva Edelim!* üst başlığıyla yayınlanan *Resmi İlânlar ve Bizim Durumumuz* başlıklı yazıda, Evren, Anadolu'da günlük bir gazetenin yaşayabilmesi için, iki binden fazla yıllık abonesi olması yanında, sürekli resmi ilân almasının şart olduğunu belirtmiş, DP iktidarının resmi ilân verdirmeyerek gazetesine adaletsizlik yaptığını savunmuştur:

"Babalık, tek partili devirde, çok sert ve ağır tenkitlerde bulunduğu zamanlarda bile, resmi ilânlardan bu derece mahrum bırakılmamıştı. Oysaki bugün tamamen tarafsızdır.

Anadolu'da Babalık gibi birçok mütevazı basım müesseselerinin çatıları altında, memlekete kalemleriyle yıllarca hizmet etmiş, saçlarını bu yolda ağartmış ve ömürlerini basına vakfetmiş, feragatli vatandaşlar bulunabileceğini unutmamak lazımdır.

Daha dün basın mesleğine girmiş olanlar keselerini, kasalarını doldururlarken, beri tarafta ekmek parasını zor bulabilen müstakil basın mensupları bulunduğundan acaba Sayın Başbakanımız haberdar değil midirler?

42 yıl fasılasız, memleketin gelişmesi, millî ve mahalli kültür ve medeniyet seviyemizin yükselmesi için çalışmış, geçmişte adeta mektep olmuş bir Anadolu gazetesini, hususiyle demokrasi adını verdiğimiz çok partili hayatta ayda bir defa çıkarmaya mecbur kalmak, gerçekten hazin bir şeydir. Hazin olduğu kadar da düşündürücü bir hadisedir.

Keşke Babalık, tek partili devirde kapanmış veya kapatılmış olsaydı da bunları görmese, yaşamasaydı. Gam yemezdik!

Servetler, saltanatlar, ihtişamlar gelir, geçer. Baki kalacak ve hükmünü verecek olan millî hafıza ve tarihtir. Yeter ki, Allah, bu millete zeval vermesin!" (22 Haziran 1952:1)

Günümüzde gazetenin tam bir koleksiyonu yoktur. Millî Mücadele dönemine ait yetersiz bir koleksiyon Ankara'da Millî Kütüphane'de, 1917–1918 ve 1926–27 yıllarına ait üç ciltlik koleksiyon Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde, 1940 yılına kadar olan bölümü TİTE'nde, 1946–1951 arası ise Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

I. I. I. III. Evren'in *Babalık* Gazetesi Yazıları

1945 yılı sonunda çok partili düzene geçinceye kadar basın sürekli CHP'nin sıkı kontrolü altında tutulmuştur. Önceleri Kemalizm, sonraları Atatürkçülük adı verilen çizgide basın, üst makamların emirleri altında tek sesli olarak çalışmıştır. Basın, 1930'larda partiden gelen yönergeleri tartışmasız topluma aktararak görevini yapmıştır (KOLOĞLU, 2006:118). 1920-30'lu yıllarda, Anadolu basını anti-emperyalist ve Kemalist bir yapıda ve Sovyetlerdeki rejime hoşgörüyle bakar bir tutum içindedir (KOLOĞLU, 2006:115).

Böyle bir ortamda yetişen Afif Evren'in yazıları Ankara'nın izlediği politikalarla paralellik gösterir. Bu yazılar ve gazetede yer alan haberler, devrimleri ve cumhuriyeti destekler, Kemalist Anadolu basınının anti-emperyalist niteliğine uygun, dış haberlerde de Sovyetlerdeki rejime hoşgörüyle bakan yazılardır. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yazılarında görülen hoşgörü yerini Sovyet karşıtı yazılara bırakmıştır. Çok partili hayata geçildikten sonraki yazılarında da CHP çizgisi açıkça görülür.

Evren'in *Babalık* gazetesi yazıları üç ana dönemde incelenecektir. Birinci dönem yazarın gazetecilikteki ilk dönemi 1922–1932 yılları arası, ikinci dönem 1933–1945 yılları arası, üçüncü dönem 1946–1952 yılları arasıdır.

I. I. I. III. I. Birinci Dönem: (1922- 1932)

Bu, yazarın yazı yazmaya başladığı, daha çok muhabirlik yaptığı dönemdir. Bu yıllar gazetenin yayın politikası üzerinde etkisinin olmadığı, kendisinin etkilendiği yıllardır. 1922 yılı Evren'in tabiriyle Konya basın yaşamının eşiğinden ilk adımını attığı yıldır (BYA, 1972:blm: 53).

Yusuf Mazhar Bey'in de etkisiyle, *Babalık* matbaasına ve gazetesine gidip gelmeye başlamış, gazeteciliği tanımış, gazetecilikle ilgili ilk bilgileri almıştır. 1925 yılında Akif Paşa İlkokulu'nu birincilikle bitirdikten sonra kendi tabiriyle yakalandığı aşk hastalığı sonrasında bir süre basın yaşamından ayrı kalmış (BYA, blm:59), 1927 yılından itibaren gazetede aktif bir şekilde muhabirlik yapmaya başlamıştır (BYA, blm:63). Gazetenin şehir ve spor muhabirliğini üstlenmiştir.

Haberlerinin yanı sıra ilk şiirleri ve küçük hikâyeleri yayınlanmıştır. Şiirlerinde ve hikâyelerinde aşk teması ağırlıktadır. 1930 yılının sonunda Yusuf Mazhar'ın ölümünden sonra gazete, bir süre ablasının sahipliğinde, M. Nazım Evren ve Muzaffer Hamid tarafından çıkarılmıştır.

Yazar, Gözcü müstear adını ilk defa bu dönemde kullanmıştır. *Şaşarım* başlıklı köşesindeki ilk yazılarında, gözlemci yeteneğinin ve muhalif karakterinin ilk izlerini görürüz. Bu köşesindeki yazılarında toplumun hemen tüm kesimlerini eleştirmiş, devrimleri hararetli bir şekilde desteklemiştir. Bu dönem yazılarında adeta fikri yöneliş kalıpları bulunmaktadır:

"Sinema artistleri için şiir yazanların,
Cumhuriyet devrinde tarikat teşkil etmek isteyen ve sonra da cezalarını çeken örümcek kafalıların,
İşsizler artarken işini bırakanların,
Sürekli bir yağmuru müteakip yazı M. Kemal İlk Mektebi bahçesinin mükemmel bir havuz vazifesini görmeyeceğini zannedenlerin.
Mıntıka futbol şampiyonluk maçlarını şu günlere bırakanların,
Haklı tenkitlere tahammül edemeyenlerin,
CH Fırkasının bu zamana kadar yaptığı ve yapmakta olduğu büyük hizmetleri hâlâ inkârda devam edenlerin,
Yukarıdaki sözlerimin doğru olmadığına inanmayanların,
Şaşarım akıllarına!" (26 Aralık 1930:1).

Bir diğer yazısında da benzer görüşlerine rastlarız:

"Şeriat isteriz" diyen örümcekli kafaların,
Kendilerinin yokluğuyla iş yapılamayacağını zannedenlerin,
Az bir zaman zarfında öğrenilebilen Türk harflerini hâlâ okuyup yazamayanların,
Zengin oldukları halde yavrularını, yani yarının büyüklerini sıhhî şerait dairesinde yetiştiremeyenlerin,
Konyaspor Kulübü idare heyetinin faaliyet gösterdiğini ve göstereceğini bekleyenlerin,
Sinema müdürü, tiyatro rejisörü olup ta Sanayi-i Nefise'den anlamayanların,

Reklâmcılığın hayali ticarette büyük bir rol oynadığına inanmayanların,
Yirminci asırda hâlâ peçe kullanan ve kullandıranların,
Yerli malları dayanaksız diye kullanmayan ve parasını ecnebi mallarına verenlerin,
Ayağını yorganına göre uzatmayanların,
İktisadi buhrandan başka memleketlerin müteessir olmadığını zannedenlerin,
Konya'nın yakın bir zamanda tozdan ve çamurdan kurtarılacağını aklına yetirenlerin, Doğrusu: Şaşarım akıllarına!" (31 Aralık 1930:1).

I. I. I. III. II. İkinci Dönem: (1933- 1945)

Bu dönem *Babalık* gazetesinin tüm yükünün Afif Evren'in üzerinde olduğu yıllardır. Gazetenin haberleri, başyazıları, köşe yazıları, dizi yazılar Evren tarafından hazırlanmaktadır. Evren, bu dönemde eleştirilerini çoğunlukla yerel yöneticilere yöneltmiştir.

Gazetede yer alan imzasız bir yazısında (23 Temmuz 1935:1), Mimar Şehabeddin'in *Babalık*'ta yayınlanan *"Konya'nın Selçukiler Zamanı Şehir Mimarisi"* adlı yazısına atıf yaparak, şehir için harcanan paralarının çoğunun boşa gittiği eleştirisini yapmıştır:

"(Yalancının mumu yatsıya kadar yanar), fetvasınca, bu düzensiz işler de çorap söküğüne benziyor ve yürekleri sızlatıyor. Bu gerçekler ortaya çıktıkça, üzerinde durarak yayın yapmaktaki gayemiz, şehrin bayındırlaşması yolunda yeni atılımlar ve işlerde titiz ve anlayışlı davranmamız gerektiğini ortaya koymak ve hatırlatmaktır. Gerçekleri yazmak ve anmakta fayda vardır."

Şehabeddin'in 1924'te yaptırılan Konya plânının yalnız para çekmek için yapılan ölçüsüz ve yanlış bir plân olduğu yolundaki eleştirisine de katılan Evren, şöyle devam etmiştir:

"O günden bugüne kadar, bu uğurda ne gibi yeni yorgunluklar olmuştur? Onu ben bilmiyorum. Yalnız benim bildiğim şey, bugünkü vaziyetine göre, Konya çok perişandır. Acımamak kabil değildir. Konya'yı düşünmeğe çok borçluyuz. Şuna göre, özene bezene yaptırılan eldeki şehir plânı da yanlış ve ölçüsüzdür. Ve giden birçok

paralar gibi plân için verilen para da güme gitmiştir. Ozanın (şairin) dediği gibi: Kimi kimden, kime şekvâ edeyim?"

Diğer yazılarında eleştiri oklarından nasibini alanlar arasında; yetersiz çalışmakla suçladığı Halkevi yöneticileri (17 Temmuz 1935:1), ekmek fiyatlarındaki yüksekliğin sebebi olarak gösterdiği un fabrikatörleri ile fırıncılar (5–6 İkinciteşrin 1935:1) yer almıştır.

Evren, yetiştiği ortamın ve enişte sinin de etkisiyle ateşli bir devrimci ve Atatürk hayranıdır. Yazılarında bu durum hissedilir. Bir yazısında 15 yıl önce Türkiye'yi küçük görenlerin, Türk inkılâbı, Gazi inkılâbı önünde hayranlık ve gıpta hissetmelerini erişilen başarıya birer delil; çürük ve kof iddialara susturucu birer cevap olduğunu yazmıştır (19 Ağustos 1934:1).

Dil Devrimini desteklediği haber ve yazılarında Osmanlıcayı sultanın ve aydınların dili, Türkçeyi ise halkın, Anadolu insanının dili olarak nitelemiştir. Hâlbuki Osmanlıca diye ayrı bir dil yoktur, farklılık sadece alfabededir. Her ikisi de Türkçe'dir.

Dil Bayramı sırasında *Babalık*'ta yer alan bir ilânda[9] bunu açıkça ifade ederken, bir başka yazısında, aydınlarla Anadolu insanının dilindeki farklılaşmanın ayrılıkları doğurduğuna dikkat çekmiştir (25 Eylül 1935:1). *"Karamanoğlu ve Türkçe"* başlıklı yazısında, Türk olan halk edebiyatının değerinin, Cumhuriyet devrinde ilmi olarak incelendiği ve ölçülebildiğini yazmış, halk ile yönetimin dilindeki farklılığı eleştirmiştir:

"O zamanlar hemen her şey, hatta öğretimler ve öğütler, bile Fars ve Arap dilleriyle yazılıyor ve yapılıyordu. Şairler şehnamelerini, tuğracılar fermanları hep

---

[9] *İLÂN*
Öz Türkçe, öyle gür bir kaynaktır ki, ondan dilimize sağlık ve canlılık akacaktır.
Osmanlıca sultanın diliydi.
Öz Türkçe Cumhuriyetin dilidir.
Türk müsün?
Dilini Türkleştir.
Osmanlı saltanatında köylü, devletin dilini anlamazdı.
Cumhuriyet, devlet ve budun birliğini dil yönünden de kuruyor (26 Eylül 1934:1).

Fars diliyle yazıyorlardı. Yalnız halkın konuşma dili Türkçe idi. Geleceğe vesika olabilecek tarihi eser ve metinler, divanlar Acem ve Arap dilleriyle meydana getiriliyordu.

Türkçe, asırlar boyunca yalnız halkın dilinde, halk edebiyatında yaşadı. Türkçe, hakiki değer ve yerini, Tanzimat hareketinden, yenileşmeye başlayışımızdan sonra almağa başladı. Yazı ve konuşma dilindeki yakınlığı, Cumhuriyet devrinde görebiliyoruz." (19 Kasım 1946:1).

1935 yılında alınan çarşaf, peçe, şemleyi yasaklayan kararı hararetle desteklemiş (7 Ağustos 1935:1), *"Cumhuriyetin bütün haklarını bahşettiği bir kadının Türk sosyetesi içinde sosyal kılık dururken çarşaf, peçe, şemle gibi örtüleri bürünüp kalışı umacı gibi gezişi elbette ki gülünç ve anlamsızdır"* diye yazmıştır.

I. I. I. III. III. Üçüncü Dönem: (1946- 1952)

Bu yıllar II. Dünya Savaşı'nın bittiği, Türkiye'nin çok partili hayata geçtiği, dünyanın ikili kutba doğru yöneldiği yıllardır. Evren'in yazılarında bu konjonktürün etkileri görülür. Evren, CHP'deki gelişmelere daha eleştirel yaklaşmakta, çok partili hayatın kazanımlarından, Sovyet tehdidinden, batı yanlısı politika izlemekten bahsetmektedir.

Çok partili hayata geçiş sonrası yapılacak olan genel seçimler öncesinde yazdığı yazıda, yapılan demokratik ve siyasi devrimin, partileri artık halka doğru gitmeye zorlayacağını belirterek, yeni durum hakkında şu öngörüleri yapmıştır:

"Düne kadar halka doğru gitmekte, halk içine girilmekte, halka inilmekte acele edilmiyor; ikinci seçmen milletle devlet arasında aracı rolü oynuyordu. Bugün, halkla hükümet karşı karşıyadır. En çok tutunacak, tutulacak parti, bundan böyle halka doğru gidecek, halka kendini sevdirecek ve ısındıracak olan partidir. Artık bundan sonra milletvekillerine, köylere kadar gitmek, harman başında köylü ile konuşmak, dertlerini ağzından dinlemek vazifesi düşecektir. Yeni devrin parolası şudur: Hep halka doğru, halk için!"(13 Temmuz 1946:1)

Evren (14 Aralık 1946:1), *Halka karşı* başlıklı bir başka yazısında, halkçılık vasfının, yalnız sözde değil, işte de kendini göstermesi, kuvvetle duyurmasının gerektiğini belirterek, görev sahiplerinin halkçı bir ruh taşımaması halinde, halkı soğutacakları ve küstürecekleri uyarısını yapmıştır.

"Halk idaresinde, en küçüğünden en büyüğüne kadar çeşitli vazifeler almış unsurların, bütün cepheleriyle halkçı, popüler olmaları gerektir… Halka karşı köpürmek, halka güler yüz ve kolaylık göstermemek, halkı umursamamak, şahsiyetlerimizi düşürdüğü kadar, reaksiyonlar da yapabilir, genel memnuniyetsizlikler doğurabilir."

Evren'in yazılarında batı yanlısı, SSCB karşıtı bir çizgi açıkça görülmektedir. NATO'yu destekler, komünizmi, özellikle de SSCB'yi dünya için büyük bir tehlike olarak nitelemekte, batı karşıtı politika izleyen ülkeleri Sovyet tehdidiyle uyarmaktadır.

Savaş sonrası Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye karşı zihniyetini değiştirdiğini, asıl amacının Türkiye'yi peyk yapmak olduğunu yazan Evren (16 Ocak 1947:1), bir başka yazısında (1 Şubat 1947:1) bu değişiklikten Türkiye'nin sorumlu tutulamayacağını yazmıştır.

SSCB'nde toplanacak Dörtler Konferansı öncesinde ki yazısında (22 Şubat 1947:1), toplantıya sınırlı gazetecinin katılımının istemesinin ardında yatanın, SSCB'ndeki gerçeklerin dünya kamuoyu tarafından bilinmemesi düşüncesi olduğunu vurgulamış, *"Demir perdenin ardındaki bu hayatı, bu cennet (!) tablosunu, Sovyet Rusya dünya gazetecilerine nasıl seyrettirsin? Haklı değil mi?"* şeklinde yazmıştır.

Evren (15 Mart 1947:1), Moskova'daki konferans devam ederken, dünya kamuoyunun, barış konusunda iyimser görünmediğini belirtirken, Anglosaksonlar ile ABD'nin Sovyetlere boyun eğmeyen tavırlarını desteklemektedir:

"Bütün hayati sebepler, ABD'ye, nısfet ve adaletli bir dünya barışını kurmak davasında, ağır ve büyük bir vazife yüklemiştir. Bir bakımdan, bir Amerikalı muhabirin bildirdiği gibi; Amerika Dışişleri Bakanı General Marshall Moskova'ya;

Almanya ve Avusturya sulh antlaşmasının hazırlanması için gitmemiştir. O, Moskova'ya, Amerika ile sulh yapmamanın neye mal olacağını iyice anlatmak için gitmiştir."

"Bulgaristan'da temizlik, Macaristan'da temizlik, Romanya'da temizlik, Çekoslovakya'da temizlik, Polonya'da temizlik... Açıkçası Kızıl katliam!" cümleleriyle başlayan *Temizlik* başlıklı yazısında (13 Haziran 1951:1), komünist tehlikeye kendine has üslubuyla işaret etmektedir:

"Yıllardır süregelen bu temizlikler (!) peyklerde, fert, aile, cemiyet bırakmayacak galiba! İste, Komünizmin ferde, dolayısıyla aile ve cemiyete verdiği kıymet! Mareşal Tito, gerçekten yunmuş yıkanmış, mert diktatörmüş vesselam! Ya, Kızıl Çin'in Moa'su? O, temizliği toptan Kore'de yaptırtıyor. Bekleyelim, sonunda nasıl ödeyeceğini de göreceğiz."

BM kuvvetlerinin, Güney Kore'de ki başarısını bütün bir eski dünyayı avuçları içine almak ve sömürmek isteyen zalim ve müstebit bir zihniyet ve kuvvete karşı manevi değeri büyük bir zafer olarak nitelemiştir (20 Eylül 1950:1).

Hükümetin Kore'ye asker gönderme kararını, Türkiye'nin Atlantik Paktına alınmasını sağlama bakımından isabetli olarak gören Evren (5 Ağustos 1950:1), NATO'ya alınmamızla sonuçlanan politikaları da DP iktidarının ilk ve en büyük başarısı olarak nitelemiş ve desteklemiştir (28 Eylül 1951:1):

"Dünyanın ideolojik bakımdan ikiye bölündüğü bir devirde ve en nazik bir mevkide bulunurken, nadir görülen siyasi bir atılganlıkla Birleşmiş Milletler davasına Kore'de fiilen sarılışımız, meyvesini vermiştir. Atlantik Paktı'nın bize yükleyeceği ahdi vecibeleri, gülün dikenine katlanmasını pekiyi bilen bir millet olarak, yerine getirmeğe çalışacağımızdan şüphe edilemez."

19 Yunan milletvekilinin Kıbrıs adasının İngiliz idaresinden ayrılarak Yunanistan'la birleşmesi için önerge vermesi sonrasında ise şunları yazmıştır:

"İngilizler, hele Amerikalar imdadınıza koşmasaydılar, kendi kızıllarınız belki hepinizi Demir Perde ardına alıvereceklerdi. Sınırlarınızda akan kardeş

kanları kurumadan, İkinci Cihan Harbi'nin beldelerinizde açtığı rahneler, içtimai ve iktisadi bünyenizde açtığı yaralar henüz kapanmadan bu ne gaflet, o ne cüret?

Mersin'den bir bakışta görüp durduğumuz, binlerce Türkün sesini vicdanlarımızda ve ruhlarımızda duyduğumuz Kıbrıs'ı bol keseden size bağlayacaklar ha? Demek Akdeniz'deki bütün kara sularımızı, sizin müsellem vefakârlığınızın (!) muazzam deniz ve kara kuvvetlerinizin (!) kudretlû ve haşmetlû kollarına sardıracak, himayesine terk edecekler ve biz susacağız, Öyle mi? Dostluk ya iyi komşuluğa kıyıp kıymamak kiyaset ve ferasetinize kalmıştır." (17 Aralık 1949:1).

İran ile İngiltere arasındaki anlaşmazlık sonrasında *İran'ın Hali* (19 Haziran 1951:1) ve *İran'da Yangın Var* (1 Ekim 1951:1) başlıklı yazılarında medeni seviyesi ve kültürü yüksek bir millet olarak nitelediği İngiltere'nin dostluğunu kaybedecek İran'ın karşılaşacağı Rusya tehlikesine işaret etmiştir. İlk yazısında *"Kızıla kurban gitmeseydi bari!"* ifadelerini kullanan Evren ikinci yazısında, İran'a, *"İran, acaba koca komşusu Rusya'nın varlığında centilmen bir dost şahsiyeti bulabilecek midir? Tarihin sayfalarını karıştırmaya, uzun uzun düşünmeye lüzum yok. Görünen köy kılavuz istemez"* cümlelerine yer vermiştir.

Bütün bunlar konjonktürün etkisiyle Evren'in soğuk savaş dönemi *Kızıl Tehlike* söylemini benimsediğini göstermektedir.

Evren, dış politika konuları yanında sosyal problemlerle ilgili de yazmıştır. *Sosyete Cıvığı* başlıklı yazısında sosyete düğünlerinde insanları rahatsız eden kişileri görgüsüz olarak nitelendirmiş, toplumsal bir eleştiri yapmıştır. Bunlar batılılaşma sürecinin yozlaşmış, hatta kültür ve değerlerine yabancılaşmış tipleridir. Saygın yaşlıya bakışın dönüşümüne seçtiği örnek Konya'da birilerine gönderme tarzındadır:

"Bir de bakarsınız, ortaya cıvık meşrepli, yayvan ağızlı bir yaşlı çıkmıştır; belki daha önce de içmiş, içini dışına çevirmiştir. Şu veya bu bayanı, sürüklercesine, ısrarla dansa kaldırmak istemekte, hemen hepsinden red cevabı almaktadır. Fakat adam yılışık, sırnaşıktır. Sosyal terbiyenin, maşeri adabın sınırlarını aşmıştır. Hatta filân veya falan ağır başlı, kibar bir insanın giyim kuşamını bile sosyete ortasında

diline dolamak münasebetsizlik ve küstahlığını da göstermiştir. Gemi azıya alan kabalığı, o nezih toplantıda haklı bir sinirlilik havası yaratmış, çoklarının huzur ve neşesini kaçırmıştır. İşte, haddi zatında kaba bir tip; maskara olan bir yaratık!..

Hele, aziz okuyucular; böyle bir adamın entelektüel; Sosyal bir mevkie sahip olmak gerektiğini, medeni bir hüviyet taşıdığını farz ve tasavvur buyurunuz; hakkında vereceğiniz not, sıfırdan başka ne olabilir.

İçlerinin çirkinliklerini; ruh, mana yapılarının kabalık ve bozukluklarını da, içince, bütün bütün döküveren kart cıvıklardan, sosyeteyi üstün tutan, tenzih edenler, çok şükür ki asıl ve kibar; gerçek sosyal kıymetlerdir." (7 Şubat 1946:1).

Sosyal konularla ilgilenen yazar, basının sorunlarına da ilgisiz kalmamıştır. Evren, Anadolu gazetelerinin kâğıt sıkıntısına duyarsız kalanları (9 Mart 1946:1) eleştirdiği yazısında, *"Biraz da Anadolu basınının dertleri ve ihtiyaçlarıyla alâkalanalım ve hiç olmazsa gelişmesini sağlayacak vasıta ve kolaylıkları esirgemeyelim. Anadolu basınının Türk devrim ve millî rejim yapısındaki işçilik emeğini, küçümsenmiş ve unutulmuş görmek mensuplarını müteessir eder"* demiştir.

Bir başka yazısında (15 Aralık 1949:1), yerli sanayinin ithalat karşısında koruma istemesini, varlığına bağlanan ümitleri suya düşürme ve devlet işletmeciliğini haklı çıkarma olarak nitelemiştir.

1950 genel seçimleri öncesi *Babalık* gazetesi CHP çizgisindedir. Hatta öyle ki CHP'nin parti gazetesi konumundadır. 8 Mayıs 1950 tarihli altı sayfa yayınlanan gazetenin beş sayfası CHP ile ilgili haber ve duyurulara ayrılmış, soru-cevap şeklinde atılan manşette, *"— Hangi Parti Kazanacak? — Konya'da CHP'nin kazanacağı şüphesiz!"* ibareleri yanında Atatürk ve İnönü'nün fotoğrafları alt alta büyük boy kullanılmıştır.

Gazetenin, 9 Mayıs 1950 tarihli nüshasında ise manşette CHP'nin niçin kazanacağı maddeler halinde sıralanırken, üç sayfaya yakın bir genişlikte, DP'nin ilçelerde çöktüğüne vurgu yapan başlıklar altında, ilçelerde DP'den istifa edenlerin listesi ile CHP'nin duyurularına yer verilmiştir.

1 Haziran 1950'deki *Babalık* gazetesindeki *Tecrübe Sahipleri* başlıklı yazısında, bazı CHP'lilerin partilerinden istifa ederek DP'ye katılmaları karşılığında Belediye Başkanı olma isteklerini alaycı bir üslupla eleştirmiştir:

"Aradan geçen 20 sene o muhteremleri hayli tecrübe sahibi etmiş olmalıdır ki, kendilerinde olgunlukla beraber zindelik de (!) hissedebiliyor demek. Hay sevsinler sizleri!"

Evren, yerel seçim sonuçlarının açıklanmasının gecikmesinin DP aleyhine, muhalefetin lehine olduğunu vurguladığı yazısında, *"Tasfiye edilen (!) muhalefete, vesile ve gıda verilmişse, gene bizzat iktidar tarafından verilmiştir. Ve böylelikle muhalefet, küçük bir sıçrayışla tasfiye edilmekten kurtulmuş veya kurtarılmıştır"* demiştir (6 Ekim 1950:1).

Çok sıkça yapılan zamları eleştiren Evren, okul kitaplarına gelen zamlara ilişkin yazdığı yazıda alaycı bir üslup kullanmıştır:

"Geçen yıllarda 60 kuruş olan okul kitapları, bu sene 160 kuruşmuş! Ama maaşlılar, ücretliler çocuklarını okutacaklarmış, kimin umurunda? Ayol, demokrasi var, demokrasi? Kim ne karışır?" (28 Eylül 1951:1).

Bu dönemki yazılarında eleştirilerini yönelttiği kişiler arasında, iktidarın yanında başta vali ve belediye başkanı olmak üzere yerel yöneticiler, gazeteciler, çeşitli meslek gruplarından çok sayıda kişi de vardır. Bunlar kalem kavgaları başlıklı bölümde incelenmiştir.

I. I. II. *Zaman* Gazetesi (*Çağ* Gazetesi)

Babalık'tan sonra Evren'in yazılarının yer aldığı ilk gazete *Zaman*'dır. *Çağ* adını aldıktan sonraki nüshaları (Konya Etnografya Müzesi'nde yer alan 26. sayısı dışında) bulunamadığı için Evren'in *Çağ* gazetesinde yazdığını Mehmet Önder'in eserinden öğreniyoruz (1949: 34).

I. I. II. I. Kimlik Bilgileri:

3 Teşrinisani (Kasım) 1934–8 Kânunuevvel (Aralık) 1934 tarihleri arasında cumartesi günleri yayınlanan haftalık gazetedir. Daha önce düzensiz olarak çıkarılan *Zaman* gazetesinin devamı olarak yayınlandığı için ilk sayısı bir yerine 20 olarak gösterilmiştir. *Zaman* olarak üç sayı küçük boy, dört sütun ve iki sayfa yayınlandıktan sonra sayfa sayısı dörde yükseltilmiştir.

Gazete beş sayı yayınlandıktan sonra, 15 Aralık 1934 tarihli 26. sayısından itibaren *Çağ* adı altında yayın hayatına devam etmiştir. Bu durum gazetenin 8 Aralık 1934 tarihli 25. sayısında okurlara şu şekilde duyurulmuştur: *"Zaman da yürüyen dil dönenmesinde*[10] *Öz Türkçe adını almış ve seçmiştir: ÇAĞ. Gelecek sayıdan başlayarak Çağ başlığı altında yumuşunu yapmağa çalışacaktır." Çağ*, 28 Kasım 1936 tarihinde kapanmıştır.

Sahipliğini Edip Nâzım'ın, yayın müdürlüğünü M. Nâzım'ın yaptığı gazetenin, başlık altında ilk iki sayısında yer alan *Konya'da Haftalık Gazete* ibaresi son üç sayıda *Her Şeyden Bahseder Haftalık Gazete*, Çağ olduğu dönemde ise *Yedi günde bir çıkar ulus ve ülke gazetesidir* şeklinde değişmiştir. Babalık ve Sürat Matbaalarında basılan gazetenin fiyatı 1 kuruştur (100 para).

Gazetede yazı ve şiirlerine rastlanan isimler ise şunlardır:

Afif Evren (Gezginci, Ahmet A. ve A.A. Evren adlarıyla), Cemal Muharrem, A. Bedri, İ. Polat, S. Şahin, Nuri Emet, Hicran Nabi, Cahit Mahir, Sacit İhsan, Cahit Alp, Ezher Bülent, A. Mümtaz, Cemal Kaynak, Muzaffer Timurtaş, Şehabettin Uzluk, Basri Gökkaya, Adil Aykut, M. Nedim Güntel, Adil Aykut ve Hicri Ali Ulvi.

Evren, Gezginci imzasıyla *Gece Gördüklerim* başlıklı köşesinden şehir hayatından gözlemlerini kaleme almıştır. Ayrıca Karaman ve Ereğli'ye yaptığı ve *Babalık*'ta da yayınlanan gezi izlenimlerinin özeti ile *Mevsim Tablosu* ve *Ona Son Söz* başlıklı şiirleri de *Zaman*'da yayınlanmıştır.

[10] Dönenme: İnkılâp

I. I. II. II. Yayın Politikası:

Afif Evren, *Alâka ve Zaman* başlıklı yazısında, *Zaman* gazetesinin geçmişte düzensiz ve içerik yönünden yetersiz yayınlanmasının en önemli sebebinin okurların ilgisizliği olduğuna vurgu yapmış ve yayın politikası hakkında şunları yazmıştır:

"Şu gördüğünüz iki sayfa, kardeşlerimizin, ildeşlerimizin okuma ve öğrenme çığırındaki istek ve faydalarına, zevklerine cevap verecek, hitap edecek yazılara haftadan haftaya açık bırakılmıştır. Şiir, nesir, hikâye, fennî, ilmî, içtimaî ve fikrî yazıları hemen yazacağız. Zaman bizden evvel sizindir. Bunu daima hatırınızda tutunuz ve onu benimseyiniz, yazı gönderiniz. Yazacağınız şeyler kısa, özlü; yurttaş ve ildeşlerimizin tatlı tatlı, zevkle okuyacakları, bilgilerini artıracakları mevzuları taşımalıdır. Zaman'ın sayfaları çoğalıncaya; ona genel bir alâka ve benimseyiş uyanıncaya kadar korunmasını temin etmekte gene sizlerin elindedir. Zaman'ı para kazanmak için çıkarmadığımıza; koyduğumuz fiyat, kâfi bir cevaptır, sanıyoruz. Öteden beri bir bilgi kaynağı ve özeği olan Konya'mızda ki bilgin ve alâkalıların bu geçici alâkasızlık damgasını hemen ortadan kaldırıp atacaklarını bekliyor ve umuyoruz. İldeşlerimizin faydalanmaları için tekrar çıkarmaya başladığımız şu küçük eser, kamunuzun alâkası ve yardımıyla yaşayacaktır. Yazganlar, bilginler Konya'da da vardır. Boş vakit bularak yazabilir; arkadaşlarına Zaman'la alâkalanmalarını söyleyebilirler. Ve nihayet, Halkevi Neşriyat Komitesi, bu küçük gazetede mümkün olduğu kadar yer bulabilir. Bunlar olmazsa, Zaman çıkamaz, alâkasızlığın kıskanç damgası yerinde kalırsa, suç bizim mi olacaktır?"

Dil devriminin de etkisiyle gazetede yer alan yazı ve şiirlerde Öz Türkçe kelime kullanma gayretleri dikkat çekmektedir.

Genç kalemlerin şiir, deneme, hikâye ve romanlarına ağırlıklı olarak yer vermiştir. Gençlere yönelik edebiyat sayfaları yayınlamıştır (ÖNDER, 1949: 34).

Evren, *Çağ* gazetesinin *Resimli Zaman*[11] adlı derginin devamı olduğunu yazmıştır. Siyasetten başka her şeyden bahsettiğini söylediği *Resimli Zaman*'ın yeni

[11] ***Resimli Zaman*** **dergisi:** 9 Mayıs 1925–26 Aralık 1933 tarihleri arasında Edip Nâzım ile M. Nâzım tarafından çıkarılmış, Cumartesi günleri yayınlanan haftalık dergidir. 8 sayfa ve 2 renk basılan dergi, 5 kuruştan satılmıştır. Derginin içeriğinde röportaj, mizahi fıkra, hikâye ve bilmeceler vardır.

harflerden sonra sinemadan da bahsettiğini, en sonra da siyasi bir gazete olarak birkaç nüsha çıktığı bilgisini de vermiştir (1944:39).

Gazetenin *Resimli Zaman* ve *Çağ* ismiyle yayınlandığı dönemlere ait herhangi bir koleksiyonu bulunamadığı için tam olarak incelenememiştir.

I. I. III. *Selçuk* Gazetesi

Afif Evren'in *Babalık* gazetesinden sonra yazılarını eş zamanlı kaleme aldığı üçüncü gazetedir. İki ayrı dönemde gazetede yazıları çıkmıştır. *Selçuk*'taki ilk yazıları Mehmet Muhlis Koner[12] döneminde 6–30 Mayıs 1947 tarihleri arasında bir aya yakın *Gözden Öze* köşesinde çıkmıştır. *Selçuk*'un Takva tarafından çıkarıldığı dönemde, 14 Kasım–31 Aralık 1947 tarihleri arasında gazetenin bir süre yazı işleri müdürlüğünü yapmış, başyazılarında kendi adıyla, *Gözden Öze* adlı köşesinden ise Evrenoğlu müstear adıyla okurlarına seslenmiştir.

I. I. III. I. Kimlik Bilgileri:

Selçuk, Mehmet Muhlis Koner tarafından 6 Kasım 1945 tarihinden itibaren haftada iki gün yayınlanmaya başlayan siyasi gazetedir. Başlangıçta Salı ve Cuma günleri yayınlanan gazete, daha sonra Çarşamba-Cuma, bir süre sonra da Çarşamba-Cumartesi günleri çıkmıştır.

Dört sayfa ve beş sütun dizilen gazetenin satış fiyatı çıktığında yedi kuruş ve abonelik bedeli yedi liradır. Yayın müdürü Osman Olgun, idare müdürü Edip Nâzım Ermaral'dır. Gazete, Ülkü Matbaası'nda dizilip basılmıştır.

Gazetenin, 14 Kasım 1947 tarihinde Ahmet Bahçıvan tarafından alınmasından sonra, yazı işleri müdürlüğünü 31 Aralık 1947 tarihine kadar kısa bir süre Afif Evren, 6 Kasım 1948'den sonra da Edip Nâzım Ermaral yapmıştır. Mayıs

[12] ***Mehmet Muhlis KONER:*** 17 Mayıs 1886 yılında Konya'da doğdu. Babası Rüştü Efendi, annesi Emine Şerife Hanım'dır. Sıbyan Mektebi'nden sonra Rüştiye ve İdadiye ye gitti. 1907 yılında başladığı Konya İdadisi'ndeki kâtiplik görevi sırasında, Türkçe, Edebiyat ve Fransızca derslerine girdi. 1927'de Adana Maarif Müdürü oldu. Konya Halkevi Başkanlığı ile 3 dönem Konya Belediye Başkanlığı yaptı. *Ufk-u Ati*, *Şahap*, İstanbul *Şehbat* ve Ankara *Din Yolu* dergileriyle, *Babalık*, *Ekekon*, *Öğüt*, *Selçuk*, *Yeni Konya* ve *Yeni Meram* gazetelerinde çok sayıda makalesi yayınlandı. *Gelin-Kaynana, Konya Rehberi, Görüşlerim, Ayaşlı Şakir, Hovarda* ve *Mesnevi'nin Özü* adlı eserleri yayınlandı. 21 Ekim 1957'de vefat etti ve Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi (DEMİRSOY, 2003:93–94).

1949'dan sonra haftada 3 kere yayınlanan gazete, 1952 yılında *Yeni Meram*'ın da sahibi olan yeni sahibi Bahçıvan'ın ikinci bir gazetenin çıkarılmasını yük olarak görmesi nedeniyle olsa gerek yayın yaşamına son vermiştir.

I. I. III. II. Yayın Politikası:

Gazete, sahibinin yerel politikacı olması nedeniyle, daha çok yerel ağırlıklı haber ve makalelere yer vermiştir. *Selçuk* imzalı, *Selçuğun Tutacağı Yol* (6 Kasım 1945:1) başlıklı yazıda gazetenin halkın müşterek bir dili olacağı vurgulanmıştır.

Gazetenin hiçbir zümrenin malı, hiçbir menfaatin aleti olmayacağı ve hak bildiği her meseleyi açıkça savunacağı, tartışma ve eleştiri yolunu tutacağına işaret edilen yazıda, *"Her türlü şikâyetleri, dertleri dinleyeceğiz; memleket faydasını sağlayan her dileği belirtmeğe uğraşacağız"* denilmiştir.

Vilâyet gazetesinin sayfalarını bir kopya mahiyetinde büyük dünya politikasına tahsis ve bir ısmarlama yazıdan sonra, para kazanmak için ilânlarla doldurmasının gazetecilik olmadığı, kültür adı altında bezirgânlık yapmak olduğu öne sürülen açıklamada, *"Böyle olacaksa bir ilân gazetesi çıkarmak daha münasip olur. Başka türlü yaşamaz denilirse bu yaşatmayı bilmediğimizdendir. Evet, biz de ilân alırız. Fakat ilân bizim için gaye değil vasıtadır. Hülasa, şunu bilmeliyiz ki bir vilâyet gazetesi büyük siyasi işlere yarım yamalak girmekten ziyade kendi memleketinin ihtiyaçlarını düşünmelidir"* denilmiştir.

Gazetenin bir diğer cephesinin de gençliğin kültürüne yarayan bir gençlik sütunu açmak olduğu kaydedilen açıklama şöyle devam etmiştir:

"Burada millî ruhu uyandırmak ve demokrasi prensiplerini esaslı mihver yaparak bunun etrafında her türlü münakaşaları yapmak ve ayrıca amatör bir gençlik zümresinin yazılarını yayarak onları dilimizin döndüğü kadar tahlil etmektir. Sonra muayyen zamanlarda bir köy ve köylü sahifesi de açarak köy ve köylü dert ve ihtiyaçlarını tebarüz ettirmek de en büyük emelimizdir."

Gazete yazıda işaret ettiği görüşlere uygun bir yayın politikası izlemeye çalışmıştır. Gazetenin sütunlarında iç ve dış siyasi olaylardan çok Konya'nın kültürüne, ekonomisine, gereksinimlerine ve sorunlarına ait yazılar yer almıştır.

I. I. III. III. Evren'in *Selçuk* Gazetesi Yazıları

Mehmet Muhlis dönemindeki yazıları, ikinci sayfada çıkmış, daha çok siyasi ağırlıklı yazılardır. Sekiz adettir. *Zaman'ın Öttürüp Geçtikleri* (6 Mayıs 1947:2) başlıklı yazıda meslektaşlarına eleştiri vardır. *"Zaman zaman mevzular üzerinde edebiyat yapmaya özenen bahar düdüklerine, hayat ve basın sahnesinde çok rastlamışızdır"* cümleleriyle başlayan yazısında çok ağır eleştiriler yapmıştır:

"Şişirme balonları andıran bu edebi hastalık, halkı kendinden daima üstün görmek, kendini daima kültürlü göstermek sevdasına tutkundur… Dün, devirler boyunca abideleşmiş, ebedileşmiş olan edebi şöhret ve kıymetleri yıkmaya, devirmeye kalkan (Bolşevik Ocağının acemi oğlanları) bu hastalığın ilk arazı, ilk ifrazları idi… Dün Tahmis'in hı ile mi ha ile mi yazılacağını bilmediğinden fikir ve edebiyat pazarında bakır akçeye döndürülen nice renkli edebiyat zendostları[13]*, favorili edebiyat meczupları görmüşüzdür. Bunların fârik vasıfları aynıdır: Basın ve naşir kapılarının eşiklerini aşındırmak. Kim bilir zaman, ıslakken öten, kuruyunca dudaktan düşen daha böyle nice söğüt düdükleri öttürüp geçecek."*

Selçuk gazetesinde yazdığı yazılarda ağırlıklı olarak, gazetenin yayın politikasına paralel olarak Konya sorunlarına yer vermiştir. Konya folkloru üzerine de yazmıştır.

---

[13] Burada yazar Ziya Çalık'tan söz etmektedir. 1926–27 Konya'sının basınında görülen edebi polemiklerden biri tahmis kelimesindeki (hı) harfinden doğmuştu. Tahmis, (hı) ile mi, yoksa noktasız olan (ha) ile mi idi? Ziya Çalık, bir yazısının muhtelif cümleleri arasında geçen tahmis kelimesini hep (ha) ile, noktasız yazmış; bunun üzerine M. Hamit, yazarın imlâ ve gramerdeki buna benzer yanlışlarına da işaretle polemiği açmıştı. Edebi kültürünün de zayıf olduğu, tartışma sırasında tümden anlaşılan Ziya Çalık, bir de tersini iddia etmek; yani tahmisin (hı) ile değil (ha) ile yazıldığını söylemek gaflet, daha doğrusu, bilgisizlik ve düşüncesizliğinde bulunmuştu. Muarızındaki kültür derece ve seviyesini ölçemeyen zavallı Ziya Çalık, pek güç ve gülünç bir duruma düşmüştü… Polemiğin sonucu, o güne dek, Konya'daki yazar ve öykücülerin ön safında görünen Ziya Çalık için, tüm anlamıyla bir edebi yenilgi ve bozgun olmuştu. Ziya Çalık, askeri muamelat memuru olarak Konya'ya gelmişti. Çokluk sivil giyinirdi. Şıllık fes, ütülü son moda giysiler giyer, kelebek kravat bağlar, monokl (tek gözlük) takar, ince baston taşırdı. Üstelik aşırı zendosttu; Donjuan'lık taslardı (BYA, blm.76–77).

CHP Kurultayı başlıklı yazısı *Selçuk*'taki ilk yazısıdır. Çok partili rejim havası içinde geçecek kurultayda yapılacak tartışmaların, verilecek kararlarının, fikir cephesinde ağır bastığı nispette doyurucu, partinin millet nazarındaki itibarını artırıcı ve besleyici olacağını savunan Evren (14 Kasım 1947: 1), şunları yazmıştır:

"Siyasi hayatımızdaki cereyanın, artık fikirlerin hâkimiyetini hazırladığı şüphesizdir. Evvelâ fikir, sonra fiil... Kanaatimizce, halk efkârını, partinin tüzüğünden önce programı ilgilendirir. CHP'nin millet muvacehesinde, millet ve memleket işlerinde takip edeceği yolu vuzuh ve sarahatle tayin edecek olan programdır. Fikirlerin süzgecinden ve tartışmasından geçecek olan program, millet çoğunluğunun sosyal, iktisadî ihtiyaç ve kanaatlerine uygunluğu nispetinde alâka görecek ve benimsenecektir.

Demokrasinin aslî unsurunu teşkil eden aleniliğin bağdaşıp yerleşmesini isteyen kanaat ve düşüncelerin, son günlerin hâdiseleri ortasında ve kendi partileri içinde kuvvetlerini hissettirdiklerinin alâmetleri barizdir. Bu belirtiler, (müfritler, ortalar ve mutediller) diye bir tarif ve tavsifi gerektirmese dahi, tefsire müsait mahiyet almıştır. Bu itibarla, kurultayda, ortalar ve mutedillerin, müfritlerle münakaşalarına şahit olunmak, ihtimalden uzak değildir."

İkinci yazısında, Hasan Saka hükümetinin fiyat artışlarının önüne geçmek için aldığı belli başlı ihtiyaç maddelerinin ihracını yasaklayan kararını destekleyen bir yazı kaleme almıştır.

Bu kısa dönemde Evren, *Akyokuş* gazetesiyle de kalem tartışmalarına girmiştir.

Dış politikaya ait *Avrupa'nın Alınyazısı* başlıklı (25 Kasım 1947:1), ABD Başkanı Truman'ın Avusturya, İtalya ve Fransa için Kongreden acil yardım istemesi üzerine kaleme aldığı yazısı, *Babalık*'ta ki Sovyet karşıtı, batı yanlısı bir çizgidedir. Yazıda Sovyet Rusya'nın politikaları ikiyüzlü ve gayri samimi, Amerika ise hürriyetçilik kuvveti olarak nitelenmektedir.

Selçuk gazetesindeki yazılarında tarafsız bir politika izleyeceğini belirtmiş (9 Aralık 1947:1) olmasına rağmen yazılarındaki CHP Hükümeti yanlısı tavırdan olsa gerek Evren'in *Selçuk* günleri fazla uzun sürmemiş yerine Edip Nazım Ermaral getirilmiştir.

I. I. IV. *Yeni Konya* Gazetesi

Afif Evren'in *Babalık*'tan sonra en uzun süreyle yazılarının yayınlandığı gazetedir. Gazetenin kurucusu Mustafa Naci Gücüyener[14], Evren'in ilkokuldan arkadaşıdır. Yazılarına çoğunlukla *Yeni Konya*'da yer verilmesinde bunun da etkisi olduğu söylenebilir. Yazıları *Yeni Konya*'da 1949, 1960 ve 1970'li yılların başından 1975 yılına kadar çıkmıştır. Gazetenin ilk çıktığı günlerde Evren gazeteyi haber ve yazıyla desteklemiş, kadrosu tam oturuncaya kadar yazı işlerinin yükünü omuzlamıştır (YK, 1 Haziran 1950:4–5). Evren, *Babalık* gazetesi kapandıktan sonra Gücüyener Ailesinden önemli maddi ve manevi destek görmüştür. Evren'in ölüm haberi de sadece *Yeni Konya*'da duyurulmuştur.

I. I. IV. I. Kimlik Bilgileri:

Yeni Konya, 1 Haziran 1949 tarihinde M. Naci Gücüyener tarafından kurulmuştur. Günümüzde yayın hayatını sürdüren en eski Konya gazetesidir.

İlk çıktığı dönem beş kuruştan satılan ve küçük boy dört sayfa olarak yayınlanan gazete, daha sonra üç kere (1 Haziran 1950, 23 Ağustos 1960 ve 1 Ocak 1961 tarihlerinde) boyutlarını değiştirmiştir. 1 Ocak 1961 tarihinde bugünkü boyutlarında çıkmaya başlamıştır.

Gazetenin ilk sayılarında yer alan isimler arasında şunlar dikkat çekmektedir:

Mehmet Önder, Celaleddin Kişmir, Ramiz Arda, Sofu Tuğrul, A. Rıdvan Bülbül, Feyzi Halıcı, Sabit Günbay, Namık Ayas, A. Metin Berberoğlu, Mithat Şakir

[14] ***Mustafa Naci GÜCÜYENER:*** 1910 yılında Konya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra ticari hayata, kitap ve kırtasiyecilikle başladı. 1937 yılında Takva Hacı Ahmet Bahçıvan ile birlikte matbaacılığa başladı. 4 yıl süren ortaklıktan sonra 1941 yılında Yeni Konya Basımevi'ni kurdu. Ekim 1946-Ocak 1947 arasında *Teknik Dergi*'yi çıkardı. 1 Haziran 1949 yılından itibaren dördüncü çocuğum dediği *Yeni Konya* gazetesini basın dünyasına armağan etti. 1 Nisan 1989 yılında hayatını kaybetti ve Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi (DEMİRSOY, 2003:79).

Altan, M. Muhlis Koner, Haluk Tekmen, İbrahim Aczi Kendi, M. Şakir Ülkütaşır, Hulki Amil Keymen, Adil Gücüyener, Suad Abanazır, Selçuk Es, Afif Evren.

Yetmişli yıllardan sonra Konya'da basın ve kültür alanında çalışmalarını sürdüren üçüncü kuşak yazarlar arasında gösterebileceğimiz Seyit Küçükbezirci, N. Yalçın Dikilitaş, Necati Büyükkalkan, İbrahim Sur, Haşmet Öyken, Hüseyin Oğuz, Uğur Özteke, Ali Sakal da *Yeni Konya*'da yetişenlerden bir kaçıdır.

Yeni Konya, Konya Gazetecilik ve Ticaret Limited Şirketi çatısı altında, *Sabah*, *Şehir Postası* ve *Yeni Meram* gazeteleri ile birlikte 1 Ekim 1966 tarihinde gerçekleşen birliğe katılmıştır. Konya'da gerçekleşen ilk birleşik gazete, *Yeni Konya* adıyla 3 Ekim 1966 tarihinde yayınlanmıştır. Birleştikten sonra yeni binasına geçen, bir klişehane satın alan gazete, sayfa sayısını altıya yükseltmiş, haberleri resimli vermeye başlamıştır. Birleşik gazetenin künyesinde, sahibi olarak Konya Gazetecilik ve Ticaret Limited Şirketi adına M. Naci Gücüyener, genel yayın müdürü *Sabah* gazetesi sahibi Ali Rıdvan Bülbül, müessese müdürü *Yeni Meram* gazetesi sahibi M. Yalçın Bahçıvan, makale ve fıkra sorumlusu olarak da *Şehir Postası* sahiplerinden Hayri Ergene yer almıştır.

Yirmi sekiz ay devam eden güç birliği, 3 Şubat 1969 gününden itibaren *Yeni Meram* ve *Sabah* gazetelerinin yeniden yayın hayatına başlamasıyla son bulmuştur. Güç birliğinin sona ermesine *Yeni Konya* ve *Yeni Meram* gazetelerinin farklı siyasi görüşlere sahip yazarları arasındaki uyumsuzluk ile birleşmeden umulan gelir artışının sağlanmaması neden olmuştur.

Gazetenin yaşamındaki bundan sonraki ilk büyük değişiklik Gücüyener Ailesinin 1 Ocak 1997 tarihinde gazeteyi Hüseyin Oğuz ve Haşmet Öyken'e devretmeleriyle gerçekleşmiştir. Bu değişiklikten sonra gazetenin künyesinde sürekli değişiklikler gözlenir. Gazete, 1 Mayıs 1998–31 Aralık 2001 tarihleri arasında Endüstri Holding'in bünyesinde yayın hayatına devam etmiştir. *Yeni Konya*, 1 Ocak 2002- 9 Ağustos 2002 tarihleri arasında sekiz aya yaklaşan bir aradan sonra Hüseyin Oğuz tarafından tekrar yayınlanmıştır.

9 Ağustos 2002 tarihinden sonra Oğuz, gazeteyi yaşatabilmek için çok sayıda girişimde bulunur. DYP Genel Başkan Yardımcısı Mümtaz Yavuz'la ve Anadolu Polikliniği sahipleriyle yaptığı birlikteliklerin başarılı olmaması sonrasında gazeteyi Anadolu Medya Grubu[15] (ANMEG)'na sattı. 24 Şubat 2006 tarihinden itibaren, ANMEG tarafından devralınan *Yeni Konya* gazetesi, 1 Mart 2006 tarihinden itibaren yeni görünümü ve içeriğiyle okurlarının karşısına çıkmıştır. Bu dönemde Ayşe Önal, Mehmet Altan, Ahmet Taşgetiren gibi yazarlar günlük yazılar yazmaya başlamışlardır.

I. I. IV. II. Yayın Politikası:

Yeni Konya'nın ilk sayısında yer alan ve "*Basına Katılırken*" üst başlığıyla yayınlanan yazıda gazetenin amacı konusunda şu bilgiler verilmiştir:

"Fikir ve kültür tarihi gerçekten zengin olan Konya'nın medeni hüviyet ve veçhesine lâyık, ileri anlayışlı ve kuvvetli bir basına olan ihtiyacını duymamak imkânsızdır. İşte biz, duyulan o büyük ihtiyacın samimi ve sade bir ifadesi, mahsulü olmak idrâk ve haysiyetiyle çıkmaya başlıyoruz.

Yeni Konya, hadiselere, şu veya bu partinin, şu veya bu ideolojinin zaviyesinden bakmayacak, görüşlerinde ve yorumlarında dosdoğru ve objektif kalmaya çalışacaktır. Yeni cereyanlar ortasında bunu başarmanın pek kolay bir iş olmadığını bilmiyor değiliz. Vazifemiz ağır ve naziktir. Fakat memleketin kalkınma davasında Konya'nın hissesine düşen hamleyi aklıselimi ve temiz hislerin emrinde, şuurla yaptıkça, hizmetimizin müessir ve müsmir olacağına inanıyoruz.

Çıkışımız sırf bu inanç ve idrakin cesareti, adımıdır. Fikri, içtimai ve bilhassa iktisadi bakımlardan kalkınmasını istediğimiz Konya'nın ana davalarını sık sık bahis mevzuu etmeğe, tahlil ve teşrihe gayret edeceğiz. Ciddi bir memleket gazetesinin meşgul olması lâzım gelen ilk belli başlı ve hayırlı vazifenin de bu olduğuna kaniiz.

[15] ANMEG: Aralarında haftalık *Belge* gazetesi, KONTV, Konya FM, Konhaber ve Mirajans'ın da bulunduğu bir dizi yayıncılık hizmeti yürüten şirket.

Sütunlarımızda şahsi kaprislerin, gelip geçici, zaman öldürücü heveslerin eseri, kokusu bulunmayacak, ileri bir zihniyetin müspet fikir ve düşüncelerin mahsulleri yer alacaktır.

Şu şeklimiz ve hüviyetimizle tam ve mükemmel bir gazete olduğumuz iddiasında değiliz. Noksanlarımız elbette vardır. Fakat her geçecek yeni bir günün, göreceğimiz alâkanın da inzimamıyla bizi daha iyiye götüreceğine, mükemmele yaklaştıracağını sanıyoruz. Öyle ümit ediyoruz ki, bu ilerleyiş ve hesaplı çalışma, (Konya'da günlük gazete yaşayamaz) yolunda hâsıl olan karamsarlığı, zamanla iyimserliğe çevirecek, diğer arkadaşlarımızın da ümit ve cesaretlerini artıracaktır" (*Yeni Konya*, 1 Haziran 1949:1).

Gazete, Gücüyenerler tarafından yayınlandığı dönemde kamuoyunda CHP'li olarak tanınmıştır. Bu dönemde, gazetenin yazar kadrosunun çoğunluğunu CHP İl Yönetiminde çeşitli kademelerde görev almış kişiler (Suat Abanazır, Fakih Özfakih, Fakih Özlen, Celaleddin Kişmir) oluşturmuştur. *Ekekon* gazetesinde yazılarına rastladığımız yazarlar, *Ekekon*'un kapanmasıyla *Yeni Konya*'da yazmaya başlamışlardır. Ahmet Çobanoğlu[16], gazeteyi ilerici, entelektüel kişilerin okuduğu ve yazdığı bir gazete olarak nitelendirmiştir (1980:95). Hüseyin Oğuz döneminin ilk yıllarında da yazarların büyük ölçüde aynı kalmasından dolayı, bu çizgisini kaybetmeyen gazete, Endüstri Holding'le yapılan ortaklık sonrasında patronların görüşlerine paralel bir şekilde CHP geleneğinden uzaklaşarak, günümüzde geldiği muhafazakâr çizgiye doğru uzanan bir yol izlemiştir.

I. I. IV. III. Evren'in *Yeni Konya* Gazetesi Yazıları

I. I. IV. III. I. 1949 Yazıları

Evren'in *Yeni Konya* gazetesinde yazıları, gazetenin çıkmaya başladığı 1 Haziran tarihinden 11 Ağustos 1949'a kadar *Acısı Tatlısı* başlıklı sütununda

[16] ***Ahmet Çobanoğlu:*** 1929'da Konya'nın Başarakavak Kasabasında doğdu. Burada başladığı ilköğretim yaşamını Konya Gazi İlkokulu'nda tamamladı. *Yeni Konya*, *Yeni Meram*, *Sabah*, *Şehir Postası*, *Anadolu*, *Zaman* gazeteleriyle, *Parlamento Dergisi*'nde yazı, şiir, hikâye ve röportajları yayınlandı. 1961-1962, 1967-1969 yılları arasında bir grup arkadaşıyla beraber *Kervan* gazetesini yayınladı. 1976–1981 yılları arasında *Konya'nın Sesi* gazetesini çıkardı. 1973 ve 1977 dönemlerinde iki dönem CHP Konya milletvekilliği yaptı (ÇOBANOĞLU, 1999:Arka Kapak).

Yağıbasan müstear adıyla sürmüştür. Tek sütuna dizilen yazıları yerel, ulusal ve uluslararası gelişmeler üzerine yazılmış, kısa, fıkralaştırılmış bir yapıdadır.

Yazılarında muhaliflik karakteri ağır basmıştır. *İstihsali Artırma Hapı Bulundu* başlıklı ilk yazısında, İngiltere'de süt ineklerinin verimini artırma amacıyla geliştirilen haptan bahsederken konuyu Türkiye'ye getirmiş ve gündemin millî üretimi artırmak yerine seçim kanunu, baskı gibi zaman öldürmekten başka bir şey olmadığını yazmış, *"Anlaşıldı ki bizde geçim, artık seçime bağlı kalmıştır"* demiştir.

Kuyuculuk mu? (*YK*, 9 Ağustos 1949: 1) başlıklı yazısında, MP ileri gelenlerinden birisinin *MP, Kuyucu Murat Paşa gibi Celali aşiretinin hakkından gelecektir* ifadesinin ancak muarızlarını sevindireceğini belirttikten sonra *"Fikirlere, prensiplere hürmet edilmezse mücadeleler kuyuculuğa dönmez mi a efendim?"* diye sorarak fikir hürriyetine verdiği önemi vurgulamıştır.

Ekmek Teli başlıklı son yazısında Tarsus CHP üyelerinden birinin Başbakan'a çektiği telgrafın benzerinin, Konya'daki partililerden biri tarafından da çekilip çekilemeyeceğini sorgulayan yazar, böyle bir durumu büyük bir medeni cesaret sayacağını ve o kişiyi de ağabeylerine rakip sanacağını yazmıştır. Bu dönemdeki yazılarında antikomünist görüşlerini de görebiliriz.

Gazetede ayrıca, ikinci sayfada *Küçük Tetkikler* başlığı altında ve Afif Evren imzasıyla, 9 Temmuz'da *Geçmişte Un İthalatı*, 21 Temmuz'da *Geçmişte Mali Ahval*, 24 Temmuz'da, *Geçmişte Türk Sanayi* adlı yazıları çıkmıştır. Tüm bunlar yazarın yabancı gazetelerden yaptığı çevirilerdir.

I. I. IV. III. II. 1960 Yazıları

1960'lı yılların başı ve özellikle de, 27 Mayıs 1960 ihtilal sonrası dönem Evren'in yazılarına en sık rastlanılan yıllardır. Evren bu dönemde, *Yeni Konya*'da dizi yazılar (*Konya'nın Sulama Davası*, *Millî Mücadele Konya'sındaki Şairler ve Yazarlar*) kaleme almıştır. Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu'nun vefatı sonrası yazdığı yazısı, *Sabiül Reşad* dergisinde (Şubat1960:53) de yayınlanmıştır (3 Mart 1960:2).

I. I. IV. III. III. 1970 Yazıları

1970'li yıllar Evren'in yazılarının *Yeni Konya*'nın sayfalarında en çok yer aldığı ikinci dönemdir. Bu dönemi, yazarın en üretken dönemleri arasında da sayabiliriz. Yaşamı boyunca elde ettiği birikimlerinin sonuçları, gazetede dizi yazılar olarak yer almıştır.

24 Haziran 1971'den 7 Ağustos 1971'e kadar sürdürdüğü *Uzaktan-Yakına* köşesiyle başlayan bu dönem yazıları 1976 yılı sonlarına kadar devam etmiştir. Yerel ve ulusal güncel siyasi konular başta gelmek üzere çok çeşitli konularda kaleme aldığı yazılarında Yolcu müstear adını kullanmıştır. 1975 yılında gazetenin ikinci sayfasında *Düşünce Alanı* köşesinden de okurlarına seslenmiştir.

17 Ocak 1972 tarihinden sonra aynı gazetede dizi yazıları yayınlanmaya başlamıştır. *Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı* (17 Ocak- 8 Nisan 1972) başlıklı yazı dizisiyle başlayan yazı dizileri şunlardır: *Neler Demişlerdi?* (10 Nisan–8 Mayıs 1972), *Bir Yolcudan Anılar* (9 Mayıs–6 Kasım 1972), *Yakın Tarihten Birkaç Yaprak: Konya'nın Tanıdığı Askerler* (6–10 Temmuz 1974), *Konya Sınırları İçinde Hitit İzleri* (14 Ekim–7 Kasım 1974).

Ayrıca 11 Aralık 1974'ten 29 Kasım 1975'e kadar *Yaşamın Aynasında* başlıklı köşesinde Atacı ve Yolcu müstear adlarıyla günlük politik gelişmelere ilişkin yazılar da yazmıştır. Bunlar, güncel siyasi içerikli yazılardır. Makarios'un Kıbrıs'a dönmesinin beklendiği sırada, *Ah Şu Papaz* (11 Aralık 1974: 2) başlıklı ilk yazısını yazmıştır. Makarios'un Kıbrıs'ta, yeni siyasal fırıldaklar çevirmeye başlayacağını, oyunlarını bıraktığı yerden sürdüreceğini öne sürdükten sonra:

"Eğer Kıbrıs Davasını, sorununu siyasal yönden kaybedersek, zamanla Hatay'ın varlığı bile tehlikeye düşebilir. Büyüklü, küçüklü siyasal partilerimiz, bunu böylece bileler! Hatay'ı alan Atatürk, eğer bir süre daha yaşasaydı, Yavru Vatan Kıbrıs, Anavatan'a çoktan katılmış, kavuşmuş olacaktı, olurdu. Gözlerimizi dört açalım!..."

CHP-MSP koalisyon hükümetinin dağılması sonrası yazdığı *Yiter Gari* (18 Aralık 1974:4) başlıklı yazısında, sorumlu olarak CHP'ye yüklenilmesini eleştirmiştir:

"Kısır döngüden kurtulamayan partiler, ulusun, ülkenin ivedilikle ele alınması, çözümlenmesi gereken davaları kalmamış, yokmuşçasına durmadan Sol'a yüklenmekteler. İyi ama bugüne dek, bu çekişme ve çatışmalardan ülkeye ulusa büyük zararlardan, acılardan, üzüntülerden başka ne gelmiş ve kalmıştır?

Dünyamızdaki yakın ve uzaktaki çeşitli olaylar hızla gelişir, değişir, oluşurken partilerimizin, ulusu, gençliği iki kampa ayıracak, Türkiye'nin varlık ve bütünlüğünü tehlikelere düşürecek tutum ve davranışlardan titizlikle sakınmaları gerekir. Yüksek ulusal, yurtsal duygu ve düşüncelerin egemen olması gerekir.

Aktif politikacılarımıza bir ilçemiz halkının konuşma diliyle seslenelim:

Çekişmeleriniz (Yiter Gari) ağalar!"

Gazetedeki son yazısı, sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan yaşlı, sakat ve yoksul kişilerin durumunu ele aldığı *Bu Kışın Kapısında* (29 Kasım 1975:4) başlıklı yazısıdır. Bu yazıda dile getirilen kişilerden biri aslında yazarın kendisidir. Bu yazı Konya ağzını kullanma özelliği açısından önemlidir. Bir çeşit topluma son şikâyetidir. Bu kişilerin arasında geçmişte topluma sürekli yararları olanların olduğunu ve bunların çeşitli sosyal etken ve nedenlerle güç duruma düştüklerini yazarken kendini de tarif etmektedir. Yazısında, iktidarların çoğunun bu acıyı dindirecek yasayı bir türlü çıkaramadıkları eleştirisini yapmıştır:

Yoksullar, kimsesiz, sakat, sigortasız yaşlılar, yeni yılın eşiğinde, yeni kışın kapısında yaşlı gözlerle bakışırken, sosyal adaletten dem vuran, nutuklar atanlar, yine konforlu konutlarında, sıcak odalarında onları anımsamaktan bile uzaktırlar, değil mi?"

I. I. V. *Öğüt* Gazetesi

I. I. V. I. Kimlik Bilgileri:

27 Ağustos 1950 tarihinde Ahmet Karaağaç ve Suad Abanazır'ın öncülüğünde CHP İl Yönetimi tarafından çıkarılmış siyasi gazetedir. 3 Şubat 1951'e kadar günlük olarak çıkan gazete, 9 Şubat 1951'den itibaren haftada iki gün (Salı ve Cuma günleri), 2 Nisan 1952'den itibaren de haftalık olarak yayınlanmıştır. Tüm yayın yaşamı boyunca beş sütun, dört sayfa ve küçük boy olarak yayınlanan gazetenin satış fiyatı 5 kuruştur.

Gazetenin sahipliklerini 31 Temmuz 1951 tarihine kadar Ahmet Karaağaç, 3 Ağustos- 23 Kasım 1951 tarihleri arasında Recep Bakkalbaşı, kapanışına kadar da Hasan Ali Taner yapmıştır. Yazı işleri müdürlüklerini ise 27 Kasım 1951 tarihine kadar Suad Abanazır, ondan sonra Mahmut Sural'ın yaptığı gazetenin yazar kadrosunda bu yazarlar dışında Afif Evren, Fakih Özlen, Nadir Özcan gibi isimler dikkat çekmektedir.

Gazete, DP iktidarının muhalefet gazetelerine yönelik politikaları karşısında yayınına 4 Ocak 1952'de ilk olarak ara verir. Yaklaşık 3 aylık bir aradan sonra 2 Nisan 1952'de tekrar ama haftalık olarak yayınlanmaya başlar. Gazete, 30 Temmuz 1952 tarihli 236. sayısından sonra yayın hayatından tamamen çekilmiştir.

I. I. V. II. Yayın Politikası:

Öğüt, köşe yazılarından ve haberlerinden de açıkça görüleceği gibi bir çeşit parti yayın organı hüviyetindedir. Sayfalarında, ağırlıklı olarak CHP'nin çalışmalarını duyuran, DP iktidarını ve icraatlarını eleştiren yazı ve haberler yer almaktadır.

Hodağa müstear adıyla çıkan *Öğüt* başlıklı makalede, "*Nice yıllar sonra şerefli, Kahraman Öğüt yine neşir hayatına atılmış bulunuyor*" gibi ifadelerle Millî Mücadele döneminde yayınlanan *Öğüt* ile aralarında bir ilişki kurulmaya çalışılarak, gazetenin ismine layık bir yayın politikası izleyeceğine vurgu yapılmıştır:

"Şerefli bir mazisi vardır, Öğüt'ün… Konya gazetecilik ve kültür tarihinin yazılmamış yapraklarındaki yeri altın çerçevelidir… Mücadele yıllarında dâhili ve harici düşmanlarımızla yaptığı amansız mücadeleleri pek çok kimseler tarafından unutulmuşsa herhalde kabahat onun değildir. O bir gazete değil, bir yığın vatanperverin yarattığı manevi bir kahramandı, Maziyi tarih gözüyle görebilenler bunu pekâlâ bilir ve takdir ederler" (27 Ağustos 1950: 3).

Suad Abanazır, kapanış gerekçelerini anlatmak için yazdığı yazıda, birkaç CHP'linin maddi ve manevi yardımlarıyla yayın hayatına başlayan gazetenin, CHP'nin görüş ve düşünüşünü yaymak ve desteklemek için bir ihtiyaçtan ortaya çıktığını yazmış, DP iktidarının resmi ilân vermemek, kâğıt fiyatları ve posta ücretlerini artırmak, muhalefet yapan gazetecileri mahkeme, mahkeme dolaştırmak gibi politikalarla muhalif basın üzerinde baskı oluşturduğunu ve bu şartlar altında da tüm muhalif yayın yapan gazeteler için kapanmanın kaçınılmaz bir akıbet olacağını belirtmiştir (1 Ocak 1952:1–3).

Fakih Özlen, *Öğüt* susuyor diye sevinenlerin olacağını öne sürerek, *"Hal tercümelerinden korkanlar, doğru yaşayıp, doğru konuşup, doğru yazmaktan çekinenler, dönekler; korkaklar ve namertler sevineceklerdir. Bir makineli tüfek, yuvasında kendi isteğiyle sustuğu zaman tekrar konuşmayacak demek değildir"* diyerek tekrar yayın hayatına dönme umudunu dile getirmiştir (4 Ocak 1952:1–3).

Yaklaşık 3 aylık bir aradan sonra haftalık olarak yayınlanmaya başlamasını Suad Abanazır, *Tekrar* başlıklı yazısında ara verme sebeplerinin ortadan kalkmadığını, daha önceki ayların şart ve imkânsızlıklarını koruduğunu belirterek, şartları değiştirmeyen DP iktidarını diktatörlükle suçlamıştır:

"Tekrar yayın hayatına girebilmenin bahtlılığını, partili arkadaşlarımızın yakın ilgilerine ve şehrimizde, ufak çapta da olsa, muhalefet yayınına lüzum ve ihtiyaç hisseden tarafsız ve münevver kitlenin anlayış ve teşviklerine borçluyuz… İktidarın kontrol ve murakabesine inanan ve bu lüzumu hisseden anlayış, muhalefetin daima desteği ve yardımcısı olacaktır. Esasen demokratik bir idare tarzını bir başka şekilde düşünüp, kabullenmeye de imkân yoktur. Çok partili siyasi hayatı bu ölçüler dışında görüp, tanıtmak isteyenler diktatörler, ikbalperestlerdir, hesaplarını açık

alınla vermekten korkanlardır. Muhalefetin murakabesi altında çalışmak istemeyenler; hizip ve zümre saltanatı peşinde koşmak isteyenlerdir." (2 Nisan 1952:1–3).

Gazete yayında olduğu sıralarda yukarıdaki yazılarda dile getirilen görüşlere uygun bir şekilde CHP yanlısı politika izlemiştir. Evren'in *Öğüt*'teki yazılarının çoğunluğu da CHP çizgisinde, DP karşıtı yazılardır.

I. I. V. III. Evren'in *Öğüt* gazetesi yazıları

14 Kasım 1950'den 2 Temmuz 1952'ye kadar *Öğüt* yazıları ağırlıklı olarak siyasi, gazetenin yayın politikasına paralel DP karşıtı, CHP yanlısı yazılardır.

İlk yazısında, *"CHP vardır ve dimdik ayaktadır! İnönü sevgisi ve saygısı vardır"* demekte (14 Kasım 1950:1), bir gün sonra DP'yi iftira atmakla suçlamakta, İnönü'nün gözlerde ve gönüllerde büyüdüğünü öne sürmektedir (15 Kasım 1950:1).

DP iktidarının icraatlarını *"Lâik Türkiye'yi Arapça ezanla, okullarda din derslerini; siyasi hayata sindirme ve yıldırma politikasını armağan etti"* cümleleriyle eleştiren Evren'in (18 Kasım 1950:1) gazetedeki iç politikaya yönelik yazılarının tümü eleştiri ağırlıklıdır ve zaman zaman da DP'lileri *"Dünya, Muhteşem Süleyman'a da kalmamış, a canım efendim!"* gibi cümlelerle uyarmaktadır (26 Ocak 1951:1).

I. I. VI. *Yeni Meram* Gazetesi

I. I. VI. I. Kimlik Bilgileri:

28 Ağustos 1950 tarihinde Ülkü Basımevi sahibi Ahmet Bahçıvan (Takva) tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. Küçük boy, dört sayfa ve altı sütun olan gazetenin satış fiyatı 5 kuruştur. Gazetenin ilk sayısında manşet altında yer alan *Sabahları Çıkar Demokrat Gazete* ibaresi, 6. sayıdan itibaren *Sabahları Çıkar Siyasi Demokrat Gazete* şekline dönüşmüştür.

1966 yılında gerçekleşen birleşmeye katılmış, 3 Ocak 1969 tarihinden itibaren tekrar *Yeni Meram* adıyla çıkmaya başlamıştır. Yayına tekrar başlayacağını

okurlarına, *Yeni Konya*'da 1 ve 2 Şubat 1969 tarihlerinde verdiği yarım sayfa ilânla *"Beklenen gün yaklaştı, Milliyetçi ve Memleketçi Yeni Meram gazetesi 3 Şubat 1969 Pazartesi günü günlük olarak yayınlanıyor"* şeklinde duyurmuştur (*YK*, 1 Şubat 1969:3).

İlk yazı işleri müdürü Muhittin Güzelkılıç'tır. Hulki Amil Keymen, Mustafa Ataman, Nihat Kişnişçi, Tacettin Öney, Mustafa Bahçıvan, Ali Rıdvan Bülbül, Ali Rıza Taban, Dursun Seyis, Oğuz Akçakoca sonraki yazı işleri müdürleri arasındadır.

Yazı kadrosunda, Taceddin Öney, Muammer Obuz, M. Şevket Evin, Cevdet Tontu, Rüştü Özal, M. Nedim Güntel, Edip Yılmaz, Arif Bilge, Mahmut Sural, Mahir İba, Ali İhsan Tuna, Mustafa Ataman, Ali Rıdvan Bülbül, Seyit Küçükbezirci, Hulki Amil Keymen, İbrahim Sur, Zafer Varol, Ethem Öyken, Sabit Horasan, Ali Rıza Taban, M. Tahir Sakman, Dursun Seyis, Orhan Berk, Tuncer Mengüç, Cihat Yazıcı, Necati Eldek, Birol Akgün gibi isimler yer almıştır.

I. I. VI. II. Yayın Politikası:

İlk sayısında yer alan, *İşte Hak ve Halkın gazetesi Yeni Meram* başlıklı yazıda çıkış amaçları sıralanırken gazetenin DP çizgisinde olacağı açıkça belirtilmiştir:

"Büyük iddialarımız yok. Halkın dediği olmuş, hak yerini bulmuştur. Diktatörlük idaresinin sindiği yerden bu memleketin hakiki sahiplerinin sesi ve demokrasi güneşi yükselmiş, fazilet gururu yerini almıştır. Vazifesini yapmış olmanın üstün şuurun içinde "Kurtarıcı millet", yolunu aydınlatan ve hak mefhumu içinde hakikati çizen bir organa muhtaçtır. Bu organ, işte bu gazete Yeni Meram'dır.

Yeni Meram, Konya'nın diğer dört gazetesi arasında, yukarıda işaret ettiğimiz gibi çalışmak arzusundadır. Hizmet yolunda ilk ve son hedef müstakil Türkiye ideal demokrasidir.

Demokrat Parti'yi mevcut program ve prensipler içinde gayelerimizi işaret eden bir ülkü yoldaşı telâkki ediyoruz. Yolumuza her şeyin üstünde memleket ve demokrasi umdesinin büyülediği çığırdan devam edeceğiz. İşte meramımız budur."

Küçükbezirci'ye göre *Yeni Meram, Babalık, Ekekon* ve *Yeni Konya* gibi bir ekol gazetedir (1999: 47).

Bugün Mustafa Bahçıvan ile oğulları Ahmet, Tayfun ve Tufan tarafından çıkarılan gazete, liberal bir çizgide yayın yaşamını sürdürmektedir.

I. I. VI. III. Evren'in *Yeni Meram* Gazetesi Yazıları

I. I. VI. III. I. 1950 Yazıları

Yeni Meram'da 6 Nisan 1954 tarihinden itibaren Afif Evren'in, *Mahalli Araştırmalar* başlığı altında, Konya adet ve ananelerine ilişkin yazıları çıkmıştır. Gazetedeki güncel yazılarını, 24 Mayıs 1954 tarihinden itibaren Yağıbasan müstear adıyla *Dosdoğru* başlıklı köşesinde yazmıştır.

Gazetenin künyesinde yazarın adı 27 Mayıs–3 Ağustos 1954 tarihleri arasında yazı işlerini fiilen idare eden olarak yer almıştır. *Mahalli Araştırmalar* köşesindeki *"Naci Fikret'in Konya tarihine dair hususi bazı mektupları"* dizi yazısı, 1 Ağustos 1954'de çıkan beşinci bölümünden sonra tamamlanmadan ve gazetenin ikinci sayfasında yer alan, *"Naci Fikret yazı serimiz bundan sonra en alâka çekici kısımlarına girmektedir. Bu seriyi Ferid Paşaya ait yazılar ve Naci Fikret'in hayatına ve hususiyetlerine dair bazı hatıralar takip edecektir"* şeklinde bir duyuru yer almasına rağmen yayından kaldırılmıştır. 3 Ağustos'tan itibaren de yazarın adı künyeden çıkarılmıştır.

Bu dönemde yazarın Konya kültürüne ilişkin yazıları da çıkmıştır. Bu yazıların bir bölümü daha sonra *Folklor Araştırmaları Dergisi* ile *Çağrı* dergisinde de yayınlanmıştır. Bu yazılarında daha çok yerel ve uluslararası konularda görüşlerini kaleme almıştır.

I. I. VI. III. II. 1960 Yazıları

Evren'in *Yeni Meram* gazetesindeki ikinci dönemi 14 Şubat 1961'de başlamış, 5 Kasım 1962'ye kadar sürmüştür.

Birinci sayfada yer alan *Bize Göre* başlıklı köşesinden okurlarıyla buluşan yazarın ilk yazısının başlığı *"(Otel) değil, (Ötel)"*dir ve muhtemelen o tarihe kadar

kaldığı otellerin koşullarını eleştiren bir yazıdır. 17 Ekim 1961 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlayan *Gezgin'den Anılar* adlı yazı dizisi, daha sonra *Yeni Konya*'da yayınlanacak *Bir Yolcudan Anılar* adlı dizinin habercisi olarak değerlendirilebilir. 6 Haziran 1962'den itibaren köşe yazıları, 5 Kasım 1962'den itibaren de dizi yazıları son bulmuş ve bu tarihten sonra yazarın *Yeni Meram*'da yazılarına rastlanmamıştır.

İkinci dönemindeki yazıları iç ve dış siyasete yöneliktir. Her konuda görüşlerine rastlanmaktadır. Eleştiri yazılarına burada da rastlanır. Demokratlar, basın, batıl inançlar peşinde koşan insanlar, AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala ve politikacılar eleştiri oklarının hedefi olanlar arasındadır. Başlangıçta İnönü'nün başkanlığındaki AP-CHP hükümetini destekleyen Evren (4 Aralık 1961:1), gelişmelerden umutlu olmadığını yazmış (2 Mayıs 1962:1), bir başka yazısında da her iki partinin birlikte çalışmalarının milletin çoğunluğu tarafından istendiğini dile getirmiştir (22 Mayıs 1962:1).

Dış gelişmelere karşı da duyarlıdır. Cezayir'de ve Hindistan'da meydana gelen olaylar karşısında BM'yi seyirci kalmakla suçlamıştır. Cezayir'e ilişkin yazısında, *"Hastanede yatan hastaları bile öldürenlerin, yirminci asır sonunun en gaddar ve alçak ruhlu mahlûkları olduklarından şüphe edilemez. Fakat bütün bu kanlı ve dehşetli hâdiseler karşısında. Birleşmiş Milletler ve büyük devletler yine de seyirciler. Neredesin ey insanlık?"* derken (9 Nisan 1962:1–3), Hindistan'a ilişkin olan yazısını *"Zavallı insanlık!"* cümleleriyle bitirmiştir (5 Mayıs 1962:1).

I. I. VII. *Zaman* Gazetesi:

I. I. VII. I. Kimlik bilgileri:

CHP Konya İl Başkanlığı tarafından 26 Ağustos 1960 tarihinden itibaren çıkarılan günlük siyasi gazetedir. Künyesinde sahibi olarak CHP İl Yönetim Kurulu adına Samet Kuzucu ismi yer almaktadır. Yazı işleri müdürlüğünü kuruluşundan 25 Ocak 1961 tarihine kadar A. Rıdvan Bülbül, 26 Ocak 1961–10 Temmuz 1961 tarihleri arasında Samet Kuzucu, ondan sonra da kapanışına kadar Erdoğan Bakkalbaşı üstlenmiştir.

Gazetenin manşet altında *Günlük Siyasi Halkçı Gazete*, manşetin sol yanında ise CHP ambleminin alt ve üstüne dağınık bir şekilde *Atatürk'ün izindeyiz* ibareleri yer almıştır. Başlarda Işık Matbaası'nda dizilen, *Yeni Meram* tesislerinde basılan *Zaman*, 26 Ocak 1961 tarihinden sonra Yeni Kitap Basımevi'nde dizilip basılmıştır. Yayın süresi boyunca 10 kuruştan satılan gazete, dört sayfa ve altı sütun olarak çıkmıştır.

26 Ocak- 1 Nisan 1961 tarihleri arasında 2 sayfa yayınlanan *Zaman*, bu durumu okurlarına "*Teknik bazı imkânsızlıklar nedeniyle muayyen bir müddet için iki sahife olarak intişar mecburiyetinde kaldığımızı ve kısa bir müddet sonra gene eskiden olduğu gibi 4 sahife olarak neşriyatımıza devam edeceğimizi muhterem okurlarımıza arz ederiz*" şeklinde duyurmuştur. (26 Ocak 1961:1).

Gazetenin tekrar dört sayfa olarak yayınlandığı tarih, siyasi faaliyetlere kısmen de olsa izin verilen 1 Nisan 1961'dir. Bu tarih gazetenin yazar kadrosunun da çeşitlendiği bir tarihtir. Gazetenin tesislerinde basılıyor olmasının da etkisiyle olsa gerek *Yeni Konya*'da yazılarına rastladığımız Ramiz Arda, Celaleddin Kişmir, İhsan Baykal, Memduh Yavuz Süslü, Nurhan Ergene, Ünal Gücüyener gibi isimler *Zaman*'da da yer almaktadırlar. Gazete sayfalarında dönemin CHP'sinin önde gelen isimlerinin yazılarına rastlanmaktadır.

Erdoğan Bakkalbaşı, Suad Abanazır, Necati Taşbaşlı, Fakir Usman, Dr. Mehmet Acar, Ahmet Çobanoğlu, Ali Rıdvan Bülbül, Mahmut Sural, Fakih Özfakih, İhsan Baykal, Şevki Erkan, Yaşar Kara, Sadi Irmak, Sedat Çumralı, Ali Çiçekli, Adnan Ertanık, Mevlüt Büyükkara, Sadrettin Karatay, Yüksel Bozkırlı, Kemal Özer, Sami Tunca, M. Kemal Yılmaz ve Hüseyin Kaleli, bunlardan bazılarıdır.

Gazetede ayrıca *Ulus* gazetesinin yazarlarından aktarma yazılara da rastlanmaktadır. Bu yazarlar arasında Hıfzı Oğuz Bekata, Agâh Sırrı Levend, Ahmet Şükrü Esmer, Bülent Ecevit, Doğan Avcıoğlu'nun isimleri göze çarpmaktadır.

I. I. VII. II. Yayın Politikası:

Gazete, 27 Mayıs 1960 sonrası oluşan havaya uygun bir yayın politikası takip etmiştir. *Sabah* gazetesinde yer alan ilândan da açıkça görüldüğü gibi gazete,

kapatılan DP karşıtı bir yayın yapmak üzere çıkmıştır. Gazetede yer alan yazıların tamamına yakını geçmiş iktidarı ve uygulamaları suçlayıcı yazılardır.

Bülbül (1961:1–3), *Biz-Bize* sütununda yazdığı *Selam* başlıklı yazısında, gazetenin kuruluş aşamasında yaşadıklarını okurlarıyla paylaşırken DP iktidarını suçlamıştır:

"*Elinize bu sabah aldığınız Zaman, ulusal evrimimizin bir ürünüdür. Evrimden iki- üç ay öncesi düşüklere kafa tutan birkaç arkadaş şehrimizde muhalif bir gazete çıkarmak istemiştik. Başvurmadığımız matbaa kalmadı. Tümü de: 'Amanın dediler, ekmeğimizden edeceksiniz bizi. Sizin buraya gelmeniz bile fazla. Demokratlar sizi bizim işyerimizde görseler kızılca- kıyamet kopar. Gidin haydi buradan, gidin!'*

Şimdi ucuz kahramanlar çoğaldı. Daha önce neredeydiniz! Bazıları karakol karakol ifade verirken siz neredeydiniz? Polis adım adım takip ediyordu. Düşüklerin adamları her gün türlü çeşit tehditler yağdırıyorlardı. Ekmeklerinden edilenler vardı, siz neredeydiniz bedavacı kahramanlar?

Zaman, düşüklerle mertçe savaşanların toplandığı bir gazetedir. Atatürk'ün izinden çıkmayanların gazetesidir. Menfaat rüzgârına karşı eğilecek baş yok bizim içimizde. Biz ülkemizin mutluluğu için özgürlüğümüz için her türlü güçlüklerle savaşacak insanlarız. Dönek değiliz, kimin arabasına binersek onun borusunu öttürmeyiz. İnandığımız bir ülkü var bizim. Dünün adamlarına karşı eğilip bugünün adamlarına da aynı dalkavukluk edasıyla yaklaşanlardan nefret ediyoruz. Karakter yoksullarına acıyoruz, ancak. Bir işaretle VC[17]*'ye geçenler suçunuzu kabullenerek susunuz. Düşükler zamanında el- etek öpenler, ya da 'Aman görmesinler, aman duymasınlar' korkusuyla tir tir titreyenler ülkücülükten, memleket severlikten yoksunsunuz siz.*

Zaman'a inanınız, Zaman'a güveniniz, sayın okurlar! Yanıldığınız konularda sertçe eleştirin bizi, kıvanırız. Aramızda ayrık otları karıştı mı uyarın bizi. Biz sizdeniz, siz bizdensiniz. İnönü'ye taş atanların sonlarını gördünüz. Basının ağzına

[17] VC: Vatan Cephesi

kilit vuranlar, radyoyu küfür kutusu haline getirenler, kardeşi kardeşe düşürenler ne oldu? Sayın Gürsel'in dedikleri gibi bir daha o karanlık günler geriye gelmeyecektir."

Gazetenin sayfalarında yer alan Fakir Usman, Fakih Özfakih, Erdoğan Bakkalbaşı, Nadir Özcan ve Yaşar Kara'nın yazıları da benzer içerikte DP'yi suçlayıcı, 27 Mayıs'ı destekler bir şekilde kaleme alınmışlardır.

7 Aralık 1961 tarihinde yayın hayatına son veren gazete bu kararını "Sayın okuyucularımıza" başlığıyla birinci sayfadan duyurmuş ve sebebi "*Zaman*'a yeni bir veçhe vermek" olarak açıklamıştır.

I. I. VII. III. Evren'in *Zaman* Gazetesi Yazıları

Zaman'da 26 Aralık 1960–20 Ocak 1961 tarihleri arasında kısa bir süre Evren'in yazılarına rastlanır. İlk günlerdeki yazıları, DP iktidarını eleştiri ağırlıklı iken, sonrakiler Konya kültür ve sorunlarına ilişkindir. *İnkılâp Düşmanları* başlıklı ilk yazısında, *"Dün, Atatürk'ün eserlerini ortadan kaldırmak isteyenlere; devrimlere diş bileyenlere yolu açanlar sizler ve hampalarınız değildi de kimlerdi?"* gibi ağır cümleler kullanan Evren, eleştirilerine devam ettiği diğer yazılarında, İnönü ve CHP dönemine özlem içeren cümleler de kullanmıştır:

"İnönü, şüphesiz ki, millî ve siyasi tarihimizde, hatta dünya tarihinde yaşamış ve gelip geçmiş devlet adamlarının en olgunlarından ve en büyüklerinden biridir" (27 Aralık 1960:2).

"Millî Mücadelemizi, millî kahramanlarımızı ve onların eserlerini inkâr edecek kadar küçülmüşseniz, Allah sizleri karanlıktan kurtarsın, aydınlığa kavuş-tursun!" (30 Aralık 1960:2).

"Tapu kayıtlarını okurken, insanın: Bir on yıl daha iktidarda kalsaymışlar memleketin tapusunu da üzerlerine alacaklarmış! diyesi geliyordu. Tabii Yassıada'yı da unutmayacaklardı." (31 Aralık 1960:2).

"Ne hazindir ki, muhalefet yıllarında hürriyetperverlik ve demokratlık maskesiyle dolaşan, meydanlarda bar bar bağıran demokratların maskeleri bir anda düşürülüvermiştir!" (4 Ocak 1960:2).

Üç bölümlük *Yazar, Tarihçi, İdare Adamı M. Arifi Paşa* adlı dizi yazısı son yazısıdır.

I. I. VIII. *Anadolu'da Hamle* Gazetesi

I. I. VIII. I. Kimlik Bilgileri:

Kanaat Matbaası sahibi Şevket Eskil'in oğlu Gülay Eskil ile kayınbiraderi Gazi Mutlu tarafından 9 Ocak 1967 tarihinde çıkarılmaya başlanan muhafazakâr eğilimli gazetedir. Yedi sütuna dizilen gazetenin satış fiyatı 25 kuruştur. Başlık altında *Hak ölçülerine bağlı, Halkla beraber tarafsız siyasi gazete* ibaresi mevcuttur.

İlk yazı işleri müdürü Afif Evren'dir. Gazetenin yazar kadrosunda, Mustafa Ataman, Ali Uğur Gündem, Tahir Büyükkörükçü[18], Hasan Hüseyin Varol, Dr. Ahmet Said Uğurlu, Edip Yılmaz, M. Kubilay İmer, M. Şakir Arıtan gibi muhafazakâr eğilimli, İslami kesimin önde gelen yazarları vardır. 2 Ekim 1969 tarihinde yayın hayatına son vermiştir.

I. I. VIII. II. Yayın Politikası:

Anadolu'da Hamle, milliyetçi, muhafazakâr çizgide bir gazetedir. Ali Uğur Gündem imzalı *Çıkarken* başlıklı yazıda bunun işaretleri görülür. Gündem, gazetenin yayın hayatı boyunca en büyük güç kaynağını, savunduğu kalkınmış ve büyük Türkiye idealinde bulacağını belirtmiş ve şunları yazmıştır:

"Biz maneviyatçı, bir sosyal doktrine inanıyor, tabiata ve hayata bu açıdan bakıyoruz ki Türk milliyetçiliğidir bu. İnsanı yeryüzünde en yüksek değer olarak ele alan Onun hakkını, Onun hukukunu, Onun haysiyet ve şahsiyetini temel ve vazgeçilmez bir şart olarak kabul eden demokratik Türk milliyetçiliği…

[18] Tahir Hoca lakabıyla da tanınan, Büyükkörükçü, Milli Selamet Partisi'nden Konya milletvekilliği yapmıştır.

Tarih insanın manevi oluşumunda büyük rol alır. Millî tarih şuuruyla yaşamak büyük yaratıcı güçlere ve değerlere sahip olmak demektir. Çeşitli sebeplerle insanın benliğini bir robot haline getiriyor. Yenilik ve ilericilik isterisiyle başkasının kalbiyle yaşıyor, başkasının kafasıyla düşünüyorlar. Dahası var: Yaşamak bu, düşünmek de bu diyorlar…

Bir de insanın ruhundan imanı kazıyın. O zaman işte o zaman, varlığı ve varlığını idrakten aciz, kendinden kilometrelerce kaçan ve başkasının iradesiyle yaşamakta zevk ve gıda alan "şahsiyet hastası" tipi bulursunuz. Bir milletin dayandığı objektif ve sübjektif şartlar, büyük manevi- moral değerler vardır, millet bu değerler üzerinde hüviyetini muhafaza eder. Buna mukaddesat denir.

Türk milliyetçiliği en büyük değer ve kuvvet olan mukaddesata dayanırken kendi iradesinin bir eseri olan yaratıcı, tekâmül ettirici güçleriyle istikbali kucaklar. Ve böylece cemiyet ve hayatı en sağlam ve en gerçek metotlarla tetkik ve teşhis eder.

Hamle her şeyiyle Anadolu'nun, Anadolu insanının gazetesi olacaktır. Şu partinin, şu sınıfın veya zümrenin değil, bir milletin gazetesi. Tarafsız bir siyasi gazetedir. Bu, siyasi olay ve fikirlere tarafsız bir gözle bakmak, objektif ölçülere göre yorumlamak ve değerlendirmek demektir. Ve buna yüzde yüz sadık ve bağlı kalacaktır. Gayesi ve ideali de demokratik ideali için mücadelesi de meşru ve demokratik olacaktır." (9 Ocak 1967: 1- 4).

Gazete yayınlandığı dönem boyunca bu çizgiye uygun milliyetçi bir çizgi izlemiştir. 23 Temmuz 1968'de Konya'da düzenlenen Amerika'yı Tel'in mitingi sonrası, bir grup tarafından *Yeni Konya* gazetesine, Öğretmenler Derneği'ne, içki satan dükkânlara, lokantalara, bazı eğlence yerlerine ve kitap evlerine düzenlenen saldırının sorumluları arasında gazetenin yazı işleri müdürü Aydın Özsoy'un da yer aldığı öne sürülmüştür (*YK*, 1968:1).

I. I. VIII. III. *Anadolu'da Hamle* Gazetesi Yazıları

Evren, *Anadolu'da Hamle* gazetesinde çalışmaya gazetenin yayına başladığı günlerde başlamıştır. Yazıları 9 Ocak–3 Mayıs 1967 tarihleri arasında gazetede yer

almıştır. Gazetenin muhafazakâr eğilimli olmasından dolayı yazılarının çoğunluğu dini değerlere saygı üzerine kurgulanmıştır.

Dinin, dindarlık ve milliyetçiliğin terakki ve medeniyete engel gibi gösterilmesini eleştirirken, *"Manevi değerleri, vakıaları inkâr ede ede; dini, millî anane ve adetlerimizi unuta unuta şu acıklı hallere düştük. Gidiniz de, medeniyet perdesi ve yaftası altında millî benliklerini unutan bir takım bahtsız kişilerin, büyük şehirlerimizdeki on iki saatlik yaşayış ve giyinişlerini, tavır ve hareketlerini görünüz. Yüzleriniz kızarır, yürekleriniz burkulur. Asıl medeniyetsizlik, sapıtmak, doğru yoldan ve çığırdan çıkmaktadır. Medeniyet, asla arsızlık, hayâsızlık değildir!"* cümlelerini kullanmıştır (10 Ocak 1967:1).

Bir başka yazısında, bir millet ve cemiyette din müessesesinin, bir ailede, dini akide ve hislerin zayıf olduğunda, sosyal, ahlâki, millî hayatta kokuş, çürüyüş ve çöküşlerin başlayacağına dikkat çekmiş ve şunları yazmıştır:

"Irki, millî, içtimai ve ahlâki hayat ve mefhumları besleyen ve ayakta tutan, dini akide kuvvetlidir; diğer ifadesiyle din müessesesidir. Asıl dalâlet ve zındıklık, İslâm dininin terakki ve medeniyete mani olduğunu söylemek, ya da iddiaya kalkışmaktır. Bu düpedüz, din ve iman düşmanlığıdır!" (20 Ocak 1967:1)

İslâmi vahdet, tesanüt başlıklı yazısında (28 Mart 1967:1), İslâmiyet'in korunması ve kuvvet bulmasının, bütün Müslüman millet ve ülkeler arasında gerçekleşecek birlik ve uyuma, sıkı ve devamlı işbirliğine bağlı olduğunu yazmıştır.

İslâmi propagandanın zayıf kalmasından Hıristiyan âleminin faydalandığını ve kuvvetlendiğini savunan Evren yazısına şöyle devam etmiştir:

"Hıristiyanlığın, geri kalmış İslâm ve ülkelerdeki siyasi ve iktisadi istismarlarının asıl nedenlerini, İslâm âlemindeki dağınıklık ve perişanlıklarda aramalıdır. Kanaatimizce, yakın ve Müslüman Arap devletleri de, İslâmi vahdet ve tesanüt kervanına katılmak zorundadırlar. İslâmi cepheyi çelikleştirmek için!"

Magazin haberlerinde yer alan yaşayış tarzını eleştirdiği bir yazısında, *"Bu çılgınlıklara, bu ahlâk dışı yaşayış ve davranışlara daha ne zamana kadar seyirci kalınacaktır? Bu rezilane gidişe: Artık dur, yeter! demenin zamanı gelmiştir; hattâ geçiyor bile!"* demiştir (29 Mart 1967:1).

Anadolu'da Hamle günlerinde de CHP'deki gelişmelere de duyarsız değildir. CHP'de kurultay öncesi ortanın solu yüzünden çıkan tartışmalar üzerine yazdığı yazısında görüşleri şöyle dile getirmiştir:

"Toplanacak olan kurultayın vereceği karar, Atatürk'ün siyasi mirası olan eserin kaderini tayin edecektir. Bence, CHP uzun mazisinin çok önemli bir dönüm noktasındadır. Aynı zamanda bu davada, İnönü'nün siyasi kaderi de bahis mevzuudur. Atatürk'ün siyasi mirası üzerindeki şu çekişme, ne kadar hazin." (18 Nisan 1967:1).

1967 yılında yapılan CHP Kurultayı sonrası ortaya çıkan gelişmeleri yakından takip etmektedir. CHP yerine Ata Partisi kurulmasını teklif edecek kadar devrin çoğunluk partisindeki gelişmelerle ilgilidir:

"*CHP'deki 8'ler 68 oldu. Görünüşe, gidişata bakılırsa, galiba 88'de olacak! Muhakkak olan, CHP'nin hayatının, ömrünün bir dönüm noktasında bulunmasıdır; safra atacaktır. Kurultayın kararından sonra, bu tarihi partinin ikiye bölünmesi çok muhtemeldir. İkiye bölünürse, gerek orta, gerek sol kanatlar Atatürk'ün siyasi mirasına sahip çıkmaya çalışacaklardır. İkiye ayrıldığı takdirde, çoğunluğu kaybedecek kanadın, prensiplerini Türk törelerinden alacak bir Ata Partisi teşkil etmesi, kanaatimce, uygun ve yerinde olacaktır."* (24 Nisan 1967:1)

I. I. IX. *Işık* Gazetesi

I. I. IX. I. Kimlik Bilgileri:

16 Aralık 1958 tarihinde Mehmet Ali Beştav tarafından çıkarılmaya başlayan günlük siyasi akşam gazetesidir. Mehmet Ali Beştav, 1 Ocak 1963 tarihinden itibaren gazetenin sahipliğini oğlu Ziya Beştav'a devretmiştir. Küçük boy, iki sayfa ve 5 sütun olan gazete 5 kuruştan satılmıştır.

Işık Matbaası'nda dizilen gazete 1 Eylül 1962'ye kadar Sabah Matbaası'nda ondan sonra da Kanaat Matbaası'nda basılmıştır. 27 Mayıs 1960'dan sonra dört sayfa, 25 Eylül 1961'den itibaren altı sayfa olan gazete, 15 Ocak 1962'den itibaren boyutlarını büyütüp, dört sayfa, yedi sütun olmuş ve akşam gazetesi olmayı bırakmıştır.

İlk çıktığı dönemde başlık altında yer alan *Günlük Siyasi Tarafsız Akşam Gazetesi* ibaresi, 15 Ocak 1962'den itibaren *Günlük Tarafsız Siyasi Sabah Gazetesi*, 8 Nisan 1963'den itibaren de *Olaylara Işık Tutar* olmuştur.

Gazetenin yazı işleri müdürlüklerini sırasıyla Muammer Şahin (16 Aralık 1958–29 Ocak 1960), Bekir Sıtkı İner (3 Şubat 1960–1 Mart 1962), Ünal Ketencioğlu (2 Mart 1962–2 Ekim 1962), Saffet Beştav (3 Ekim 1962–16 Aralık 1963) ve Dilek Çelikel (17 Aralık 1963–12 Ekim 1964) yapmıştır.

Gazetenin sayfalarında rastlanan yazarlar arasında, Mehmet Ali Beştav, Mahir İba, Ünal Ketencioğlu, Yavuz Dündar, Osman Erden, Ünal Vasıf Öztaş, İ. Aczi Kendi, Ali Çiçekçi'nin isimlerini sayabiliriz.

Gazete, Ziya Beştav'ın matbaayı devretmesinden sonra 12 Ekim 1964'de yayın dünyasından çekilmiştir (GÜLDAĞ, 2003: 2). *Anadolu* gazetesinde yer alan bir haberde (28 Aralık 1964:1) gazetenin yayınına son vermesinin gerekçesi olarak Basın İlân Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 24 sayılı Genel Kurulu kararı gösterilmiştir. Haberde, BİK karanın iptali için Danıştay'a dava açan *Işık* gazetesinin Tehiri İcra Kararı aldığı ve yeniden yayınına başladığı duyurulmasına rağmen gazetenin bu tarihten sonraki sayılarına ulaşılamamıştır.

I. I. IX. Yayın Politikası:

Gazetenin, künyesinde yer alan tarafsız ibaresine uygun bir yayın yaptığını söyleyebiliriz. Gazetenin birinci sayfasında radyodan ve YHA'dan derlenen haberler, ikinci sayfasında da genellikle yaygın basından alınan Bülent Ecevit, Aydın Yalçın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, V. Ünal gibi yazarların alıntı makalelerine yer verilmiştir. Diğer sayfalarında tefrika romanlar, çeşitli şiirler, magazin haber ve resimleri, spor haberleri ile ilânlar yayınlanmıştır.

Evren, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na verdiği Basın Şeref kartı'na ilişkin dilekçede *Işık* gazetesinde çalıştığını bildirmiştir (EK–1). Fakat taraması yapılan gazete nüshalarında Evren'in adına ya da müstear adlarına rastlanmamıştır. Buradan Evren'in 27 Mayıs sonrası gazeteye haber ve sayfa hazırlanmasından yardımcı olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

I. I. X. *Ekekon* Gazetesi

I. I. X. I. Kimlik Bilgileri:

14 Mart 1935 tarihinde *Gündelik siyasal, ulusal gazete* alt başlığıyla CHP İl Yönetimi tarafından yayınlanmaya başlayan gazetedir. Gazeteye Ekekon[19] adını Atatürk vermiştir (ONAT,1947:1; AYAS,1950:1). Beş sütuna dizilen gazete, 3 kuruştan okurlarıyla buluşmuştur. CHP'ye ait *Ekekon* Basımevi'nde basılan gazetenin sahibi Şevki Ergun, ilkyazı işleri müdürü Ziya Çalık'tır.

Manşet altında *Ekekon'un ilk sayısı; yurdun kurtarıcısı, ulusun en yükseği, tarihlerde geçen büyüklerin en büyüğü, eşsiz Kemal Atatürk'e özden gelen sevgi bağlarını, saygılarını sunmakla en sonsuz kıvanç duyar* ifadesi yer almıştır.

533. sayısından sonra bir süre yayınına ara veren gazete, 30 Ağustos 1937 tarihli 534–1 sayısıyla, yeni harf karakterleri, dört sütun ve sayfa düzeni değiştirilmiş olarak 100 para fiyatla okurlarının karşısına çıkmıştır. Bu tarihten itibaren başlığın yanında yer alan Atatürk Anıtı üzerinde altı ok simgesi de kaldırılmıştır. Yayın direktörlüğünü Ali Rıza Uğurlu üstlenmiştir.

534- 45. sayıdan itibaren boyutları büyüyen gazete tekrar beş sütun olmuştur. 20 Eylül 1937 tarihinden itibaren de gazete başlığın altından yapılan duyuruyla akşamları çıkan gündelik siyasi gazete hüviyetini almıştır. 15 Nisan 1941'de iki sayfaya düşmüştür. 22 İkinci Teşrin 1941'den itibaren haftada üç gün (Salı, Perşembe ve Cumartesi) dört sayfa olarak basılmıştır. Muhlis Koner'in ismi 27 İkinci Teşrin 1941'de künyeye başmuharrir olarak yazılmıştır. 29 İkinci Kânun 1944'den itibaren Edip Nâzım Ermaral künyede müessese müdürü olarak yer almıştır. 1945

[19] ***Ekekon:*** Büyük, yetişkin (Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 2005, s:609) anlamlarına gelen Eke ile Konya'nın Kon'unun birleşiminde oluşan Büyük Konya anlamındadır.

yılının ikini yarısında Besim Ergun Yazı İşleri Müdürlüğünü üstlenmiştir. Gazete, 15 Şubat 1950'den itibaren günlük iki sayfa olarak yayınlanmıştır. 24 Şubat 1950'den itibaren 4 sayfa olarak yayınlanacağı duyurulan gazete, bu hedefine 4 Nisan 1950 tarihinde ulaşmıştır.

Gazetenin ilk sayısından itibaren sayfalarında imzalarına rastlanan yazarlar arasında şu isimler yer almaktadır:

Şevki Ergun, Ziya Çalık, Yusuf Akyurt, M. Ferit Uğur, Sıraç Aydıntaşbaş, M. Nedim Güntel, Naim Hazım Onat, Ahmet Bilge, Ziya Tuğrul, Hicri Göncel, Fevziye A. Erinç, Sadrettin Karatay, Hulki Karagülle, İhsan Hınçer, İhsan Eke, Muvvaffak Sami Onat, Celalettin İmer, Cemal Oğuz Öcal, Namık Ayas, Hayri Klavon, Nurettin Rüştü Büngül, Muzaffer Çankaya, Ömer Keskin, Naci Fikret Baştak, Edip Nazım Ermaral, Basri Gökkaya, Suad Yeşilyurt (Abanazır) ve Celalettin Kişmir.

1 Mayıs 1950 tarihinde yayınlanan 3143 sayılı nüshasıyla yayın yaşamına son vermiştir.

I. I. X. II. Yayın Politikası:

CHP İl Yönetimi tarafından çıkarılmış olmasına paralel olarak bu parti çizgisinde yayın yapmıştır. Gazetenin ilk sayısında birinci sayfada yer alan Şevki Ergun imzalı *Ekekon niçin çıkıyor* başlıklı yazıda gazetenin ülkü gazetesi olduğu ve CHP yanlılığına açık vurgu yapılmıştır:

"Ekekon Cumhuriyet Halk Fırkası'nındır. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın amacı temizdir. Ülküsü temizdir… Rejime aykırı gelecek her geri düşünüşün, her aykırı görenin karşısında dikilecek çetin bir savaşçı olacaktır. Savaşacaktır. Gericiliği boğacak, aykırılığı düzeltecek, onlara temiz ve kalkındırıcı düşünüşü, duyguyu aşılayacaktır. Ekekon, büyük önderin buyurduğunu canla başla sayarak o buyruğu yapacaktır."

Gazetede, radyo ve AA mahreçli haberlerin yanı sıra, Türk Devrimini anlatan makaleler, dizi yazılar, şiirler yer almaktadır. Ayrıca gazetede kılık kıyafet ve soyadı

kanunlarının çıkması sonrasında uyulması gereken kurallar, duyuru şeklinde okurlara ulaştırılmıştır.

M. Fahri Nedim imzasıyla *Yeni Konya*'da yayınlanan yazıda, *Ekekon*'un kapanış sebebi olarak parti yönetiminin isteklerini Besim Ergun'un kabul etmemesi olarak gösterilmiştir:

"Ekekon gazetesi vasıtasıyla zamanın Demokrat ileri gelenlerine hakaret edilmesi, aile şecerelerinden bahsedilerek münakaşa ve mücadelelerin çirkin ve ayıp bir mecraya dökülmesi istenmiş ve teklif Besim Ergun tarafından geri çevrilmişti.

Ekekon'un hazin hikâyesi asıl bundan sonra başlamış ve parti müfettişi Hıfzı Oğuz Bekata, Ekekon tesis ve matbaasını Besim Ergun'un elinden alarak Babalıkçı Dürrü Şehvar Hanım'a devir ve teslim etti. Yani sizin anlayacağınız Babalık güya bundan sonra Ekekon tesislerinde basılacaktı. Basılması mümkün olmadı. Bu olayın mesut bir neticesi de şudur: Ekekon kapanmasaydı, ateşli, heyecanlı Demokratların bir gün hücumuna uğrayacak ve matbaa ve tesisler yakılıp yıkılacaktı." (1959:2)

Bu yazıdan, tüm yaşamı boyunca CHP'li çizgisini yitirmeyen *Ekekon*'un parti gazetesi olduğu halde kapanmadan önce tetikçi gazeteciliği reddederek olumlu bir son tavrı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

I. II. Dergiler

I. II. I. *Yeni Fikir* Dergisi

I. II. I. I. Kimlik Bilgileri:

1 Kanuni Sani 1341 (1925) yılında yayın hayatına başlayan ilmi, edebi ve tarihi yazıları içeren ve Naci Fikret[20] tarafından çıkarılan dergidir. Ziya Gökalp'in Diyarbakır'da yayınladığı *Küçük Mecmua*'dan sonra Anadolu'da yayınlanan ikinci fikir dergisidir (KAYNARDAĞ, http://www.felsefeekibi.com). Derginin başlığının altında *15 günde bir çıkar ilmi ve edebi mecmua* ile onun altında sağ tarafta ve iki çizgi arasında *Hars ve birlik hayat-ı fikriyesinin vasıta-i neşriyatıdır*, sol tarafında ise

[20] Naci Fikret, Evren'i en çok etkileyen yazarların başında gelir. Fikret'e hayran olmasında onun *Yeni Fikir*'de yazdığı yazıların etkisi büyüktür. Bkz. s:89–91

Konya *Maarif Müdüriyeti'nce devam-ı neşri temin edilmiştir* ibareleri bulunmaktadır. 15 günde bir çıkar ibaresine rağmen dergi düzenli aralıklarla çıkmamış, imkân buldukça okurlarıyla buluşmuştur.

Sahibi ve Başyazarlığını Naci Fikret Baştak'ın yaptığı ve sayısı 10 kuruştan satılan derginin fiyatı, 36. sayıdan itibaren 15 kuruşa yükseltilmiştir. Vilayet ve Babalık Basımevlerinde basılan Dergi, Konya Maarif Müdürlüğü ile Meclisi Umum-i Vilayet (İl Genel Meclisi)'nden maddi destek almıştır. Dergi, Harf Devrimi'nden itibaren 45'den 51. sayıya kadar yeni harflerle yayınlandıktan sonra 15 Ekim 1929 tarihinde kapanmıştır. Kapanmasında resmi kaynaklardan aldığı yardımların kesilmesi etkili olmuştur (BÖYBDA, blm.57).

Yeni Fikir dergisinin yazı kadrosunda Maarif Müdürü Celil, Namdar Rahmi Karatay, M. Zeki Dolbay, Muzaffer Hamid, Saadettin Nüzhet Ergun, Feridun Nafiz Uzluk, M. Ferit Uğur, Mithat Şakir Altan, Ahmet Necati Atalay, Sivaslı Ali Kemali, Kazım Nami Duru, Naim Hazım Onat, M. Mesut Koman, Ayaşlı Şakir, Besim Atalay, Mümtaz Bahri Koru, Ahmet Hilmi, Ahmet Nushi Katırcıoğlu gibi isimler yer almıştır.

I. II. I. II. Yayın Politikası:

Dergide felsefi, tarihi, edebi ve pedagoji konularında yazılara yer verilmiştir. Yazı işleri imzalı yazıda, *Yeni Fikir* dergisinin yayın gayesi şu satırlarla ifade edilmiştir:

"İnsanların sırf hayvani bir vahşet ve iptidailikten kurtarmak bugünkü mertebe-i tekâmüle yükselten bedenin değil dimağın faaliyeti olmuştur. En kuvvetli fert ve cemiyet faaliyet-i fikriye itibariyle en ziyade inkişafa mazhar olmuş olan fert ve cemiyettir. Binaenaleyh her şeyden evvel ve her şeyden ziyade 'Terbiye-i Fikriye' lazımdır… İşte bundan dolayı muhitimizde ilim ve fikri bir cereyan açmak gayesiyle şu mecmuayı tesis etmek lüzumunu hissettik." (ODABAŞI, 2000:2)

Naci Fikret, derginin çıkarılmasındaki felsefi nedeni şöyle açıklar:

"Uzun senelerden beri devam eden tetkiklerimizi ve tetebbuatımızı bir felsefî meslek; bir sistem halinde toplamak ihtiyacını hissediyorduk. Ne o sıralarda gençlerimiz arasında revaç ve itibarda olan Bergson'un felsefesi, ne de Durkheim'in. İçtimai felsefesi, totemi, tabusu bize kanaat bahş olamıyordu. Biz, Vahdetiyeci=Monist bir felsefe tesis etmek istiyorduk. Her şeyde hâkim ve sârî olan vahdeti görmemek için mutlaka kör olmak lâzımdı. Fakat bu bütün muhtelif ve mütenevvi eşya ve hadiseleri hangi esasa, nasıl bir prensibe irca etmeliydik?

Evvelâ bir müddet Namdar 'Atalet' ve ben 'Cazibe' prensiplerini kabul ettik. Fakat sonra bunların yetersizlikleri kendini gösteriyordu. Bunlar yalnız 'madde'nin mûdil birer halini ifade ediyorlardı; oysa eşya ve hadiselerdeki hareket ve ataleti izah için 'Fail' ve tesirli bir Prensip lazımdı. Nihayet bunu da Namdar buldu: Niçe'nin 'Kudret iradesi' ona bir esas ilham etmişti. Kendisine dayanılacak en doğru, en isabetli, en sağlam ve kat'i bir prensip 'Kudret=Enerjie' idi. Fakat bunu yalnız fizik sahasına inhisar ettirmek doğru olamazdı; maddi cisimleri, maddi hadiseleri idare eden bu kudret, aynı zamanda hayatı, ruhi, ahlâkî, bedii, içtimaî, tekmil hadiseleri idare ediyordu.

İlk defa olarak Namdar, 'Ruhi' hadiselerle 'Akan bir su' arasında kudretiyat (enerjetizm) açısından birçok benzerlikler bulmuş ve bu suretle 'şuur' ve 'dikkat' hadiselerini izah etmişti. Oysa bu iyzah tarzını Bükreşli Stefan Hristesbu'da görünce hayretler içinde kalmıştık. Namdar, bu sahada daha pek çok yazılar yazmış, birçok makale ve etütlerile nokta-i nazarını iyzah etmiştir." (BÖYBDA, 1972, blm.8-9)

Kaynardağ (http://www.felsefeekibi.com), dergiyi ilgi çekici hatta özgün olarak nitelemektedir. Naci Fikri ve Namdar Rahmi dergide, Enerjetizm[21] felsefesini

[21] ***Enerjetizm***, Konya Felsefe Okulu olarak da bilinir. Enerjiyi eşyanın kaynağı ve ulaşabileceği en yüksek nokta olarak kabul eden görüştür. Cumhuriyet döneminin önemli sayılabilecek düşünce hareketlerinden biridir. Enerjetizm'in Konya'daki temsilcileri N. Rahmi ve N. Fikret'in görüşleri, Alman kimyacı Frierich Wilhelm Ostwald'ın görüşlerine dayanır. (GÜZEL,2002:63–81).
Naci Fikret maddi ve manevi tüm evrenin tek biliminin enerjetik olduğunu ileri sürerek, Enerjetizm kuramının psikolojiye uygulanmasının, bilim alanındaki bütün kuşkuları yok edeceğini savunmuş ve bilimler arasındaki ayrılığın gerçek olmadığını ileri sürmüştür. Fikret, günümüz insanıyla, dünün vahşi insanı arasında doldurulamaz bir boşluk olmadığını savunarak ruhun da yaşam gibi enerjinin özel bir biçimi olduğunu öne sürer.
Namdar Rahmi, enerji dönüşümü olayının bütün toplumsal olaylara uygulanabileceğini savunur. N. Rahmi'ye göre, enerji üzerine kurulan sosyolojinin hareket noktası. Direnç kavramıdır. Bireydeki maddi ve manevi her şeyi topluma mal eden toplumcu sosyoloji ile toplumsal olayları mekaniğe ve

ayrıntılı olarak açıklamışlardır (ÜLKEN, www.felsefelik.com). Dergide Enerjetizme ilişkin yazıların yanı sıra, Naci Fikret'in Azer takma adıyla yazdığı şiirler, *Konya Tarihi* adlı makalesi ile diğer yazarlara ait çok sayıda araştırma yazısı, hikâye ve şiir de yer almıştır.

Yeni Fikir dergisinin felsefi, ilmi ve edebi bir okul olduğunu vurgulayan Evren dergiye ve yayıncılarına hayrandır. Evren, Anadolu'da çıkmış ilk fikir ve bilim dergisi olan *Yeni Fikir* dergisinde yazan yazarların yeni fikirleri getirmiş ve savunmuş kimseler olmasının derginin anılarında ağırlıklı yer almasının nedeni olduğunu yazmıştır:

"Yeni Fikir bu nitelikleri ile Konya'nın fikri yaşamında ileri atılımın, bir devrimin bayrağı sayılmak gerekir. Aynı zamanda onu çıkaran, ona yazan, onu yaşatanların, bizlere feyiz veren kişiler, değerler olması düşünce ve duygularımızı yine onun üzerinde toplar.

Yeni Fikir'i olgun ve dolgun bir dergi olarak çıkarmayı başaran Naci Fikret Baştak, hem Konyalı, hem de ilköğrenim çağımızda öğretmenimiz, hocamızdı. Onun, yakın arkadaşları ve çevresinde toplanmış olanlar da hemen hemen öyle idiler." (BÖYBDA, blm.5–6)

Yeni Fikir'in önemini, *"Yalnız Konya'nın değil, Türkiye'nin hatta bazı yabancı ilim mahfillerinde bile beğeniliyordu. Muhtevası, yazıları olgun ve dolgundu, ciddi bir eserdi."* ve *"Öyle ki: Bir yanda günlük Babalık gazetesi edebi cereyanların aktüel yönlerine, tenkitlere yer verirken, öte yanda, daha derin ve şumüllü felsefi ve ilmi yazılar, Yeni Fikir'in sayfalarını doldurup taşırıyordu"* cümleleriyle dile getirmektedir (MMKYŞ, blm.6).

---

enerjiye indirgeyen enerjici sosyoloji farklıdır. Değer kavramının toplum düşüncesiyle açıklanması metafizik bir yaklaşımdır. Değer iki direnç önünde biriken bireysel enerjinin ölçüsüdür. Dirençlerin, toplumu oluşturan bireylerde ortaya çıkmasıyla değer, toplumsal bir görünüş kazanır. Enerji çok, direnç az olursa değer küçülür, enerji az, direnç çok olursa değer büyür. Hiçbir enerji, bilinç ve iradeyle kendisine direnç zemini aramaz. Bu dirençler, enerjinin akışında önüne çıkan arızalardır. İnsanlar arasında karşılıklı ve ortak değerler, insanın karşısında direnç alanı olarak, doğal çevreden çok, kendi türünü bulmasıyla kurulmuştur. İnsanın insan karşısında değeri de bu dirençten doğmaktadır (Ana Britannica, 1988:188). Konu hakkında daha fazla bilgi için Bkz. Muammer G. Muşta, Enerjetizm Felsefe Okulu, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990.

I. II. II. *Konya* Dergisi

I. II. II. I. Kimlik bilgileri:

Konya Halkevi tarafından 1936 yılı Eylül ayından itibaren çıkarılmıştır. 1950 yılında yayınlanan 140. sayısıyla yayın yaşamına son veren ve sayfalarında ağırlıklı olarak Konya ve yöresine ait kültür, sanat ve folklor konularını işlemiş dergidir.

Tüm yaşamı boyunca imtiyaz sahipliği ve sorumlu müdürlüklerini Halkevi başkanları ve yöneticilerinin üstlendiği derginin, 1936 yılına ait ilk dört sayısı ile 1937 yılana ait sekiz sayısında imtiyaz sahibi ve sorumlu müdür ismi belirtilmemiş, bu sayılar Halkevi sorumluluğunda çıkarılmıştır (BOYA,1949:9). Derginin, on ikinci sayısından itibaren künyede yer alan isimler sırasıyla şöyledir:

Faik Soyman, Tahir Mıhçı, Mesud Koman, M. Ferit Uğur, Hulki Karagülle, M. Muhlis Koner, M. Şakir Altan, Şehabettin Uzluk, Suat Yeşilyurt (Abanazır), Vehbi Bilgin.

Derginin 13. sayısında Hulki Karagülle, Muhlis Koner, M. Ferit Uğur, Ali Rıza Özkut, Mesud Koman, Sacit Ülkü, N. Fikret Baştak, M. Şakir Altan, Edip Raşit ve Şehabettin Uzluk tahrir heyeti (yazı kurulu) olarak duyurulmuştur.

Aylık bir dergi olmasına rağmen 35 sayısını birleşik sayı olarak çıkaran *Konya* Dergisi, 12. sayıya kadar Yeni Ses Matbaası'nda, 12- 29 sayıları Ekekon Basımevi'nde, 30- 101 sayıları Yeni Kitabevi Basımevi'nde, 102. sayıdan itibaren de Ülkü Basımevi'nde basılmıştır.

İki sütuna dizilen ve ilk sayıları 64 sayfa olan derginin sayfa sayısı ve baskı kalitesi çok değişiklikler göstermiştir. Çok partili hayata geçilmesi ve DP'nin iktidara gelmesi sonrasında ortaya çıkan mali sorunlar sonrasında derginin, ilk önce sayfa sayısı, baskı, kâğıt, kapak ve cilt kalitesi düşmüştür. İlk sayılarda 64 olan sayfa sayısı son dönemde 14'e kadar inmiş, ilk sayılarda karton olan kapak, bazı sayılarda gazete kâğıdı bazılarında da yağlı kâğıt olmuştur.

I. II. II. II. Yayın Politikası:

Tek parti döneminin kültür politikalarına uygun olarak yayın hayatına başlamıştır. İlk sayılarında, halkevleri bünyesinde toplanan aydınların Konya ve yöresine ilişkin araştırma ve inceleme yazılarına yer vermiştir.

İlk sayısında yer alan *Konya niçin çıkıyor?* (1936:1) başlıklı yazıda, aylık olarak yayınlanacak derginin, eksikliği hissedilen, Türkiye'nin tarih bakımından nüvesini ve özünü teşkil eden Konya'nın karakteristik vasıflarını (tarih, folklor, dil, edebiyat, etnografya, coğrafya, arkeoloji, jeoloji) inceleyecek, tespit edecek ve yayacak ilmi bir dergi olacağı, Türk tarihine doküman hazırlayacağı belirtilmiştir.

Dergide 30. sayıya kadar yer alan yazıların tamamına yakın bir bölümü Konya ve yöresine ait iken bu sayıdan sonra Halkevleri, CHP görüş, düşünce ve etkinliklerine de yer verilmeye başlanmıştır. Kişmir (1946: 23), 41. sayıdan itibaren parti prensiplerine ve Kemalist inançlara evvelki sayılara nazaran daha geniş yer ayrıldığını yazmıştır.

57. sayısında yer alan *Okuyucularımıza* başlıklı ve *KONYA* (1943:1) imzalı yazıda derginin yeni bir istikametle, partinin direktifleri doğrultusunda yayınına devam edeceği, ayrıca da bir amatör sahifesi bulunduracağı bildirilmiştir. Aralık 1944–Ocak-Şubat-Mart 1945 tarihli 74–77 birleşik sayısında yer alan *Konya*'nın o güne değin çıkan sayılarında daha çok yersel kalan bir yol tuttuğu ve sayfalarında tarih ve folklor materyallerine geniş yer ayırdığı hatırlatılan, *Niçin dört sayı birden çıkıyoruz?"* başlıklı yazıda, derginin sonraki sayılarında millî devrim anlayışını her yönden işlemek ve yaymak görevine de önem vereceği duyurulmuştur.

Derginin yerel kimlikli bir dergi olmadığı aynı zamanda bir devrim organı görevi de bulunduğu belirtilmiştir. Dönemin CHP'si önemli isimlerinden gazeteci-yazar Suat Abanazır, *Konya* başlıklı yazısında (1948:1), dergiyi şekil ve içerik bakımından dört bölümde görmenin mümkün olduğunu belirterek, derginin bu dönemleri hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Birinci bölümde dergi; küçük boyda, aylık olarak çıkarılmış ve imkân dâhilinde Konya'yı ilgilendiren medeniyetlerden bahsetmek gayesiyle Konya'nın

tarih, folklor, dil, edebiyat, etnografya, coğrafya, arkeoloji, jeoloji yönlerinden belirtilmesine çalışılmıştır. Dergi 29 uncu sayısına kadar bu şekilde yayınlanmıştır.

İkinci bölümde dergi; büyük boyda, "Şimdilik iki ayda bir çıkarılır" kaydı ile yayınlanmış, dolgun bir münderecatla... derginin ilk yayımında çizilmiş bulunan yolda yürünmüş ve bir revü olarak kalmıştır. Dergi bu şekli ile 37 inci sayıya kadar çıkmıştır.

Üçüncü bölümde dergi; yine aynı boyda, aylık olarak çıkarılmış ve dergide şimdiye kadar takip edile gelen programdan ayrılmak kararı ile olacak ki aktüel yazılara fazlaca yer verilmiştir. Dergi 74 üncü sayıya kadar bu şekilde yayınlanmıştır.

Dördüncü bölümde dergi; aynı boyda aylık olarak çıkarılmış ve dergi "Ne sırf yersel hüviyetli bir dergi, ne de klasik bilimlerin her hangi bir koluna sayfalarını hasreden kuru bir meslek revüsü" olmamak gayesiyle "Düne ve bugüne nazaran yapılması gerekli görevleri ince bir dikkat ve hassaslıkla gütmeyi ve gerçekleştirmeyi üzerine almış bir devrim organı" olmak kararına varmıştır."

Konya dergisini ilim çevrelerinde aranılır bir halde tutan ilk otuz altı sayısı olduğunu savunan Abanazır, kendilerinin derginin ilk sayısındaki yayın programını kabul etmekle beraber, bir devrim organı olmak özelliğini koruma kararını aldıklarını yazmıştır.

1948 Yılına Girerken başlıklı yayın kurulu tarafından kaleme alınan yazıda ise, 12 yıldan beri yayınlanan derginin, yazı, yazar kadrosu, boyut ve kalite gibi ölçü genişliğini kaybetmesinin nedeni olarak ilk zamanlarında sahip olduğu geniş maddi imkânlara sahip olmaması gösterilmiştir (1948:1).

Çok partili hayata geçilmesi sonrasında CHP'ye bağlılık, Halkevleri ve onların faaliyetlerinin yürütülmesi açısından önemli sorunları doğurmuştur. 1950 seçimleri sonrasında DP'nin iktidara gelmesiyle muhalefet partisinin yan kuruluşları düzeyine düşen Halkevlerinin çalışmaları gerilemeye başlamıştır. İktidardan gelen yardımların kesilmesiyle de Halkevleri için parasızlık büyük bir sorun olarak ortaya

çıkmıştır (ÇEÇEN, 230–234). Mali sorunlar diğer halkevi dergilerini olduğu kadar *Konya*'yı da etkilemiştir. Mali sorunları atlatmaya yönelik çabalar sonuç vermeyince, 1950 yılında yayınlanan 140. sayısıyla *Konya* kapanmıştır.

I. II. III. *Çağrı* Dergisi

I. II. III. I. Kimlik Bilgileri:

Çağrı dergisi, 1957 yılı Ekim ayından itibaren Feyzi Halıcı[22] tarafından çıkarılmaya başlanmış, Konya'da yayınlanan en uzun soluklu fikir ve sanat dergisidir. İlkyazı kadrosunda Osman Bozok, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Mehmet Önder, Mustafa Erdoğdu, Celalettin Kişmir, İsmet Gönülal, Cahit Öztelli ve Feyzi Halıcı yer almıştır (HALICI, 1966: 2). İlk sayısında yer alan yazarlar arasında Ümit Yaşar Oğuzcan, Cahit Öztelli, Mehmet Önder, Ali Püsküllüoğlu, Celaleddin Kişmir, Behçet Kemal Çağlar, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ali Rıdvan Bülbül, Osman Bozok, Muzaffer Erdoğan'ın isimleri dikkat çekmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın, *"sekiz sanatçısınız, niçin Konya'nın sesini, Mevlânâ'nın gönül çağrısını duymuyorsunuz. Bakın, onun Belh'ten Konya'ya yaptığı gönül yolculuğu Selçuklular tarihini kapsar, Bunun en güzel imajı da Çağrı Bey'dir. Derginin ismi Çağrı olsun. Ben de devamlı olarak Çağrı'da şiirlerimi yayınlayacağım"* söyleminin derginin çıkarılması kararında etkili olduğunu yazan Feyzi Halıcı (2002:168–169), Kayseri (2005:3)'ye kuruluş kararını şöyle anlatmaktadır:

---

[22] **Feyzi Halıcı:** 15 Şubat 1924 yılında Konya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra 1950'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya bölümünü bitirdi. Konya Gazeteciler Cemiyeti, Konya Kültür ve Turizm Derneği ile Konya Kültür ve Turizm Vakfı'nın kurucuları arasındadır. 1968- 1977 yıllarında on yıl Konya senatörlüğü yapmıştır.

İlk şiirlerinde Aşık Fezai mahlasını ve C. Hıfzı Eyial imzasını kullanır. Fezai mahlasıyla halk şiiri etkisindeki ilk şiirinden sonra kendisini yenileştirdiği kabul edildi *Yedi Gün*, *Çınaraltı*, *Şadırvan*, *Varlık*, *İstanbul Hisar*, *Türk Dili*, *Millî Kültür*, *Türk Edebiyatı*, *Toprak*, *Aydabir* dergilerinde şiirleri ve yazıları yayınlanmıştır. Başta *Öz Demokrat Konya*, *Işık*, Yeni *Meram* ve *Yeni Konya* gazeteleri olmak üzere Konya'da yayınlanan tüm gazetelerde "Günaydın" ve "Olayların İçinden" başlıklı köşelerinde yazılarını yazdı. Şiir, güldeste, gezi, araştırma, folklor ve halk edebiyatı ile ilgili çok sayıda eseri bulunmaktadır. Bazı şiirleri Anna Masala çevirisiyle 1987'de İtalya'da Türkçe ve İtalyanca olarak basıldı . Bir süre Kültür ve Turizm Bakanlığı Çağdaş Türk Eserleri Yayın Kurulu ile *Millî Kültür Dergisi* Yayın Kurulu üyelikleri yapmıştır.

Çeşitli ulusal ve uluslararası dernek ve kurumların üyesi olan Halıcı, Konya Kültür ve Turizm Derneği, Türk Kooperatifçilik Kurumu ve Türkiye-Pakistan Kültür ve Dostluk Cemiyetleri'nde bir süre genel başkanlık yapmıştır. Halen Konya ve folklor üzerine çalışmalarını sürdürmektedir (DEMİRSOY, 2003:81–82).

"Bir Eylül akşamı Meram'da şair Fazıl Hüsnü Dağlarca'yla birlikte sekiz sanatçı arkadaş, on bin yıllık tarih, kültür ve sanat beldesi Konya'da bir derginin yayınlanmasının lüzumuna, geç bile kalındığına, hemen o ay içinde ilk sayıyı hazırlayıp sanat dünyasına sunulmasına oy birliği ile karar verdik. İlk itiraz eden ben oldum. '5–6 sayı sonra beni yalnız bırakırsınız' dedim. 'Yok! Yok! El birliği ile yürüteceğiz. Çağrı, Konya'mızın ve yurdumuzun yüz akı bir dergisi olacaktır. Bir yıl bu dayanışma devam etti. Kırk sekiz yıl bu kutsal kültür yükünü taşıma görevi benim sırtımda kaldı. Kırk sekiz yıl dile kolay. Maddeden öte manevi bu hizmeti kılı kırk yararcasına kırk sekiz uzun yıla kültür, sanat envanteri olarak yaymak cidden kolay bir iş değildir."

Derginin ismi Dağlarca'nın Çağrı Bey'in adından esinlendiği kadar, Mevlânâ'nın *"Gel, ne olursan ol yine gel!"* çağrısına da vurgu yapmaktadır.

Halıcı, derginin sahipliği yanı sıra yazı işleri müdürlüğünü de üstlenmiştir. İlk çıktığında derginin fiyatı 50 kuruş, abone bedeli 6 liradır.

Çağrı bugün yine Feyzi Halıcı'nın gayretleriyle ve oğlu DSP İstanbul Milletvekili Emrehan Halıcı'nın maddi destekleriyle edebi ve folklor ağırlıklı olarak yayın yaşamını sürdürmektedir.

I. II. III. I. Yayın Politikası:

Derginin ilk sayısında yer alan ve OB[23] imzalı *Çıkarken* başlıklı yazıda derginin bir ihtiyaç sonrası ortaya çıktığı ve Konya Fikir ve Sanat Derneği'nin sesini bütün aydınlara duyurmak için çıktığı vurgulanarak yayın politikası hakkında şunlar yazılmıştır:

"Fikir çalışmalarına gelince, işin bu yönü çetindir. Sanat gönül yapısıdır amma, fikir beyin yapısı. Sanat ruh, fikir vücuttur. Onun için fikirsiz sanat, vücutsuz ruhlara benzer. Dimağın ana gıdası fikirdir. Onu tersine işlemekten koruyacak fikirlerle beslemek gerektir. O zaman cemiyetleri kemiren kara ve kızıl kuvvetler, demagojiler, ahlâk düşkünlüğü yaşamak ve yayılmak için zemin bulamazlar. Ahlâk, din ve sanat anlayışı, tarih görüşü, millet ve yurt sevgisi, çalışma disiplini, vazife ve

[23] Osman Bozok

mesuliyet duygusu gibi toplum yaşamının ana konuları üzerinde durmak, düşünmek, çareler aramak ve bu yoldaki çalışmalara bir yön vermek için gayret etmek her Türk aydınının başlıca borcudur. Derneğimizin amacı, aydınlarımızın bu yoldaki çalışmalarını toplamak, onlara hiç değilse Konya çerçevesi içinde bir yön vermektir."

Dergi belirli bir politik çizgiye sahip değildir. Sahibi AP'li iken dergide sosyalist yazarların, şairlerin de eserleri yer almıştır. Bunlar arasında sayabileceğimiz Bülent Habora (2006: www.Evrensel.net), derginin, Anadolu kültür ve sanatını derlemeyi, yaşatmayı, geliştirmeyi, ilerletmeyi ve tanıtmayı amaç edinen tarafsız bir dergi olduğunu belirttiği yazısında şunları yazmıştır:

"Çağrı, ilk sayılarında aylık fikir ve sanat dergisiydi. Sonra, kültür, sanat, folklor dergisi oldu. Kültürle, sanatla doluydu. Feyzi Halıcı Adalet Partisi'ndendi, ama dergide hiçbir zaman sağcı-solcu ayrımı yapmadı. Anadolu kültürüne yönelik tüm yazılara Çağrı'nın kapısı açıktı. Kendimden örnek vereyim: Ben solcuydum (Övünmek gibi olmasın, hâlâ öyleyim, teknolojiye pek ısınamadığım için vantilâtör olmadım), kendisi AP'liydi. Yön'de yazılarım çıkarken, Çağrı'da da yayınlanırdı."

Halıcı'nın (1966:2), *Yeni Konya* gazetesinde yer alan bir yazısında, *Çağrı*'nın millî tarih şuuru içinde halk edebiyatına, folklora eğileceği, Anadolu'yu kaplayan kültür hazinelerinden yeni sesler getireceğini vurgulandıktan sonra, *"Çağrı'nın dili, konuşulan nesillerin karşılıklı anlaşabildikleri arı duru Türkçemizdir. Çağrı uydurma dile, uydurma dil kurallarına ve bu örnek sanat eserlerine karşıdır... Çağrı millî bekamızı tehdit eden sol akımlara karşıdır. Bu güne kadar olduğu gibi bu günden sonra da sol yazılar Çağrı sayfalarında asla yer bulamayacaktır"* denmiştir.

Habora ve Halıcı'nın görüşleri birbirine ters gibi görünse de temel de ters değildir. Halıcı, yazarının siyasi görüşüne bakmadan, Anadolu kültürünü yansıtan tüm eserlere dergisinde yer vermiştir. *Çağrı*'nın tüm sayıları şair, yazar kısacası tüm edebiyatçıların buluştuğu bir platform gibidir. Edebiyat dünyasının üyelerinin tamamına yakınının eserleri *Çağrı*'nın sayfalarında mevcuttur.

I. II. IV. *Türk Folklor Araştırmaları* Dergisi

I. II. IV. I. Kimlik Bilgileri

Ağustos 1949'dan itibaren Konyalı bir aydın olan İhsan Hınçer[24] tarafından İstanbul'da yayınlanmış aylık Halk Bilgisi dergisidir. İlk dönemdeki satış fiyatı 25 kuruştur. Hınçer'in 11 Kasım 1979 tarihinde ölümüne kadar düzenli olarak 363 sayı yayınlanan dergi, Kasım ve Aralık 1979 tarihlerinde iki İhsan Hınçer özel sayısı olarak yayınladıktan sonra 365'nci sayısıyla yayın yaşamına son vermiştir. Bu iki sayı Hınçer'in oğlu Bora Hınçer tarafından yayınlanmıştır.

I. II. IV. II. Yayın Politikası

İhsan Hınçer, *Türk Folklor Araştırmaları'nı Niçin Çıkarıyoruz*, başlıklı yazısında, amaçlarının, folklor ile uğraşanları dergi çatısı altında toplayarak Türk folkloruna hizmet etmek olduğunu yazmıştır:

"1929'dan 1942 yılına kadar çıkan 124 sayılık Halkbilgisi Haberleri ile Ülkü'nün devamlı neşriyatı ve 1945 başından 1946 senesi sonuna kadar 19 nüsha neşredilebilen Folklor Postası istisna edilirse, folklor sahasında derli ve toplu gelişmeler dağınık ve azdır.

Memleketimizin muhtelif köşelerinde neşredilen dergilerde, zaman zaman öyle esaslı folklor, tetkik ve araştırmalarına rastlıyoruz ki, bunların mazbut bir dergi içinde, heba olmayacak şekilde toplanmasını dilemekten başka hiç bir şey yapamıyoruz. Memleketimizde hâlâ bir (Folklor ve Etnografya Enstitüsü) nün kurulmamış olması, bu toplanan hazine değerindeki materyalin maalesef, bir köşede unutulmasına veya yarım bırakılmasına sebep olmaktadır. Zaman geçtikçe, yeni

[24] **İhsan Mehmet HINÇER:** 1916 yılında Konya'da doğdu. İlkokulu Konya'da, orta öğrenimini İstanbul Kabataş Lisesi'nde bitirdi. İstanbul Belediyesi'nde çalıştı. Edebiyata olan ilgisi şiirle başladı. İlk şiiri 1933 yılında *Mektepli* gazetesinde çıktı. 1935 yılı sonlarına doğru *Ekekon* gazetesinde şiir, hikâye ve yazıları yayınlandı. İstanbul'a taşındığı 1937 yılından 1950'ye kadar Konya gazetelerinde "Gurbet Yazısı" başlığı altında günlük yazıları yer aldı. 1941- 49 yıllarında *İnkılâpçı Gençlik*, *Yücel*, *Yeni Türk*, *Yurt*, *Babacan*, *Yeni İstanbul*, *Radyo Magazin*, *Radyonun Sesi*, *İnci*, *Bozok* gibi dergi ve gazetelerinde şiir, inceleme, tanıtma yazısı ve röportajları yayınlandı. 1945- 46 yıllarında Kemal Akça ile birlikte *Folklor Postası* adlı dergiyi 19 sayı çıkardı. Ağustos 1949'dan itibaren *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*'ni yayınladı. 11 Kasım 1979'da vefat etti. *Türklük Bir Yanardağdır*, *Türk İsterse*, *İstiklâlimin Menkıbesi*, *İnkılâp Türküleri* ve Çoban *Kızı* yayınlanmış eserleridir (DEMİRSOY, 2003:83–84).

cereyanların tesiriyle folklor mahsullerimizin bütün kolları üzerine bir nisyan perdesi çekilmek üzeredir.

Folklorumuzun, bir yandan toplama ve araştırma devrine devam edilirken, bir yandan da tasnif ve tahlil devrine girmek zamanı gelmiştir.

Türk Folklor Araştırmaları dergisi, programının birinci maddesi, ciddi ve ilmi bir mesai yapmaktır. Yolumuzun, çetin ve meşakkatli olduğunu biliyoruz. Maddi ve manevi bütün zorlukların yolumuz üzerine dikileceği şüphesizdir.

Fakat biz, bunları yenmek ve ciddi bir çalışma yapmak için evvela bütün folklorcularımızın ciddi ve mesai mahsulü yazılarına güveniyor, sonra da yolumuzun zengin ve misilsiz bir hazine kadar geniş olmasından kuvvet alıyoruz."

Hınçer, Temmuz 1950 tarihli 12. sayıda yayınlanan, *Birinci Yıl Biterken* başlıklı yazısında, bir yıla yakın dergiyi her ay aksatmadan çıkarmanın güçlüğünden bahsetmekte ve resmi makamların desteklerinin olmadığından yakınmakta ve yazısına şöyle devam etmektedir:

"Biz, bütün maddî ve manevî imkânsızlıklar içinde, hedefimize doğru yol alırken, abone ve okuyucularımızdan başka hiçbir kimseden ufak bir himaye, az da olsa bir alâka görmedik. Kökü, necip Türk milletinin koynunda olan halkiyat ve harsiyatımızı, nisyan uçurumuna yuvarlamaktan kurtarmaya uğraştık. Bu arada, ayağa kalkarak bağırmadık. Onlar da bizi görmediler. Belki de görmek istemediler. Korkuyor ve telâş ediyoruz. Telâşımız bizi görmedikleri için değildir: Telâşımız, halkın giyiminden kuşamına, oyunundan türküsüne, âdetinden ananesine kadar, bütün folklor ve etnografyasının yabancı ve uydurma unsurların tesiriyle bulandırılması ve bu günlerin bir daha ele geçemeyecek olmasındandır.

Zira medeniyet ile tren ve makine ile Avrupa'dan ve Amerika'dan gelen yeni cereyanlar ve yeni görüşler, içtimaî hayatımıza süratle girmektedir. Zaman, tespit ve derleme devresidir. Sonra çok geç kalınacaktır. Avrupa bu işi çoktan bitirmiş bulunmaktadır. Biz, mahdut sayfalarımızla folklor ve etnografya hazinemizden, gücümüzün yettiği kadarını kurtarmaya uğraşıyoruz."

Cavit Orhan Tütengil (1979:8850), Hınçer'in ölümü sonrasında yazdığı yazıda, halk kültürünün bütün alanlarını ve dallarını kapsayan *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinin sayılarının, yöreselden ülkesel olana doğru folklor konularımızın bir dökümünü sağladığını belirtmiştir.

Türk Folklor Araştırmaları koleksiyonu, Türkiye'deki halk kültürü araştırmalarını derleme ve toplama aşamasından, sınıflama ve çözümleme aşamasına ulaştırdığını da kaydeden Tütengil, *"Bilimsel araştırma yolunda uzun mesafeler aşılmıştır. İhsan Hınçer'in çevresinde toplanan halk kültürüne gönül verenler kadrosu, derleyicisinden bilim adamına kadar, çok değerli bir "Halk Kültürü Belgeliği" oluşturmuştur. Elbette bu oluşumda, 1949 yılında "Sahibi ve Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden" olarak başlatıp "Kurucusu" evresine ulaşan İhsan Hınçer'in büyük payı vardır"* demektedir. Tütengil'in yazısında yer verdiği dergiyi oğlu Bora'nın çıkaracağı konusundaki umudu derginin yayın yaşamına son vermesiyle boşa çıkmıştır.

I. II. V. Evren'in Dergi Yazıları

Evren'in *Yeni Fikir*, *Konya*, *Çağrı*, *Türk Folklor Araştırmalar* dergilerinde başta şiir, hikâye olmak üzere folklor ağırlıklı yazıları yer almıştır. En çok ve en uzun süre yazı gönderdiği dergi *Çağrı*'dır. *Yeni Fikir*'de ise sadece iki sayıda *Beni* adlı bir şiiri ile *Gece* adlı bir kısa hikâyesi çıkmıştır.

Konya Dergisi'nde, Küçük Tetkikler başlığı altındaki yazı dizisi Haziran-Temmuz 1948 (Sayı:116–117) ve Ağustos-Eylül 1948 (Sayı:118–119) iki sayı çıkmıştır. Devam edecek duyurusuna rağmen diğer sayılarda rastlanmayan dizi 21 Aralık 1948 tarihinden itibaren *Babalık* gazetesinde yayınlanmıştır. Dizide, tarihi olaylar, kişiler ve Konya tarihine ilişkin kısa bilgilere yer verilmiştir.

Türk Folklor Araştırmalar Dergisi'nin Kasım 1950 tarihli 16.sayısından itibaren Evren'in Konya folklor ve kültürüne ilişkin yazıları ile derlemeleri yer almıştır. Bunlar:

Oyalı Yaşmak (Kasım 1950); Konya'nın Külfetsiz Nimetleri I-II (Aralık 1950-Ocak 1951); Oluşlar Karşısında: Konyalı Bir Koşukçu (Mart1951); Oluşlar

Karşısında: Konya'nın Tandırı (Nisan 1951); Araştırmalar: Konya'da Ocaklar, Irvasalar, Tekkeler I (Kasım 1951); II (Ocak 1952); İftarlık (Mayıs 1952); Araştırmalar: Bir "Divlek" Destanı (Ağustos 1952); Destanlar: Ermenekli Kel Hasan Rüştü'nün Atatürk Destanı (Kasım 1952); Araştırmalar: İstanbul'un Külfetli Nimetleri (Ocak 1953); Halk Şairleri: Konya'da Yaşayan Turabi (Eylül 1953); Gaziye Duamız (Ağustos 1954); Konya'da 1928 Kuraklığı (Aralık 1954); Derlemeler: "Kurbanlık" Hediyesi (Şubat 1955); Araştırmalar: Mekke'ye Giden "Yuannis" (Ağustos 1955); Araştırmalar: İki Mevlevi Şair (Ocak 1956); Beslenmeler: Turfan Kuzuları (Ocak 1957); Anılar: Karacaoğlan ve Ali Rıza Yalgın (Ocak 1964).

Çağrı Dergisi'nin 1 Şubat 1968 tarihli 127.sayısından itibaren Evren'in Konya kültür ve fikir hayatı ile yazarları hakkında derlediği biyografik çalışmaları yer almıştır. Bunlar:

1921–1928 Konya'sında Düşünce ve Fikir Hayatı (1 Şubat 1968, sayı: 127); Şair Şemi ve Sürüri'ye Dair (1 Ekim 1968); Konyalı Yazarlar: Bir Portre, Bir Anı Naci Fikret Baştak (1 Aralık 1968); Konyalı Ozanlar-Yazarlar: Yazar Yusuf Mazhar ve Eseri *Babalık* gazetesi (1 Ocak 1969); Ermenekli Hasan Rüştü (1 Nisan 1969); Araştırmalar: Deliren Şair Ayaşlı Şakir (1 Mayıs 1969); Konya'da Yarım Asır Önceki Fikri Merhale ve Öncüsü S. Necati (1 Temmuz 1969); Eski Dergilerde (1 Ağustos 1969); Konyalı Ozanlar-Yazarlar: Namdar Rahmi Karatay (1Eylül 1969); Konyalı Ozanlar-Yazarlar: Ülkücü Bir Yazar Mithat Şakir Altan (1 Ekim 1969); Konyalı Ozanlar: Nurettin Rüştü Büngül (1 Kasım 1969); Araştırmalar: Eski Edebi Sohbetler (1 Mart 1970); Araştırmalar: Konya'daki Sanatçılara Göre Romancı Hüseyin Rahmi (1 Nisan 1970); Araştırmalar: *Yeni Fikir* Ozan ve Yazarları (1 Mayıs 1970); Konyalı Ozanlar-Yazarlar: Cumhuriyet Konya'sındaki İlk Yazarlar (1 Haziran 1970); Konyalı Ozanlar-Yazarlar: Muhlis Koner-Abdülkadir Erdoğan (1 Ağustos 1970); Araştırmalar: *Yeni Fikir* Yazarlarından Bazıları (1 Eylül 1970); Konyalı Ozanlar-Yazarlar: Mümtaz Bahri Koru'ya Dair (1 Şubat 1970); Araştırmalar: Konyalı Ozan ve Yazar M. Hamit'in İki Yönü (Ocak 1973) ve Edebiyatta (Harabât) ve Dâhilerde Alkolizm (Mayıs 1973).

İKİNCİ BÖLÜM

AFİF EVREN'İN HAYATI VE AİLESİ

Afif Evren'in yaşam öyküsü hakkında temel bilgileri, nüfus kayıtları ile eserlerinden özellikle de *Yeni Meram* ve *Yeni Konya* gazetelerinde yayınlanan anılarından elde ederiz. Konya'nın Sarayönü ilçesinde yazdığı ve Sille'de bitirdiği, *Yeni Konya* gazetesinde dizi yazı olarak yayınlanan anıları, yaşam öyküsü hakkında bizlere önemli ipuçları verir. *Yeni Meram*'da yayınlanan anıları da bu seriye temel olacak bir yazıdır.

II. I. Ailesi

Evren anılarında, soyunun katıksız olarak Ahilere bağlı olduğunu ve ailesinin Ahibabalar olarak bilindiğini yazmıştır. Amcasının torununda olduğunu belirttiği soyağaçlarına göre, köklerinin Ahi Ahmet Buhari ile başladığını ve içinde Ahi Evren'in de adının geçtiğini eklemiştir. Babası, eski Mal Müdürlerinden Ahibabaoğlu Hacı Sabri Efendi (Bkz. FOTOĞRAF–2), annesi eski Aşar kâtiplerinden Ovaloğlu Hacı Abdullah Efendi (Bkz. FOTOĞRAF–1) ile Soğancılardan Hatice Hanım'ın kızı Dilruba Hanım'dır. Annesi, babasının, Hafize Hanım'dan sonraki ikinci eşidir (BYA, 1972, blm.2).

Babası Hacı Sabri Efendi, 24 Şubat 1915'de tedavi olmak için gittiği İstanbul'da yaşamını yitirmiştir. Konya'da yapılan tedaviden fayda görmemesi üzerine İstanbul'a ablasının yanına gönderilen annesini de, 1 Şubat 1928'de Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde kaybetmiştir. Yazarın hem babası hem de annesi, İstanbul'da Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir (BYA, blm.75).

Evren'in, babasının ilk eşi Hafize Hanım'dan Mustafa Nâzım (Bkz. FOTOĞRAF–7), Fatma, Kadriye ve Nedime (Bkz. FOTOĞRAF–8); annesi Dilruba Hanım'dan Ali Fuad ve Ali Ragıp olmak üzere altı kardeşi vardır (BYA, blm.4; EK III).

II. II. Doğumu

Afif Evren, *Yeni Meram*'daki *Gezgin'den Anılar* adlı yazı dizisinde Ilgın'da doğduğunu, *Yeni Konya*'daki *Bir Yolcudan Anılar* başlıklı yazı dizisinde ise 10 Temmuz 1324 (1908) tarihinde, Aksaray'da bir Rum evinde dünyaya geldiğini yazmıştır.

Nüfus kayıtlarında ise doğum tarihi 1 Temmuz 1910, doğum yeri Ilgın'dır. Nüfus kayıtlarından Evren'in 29 Nisan 1324 olan doğum tarihinin 1326 olarak düzeltildiği bilgisi vardır (Bkz. EK- IV). Basın kartı almak için verdiği beyannamede doğum tarihi bölümünde kendi el yazısıyla aslı 1324, tashihi 1326 tarihleri vardır (Bkz. EK-V; EK-VI).

Tüm bu belgelerden Afif Evren'in 1324 (1908) yılında doğduğu, daha sonra bunun düzeltmeyle 1910 olarak düzelttirdiği anlaşılmaktadır.

II. III. Çocukluğu

Babasını kaybettikten sonra, annesi ve kız kardeşiyle birlikte mal müdürü olan dayısının yanına Karapınar'a gitmiştir. O dönemde, erkek kardeşlerinin üçü de Konya dışındadır. Mustafa Nâzım Bey, önce Bağdat sonra Kafkas Cephesi'nde, küçüğü Ali Fuad Batı Cephesi'ndedir. En küçükleri Ali Ragıp ise İstanbul'da Levazım Mekteb-i Âlisi'ndedir. (BYA, blm.4).

Karapınar'da geçen çocukluk günleri, savaş koşullarının hâkim olduğu, her şeyin kolayca bulunamadığı, şeker, gaz, kaputbezi (astar) gibi ürünlerin vesikaya bağlı olduğu zor dönemlerdir.

O günleri, köylünün görmediği/göremediği için, temel ihtiyaç maddelerinin adlarını bile unuttuğu her şeyin vurguncuların ve seferberlik zenginlerinin elinde olduğu günler şeklinde tasvir eden yazar, savaş yıllarındaki bu durum için şu benzetmeyi yapmıştır: "*Yer demir, gök bakır, her taraf tamtakır kesilmişti."* (BYA, blm.6).

Çocukluğunu, çıplak doğa dekorları içinde, yaylalar ve obalarda geçen çok basit ve tekdüze bir yaşam olarak tanımlayan Evren, o günlerde yaşanan içme suyu sorunu hakkında şunları yazmıştır:

"İnsanların da, hayvanların da içtikleri su, çok derinlerden, çıngıraklı kuyulardan, eşekler, ya da insanlar, kendirlere koşularak, deriden kovalarla çekiliyordu. Bazı yerlerde bu sular çok tuzlu, bazı yerlerde de biraz tatlımsı çıkıyordu." (BYA, blm.6).

Dayısıyla birlikte haftada bir Ereğli'ye gitmesi Evren'de ilk değişimi ve dönüşümü yapar. Karapınar'da olmayan, Ereğli'de gördüğü akarsular ve yeşil çevre onda su, ağaç ve şehir sevgisini ortaya çıkarmıştır (BYA, blm.8- 9).

Beş-altı yaşlarındayken Karapınar'da geçirdiği kızıl, kızamık, bulgurcuk gibi hastalıklar, zamanla kulaklarının ağır işitmesine neden olmuştur (BYA, blm.10). Dayısının evlenmesinden sonra ailesiyle birlikte Konya'ya dönen yazar, bir süre Durak Fakih Mahallesi'ndeki evlerinin kirada olması nedeniyle, dedesinin evinde kalmışlardır. Dedesinin evi, şimdi yerinde Çukur Mektep çocuk bahçesi bulunan Mahmut Şevket Paşa Okulu'nun (Çukur Mektep)[25]'hemen karşısında bulunan evdir (BYA, blm.15). Burada bir süre kaldıktan sonra Durakfakıh Mescidi'nin karşısında bulunan evlerine taşınmışlardır. Çatısız (toprak damlı) geniş, yüksek tavanlı, iki katlı, iki salonlu ve beş odalı evlerini şöyle tarif etmiştir:

"Evimiz içerlek, ama büyük; bahçesi de genişti. Çift kanatlı olan büyük kapısından girildiğinde, eskiden hariciye dedikleri tek oda görülürdü. Burası, aralığı

---

[25] Çukur Mektep, 1903 yılında Mehmet Ferit Paşa'nın valiliği sırasında Durak Fakih Mahallesi Nuh Efendi Çıkmazı'nda Hatice Hanım'ın evinde Hamidiye İnas Mekteb-i İptidaisi (Kız İlkokulu) olarak açılmıştır. Konya'da ilk defa İnas Rüştiyesinin açılması 1874 yılına tekabül eder. Bu okulun başöğretmenliğine de Fatma Zafer Hanım getirilmiştir. Bu idealist hanım tam 40 yıl bu görevde bulunmuştur. O zaman bu rüştiyenin üç ayrı yerde (Kıraathane, Akçeşme ve Köprübaşı İlkokulları) kısımları vardı. Cumhuriyetin ilanı ile rüştiyeler lağvedilmiş, ilkokullara kız ve erkek öğrenciler alınmış, ortaokullar da karma hale getirilmiştir. İnas Rüştiyesi'nin lağvedilmesinden sonra, Konya'nın en merkezi yeri olan, Mevlâna Türbesi'ne yakın, Cevizaltı isimli yerde, Çukur Mektep adıyla uzun yıllar eğitim ve öğretime devam edilmiştir. Okulun adı 1923 yılında Mahmut Şevket Paşa İlkokulu olarak değiştirilmiştir (Önder, 1952).

olan bir odacıktı. Bunun küçük, ağaçsız bahçesinden ilerlenince, ilkinden ufak, ikinci bir çift kanatlı kapıya rastlanırdı. Oradan, evin doğusuna kadar döşeli olan büyük kare taşlı asıl bahçeye girilirdi. Bu taşlığın kenarları, yeşil boyalı demir parmaklıklarla çevrili idi. Bunun aşağılarını da bahçe kaplıyordu. Taşlıkta, köşede kare biçimli taş havuz, başında tulumba, lâmba konulan başı fanuslu demir sütun, mermer minik havuz, yanında da çiçeklik vardı." (BYA, blm.18).

Kurtuluş Savaşı günlerinde, Evren'in babasından emekli aylığı bağlanmadığı için geçimlerini annesi altınlarını satarak sağlamıştır. Bu zor koşullar altında annesi, askerdeki kardeşlerine de yardım etmiştir (BYA, blm.22).

II. IV. Öğrenim Hayatı

Afif Evren'in öğrenim hayatı Konya'ya geldikleri günlerde 1918 yılında başlamıştır. İlk önce Çelebi Mahallesi'ndeki Tatbikat Mektebi'ne kaydolan yazar, okulun, oturduğu bölgeye uzak bir yere taşınması sonrasında Köprübaşı İlkokulu'na devam etmiştir. Baş ve sınıf öğretmeni Mıhçının Mustafa Efendi'nin sert tavırları yüzünden Mümtaz Bahri Koru'nun müdürlüğünü yaptığı ANİM'ne geçmiştir (BYA, blm.24). Öğretmenleri arasında dönemin aydınlarından olan Mümtaz Bahri Koru, İsmail Zühtü, Naci Fikret Baştak, Namdar Rahmi Karatay, Ahmet Necati Atalay vardır (BYA, blm.25).

Mümtaz Bahri, Naci Fikret, Namdar Rahmi ve İsmail Zühtü gibi öğretmenlerin ayrılmasından sonra ANİM kaldırılıp, yerini Akif Paşa Mektebi İptidaî'si almıştır. ANİM'nde yapılan eğitim-öğretimi, pozitif bilimlerin ışığında, yeni akımların doğrultusunda ciddi, metotlu olarak nitelendiren yazar, her iki dönemi şöyle karşılaştırmaktadır:

"ANİM'nde, diğer okullardan farklı olarak Fransızca, resim, elişi, müzik, beden eğitimi gibi dersler vardı… Dönüşümden sonra ileriye değil, tersine geriye gidildi. Örneğin, Fransızca tümden kaldırıldı; resim, el işleri, müzik, beden eğitimi gibi derslere önem verilmez oldu. Okulun yeni öğretim kadrosunu, Ahmet Necati (Atalay), Yümnü (Tümer), Arif Şahap hariç, tutucu kişiler teşkil ediyordu. Özetle, bizi

fikren uyandıran; bize beşinci sınıfa (altıncı) kadar feyiz veren öğretmenler, ANİM'nin öğretim kadrosunu teşkil edenlerdi...

Artık, o ileri öğretim ve yönetimli ANİM'nin yerinde, şimdi Akif Paşa Mekteb-i İptidaisi vardı... Karşımızda, ne bilgi tufanı gibi Naciler, İsmail Zühtüler; ne de kuvvetli; hareketli, programlı, metotlu ve çekici öğretim vardı! Yeni öğretim kadrosunu dolduranların çoğunu, ya kültür bakımından yetersiz, yâ da görüş ve düşünüş açısından tutucular teşkil ediyordu (BYA, blm.25).

Okulumuz (ANİM), yalnız öğretim bakımından değil, güzel sanatlar bakımından da öbür okullardan ileri idi. Nefesli çalgılar, trampetlerden kurulu bir müzik topluluğumuz vardı. Giysilerimiz aynı renk kumaştan, (gri-beyaz karışımı) avcı biçimi; bazılarımız da siyah kıvırcık kalpaklı idi. Bayramlara, ya da törenlere katılacağımızda, müzik takımımız başa geçerdi.

O zaman hafta tatili Pazar değil, Cuma günleriydi. Perşembe günleri okulun bahçesinde ödül (aferin) tahsin, imtiyaz, kitap, kalem, saat gibi şeyler dağıtılır, şiirler okunurdu. Okulun bahçesi dar, ona oranla öğrenci sayısı çoktu. Her Perşembe şiir okuyanlardan birisi de bendim. Başarı gösterdiğim derslerden, dürüstlükten ve ciddi davranışlardan sık-sık (aferin, tahsin, imtiyaz) alırdım. O vakit akrabalarımızın büyükleri de bana birer gümüş Mecidiye armağan ederlerdi." (BYA, blm.29).

Okul döneminde kırtasiyecilik yapan amcası Ahibabaoğlu Yusuf Ziya Efendi'den aldığı kitaplarla, bulduğu gazete ve dergilerde yer alan tarihi, edebi, biyografik ve fenni yazıları okuması, sınıflarını başarılı bir şekilde birincilikle bitirmesine neden olmuştur (BYA, blm.29). ANİM'de bitirdiği dördüncü sınıfı Akif Paşa'da tekrar okuyan yazar, bir yıllık bir kayıptan sonra 1925 yılında mezun olmuştur (BYA, blm.59).

Bu yıllarda yazdığı, konuları ulusal olan ilk öyküsü *Resimli Mecmua*'da, ikinci ve üçüncü öyküleri de *Büyük Gazete*'de yayınlanmıştır (BYA, blm.72).

II. V. Konyaspor'da Yöneticilik

Yazar, anılarında psikolojik hastalık (ilk aşk) dönemi olarak nitelendirdiği, mezun olduktan sonraki üç yıllık döneme ait fazlaca bilgi vermemiştir (BYA, blm. 60).

O döneme ilişkin olarak verdiği tek bilgi bugünkü Konyaspor'un temelini oluşturan Sanayi Mektebi Sanatkârlar Gücü'ndeki yöneticiliğidir. Bu dönemde (1926–1929 yılları arası) öğretmenler Enver Bey ile Osman Fatih Kurşun, gazeteci Nâzım Ermaral, Cevdet Golatkan, Celâl Sılay ile birlikte kulübün yönetim kurulunda görev almıştır[26]. Bu yönetim, bir okul kulübü olan Sanayi Mektebi Sanatkârlar Gücü'nün adını Konyaspor, sarı- kırmızı olan rengini de sarı- lacivert olarak değiştirmiştir (BYA, blm.61).

Sural'ın kaleme aldığı ve *Yeni Konya*'da yayınlanan *50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya* adlı yazıda yer alan, Nuri Yenal'la yapılan söyleşiyle (1976:3), aynı sayfada yer verilen resim altında Evren, Konyaspor kurucuları arasında gösterilmiştir (Bkz. FOTOĞRAF–5).

Evren, anılarında bugünkü Futbol Federasyonu'nun yerinde olan İdman Emniyetleri İttifakı'nın Konya yöneticilerinin rakip İdmanyurdu yöneticileri olmasının ortaya çıkardığı duruma ilişkin şu bilgileri vermiştir:

"İdmanyurdu yöneticileri, aynı zamanda İEİ'nin Konya temsilcileri oldukları için, masa başı, lisans alıp verme, hükmi yenilgi oyun ve dolaplarıyla uğraşır; rakiplerini hırpalar, incitir; Konya deyimiyle üzüm üzüm üzerdi… İsterlerdi ki, İdmanyurdu her zaman, her maçta (özellikle liglerde) ve dönemde fiilen olamazsa bile hükmen galip gelsin; her yıl Konya futbol şampiyonu olsun!

Öyle zamanlar, günler olurdu ki kulübün iç temizliğini bile kendimiz yapardık. Sporun gerek, önem ve değerini o zaman takdir edecek kafalar da azdı tabii... Kulüplere edilen maddi yardımlarsa hemen hiç denecek kadar azdı. Arslan payını da daima İdman Yurdu kapardı." (BYA, blm.62–63)

[26] Konyaspor'un söz konusu döneme ait kayıtları bulunamadığı için belge konulamamıştır.

Evren, kulübe gelir sağlamak için Alâeddin Tepesi'nde başrollerinde kendisinin yer aldığı birer perdelik *Sancağın Şerefi* ve *Soyulan Hırsız* adlı oyunları sahnelemiş, *Babalık*'ta spor muhabirliği yapmaya da başlamıştır (BYA, blm:63).

II. VI. Gazetecilik Hayatı

II. VI. I. Gazetecilikle Tanışması

Kız kardeşi Nedime Hanım'ın, *Babalık* gazetesi sahibi Yusuf Mazhar Bey'le evlenmesinden sonra, 1922 yılından itibaren okul çıkışlarında gittiği *Babalık* basımevinde gördüğü matbaa harfleri, kasaları, keski, zımba, pedal makineleri ilgisini çekmiştir.

Babalık'ta tanıştığı ilk isimler arasında, Yunan ordusuna havadan atılan Yunanca beyannamelerin dizgisini yapan Rum Mina ve Olimpos kardeşler, Türk mürettipler Tatar Hasan Efendi (Cetvel Bölümü şefi), Kutup Kardeşler, Hacı Ahmet Takva, Çelebi Ziya, Edip Nâzım Ermeral, Samsunlu İlhami, Mustafa (Attar), Bityemezli Osman Efendi vardır. Basımevinin yönetim müdürü Kurşuncuların Halit (BYA, blm.53); gazete dağıtım memuru, Ankara'da Defteri Hakani-Tapu memurluğu yapmış Ankaralı Ermeni Antuan (Andon) Efendi'dir (BYA, blm.54).

Bu günlerde gazetenin nasıl hazırlandığını nasıl basıldığını öğrenmekte, deneme türünden yazılar yazmıştır. Bu dönemde, kendini muhabir olarak nitelendirmiş, muharrir olmadığını yazmıştır (BYA, blm.70).

II. VI. II. Mesleğe Girişi ve İlk Görevleri

Afif Evren, 1926 yılından itibaren *Babalık*'ta hem spor, hem de şehir muhabiri olarak görev almıştır. Haber ve habercilik konusundaki ilk dersleri ve emirleri eniştesi Yusuf Mazhar Bey'den almıştır.

Mesleğe girdiği ilk yıllarda yazdığı manzumeyi Naci Fikret düzeltmiş, çok okumasını tavsiye etmiştir (BYA, blm.72; EVREN, 1 Aralık 1968:26).

Harf devrimi ile yeni Türk harflerinin kullanılmaya başlanması sonrasında gazetenin tashihçiliğini (düzelticiliği) de üstlenmiştir. 1930 yılları başlarından

itibaren de öyküler ve manzum yazılar yazmaya başlamıştır (BYA, blm:81). Bunu, Gözcü müstear adıyla yazdığı, konularını sosyal olayların oluşturduğu ilk fıkraları izlemiştir (BYA, blm:82).

Konya İdman Yurdu'nun Adana İdman Yurdu'yla oynadığı karşılaşma sonrası yazdıkları ileride nasıl bir yazar olacağına ilişkin önemli ipuçları vermektedir:

"Adanalılar, Konya İdman Yurdu karşısında, daha teknik ve ince bir oyun çıkarmalarına rağmen, bir sayı farkla yenilmişlerdi. Bizimkilerin sert oyunu, kabaca davranışlarından dolayı da üzülmüşlerdi. Ben oyunun cereyan tarzını yazarken, Adanalıların teknik üstünlüklerini, centilmenliklerini belirtmiş; bizimkileri de, eğitim dışı davranışlarından dolayı yermiştim. Bu yüzden, Konya'da şimşekleri üzerime çekerken, tarafsız yazılarım, Adana basınınca olduğu gibi alınıyordu. Eleştirilerim, CHP'nin Konya'daki temsil ve yöneticilerini kızdırmıştı. Sözde siyasiler bu tür yazılarımı, memleket gençliği arasına nifak sokucu bulmuş imişler!" (BYA, blm.63–64).

Babalık'ta bu dönemde Evren'in, deneme sayılabilecek şiirleri ve öyküleri de yayınlanmıştır. Çevresini gözlemleme ve gözlediklerini kaleme alma alışkanlığının bu dönemde geliştiğini söyleyebiliriz.

II. VI. III. Evren Soyadını Alması

Soyadı kanunundan önce yazılarında Ahmet Afif, Ahmet Sabri isimlerini kullanan yazar, kanundan sonra 28 Teşrinisani 1934'den itibaren kardeşi M. Nâzım ile birlikte Evren soyadını almıştır. Muhtemelen bu soyadı, kökenlerini Ahi Evren'e dayandırmasından dolayı seçmiştir. Bu durum, *Babalık* gazetesinin 29 Teşrinisani 1934 tarihli 4535 sayılı nüshasında okurlara "*Gazetemiz başyazganı M. Nâzım ve kardeşi yazganlar çevirgeni*[27] *Afif Beyler Evren adını seçmişlerdir*" şeklinde duyurulmuştur.

[27] Yazganlar Çevirgeni: Yazarların kendi üsluplarıyla yazdıkları yazılarda bulunan Osmanlıca kelimeleri, TDK'nun verdiği listedeki yeni karşılıklarına göre çeviren görevli.

II. VI. IV. Enişte sini Kaybı

Babalık gazetesini yeni binası inşa edilirken hastalanan Yusuf Mazhar Bey'e uzunca bir süre teşhis konulmamıştır. Teşhis konulduktan sonra, 5 Eylül 1930 tarihinde yapılan apandisit ameliyatı sırasında Yusuf Mazhar hayata gözlerini kapamıştır. Cenazesi, Yediler Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir (Bkz. FOTOĞRAF–5). Evren, eniştesinin kaybını, gazete için bir yas ve felaket yılı olarak değerlendirmiştir.

II. VI. V. Görev Yaptığı Gazeteler ve Görevleri

Yusuf Mazhar'ın ölümü sonrasında *Babalık* gazetesinin tüm yükü, ablası ile kendisine kalmıştır. Gazetenin başyazılarını ilk önce Muzaffer Hamid, onun gazeteden ayrılmasından sonra da Mustafa Nazım (Evren) yazmıştır. Bütün bu günlerde gazetede yer alan haberlerin takibi, toplanması, yazılması Afif Evren tarafından yapılmıştır. Bazı dönemlerde ismi, gazetenin künyesinde yazı işleri müdürü olarak yer almıştır. Tüm sayfalarını kendisi doldurmuş, tashih ve mizanpaj gibi teknik işleri yapmıştır. Kâğıt ve mürekkebinin zor bulunduğu savaş yıllarında da gazeteyi hiçbir destek almadan çıkarmıştır (ONAT, 1947:1).

Evren, *Babalık*'ta yazarken başka gazete ve dergilere yazı ve makaleler vermiştir. 1949 ve 1950'li yıllarda *Yeni Konya* (1 Haziran–31 Aralık 1949), *Selçuk* (14 Kasım–16 Aralık 1947) ve *Öğüt* (14 Kasım 1950–2 Temmuz 1952) gazetelerinde adının yanı sıra Evrenoğlu, Yağıbasan ve Yolcu müstear adlarıyla günlük yazılar yazmış, gazetelerin hazırlanmasına yardım etmiştir.

1952 yılında *Babalık* gazetesini kapattıktan sonra gazetecilik yaşamına kısa bir süre ara veren Evren, ablasının yanına İstanbul'a gitmiştir (BAHÇIVAN, GÖRÜŞME, 2007). İki yıla yakın bir süre İstanbul'da durduktan sonra dönüşünde *Yeni Meram*'da çalışmıştır.

Ayrıca çeşitli dönemlerde, *Işık*, *Yeni Konya*, *Zaman*, *Yeni Meram* ve *Anadolu'da Hamle* gazetelerinde yerel ve ulusal gündeme ilişkin makale ve dizi yazılar kaleme almıştır. Gazetelerde çıkan araştırma ve inceleme yazıları, şiirleri ve derlemelerini, *Yeni Fikir*, *Konya*, *Çağrı*, *Türk Folklor Araştırmaları* ile *Sebilürreşad*

dergilerinde de yayınlanmıştır. Evren'in haber ve yazıları *Son Posta*, *Vakit*, *Vahit* (İstanbul), *Hizmet*, *Yeni Asır* (İzmir) (EK I; BYA, blm.134), *Vatan* (BYA, blm140) ve *Ulus* (BYA, blm.142) gazetelerinde çıkmıştır.

II. VI. VI. İşsiz Kalışı

DP iktidarı döneminde resmi ilânların kesilmesi Evren'in gazeteyi yaşatmasını güçleştirmiştir. Bir gazeteyi yaşatmak için yeterli sermayeye ve aboneye sahip olmayan, ilân alamayan Evren, gazeteyi kapatma kararı almıştır. O günleri, *"Gerisi belli idi; çevremde, yanımda, yakınımda kimseler kalmamıştı. Kimlerin ak, kimlerin kara gün dostu oldukları artık anlaşılmıştı"* (BYA, blm.154) cümleleriyle kaleme alan Evren için artık zor, işsizlik günleri başlamıştır. Sürekli ve düzenli çalıştığı bir gazete veya dergi, kaldığı bir evi yoktur. Dostlarının yayın organlarında karın tokluğuna çalışmıştır.

Babalık gazetesini kapattıktan iki yıl sonra, kısa bir süre çalıştığı *Yeni Meram*'ın patronu Takva Ahmet Bahçıvan ile *Babalık* günlerinde başlayan bir dostlukları vardır. *Babalık*'tan sonra en uzun süre ismini ve yazılarını gördüğümüz *Yeni Konya*'nın patronu Mustafa Naci Gücüyener de, Evren'in Akif Paşa Mektebi'nden sınıf arkadaşıdır (BYA, blm. 43).

Evren, işsiz kaldığı bu dönemlerde, Kamu kuruluşlarından da iş talep etmiştir. *Muhterem Efendim!* diye giriş yaptığı 3 Ekim 1956 tarihli dilekçesinde, *Babalık* gazetesini kapattıktan sonra işsiz kaldığını ve 5 yıla yakın bir süre önemli bir iş bulamadığını yazmış ve DP iktidarından iş talep etmiştir.

Evren, dilekçesinde DP'ye üye olduğunu belirterek, parti için yaptığı çalışmaları hakkında bilgi vermiştir:

"Azası bulunduğum DP'ye, son aylar içinde Konya'nın Aziziye, Mahmuriye, Selimiye Mahallelerinden birçok vatandaşı da iştirak ve intisap ettirdim. Yine zamanın parti teşkilatının maalesef pek zayıf olduğu o semtlerde bir de semt ocağı binası teminine tevessül ettim.

Hiçbir yerden maddi gelirim olmadığı gibi, bir tek iğnem de yoktur. Beş seneden beri maddi müşküller ve yokluklar içinde çırpınmaktayım. Halimi bir defa da zatı âlilerine bu suretle arz ederim. Hürmetlerimin kabulünü rica ederim, Efendim." (Bkz. EK-VIII; IX)

Evren, dilekçede belirttiği maddi zorlukları ve işsizliği ömrünün sonuna kadar yaşamıştır. Hiçbir zaman evi, ailesi, düzenli bir işi, geliri ve parası olmamıştır. Evsizlik ve parasızlık Yusuf Mazhar'ı kaybettikten sonraki *Babalık* döneminde başlamıştır. Bu sıralarda gazetenin matbaasında kalmıştır. Bu durum *Babalık* kapandıktan sonrada da devam etmiş, yazı yolladığı gazetelerin matbaaları ya da büroları onun ikamet yeri olmuştur. Yokluk ve kimsesizlik içinde yaşamaya çalışan Evren'in kaldığı yerler, gazete büroları, üçüncü sınıf otel odaları ve tren kompartımanlarıdır (GÖRÜŞME: SUR (2005), KAYSERİ (2005), HORASAN (2005), YÖĞRÜK (2007)).

Babalık sonrası dönemde, yazarın en çok hatırlandığı ve sütunların kendisine açıldığı günler ihtilâl sonraları olmuştur. 27 Mayıs 1960 sonrasının aranılan kişilerinden biridir. Daha önceleri DP yanlısı olduklarını açıkça beyan eden gazeteler sayfalarını Evren'e açmışlardır. Seçimler sonrasında, ortam normale dönmeye başlayınca da Evren'e yine yol görünmüş, işsizlik ve yoksulluk günleri daha da acımasız bir şekilde sürmüştür. 1964–1969 yılları arasında[28] uzun bir sessizlik döneminden sonra yazılarına *Yeni Konya*'da başlayan yazarın bu dönemi ölümüne kadar sürmüştür.

II. VI. VII. Komünizm Propagandasından Tutuklanma

8 Temmuz 1965 tarihinde Alâeddin Tepesi'nde otururken, orada karşılaştığı üç kişiye komünizm propagandası yapmaktan tutuklanmıştır. Konuya ilişkin haber, yerel *Sabah* ve *Milliyet* gazetelerinde çıkmıştır. *Sabah*[29] gazetesinde çıkan 9 Temmuz

[28] Bu dönemde yazarın ismine sadece *Türk Folklor Araştırmaları* ve *Çağrı* dergilerinde rastlanılır.

[29] ***Sabah gazetesi:*** 27 Mayıs İhtilali sonrasında, 4 Temmuz 1960 tarihinde Ali Rıdvan Bülbül tarafından çıkarılan gazetedir. İlk sayıları Azim Basımevi'nde basılan ve 4 sayfa ve 5 sütun olan gazete 10 kuruştan satılmıştır. 2 Ocak 1961 tarihinden itibaren boyutu küçülen ve 2 sayfa, 4 sütuna düşen gazete, Yıldız Basımevi'nde basılmış ve fiyatı 5 kuruş olmuştur. 14 Ocak'tan sonra boyutları biraz genişleyen gazetenin sayfa sayısı, 8 Mayıs 1961'den sonra 4'e, 5 Haziran 1961'den sonra da 8'e çıkmış, sütun sayısı 5 olmuştur. 6 Ocak 1962'den kapanıncaya kadar gazete büyük boy 4 sayfa ve 7 sütun olarak basılmıştır. 1964'den itibaren 15 kuruştan satılan gazetenin basım yeri Ülkü Basımevidir.

1965 tarihli ve "Afif Evren Tevkif Edildi" başlıklı haberde, olay kamuoyuna *"Emektar gazetecinin komünizm propagandası yaptığı iddia ediliyor"* şeklinde duyurulmuştur (Bkz. EK-X):

Evren'in mazisini bilenlerin olayı büyük bir üzüntüyle karşıladığı belirtilen haberde, *"Birkaç yıldan beri münzevi bir hayat geçiren ve işitme hassasını yitiren Afif Evren'in bir iftiraya kurban gittiği sanılmaktadır. Afif Evren'in avukatı tahliyesi için Asliye Ceza Hâkimliği'ne başvurmuştur"* denilmektedir.

Milliyet (10 Temmuz 1965:3) gazetesinde yer alan *Bir Gazeteci Tevkif Edildi* başlıklı ve yazarın ismini Akif Evren olarak yanlış veren haberde *"Konya'nın eski gazetecilerinden Akif Evren, komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla Adliyeye verilmiş ve Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tevkif edilmiştir. Akif Evren, bir iftiraya kurban gittiğini söylemiştir"* ifadeleri yer almıştır.

Yazarın tutuklanması, *Sabah* gazetesi dışında Konya basınında yankı bulmamış, gazetelerde olaya ilişkin hiçbir haber veya köşe yazısına rastlanılmamıştır. Ayrıca *Sabah* gazetesinde haberin daha sonraki gelişmeleri hakkında da herhangi bir bilgi verilmemiştir.

II. VI. VIII. Kalem Namusu

Afif Evren, gazetecilik hakkında birçok yazı kaleme almıştır. Bunlardan onun gazetecilik hakkındaki görüşlerine ulaşabiliriz.

İhtiras gazeteciliği başlıklı makalesinde (28 Kasım 1946:1), Türkiye'de ideal gazeteciliğin yanında bir de ihtiras gazeteciliğinin yaşandığını yazmış, gazeteciliği memleket yararına değil, mevki kapmak için yapan bu gazetecilerin, temeli doğruluk olan gazeteciliğe suikast yaptıklarını belirtmiştir:

Gazetenin sahibi olarak künyede, 23 Ocak 1962'den itibaren Hüsnü Göncü, 1965 yılından itibaren de Saadet Küçükşişman adı yer almıştır. Gazetede yer alan haber ve yazılarda, DP iktidarı ağır bir şekilde eleştirilirken, yöneticileri düşük olarak nitelendirilmiştir. *Yeni Konya* başlığı altında, *Yeni Meram*, *Şehir Postası* ve *Yeni Konya* gazetelerinin 1 Ekim 1966–3 Şubat 1969 tarihleri arasında yaptıkları güç birliğine katılmış, güç birliğinden ayrıldıktan sonra kısa bir süre daha yayınlanıp kapanmıştır.

"İhtiras gazeteciliğinin metot ve amacı, her çeşit millî menfaati çiğneyerek, karşısındakileri, ne pahasına olursa olsun devirmektir. Kaleme sarılmak, çamlar devirmek, küfürler savurmak yahut da sinsi bir taktikle millî bünyeyi kemirmek! Dün oturduğu yeri, muayyen bir dava, doktrin uğrunda değil, sırf menfaatleri yolunda tekrar ele geçirmek yarışına çıkacakları, millî idrak, artık tokatlayabilir.

Gazeteciliği, memleket menfaatleri yolunda değil, mevki kapmak için yapanlar, temeli doğruluk olan bu temiz mesleğe de suikast yapmış sayılırlar. Bu cins soysuzları iyi tanımalıyız. Bunda, fayda vardır."

Yazılarını, çeşitli memleket meseleleri üzerinde yurtseverliğinin yankıları olarak nitelendirdiği *Olayların İfadesi* başlıklı bir diğer yazısında (15 Mart 1947: 1), kendisini şöyle anlatmıştır:

"Bu köşenin mütevazı yazarı, bazıları gibi karşılık beklememiştir. Gözlerini, bir yere, bir sandalyeye dikmemiş, mesleğinin temiz idealini, sevgisini, şöhret, mevki, para ihtirasına kurban etmemiştir. Mesleki otoritesini, gazeteciliğini, şahsi her hangi işi, çıkarı için kullanmak aşağılığını göstermemiştir. Şahıs ve zümre için değil halk ve memleket için hak ve yararlı bildiği yoldan dönmemiştir; eli kalem tuttuğu, kafası işlediği müddetçe de dönmeyecektir. Bunun yüzündendir ki, seveni azalmış, dostu bile kalmamıştır. Ama ne zararı var; şu memleketin, şu yurt ve milletin bütünlük ve birliğinden, sağlık ve sağlamlığından büyük kazanç, varlığından üstün sevgi olur mu? Bu kalem o dinamik varlığa, her gün biraz daha faydalı oldukça hazzın en temizini duyacaktır."

Suçlarım başlıklı yazısında (24 Kasım 1950: 1), kendisinin kötü adam olarak nitelendirilmesinin sebeplerini sıralarken, meslek hayatını doğruluk içinde geçirmesine ve muhalif karakterine vurgu yapmış, kendisini, *Gelene ağam, giden paşam!* demeyen, aşağılıklardan olmayan ve Konya'da tenkit ve muhalefet hayatını besleyenlerden biri olarak nitelendirmiştir.

Evren (10 Şubat 1948:1), yazıların sahiplerinin isminin korunmamasını da istismar olarak belirtmiştir:

"Selçuk gazetesinin yayın müdürü iken asıl adımla (Alâeddin Camii yıkılıyor) başlığı altında bir başyazı yazmıştım. Yazı tesirini gösterdi ve caminin onarılması için Milli Eğitim Bakanlığı'nca ödenek verildi. Fakat Selçuk, hatta onun Böcüoğlu'su[30] *benim yazıyı (yazımız...) dedi, çıktı. Sömürmenin bu derecesi görülmüş şey değildir; Böcüoğlu, Gazi ilkokulunun başöğretmenlik ödevile daha sık meşgul olursa, mesleğine yan bakmamış ve samimi kalmış olur. Şimdi soruyorum: Kimin yazısını kime satıyorsunuz?"*

Bir başka yazısında (1949:1), *Zaman* gazetesinde İsmail Zühdü'nün *Ocak* dergisinde çıkan hikâyesinin, *İ. Z. Ocak* imzasıyla çıkmasını eleştirmiştir:

"Rahmetliye, öldükten sonra Ocak soyadının verilişini (!) bir kadirbilirlik sayarım. Çünkü hocam olan İsmail Zühdü, bu ocağın hakiki ve münevver bir çocuğu idi. Fakat Ocak mecmuasının adını, soyadı yapıveren gazete, İsmail Zühdü isminin baş harflerini almakla, okuyucularına yeni bir hikâyeci, yeni bir imza tanıtmak gay-retine düşmüş, göstermek istediği kadirbilirliği gene bir anda geri alıvermiştir. Belki sahibi olan arkadaşımın haberi yoktur da bağımsız bir zemane eli, o hünerbazlığı göstermiştir; bu bakımdan hoş görülebilir, dedim ve geçtim."

Bir Daha! başlıklı yazısında (25 Mayıs 1951:1), tek partili dönemde, Konya'nın ana davaları üzerine yazdığı çok acı ve sert yazılar yüzünden, kendisi ve *Babalık*'ın türlü tesirler ve kanallarla büyük zararlar gördüğünü yazmıştır:

"Ah, keşke, geçmişte Konya ihmal edilmeseydi; gelişse ilerlese, kalkınsaydı da, ben onun müreffeh, canlı hayatını, görerek ölseydim. Meğer alın yazılarımız birmiş!

Saat 12'yi geçtikten sonra DP'nin iktidarına alkış tutan bazı menfaatçi politika kalpazanları bilsinler ki, Afif Evren, hangi partiden olurlarsa olsunlar;

[30] **Böcüoğlu (Sabit GÜNBAY):** Seydişehir'de doğdu. Öğretmenliğin yanı sıra yazarlık ve muhabirlik yapmıştır. Yazılarında Böcüoğlu müstear adını kullanmıştır. 1948 yılında *Selçuk* gazetesinde 1949 yılından sonra *Yeni Konya*'da çalışmıştır. Gazi Mustafa Kemal İlkokulu Müdürlüğü görevini yürüttüğü sırada *Yeni Konya*'da çalıştığı için gazetenin yazı işleri müdürü olmasına rağmen künyede ismi yer almamıştır. Polis ve jandarma bültenlerini habere dönüştürür, hızlı yazdığı için Ankara radyosu yazdırma servisi haberlerini yazardı. *Duyduk-Gördük-Düşündük*, *Görüşler* gibi sütunlarda görüşlerini Böcüoğlu müstear adıyla yazmıştır (DEMİRSOY,2003:80).

bilhassa mahzun Konya için, doğruluk ve feragatle çalışanlara, daima halka doğru giden ve eser verenlere, şahsiyat ve hissiyattan uzak kalarak, ancak sevgi ve şükran duyacaktır."

II. VI. IX. Afif Evren'in Kalem Kavgaları

Afif Evren, meslek hayatı boyunca birçok kişiyle kalem kavgası yapmıştır. Sözünü esirgemeyen bir karaktere sahip oluşu onu, meslektaşlarıyla, başta vali ve belediye başkanları olmak üzere yerel yöneticilerle karşı karşıya getirmiştir.

Burada bunlara örnek olabilecek, Evren'in karakterini ortaya çıkarabilecek olanlardan birkaç tanesini vereceğiz.

II. VI. IX. I. *Ekekon* Gazetesiyle Tartışmalar

II. VI. IX. I. I. Avukat-Yazar Fuat Tuygan ile Olan Tartışma

Babalık gazetesindeki *Bu mu kontrol?* başlıklı belediye kontrollerinin yetersiz oluşu nedeniyle gıda standartlarına uygun olmayan sucuk satışlarını eleştiren haberini, *Ekekon* gazetesi yazarı ve Belediye Avukatı Fuat Tuygan'ın *Konya'da Basın Hürriyeti* (1945: 2- 3) başlıklı uzun bir yazıyla yalanlaması, Tuygan ile Evren'i karşı karşıya getirmiştir. Bu tartışma esasen Tuygan'la değil onun avukatı olduğu kurumun işleyişiyle, daha doğrusu Belediye ve Belediye Başkanı[31] iledir. Yazılarda Belediye Başkanı açıkça ortaya çıkmamakta aracı ile konuları tartışmaktadır.

Babalık'ta 12 Ocak 1946 tarihinde çıkan *Cevap Verilecek!* başlıklı ilânda, Tuygan'ın yazısında yazarın (Evren'in) İstanbul'da olması nedeniyle geç haberdar olduğu belirtilmiş, *"Meydanı boş bulduğunu sanan ve her zaman yazılarında avukat sıfatını kullandığı halde son yazısında bulundurmayan Konya Belediyesi avukatı Fuat Tuygan'a gelecek sayılarımızda gereken cevap verilecektir"* denilmiştir.

Yazı, *Babalık*'ın 17 Ocak 1946 tarihli nüshasında ikinci sayfada yer almış ve *"Fikirlerinde ilmî edaya bürünmek isteyen, bu güya tarafsız okuyucu, Yani Belediye Avukatı"*, "*Fuat Tuygan denilen delikanlı"* gibi cümlelerle alaycı bir üsluba sahip ve *Babalık* imzalıdır. Yazının Evren tarafından kaleme alındığı şüphesizdir.

[31] Söz konusu belediye başkanı 1938–1946 yılları arasında Konya Belediye Başkanlığı yapan Muhsin Faik Dündar'dır.

Evren yazısında, mesleki ve hususi hayatında, kimseyle şahsi meseleler için uğraşmadığını, şeref ve haysiyetiyle oynamadığını, tekrar tazelenen mesele üzerinde tartışmaya, gerekirse de devam ettirmeye hazır olduğunu belirtmiş ve Tuygan'a cevaplarını sıralanmıştır.

Tuygan'ın basın hürriyeti konusundaki görüşlerine *"Hayır, Tuygan, hayır! Son günlerden evvel, son günlere kadar, Türkiye'de matbuat hürriyeti pekâlâ vardı"* diyerek memleket davalarında samimi, dürüst ve namuslu olmak şartıyla basın hürriyetinin olduğunun delillerinin gazetelerde yer aldığını vurgulamış ve "*Siz, ne dediğinizin, nasıl, gazel okuduğunuzun farkında değilsiniz. Bu kanaat ve iddianız dipsiz ve çürüktür"* diye alaycı üslupla yazısına devam etmiştir.

Tuygan'ın "Basın hürriyeti, bütün basın mensupları tarafından iyi hazmedilememiş ve kullanılmamış" şeklindeki sözlerine ise şöyle cevap vermiştir:

"Evet, iyi kullanmayanlar, ancak iktidardaki hükümetin en geniş manâ ve ölçüde gösterdiği müsamahanın hududunu da aşanlar, millî menfaatleri tehlikeye düşürmek isteyenlerdir. Bu hürriyeti iyi kullanmayanları görmek kudreti, kontrol ve yayından men etmek yetkisi Fuat Tuygan'da değil, hükümette ve alâkalı otoritelerdedir."

Babalık'ın şehirde yapılan işleri zaman zaman tenkit ettiği gibi, övdüğünün de belgelerle sabit bir gerçek olduğunu kaydeden yazar, Tuygan'ın eleştirilerinin haksız olduğunu yazmıştır:

"F. Tuygan, mazisi gibi hali de şerefli olan temiz bir memleket gazetesine ve mensuplarına kötümserlik damgasını vurmak için ne yapacağını bilmiyor; doldurma ve üfürme iddialarla gülünç oluyor! Tanınmış bir yazarın, şöyle veya böyle söylemiş olmasıyla Türkiye'de matbuat hürriyeti yok sayılamaz. Başkasının ağzıyla da kuş tutulamaz." .

Babalık'ın haberlerinde sinsi bir düşmanlık sezilebileceği şeklindeki Tuygan'ın iddialarını şiddetle reddettiklerini kaydeden yazar, *"Sinsi bir düşmanlık*

ancak cibillî ve irsi terkibi bozuk yaratılışlarda, müfsit ve münafıklarda yaşayabilir" şeklinde sert bir cevap yazmıştır.

Belediye kolcularının elbiselerini yazmasını alay etme olarak niteleyen Tuygan'ın kaş yapayım derken göz çıkardığını ve devirdiği çamın farkında olmadığını savunan Evren, maddi açıdan tatmin edilmeyen memurların nasıl başarılı ve verimli olabileceklerini sormakta ve *"Biz de söylüyor ve soruyoruz: O memurlar ki hususi hizmetlere koşturulur, sofralarda, ziyafetlerde hizmet ettirilir de niçin bunlara ses çıkarılmaz, neden bu taraflardan müdafaa edilmez?"* şeklinde ağır eleştiriler yapmaktadır.

Babalık'ın haberindeki sucuğun içeriği hakkında Belediye kimyageri ve Baştabibi tarafından verilen raporun kendilerini yalanlamadığını kaydeden Evren, idare evinde bir parçası olan sucuğu isteyenlerin görebileceği ve Ankara Hıfzıssıhha Enstitünden verilecek ve gelecek raporu da yayınlayacaklarını yazmıştır.

Belediye Başkanının kendi elinden çıkmamış bir yazıya imza atarken, yazıyı dikkatle incelemek ve gözden geçirmekten kendisini alıkoymaması gerektiğini kaydeden Evren, yazıda kullanılan ifadelerden de başkanın yazıyı okuduğunun anlaşıldığını belirtmiş ve *"Belediye Başkanı, önüne getirilen her yazıya imzasını mı atıp geçmektedir?"* diye sormuştur.

Hani Modern İtfaiyemiz? başlıklı yazının benzeri yazılara Babalık'ın sütunlarında yüzlerce defa rastlanabileceği bildirerek, *"İtfaiye işi, Belediye Başkanı ilk sandalyeye oturduğu günlerde Konya neler istiyor, neler istemiyor? başlığı altında yazdığımız uzun bir yazıda bile bahis mevzuu edilen şehir ihtiyaç ve meseleleri arasında idi. O yazı ki, Dâhiliye Vekâletince Vilâyet kanalıyla Belediyeye gönderilmiş, yeni Başkanın düşünceleri sorulmuştu. İşte o yazının mukaddimesindeki zihniyet, bizim bu şehre, büyük ve münevverlerine karşı duyduğumuz sevgi ve saygının, bağlılığın değişmez bir ifadesidir."* denilmiştir.

Evren, *Babalık* gazetesinin şehrin ihtiyaçları üzerinde yıllardır durduğu ve belediyenin geçmişteki ve şimdiki durumu üzerinde yeterli bilgiye sahip olduğunu belirterek, yazısını şu cümlelerle sona erdirmiştir:

"Daha dün ortaya çıkan Fuat Tuygan'dan bunları öğrenmek ihtiyacında değiliz. Eğer, bu sözde tarafsız okuyucu, dünü hakkıyla öğrenmiş olsaydı, bugünün olaylarını tahlil ve tetkik süzgecinden insaflı ve tarafsız olarak geçirir, nereden gazel okuduğunun farkına varabilirdi. Biz değil, asıl zihniyetini kendisi değiştirmek, daha çok olgunlaşmak lazımdır. Bu şehrin üzerinde durulacak çok ihtiyaç ve meseleleri vardır; eksikleri, zamanında yapılmamış, acil olarak yapılmak gereken işleri vardır.

Etrafı aleyhimize döndürmek, düşünceleri başka mevzular üzerine çekmek gayretine düşen yazı sahibi, yalnız kendisinin kitap okuduğunu sanmamalıdır.

Bizde başka politik mezhepler ve bunların çeşitli organları; ideolojik cereyan ve çarpışmalar mı vardır ki, bu delikanlı Fransız türküsünü söylüyor? Türk basını daima yapıcı kalmıştır. Burada yabancı türküsü söylemek isteyenlerin borusu ötmez. Türk basınının karakteristik vasfı tamamen millî ve Kemalist'tir. Şu veya bu yabancı memleketin basın kaftanını giymeye ruh ve zihniyetini benimsetmeye ihtiyacımız yoktur!... Bu delikanlıya da biz gülüp geçiyor; hislerinin değil, memleket meselelerinde sağduyusunun ve vicdanının emrinde yürümesini tavsiye ediyoruz!"

II. VI. IX. I. II. *Ekekon* Yazı İşleriyle Olan Tartışma

Evren'in 31 Temmuz 1947 tarihinde *Babalık*'ta çıkan *"Konya'da Gazete"* başlıklı yazısı *Ekekon* ile 7 Ağustos 1947 tarihine kadar sürecek yeni bir tartışmanın sebebi olmuştur.

Evren'in Anadolu basınına ve Konya basınına yönelik, *"Ceride-i Havadis devri gazeteciliğinin Konya'daki yeni vasfına (!) "Ağırbaşlılık" denildiğini duymamışsanız sütunlarda işaretlerine rastlamanız mümkündür. Nişan, geliş- gidiş, tebrik, tahsin bolluğu var..."*, *"Başka sıfatlara haiz olarak, başka mevkii ve menfaatler peşinde koşarak gazeteciliği ve gazeteyi çeşitli şekillerde istismara kalkışanlarda genel menfaat bakımından "tarafsızlık" aramak beyhudedir"* şeklindeki alaycı sayılabilecek üsluptaki eleştirileri ile gazeteleri tanıttığı bölümdeki, *Babalık* gazetesinin bağımsızlığını, sahip ve yazar kadrosunun gazetecilik dışında gelir ve işlerinin olmamasını vurgulayıp *Ekekon*'u tanıtırken basımevinin CHP il

idaresine ait oluşunu, yazarlarının devlet memuru oluşlarını yazması *Ekekon*'un tepkisini çekmiştir.

Ekekon imzalı ve *"Garip Bir Reklâm"* başlıklı cevabi yazıda, *Babalık*'taki yazının satır aralarında çekememe ve haset havası hissedildiği belirtilerek, söz konusu yazıda Konya basınını tanıtmak gibi bir düşüncenin altında kendini reklâm etme çabasının olmasının gazeteciliğin ciddiyetiyle bağdaşmayacak bir hareket olduğu savunulmuştur.

Babalık'ın memlekete yaptığı hizmetlerin, başka türlü kullanılamayacak kadar hasbi (isteyerek ve karşılık beklemeksizin yapılan) olduğu vurgulanan yazı, *"Bu hasbiliği bizzat arkadaşımızın ihlal etmesini teessüfle karşılarsak hakkımızın kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz"* görüşleriyle son bulmuştur.

Evren bu yazıya 5 Ağustos tarihinde cevap vermekte gecikmez. *Ekekon*'un suçlamalarını "bir sürü boş ve kuru lâf" olarak niteleyen Evren, her gün son sayfasında unvan ve sıfatın istismarını yapanın *Ekekon* olduğunu yazmıştır.

Partisinin imanlı bir organı ve savunucusu olamamakla suçladığı *Ekekon*'un, etrafına öğüt verme hakkını kendinde görebilmesine ancak gülünebileceğini kaydeden Evren, şehrin var olan sorunları karşısında sessiz kaldığını öne sürdüğü *Ekekon*'un memur gazetecilerinin kaleminden çıkacak memleket yazılarında resmilik tesir ve nüfuzunun baskısı bulunacağını kabul etmenin zorunlu olduğunu yazmıştır:

Hasbiliği ihlâl etme suçlaması konusunda da *Ekekon*'u ispata davet eden Evren, şöyle devam etmiştir:

"Bundan dolayı kesemize altın mu dolmuştur? Ekekon bunu da teessüfle karşılıyormuş. Her halde hasbiliği biz ihlâl, Ekekon ihya ediyor olmalıdır. Hasbiliğimize gıpta ediyorsa, kendisi de öyle olmaya ve kalmaya çalışsın. Bu şehrin hasbilere çok ihtiyacı vardır. İşte Konya'daki basın o zaman bütünleşebilir. Bizim de noksanlarımız vardır, bulunabilir. Ekekon bu cephede kendine hisse ayırmaktan nasıl müstağni kalabilir? Oysa ki söylenenler de, yazılanlar da ortada!"

Ekekon'un ertesi gün verdiği *Bir Cevabın Karşılığı* başlıklı yazıya Evren, 7 Ağustos 1947 tarihli ve *Babalık* imzalı *Açık Konuşalım* başlıklı yazısıyla vermiş, *Ekekon*'un yaptığını "dolambaçlı yollarda fikir bulanıklığı yapmak" şeklinde nitelendirmiştir.

Evren, tartışmanın son yazısı olan bu yazısında *Ekekon*'un, *"...Bunlardan okuyucular ne kazanacaktır?"* sualine verdiği cevapta *Babalık*'ın şehir meselelerinde daima açık, samimi ve olumlu konuştuğu vurgulanmış ve şu görüşlere yer verilmiştir:

"Bunun içindir ki zaman zaman maddeten faydalanabilmek imkânları mevcut olaylar karşısında (Önce genel menfaat, önce her şey Konya için!) demek fazilet ve necipliğini göstermiştir... Konya'nın hakikatlerin açıklanmasından ve münakaşasından çok faydalanılabileceğini unutmamalıdır..."

II. VI. IX. I. III. *Bir Muharrir İş Arıyor* Başlıklı İlan Nedeniyle Gerçekleşen Tartışma

8 Eylül 1948 tarihli *Ekekon* gazetesinin dördüncü sayfasında yer alan *Bir Muharrir İş Arıyor* (Bkz. Dipnot: 22, sayfa:122) başlıklı ilânın, Afif Evren ve arkadaşı Osman Yurdaşan'a hedefin kendileri olduğunu düşündürmesi, *Ekekon*'la yeni bir tartışmanın başlamasına neden olmuştur.

Evren ve Yurdaşan, 14 Eylül 1948 tarihinde kaleme aldıkları, *Korkak Kalem Açıkla!* başlıklı broşürleriyle ilâna cevap vermişlerdir.

Evren ve Yurdaşan, *İlân kılıklı bir fıkra* olarak niteledikleri ilânı ayrıntılı olarak ayrı ayrı ve bir arada inceledikten sonra, bu ilânı kaleme alan kişinin kendilerinden intikam almak sevdasında olan birisi olduğuna kanaat getirdiklerini belirterek, şu görüşlere yer vermişlerdir:

"Artık, kötü ve karanlık bir maksatla yazıldığına kesin olarak inandığımız yazının sinsi ve korkak ifadesi, şahıslarımızdan evvel, ferdi kıymet ve cemi varlığı nasıl bir ruh ve gözle gördüğünü, nasıl cüce bir düşünceyle anladığını göstermesi bakımından dikkat ve ibretle üzerinde durulmak lâzım gelen bir oligarşi hezeyanıdır.

Reşadetlû asılzadenin eşrafvari mavi bakışlarında; müvezzi, muharrir, mürettip, musahhih gibi fikir hayatının en fedakâr ve feragatli unsurları; cemiyetin küçülmüş insanlarıdır. Hür düşünceli, ileri zihniyetli memleket çocuklarının çıkardıkları gazeteler, birer varakpareden ibarettir. Ve nihayet böyle bir cemiyet ve fikir hayatı içinde iş arayan memleket çocukları, bir içki sofrasına perende atacak kadar alçalmış ve düşmüşlerdir.

Veyl o gafil kaleme ki, feragati imanının en kuvvetli unsuru saymış, memleket ve halk sevgisini beşeri varlıkların daima üstünde tutmuş ve nihayet bu uğurda bütün mahrumiyetlere katlanmış iki meslek fedakârını tahrip ve mahiyetlerini ortaya dökmek için perde arkasında perende atmaktadır.

Bilsin ve duysun o nezaketlû ki, halkın temiz çocukları başkalarının ve cemaziyyelevvelerini karıştırmaya tenezzül etmeyecek, aşağılaşmayacaklardır.

Veyl o asaletlûya ki, halka, memlekete, cemiyete, demokratik cereyanlara, hâlâ ve hâlâ amcalarının ve dayılarının kulisleri arasından, mekteplerinin penceresinden bakmakta, aklınca bizlere türkü yakmaktadır.

Gafiller farkında değillerdir ki dava bütün hızıyla yürümekte, kendisinin de gerinip oturup kâşanelerin temellerini daha şimdiden sarsmaktadır. Hâl o ki; dik yokuşlar ve son yokuşlar müdrik ve reşid Türk halkının, Türk milletinin hürriyet davasında dalgalanan bayrakları, o safları iman ve ülkü ateşiyle çelikleştiren ileri parolalarıdır. Hayf ki, bedbaht çömez farkında değil!... Korkak kalem!

Evvelâ mesleğin yüksek şeref ve haysiyeti, vakar ve ciddiyeti seni son defa muhasebeye, açık konuşmaya davet etmektedir. Erkek ve şerefli bir kalemsen isimlerimizi açıkla!

Korkma! Bizler arkadan kurşun sıkan, kuyu kazan, pusu kuran kahpe kalemler taşımıyoruz. Alınlarımız gibi sözlerimiz de açık ve aktır. Gerekirse hücumlarımız hep cepheden olacak, sana istediğin kadar hazırlanmak imkân ve mekânını verecektir. Danışmanlarına bol bol danışabilirsin. Haydi asaletlû! Seni bekliyor, sesini işitmek istiyoruz!"

Bu yazıya *Ekekon*'dan cevap gelmemiş ve bu tartışma da son bulmuştur.

II. VI. IX. II. Cemal Oğuz Öcal ile Olan Tartışma

Evren'in, Serdengeçtiler (*Babalık*, 10 Mayıs 1947: 1) başlıklı yazısında; dini ve siyasi mezhep uğrunda millî birlik ve nizam yapısına taarruz halinde olmakla suçladığı ve Serdengeçtiler olarak adlandırdığı adları duyulmuş, duyulmamış nice Sırat-ı Müstakimciler, Kanda Irkçılar ve Kızıl Cennetçilerin istismarına, halkın bırakılıp bırakılmayacağını sorduğu yazısı Cemal Oğuz Öcal'dan [32] sert tepki almıştır.

Öcal'ın gönderdiği ve hezeyanname olarak nitelendirdiği yazıyı *Babalık*'ta birinci sayfada yer alan *"Hangisi Hezeyan"* başlıklı yazı içinde yer verip cevaplandıran Evren, yine aynı tarihte Cemal Oğuz Öcal'ı ırkçılıkla suçladığı, *Bir Irkçıya Erkekçe, Mertçe Cevap!* Başlıklı kısa bir broşür yayınlamıştır.

Evren, broşürde Öcal'a, *"Dinle beni ey Cemal Oğuz Serdengeçtisi!"*, *"Dinle beni ey Irkçı emir kulu!"*, *"Dinle beni, behey destancı!"*, *"Dinle beni ırkçıların zurnacısı!"*, *"Dinle beni, efsane kahramanı!"*, *"Dinle beni, Serdengeçti mantarı!"* ve *"Dinle beni, dedesinin taşına binip*[33] *Sovyet diyarında vatan aramaya çıkan feraset keşkülü!"* gibi sert ifadelerle hitap etmiş, ırkçı bir organizatör olma hayal ve sevdasındasında olmakla suçladığı Öcal'a *"Bir mukallitten başka bir şey değilsin. Çünkü bir kafa, hafıza ve ruh malûlüsün. Sen gibi edebiyat manavlarından Afif Evren'in ders almaya ihtiyacı yoktur!"* demiştir.

---

[32] **Fazlıoğlu Cemal Oğuz ÖCAL (Uslu Ozan):** 1913 yılında Konya'nın Seydişehir İlçesi İncesu Bucağı'nda doğdu. Seydişehir Merkez İlkokulu'nda başlayan öğrenim hayatı önce Konya'da sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulları'nda sürdü. 1936 yılında bir süre öğretmenlik yaptı.

1945 yılındaki Eskişehir *Kocatepe* gazetesinde neşriyat müdürlüğünden sonra 2 yıl Eskişehir Şeker Fabrikası, Seyitgazi Toprak Mahsulleri Ofisi, Eskişehir ve Konya Bölge Çalışma Müdürlükleri'nde çalıştı. 1944 yılında Pedagoji eğitimi için gittiği Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğrenci iken, aralarında Alpaslan Türkeş ve Nihal Atsız'ın bulunduğu, *Irkçılık-Turancılık Davası*'nda 23 kişiyle birlikte sanık olarak yargılandı. 1947'de öğretmenliğe döndü ve mesleğini İstanbul'da sürdürdü. Türkçü ve milliyetçi şiirleriyle tanındı. Şiirlerinde, Oğuz Fazlıoğlu, Uslu Ozan müstear adlarını da kullandı.

Konya, *Serdengeçti*, *Millî Birliğin Sesi*, *Millî Birlik* dergileriyle, *Ekekon*, *Selçuk*, *Yeni Konya* ve *Yeni Meram* gazetelerinde şiirleri ve makaleleri çıktı.

Ata Sevgisi, Kıbrıs'a Son Fedakârlığımız: Ya Taksim, Ya Ölüm, Olan Oldu Bizlere (Hapishane Şiirleri), Savulun Kızıllar Gençlik Geliyor, Türk Geliyor, Yavrularımıza Okul ve Bayram Şiirleri, Yurttan Sesler, Bir Millet Şahlanıyor, Her Şey Vatan İçin, Vatan Bahçemizden Sesler gibi eserleri yayınlanan Öcal, 3 Aralık 1971'de vefat etti (DEMİRSOY, 2003:101).

[33] Burada, Öcal'ın Turancı görüşlerini eleştirmiktedir.

Evren, *"Dinle beni, Öcal halitası!"* gibi ağır sözlerle seslendiği Öcal'a nesep davası gütmeyi insanlık ve demokrasi şiar ve terbiyesi dışında gören milyonlarla insan ve vatandaşın da var olduğu uyarısı da yapmıştır:

"Dinle beni ırkçıların zurnacısı! Senin gibi ideoloji velet ve kaçıkları, bu memleketin, bu rejimin bütün kıymetlerini yere sermek davasındadır. Senin 15 sene evvel dinlediğim vızıltınla, bir ay evvel gördüğüm kalıbın arasında ne büyük bir tezat dolaşıyor, sallanıyordu. Kendini, mahut Gestapo şefi, belki Gobbels'in halefi sanıyordun!" şeklindeki ifadelerle ırkçılıkla suçlamaya devam eden Evren, şöyle devam etmiştir:

"Bu toprağın üzerinde vatandaşlık hüviyetini taşıyan her fert, Türk'tür. Hatta gelenekleri, vicdanı, ahlâkı, imanı, fikirleri itibariyle senden daha fazla Türk'tür. Çünkü onlar senin gibi idrak züğürdü, irfan züğürdü değildir. Sen ki, kendini içinden çıktığın halktan üstün sayan tahakküm, ceberut ve terör rejiminin, milliyet ve din mefhumlarını kalkan yaparak yürüyen bir dikta kuklasından başka bir şey değilsin!

Dinle beni, Serdengeçti mantarı!

Yalnız kızılların kafasını değil ırkçıların da fikirlerini ezmek, çürütmek davasında olan Kemalist gençlik, senin gibi ırkçıların, nesep fetvacılarının düşmanıdır. Hem de ezeli düşmanı olacak ve kalacaktır!"

Öcal'ı Sovyet diyarında vatan aramaya çıkmakla suçlayan, 1934 yılında yazdığı 30 Ağustos şiirine yer vererek, *"Şunu, senden daha kuvvetle söyleyebilen Afif Evren Türk değil de nedir?"* diye soran Evren:

"Ey efsane kahramanı Öcal! Türk, yaratmak gücünde ve davasında olan insandır. Türk, senin gibi şecerelerde, kanda kendini arayan şaşkın ve bedbaht değildir.

Dinle beni, ey muasır medeniyet züğürdü! Eğer, bu insan, tevazuuyla hemhal ve mamul olmasaydı senin gibi nice Cemallerin sureti hamakatını ortaya atmakta tereddüt etmezdi.

Dinle beni, Cemal ve celâl sevdalısı! Ahlâk, fazilet, necabet ve zekâvet ve yalnız senin ve seni tahrik eden sinsi ve cebin tıynetlerin kârı, meziyet ve hasaili değildir. Bu Afif Evren, zillet ve tenezzül; yaranmak ve soymak şaibelerinden kendini tebriye ve tenzih edebilmiş nâciz bir zerre; fakat rahat ve münezzeh vicdanıyla iyimser bir vatandaştır. Tarihin malı olmuş, tarihte devirler açmış, şöhret yapmış olanları münakaşa mevzuuna şimdilik almıyorum. Onların ruhu, karakterolojik hayatı, senin gibi basmakalıplara, klişecilere tahlil mevzuu olmaktan yüksektir. Hasan Âli Yücel'i (Komünist babası) ve (Sıfır) olmakla itham eden sen fikri insicam ve irtibat pespayesi; kendini Faşizmin marazi ruh ve idrak aynasında gören sen, ne zavallı ve kültürsüz bir mahlûksun!"

Öcal'ı, adını duyurmak, kalıbını göstermek için memleketin milli ve idari nizamını, birliğini ihlâle kadar giden anarşist ve derbeder biri olmakla suçlayan Afif Evren, *"Marazi ruhunun tezahürleri, bütün delilleriyle ortada ve sabittir. Şükret ki, Türk vâzıı kanunu, Anayasa, bu toprak üzerinde ırkçılık ideolojisi tahayyül ve tasavvur etmediği için önleyici bir madde koymamıştır. Yakayı bunun için sıyırabildin! Şimdilik bu kadar! Ey, Serdengeçti kaçkını!"* cümleleriyle yazısına son vermiştir.

Öcal'ın gazeteye gönderdiği yazıda yer alan *"hangi yolun yolcusu olduğunu bir türlü kestiremediğimiz Yolcu Bey"* ve *Serdengeçti* dergisindeki (Muzip, 1947: 15), *"Konya'daki Babalığın kim ve hangi yolun yolcusu olduğunu bilmiyoruz. Yalnız sağını solunu fark edemeyecek kadar bunamış olduğu muhakkak. Zavallı Babalık… Zavallı Varakpareler…"* gibi ifadeleri çiy ve kaba sözler olarak niteleyen Evren, *"Avanak Evlada Selam"* başlıklı yazısında Öcal'ı *"Seydişehirli kuru sıkı, ağzından dolma tüfek şeyi, haydi yazarı, hem de şanlı, hanlı yazarı"* olarak nitelendirmiş ve eleştirilerine devam etmiştir:

"*Söve dursun, bakalım; daha yol uzun… Yalnız ben bunağın tecrübesi, eh, şöyle biraz ileriyi görüşü; kendimi övmüş gibi olmayayım amma, sen avanaktan ileridedir.*

Saçımızı, sakalımızı değirmen damında ağartmadığımızı zaman gösterecektir. Sen zindanlarda! ağartmışsan, aşkın da ağlasın meşkin de! Bu memlekette, bu

rejimde Tevkif evleri, Ceza evlerinden başka meğer (Zindanlar) da varmış. İlahi avanak evlât, kendini Namık Kemal'in yerinde, (Sultan Hamit'in Ruhaniyetinden İstimdat) eden zihniyetin devrinde mi sandındı!

Şu şerefli mücadelene, tığ gibi gidişine, çığlaştığını sanışına bayıldım evlât… Kim bilir bir gün, ne hasretkeşler, ölmez sağ olursa şu bunak; hele sevdazedeler, seni, ne kadar alkışlayacağız; ne kadar! Benden gerisi, varsın omuzlarında taşısınlar… Sakın sinirlenip te küplere binme... Gene başına bir iş gelir. Pekiyi bilirsin şu sözü; "Keskin sirke küpüne zarar." Hele sen çığ gibi, tığ gibi bir adamsındır. Zindan (!) a sığamadın ki… Daracık kabına sığabilesin... Değil mi?

Hey gözlüklerine kurban olduğum Cemalim! Ben şu bunaklıkla otuz altı yıl, hayli vartalar atlattım; sen gibi nice tığ leventler, çağlar görüp geçirdim! Eh, gene de yaşıyorum işte!.. Sen ciğerpare, ben varakpâre!.. Bakalım hangimiz, daha uzun günler görecek... Benden sana, gene selâm getirecek bulunur elbette!..." (10 Haziran 1947: 2)

Bu kavga, Öcal'ın cevap yazısı yazmamasıyla son bulmuştur.

II. VI. IX. III. Resmi İlan Kavgaları

Evren resmi ilânlar konusunda hep dertli olmuştur. İktidarla, belediyeyle çatışması hep bu yüzden olmuştur. Çünkü bir gazetenin yaşayabilmesi için ilân, özellikle de resmi ilân alması gerektir. Resmi ilân olmadan Anadolu'da bir gazetenin yaşaması, okur sayısı, sermaye yapısı ve teknik imkânlar göz önüne alındığında pek mümkün değildir.

Gazetesini her türlü zorluklar altında çıkarmaya çalışan Evren'in, mutlaka ilân alması gerekir. Almaması bir emanet olarak gördüğü *Babalık* gazetesini kapatması demektir. Buna da katlanamaz. 1952 yılında gazetesini kapatırken yazdığı *"Keşke Babalık, tek partili devirde kapanmış veya kapatılmış olsaydı da bunları görmese, yaşamasaydı"* cümlelerinden gazetesini kapatmanın onun için ne kadar zor olduğunu anlarız.

II. VI. IX. III. I. KGC ve Başkanı Namık Ayas ile Resmi İlân Kavgası

Evren'in Namık Ayas[34]'la çatışması Ayas'ın *Ekekon* gazetesinde çalıştığı yıllara rastlar. *Devlet memuru mu, gazeteci mi?* (1946:1) başlıklı haberde de, *Konya'da Gazete* (1947:2) başlıklı makalede de hedef öğretmen/ memur gazetecilerdir. Ayas'ın devlet memuru oluşu, muhabir haklarından yararlanması hep Evren'in tepkisini çekmiştir.

Babalık'ta yer alan haberde, *"Bunlar gazeteci mi, yoksa devlet memuru mudurlar? Devlet memurları siyasetle meşgul olamayacaklarına göre, kendilerine nasıl vesika, gazetecilik hak ve sıfatı verilmektedir?"* diye soran Evren, gerekirse, isim de açıklayabileceğini belirterek Millî Eğitim Bakanlığı'nın dikkatini çekmiştir.

Evren, KGC kurulmasına da karşı çıkmıştır. KGC'ne, fiilen gazetecilikle uğraşan yeterli sayıda gazeteci olmadan cemiyetin kurulmasının sorunların çözümüne bir fayda getirmeyeceğine inandığı ve Başkanı Namık Ayas'ın da memur olduğu için haksızlıklara gerekli tepkiyi veremeyeceğini düşündüğü için karşıdır.

Ayas'ı yazısında devre devre siyasete burnunu sokmakla suçlayan Evren (*Babalık*, 8 Aralık 1950: 1), derneğin gazetecilere hiçbir şey sağlayamayacağını öne sürerek, resmi ilanların dağıtımı işinin Valiliğin kararıyla derneğin kontrolüne verilmesinin, tek sütun üzerine satırı 25 kuruştan yapılan resmi ilânların santimini 75 kuruşa çıkardığını ve bunu da KGC'ye elâlemin sırtından bedava yaşama fırsatını verdiğini öne sürer.

---

[34] **Namık AYAS:** 1909 yılında Konya'da doğdu. Seydişehirli Ayasbeyoğulları'ndan Rüştü Bey'in oğludur. İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra 1927 yılında Konya'da öğretmenliğe başladı. Uzun yıllar Altınekin İlçesinde öğretmenlik yaptıktan sonra, sırasıyla Merkez Dereköy İlkokulu ve Akif Paşa İlkokulu'nda başöğretmenlik yaptı. İlk yazısı okul gazetesinde, sonraki yazıları öğrencilik yıllarında *Babalık* ve *Resimli Zaman* gazetelerinde yayınlandı. İstanbul *Servet-i Fünun* ve Ankara *Ülkü* dergilerinde yazıları çıktı. *Tanin*, *Vatan* ve *Son Havadis* gazetelerinin Konya muhabirlikleriyle *Ekekon*, *Selçuk* ve *Yeni Meram* gazetelerinde fıkra yazarlığı ve muhabirlik yaptı. 1950'de *İleri* adında biri öğretmen meslek, biri de çocuk dergisi olmak üzere 2 dergi yayınladı. 1957 yılı Kasım ayında itibaren *Yeni Konya*'da yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlık görevlerini üstlendi. 1960 yılında İstanbul'a gittikten sonra Kadıköy Faik Reşit Unat İlkokulu'nda öğretmenlik hayatına tekrar başladı ve 1974 yılında ikinci kez emekli oldu. Kuruluşundan itibaren 10 yıl süreyle, Konya Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı yaptı. 20 Ağustos 2001 tarihinde İstanbul'da vefat eden Ayas, Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi (DEMİRSOY, 2003:54–55).

Ayas'ı kombinezoncu başkan olarak dile dolayan Evren, *"Devletin milletin paralarına yazık değil midir?"* diye sormakta ve Akif Paşa İlkokulu Başöğretmeni olarak hitap ettiği Ayas'a *"Senin siyasi ve ticari işlerle işin ne? Öğretim ve eğitimine tevdi ettiğimiz çocuklarımızla, asli vazifenle meşgul olsana!"* demektedir.

KGC'nin yazıda yer alan iddiasını yalanlaması üzerine kaleme aldığı *Yalancı Kim?* (15 Aralık 1950: 3) başlıklı yazısında iddialarla ilgili delillerini, *"İlân varakasının arkasına Cemiyetin kurşun kalemle çıkardığı hesap ortadadır. Bu bir. İlânı gönderen sayın avukatla getiren vatandaş Konya'dadır; iki! Cemiyetin, ilânların santimini 75 kuruştan yaptığı mukavelesinde yazılıdır; üüüç!"* şeklinde sıralayan Evren, yazısının sonunu *"Başında ilkokul başöğretmeni bulunan cemiyet mi yalan söylüyor, biz mi? Utanmak lâzım!"* diye bitirmiştir.

Evren, *Babalık* üzerine baskıların sürmesi sonrasında tek silahı olan gazete sütunlarını kullanmaya devam etmiştir. 15 Aralık 1950'de yazdığı *Efendiler! Ayıp, ayıp!* başlıklı yazısında, şahsi fedakârlık, emek ve teşebbüs ile Anadolu'nun ortasında kırk yıldır çıkan bir gazetenin gelir kaynaklarını, çeşitli tertiplerle elinden almak ve *Babalık*'a hayat hakkı tanımamak istenildiğini öne sürerek, *"Neler umuyorduk, nelerle karşılaşıyoruz? Efendiler! Ayıp, hem çok ayıp"* demiştir.

Evren'in resmi ilânlar konusundaki yazıları 1951 yılında da sürer. Ya yerine göre adlı köşesinden ya da haber şeklinde kendilerinin santimini 15 kuruşa yayınladıkları ilânların 75 kuruştan hesaplanmasına itirazını bulduğu her fırsatta dile getirir.

Mehdi Halıcı'nın[35] Anadolu Basını üzerine yazdığı yazıya, *Haklısın Amma* başlıklı yazıyla destek olur ve konuyu ilân meselesine getirir ve (1951: 1) bazı idare

[35]**Mehdi Halıcı:** 10 Nisan 1927 yılında Konya'da doğdu. Konya'da geçen ilk ve orta öğrenimi sonrasında 1950'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni tamamladı. 1958'de Fransa Caen Üniversitesi'nde *Osmanlı Maliye Tarihi* teziyle hukuk doktoru oldu. Norveç Oslo Üniversitesi'nde kooperatifçilik alanında eğitim gördü. 1960 İhtilâli'nden sonra Kürtçülük suçlamasıyla tutuklandı. 4,5 ay cezaevinde kaldıktan sonra 29 Ekim'deki genel aftan sonra serbest bırakıldı (TBEA,2001:406). *Bir Yolculuk Anısı* adlı ilk öyküsü 25 Nisan 1941'de Cemal Nadir'in çıkardığı çocuk dergisi *Arkadaş*'ta çıktı. Lise son sınıfında öğrenciyken Muammer Yüzbaşıoğlu ile birlikte Konya'da *Babalık Sanat ve Kültür Dergisi'*ni yayınladı. 1951 yılında Lütfi Hodoğlu ile *Bizim Şehir* adlı haftalık gazeteyi çıkardı. 1987 yılında da Mehmet Köse ile Haftalık *Görüş* gazetesini yayınladı. Öyküleri Norveç, Danimarka ve Yugoslavya'da ki sanat dergileriyle, Türkiye'de *Cumhuriyet* gazetesinde, *İstanbul*, *Varlık*, *Çağrı* ve

âmirleriyle resmî müessese müdürlerinin de Halıcı gibi, resmî ilânların dağıtım ve yayınlama işlerinde eşitçi, tarafsız zihniyetle hareket edebilmeleri halinde, memleket basınını korumuş, dolayısıyla da memleket kültürünü yükseltmiş olacaklarını kaydetmiştir.

Anadolu'da ilânsız gazete yaşatmanın zorluğundan bahsettikten sonra, *"Resmî ilân işlerinde, particilik mülâhazaları, zihniyet ve gayretkeşlikleri yaşadığı müddetçe, Anadolu gazeteleri ve gazetecileri çırpınıp, sürünüp duracaklardır.*

İkinci ve mühim bir mesele de, Anadolu gazeteciliğini, gazeteci esnafının elinden kurtarmaktır. Gazete için, memleket için değil; ticaretlerine (Sarı Basın Kartı) koparmak için gazete çıkaranlar yok mudur? Haklısın kardeşim Mehdi amma..." demiştir.

Evren, resmi ilânlara Konya'da Ödenen Para üst başlığıyla ve *Çelebi böyle olur devri tasarruf dediğin!* başlığıyla çıkan imzasız 23 Ocak 1951 tarihli haberde de eleştirilerini sürdürmüştür. *Menfaatçilik* (26 Ocak 1951: 1) başlıklı bir başka yazısında *"En az kendi kadar, başkalarının da yaşamak için meşru menfaat ve hak aramaları hakikatini kabul edene benden selam!"* demiştir.

Türk Dili dergilerinde yer aldı. *Yeni Konya*, *Öz Demokrat Konya*, *Sabah* gazetelerinde başyazı ve kültür-sanat ağırlıklı yazılar yazdı. Bir süre *Çağrı* dergisini yönetti. 20 Aralık 1959–5 Mayıs 1962 tarihleri arasında KGC'nin başkanlığını yaptı. 1959–1980 yılları arasında TDK üyeliğinde bulundu. 1974 yılında tekrar Norveç'e gitti. Bu ülkede 1983 yılına kadar Antikçağ Anadolu Tarihi üzerine incelemeler yaptı. 1983 yılında Konya'ya döndü. 1988 yılında İzmir'e yerleşti. 1991 yılında İstanbul'daki Kürt Enstitüsü'nün kurulması hazırlıklarında bulundu. Halıcı, Paris'te Jean Vidal'ın kurduğu Bilim Komitesi'ne üye seçildi. 1962 yılında Millet Partisi, 1968'de de SDHP Konya İl Başkanlıklarında bulundu. *Varlık*, *Türk Dili*, *İstanbul*, *Çağrı*, *Sesler* (Üsküp-Yugoslavya), *Via Menn* (Oslo-Norveç), *Yaba*, *Berfîn* ve *Bahar* gibi dergilerde yazı ve öyküleri yayınlandı. Ayrıca *Özgür Bilim*, *Yeni İnsan*, *Sekretin*, *Roj*, *Tori*, *Berfîn*, *Bahar*, *Pir Sultan Abdal*, *Evrensel Kültür*, *Welat*, *Halay Satan*, *Yurtsever Emekçiler*, *Alevi Halk Gerçeği*, *Behrem*, *Nefes* ve *Revşen* dergilerinde; *Cumhuriyet*, *Gündem*, *Yeni Meram* ve *Yeni Konya* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Yayınlanmış eserlerini iki grupta toplayabiliriz. Birinci grupta kendi adıyla yazdığı, *Gülen İnek*, *Karides Durağı*, *Osmanlı Maliye Tarihi*, *İskandinavya'da Turizm*, *Halk Şiirimizin Altın Kitabı* ile *Yeni Konya*'da yayınlanan yazılarını yeni ekler ve açıklamalarla zenginleştirdiği *Konya Sazı ve Türküleri*, *Türk Hikâyeciliği'nin Dünü ve Bugünü*, *Osmanlı Devletinin Mali Teşkilatı*, *Selçuklu'dan Günümüze Konya'da İz Bırakanlar*'ı sayabiliriz. Cemşid Bender adıyla yazdığı Kürtçü-bölücü eserlerini de ikinci grupta sıralayabiliriz: *Kürt Tarihi ve Uygarlığı*, *Kürt Uygarlığında Alevilik*, *Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanlarr*, *12 İmam ve Alevilik*, *Korku ve Cesaret*, *Kürt Kızı Zenge*, *Kürt Mitolojisi-I-II. Kral Nemrut ve İbrahim Peygamber*, *Çatıdaki İsa*, *Kürt Mutfak Kültürü ve Kürt Yemekleri*. 7 Nisan 2008 Pazartesi günü İzmir'deki evinde vefat eden Halıcı, 8 Nisan günü de İzmir'de defnedildi.

Yerine Göre başlıklı sütununda yazdığı yazılardan *Day day!*'da (7 Nisan 1951: 1) Ayas'ı KGC'nin kurulmasına ön ayak olan kurnaz olarak niteleyen Evren, *Bulamamış*'ta (21 Mayıs 1951: 1) gazeteciler cemiyetini arayan bir vatandaşa söylenen *"15 gündür uğrayan yok!"* ifadesini ele alarak *"Hâlbuki Gazeteciler Cemiyeti Akif Paşa İlkokulu'nun başöğretmenlik odasındaydı. Ne hatırlayan olmuş, ne hatırlatan demek"* diye alaya almış ve eleştirilerini sürdürmüştür.

II. VI. IX. III. II. Konya Valisi Ferruh Şahinbaş ile Resmi İlân Kavgası

Babalık imzasıyla yayınlanan, gazetenin günlük yerine haftada iki gün çıkacağını okurlarına duyuran yazıda, Anadolu'da günlük bir gazeteyi besleyen kuvvetli bir kaynak ve imkân olan resmi ilânların, bütün rica ve resmi müracaatlara ve daha pahalı olmasına rağmen yalnız bir gazeteye yöneldiği, bu durumun da demokratik rejim ve hayat içindeki bir memleket ve şehirde, hazin ve çok düşündürücü olduğu yazılmıştır (10 Ekim 1950: 1).

Kırk yıllık bir müessese ve gazeteyi, fedakârlık ve feragatlerinin son haddine kadar gelerek yaşatmaya çalıştıklarını bildiren açıklamada, gazetenin bundan sonra da tenkitlerini daha sık ve kuvvetli yapacağından emin olunması uyarısı yapılmıştır.

Sayın Konya Valisine Açık Mektup: Resmi İlânların Yeni Hikâyesi başlıklı yazıda Evren (1 Aralık 1950: 1), *"Vatandaşların bedellerini keselerinden ödedikleri ilânlar, nasıl olur da bir derneğin inhisarına alınabilir? Yeni hükümetin tasarruf zihniyeti hâkim olmalıdır."* alt başlığını kullanmıştır.

Evren, açık mektubunda, resmi ilânların pahalı da olsa Gazeteciler Cemiyeti kanalından geçirilmesinin zorunlu tutulmasının hükümetin tasarruf politikasıyla uyuşmadığını kaydederek, parasını vatandaşın doğrudan doğruya ödediği ilânların tekele alınmasının, mantık ve vicdana sığacak bir şey olmadığı, kendisinin temsil ettiği gazete nam ve hesabına, derneğin bu tekelini kabul etmeyeceğini yazmıştır.

KGC'nin kurulmasına karşı oluş sebebini de *"Fiilen ve münhasıran gazetecilikle uğraşan gazetecilerin sayısının dört beşi geçmezken kurulan bir mesleki dernek"* şeklinde dile getiren Evren, ilân işleriyle, ticari mevzularla aslî vazifeleri

memuriyet olan şahıslar yerine ortaya sermaye koyan şahısların teşkil ettikleri şirketlerin ve acentelerin uğraşması gerektiğini savunmuştur.

Mevcut üyesi kendini yaşatmaya yetmeyen bir derneğin resmi ilânların fiyatlarını yükselterek ve ticari bir hüviyet alarak bir tekel kurmaya kalkışmasının ister istemez türlü düşünceleri ve yorumları davet edeceğini kaydeden Evren, şöyle devam etmiştir:

"Şahısların ilânlarına da el atılarak günlük olmayan gazetelerin saf harici edilmesi, derin bir hoşnutsuzluk doğuracaktır. Ben, uzun meslek hayatımda ve tek partili devirde bile böyle bir dernek inhisar ve zihniyetiyle karşılaşmış değilimdir. Eğer, kırk senelik bir gazetenin ve o gazetenin çatısı altında çalışarak ev, bucak geçindiren insanların hayat hakları için, bu dernek kombinezonu ile de mücadele etmek gerekiyorsa, her temiz vicdan beni, sanırım ki, mazur görecek ve affedecektir."

Evren'in bu açıklamasına Vali Şahinbaş imzalı kısa bir açıklama gelir ve şahıslara ait ilânlar hakkında kısıtlama konulmadığı, istenilen gazeteye verilebileceği bildirilir (8 Aralık 1950: 1).

Gazetecileri korumak ve aralarında birlik tesis etmeleri amacıyla alınan karar doğrultusunda uygulamanın yapıldığına dikkat çeken valinin açıklamasına cevap gecikmez. *Babalık* imzalı açıklamada, Valiliğin açıklamasının resmi ilânlar meselesinin yalnızca bir noktasına kısaca temas ettiği belirtilerek, mesleki dayanışma ve yardımlaşmanın hakkı gözetmek ve korunmak şartıyla iyi bir şey olduğu vurgusu yapılmıştır. Vali Şahinbaş ile yapılan resmi ilân tartışması bu açıklama sonrasında son bulmuştur.

II. VI. X. Yazı Türü ve Üslubu

Afif Evren, gazetecilik yaşamı boyunca her türde eser vermiştir. İlk yıllarında şiir ve hikâyeler yazmıştır. Şiir ve hikâyelerinde aşk ve sevgi teması ağırlıktadır. Bu dönemde, hiciv benzeri eleştirel yazıları da vardır. Yusuf Mazhar Beyi' kaybettikten sonra makale türü yazıları da görülmeye başlamıştır. 1932'den sonra başyazılar ve dizi yazılar yazmaya başlamıştır.

Evren'in şiirleri ve hikâyeleri, gazeteciliğe başladığı ilk yıllarda (1926) *Babalık*'ta yayınlanmıştır. Şiirlerinden bazıları 1927'de *Yeni Fikir* dergisiyle 1934'de *Zaman* gazetesinde de çıkmıştır. 1934 yazarın şiirlerinin en çok yayınlandığı yıldır.

Selçuk Es (28 Ekim 1974:1), Afif Evren'in ileri görüşlülüğünün şiirlerinde görüleceğini yazmıştır. Evren'in 1927'de yazdığı ve *Babalık*'ta 28 Nisan 1927'de yayınlanan *Ağladım* ve 1 Mart 1927'de yayınlanan *Dertsizdir Deme* başlıklı şiirlerini bu görüşüne örnek olarak vermiştir:

"AĞLADIM

Güneşin gurubu koyulaşırken,
Şu mavi kubbeye dağ ulaşırken,
Avare, kimsesiz ben dolaşırken,
Günlerce ağladım öksüzüm diye.
*
Gurbetin karanlık bucaklarında,
Hayatın şu elim ocaklarında,
Avare, kimsesiz ben dolaşırken,
Günlerce ağladım öksüzüm diye."

"*DERTSİZDİR DEME*
Bu gurbet eline uyduktan beri,
Gözümün yaşile yuğruluyorum,
Bazen coşuyorum denizler gibi,
Köpürdükten sonra duruluyorum.
*
Nedense gelmişim bu gurbet il'e,
İnliyor hayatım geçen günlerle
Belirsiz sevgilinin yolunda böyle,
Kalbimin içinden vuruluyorum.
*
Yüzüme bakılıb da (Dertsiz) derdime,

Bir merhem bulunmaz içli derdime,
Çaresiz olurdum kendi, kendime,
(Yalnızım) diye ben üzülüyorum."

II. VI. XI. Müstear Adları

Afif Evren, gazete ve dergilerde çeşitli dönemlerde yer alan yazılarında, AA, AE, A.Evren, A.Sabri, Ahioğlu, Ahi Oğlu Ahmet Afif, Ahmet Sabri, Ahmet A, Atacı, Evrenoğlu, Gezgin, Gezginci, Göktürk, Gözcü, Gürtürk, Sinanoğlu, Ülküdaş, Yağıbasan, Yolcu (ÖNDER,1949:1- 22) , Şiirler Mızrabı, Yorgan, Toprak, Yaprak, Tezcan (KAYSERİ, 2006:148) gibi müstear adları kullanmıştır.

Bu müstear adları niye seçtiği konusunda herhangi bir kaynakta bilgi bulunamamış, kendisi de yazılarında bu konuda bir bilgi vermemiştir.

İlk müstear adları Yolcu, Gözcü ve Gezginci, muhtemelen onu çok iyi tanıyan Yusuf Mazhar tarafından verilmiştir. Ayrıca ilk yıllarda yaptığı geziler ve bu gezilerdeki gözlemlerini kaleme alması bu müstearları kullanmasına neden olmuştur diyebiliriz. Yağıbasan ismindeki yağı, düşman hasım anlamındadır. Bu adı hasımlarını susturan, korkutan anlamında kullanmıştır. Gürtürk, Göktürk ve Ülküdaş gibileri ise dönemin siyasi yapısına uygun müstearlardır. Atacı adını muhtemelen Atatürk devrimlerine bağlılığını vurgulamak için seçmiş olmalıdır. Diğer müstearlarının birçoğu isimleri ya da isimlerinin kısaltılmış şekilleridir.

II. VI. XII. Basın Kartı Meselesi

Evren, 4 Aralık 1962 tarihinde Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'ne yazdığı bir dilekçeyle serbest gazeteci kartının verilmesini istemiştir (Bkz. EK–1).

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na verdiği bir diğer dilekçede (Bkz. EK–2), kendisine 15 Ocak 1964'de verilen ve 4 Nisan 1965'de yenilenen Basın Şeref Kartı'nın iptal edilmesinin haksızlık olduğunu belirtmiştir.

Kendisi için manevi bir ödül ve teselli mahiyeti taşıyan Basın Şeref Kartı'nın kendisini çekemeyenlerin tahrikiyle yazılan bir yazı üzerine geri alınarak iptal

edilmesinin adalete, insafa ve vicdana sığar bir davranış olmadığını kaydettiği dilekçesinde, kendisinin içinde bulunduğu durum hakkında şunları yazmıştır:

"Ben Fikir İşçileri Sigortası Kanunu'ndan faydalanmadığım gibi, bugün hayatta hiçbir yakınım, resmi ve hususi teşekküllerden devamlı ve istikrarlı hiçbir gelir kaynağım da kalmamıştır…

Bugün artık sıhhi durumumun bozukluğundan çalışamaz hale gelmişimdir. Kulaklarım duyma, gözlerim görme hususlarını yüzde 80 kaybetmiştir. Mesleki cilveler yüzünden sol kolum uzun bir müddet evvel sakat kalmıştır. Nitekim sıhhi durumumun bozukluğu, Konya Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu'nun vermiş olduğu (Çalışarak hayatını kazanamaz) kararını taşıyan raporuyla sabittir…

Basın Şeref Kartı'nın iptali, elim bir mahrumiyet içinde geçmekte olan hayat ve ömrümün son kademe ve merhalesinde benim için ruhi, manevi bir darbe teşkil etmiştir. Beni son derece teessür ve bedbinliğe sevk eylemiştir."

II. VII. Afif Evren'in Görüşlerini Etkileyen Yazarlar

Bu bölümde Afif Evren'in yaşamı boyunca çok etkilendiğini ve kendilerinden ders aldığını yazılarında vurguladığı kalemler hakkında bilgi verilmiştir. Evren, Mehmet Muhlis Koner, Naci Fikret Baştak, Namdar Rahmi Karatay, Mithat Şakir Altan ve Muzaffer Hamit Yardımcı'yı birer fikir meşalesi olarak nitelendirmiş ve bu beşlinin Konya'nın fikri uyanışında derin ve geniş etkileri olduğunu belirtmiştir. Naci Fikret'i ışık küresi, Namdar Rahmi ve Mithat Şakir'i zeka şule ve huzmeleri olarak adlandırmış (1970:16–17), öğretmenlerini kendisine ilk feyzi ve köklü bilgileri veren, o dönemin ileri zihniyetli ve fikirli genç eğitmen ve öğretmenleri olarak tanımlamıştır (1968:26). Evren, Naci Fikret, Namdar Rahmi, İsmail Zühtü ve Mithat Şakir'e hayranlığını, *"Dördünün de ilmi kişiliklerinin yanı sıra öğretmenlik gibi yüksek, temiz, erdemli bir mesleğe mensup olmuş bulunmaları değerlerini şerefle harelendirir"* şeklinde dile getirmiştir (BÖYBDA, blm.53).

Öğretmenlerinin Türk ansiklopedilerine, Edebiyat Antolojilerine geçmeleri gerektiği notunu düşen Evren, bunun yapılmamasının/yapılamamasının nedenini bu

kişilerin fikir, basın-yayın hayat ve hareketleri bakımından verimsiz ve kayıtsız kalan bir çevrede sıkışmış, tanınmamış olmalarını göstermiştir (BÖYBDA, blm.55).

Naci Fikret, Namdar Rahmi, İsmail Zühtü, Ayaşlı Şakir, Mithat Şakir Altan ve Mehmet Muhlis Koner'i Konya'nın fikirsel yaşamında nadir görülen yüksek zekâlar olarak tanımlayan Evren, bu kişilerin 1920'li yıllarda Konya'da başlattıkları fikir hareketinin küçümsenmeyecek bir hareket olduğunu yazmıştır. Naci Fikret ve Namdar Rahmi'ye hayranlığı üst düzeydedir:

"Konya, Naci Fikret Baştak ve Namdar Rahmi Karatay gibi yüksek zekâları, bilim adamlarını; ikisinin ölümlerine kadar yetiştirememiştir. Her ikisinde de (hele Naci'de daha fazladır) dehanın izleri belirtileri vardır." (EVREN, 1 Mayıs 1969:23)

Evren (ND, 1972, blm.1–2), Baştak ve Karatay'ın Enerjetizm felsefesi üzerine yaptıkları çalışmaları da hayranlıkla değerlendirmektedir:

"Bütün bunlar, şüphe yok ki, Hakikati aramanın, bilimsel aşkın ve de çabaların takdir ve kadirbilirlikten başka karşılık beklememiş olan mutlu belirtileri ve ürünleri idi… İşte onların bu fikirsel ve kültürel hizmetlerini belirtmek, unutturmamak için harcadığım naçiz çabayı, bugün değilse bile yarın, yeni kuşağın aydın ve ilerici bir fikir işçisi de, elbette daha geniş bir biçim ve ölçüde gösterecektir ve eminim ki, onların 75 yıl önceki düşünsel çabalarıyla verimlerini, daha metodik, daha bilimsel olarak inceleyecek ve değerlendirecektir."

Millî Mücadele yıllarında, İstanbul ve İzmir'in düşman işgaline uğramasından sonra Anadolu'ya geçen siyaset, fikir ve sanat adamları Babalık Matbaasının üst katında buluşmuşlar, gelişmeler hakkındaki görüşleri açıklamışlardır. Buradaki tartışmalar daha sonra yazı haline getirilip *Babalık*'ta yayınlanmıştır (MMKYŞ, 1960, blm.1).

Babalık Matbaasının üst katını fikri, edebi ve siyasi bir mahfil olarak tanımlayan Evren, 1930 yılına kadar devam eden *Babalık* toplantılarını bir ilim ve inkılâp mektebi olarak görmüş, dönemi Konya'nın fikri, siyasi ve edebi yaşamında, basın yaşamında en hareketli ve verimli bir mücadele, hamle ve uyanış dönemi

olarak nitelemiştir (MMKYŞ, blm.4). Yazar bu toplantılara katılan kişilerden çok etkilenmiştir.

II. VII. I. Yusuf Mazhar Bey (Yalvaç 1883- Konya 6 Eylül 1930)

Yusuf Mazhar Bey, Nüfus Tezkere-i Osmaniyesi'ndeki kayıtlara göre, 1883'de (Hicri 1300-Rumi 1299) senesinde Yalvaç'ta doğmuştur. Babası Yalvaç İcra Müdürlüğü'nde görevli Bosna-Hersekli Mustafa Nedim Bey'dir (BOA,122.355.DH SAİDd; GEZGİN, 1962:2; EVREN, 1969: 24).

Yusuf Mazhar, ilköğrenimini Yalvaç'ta, lise öğrenimini Konya'da yapmış; Konya İdadisi'nden pekiyi derece ile diploma almıştır.

Memurluğa ilk olarak 1 Haziran 1900'de Konya İl Meclisi Maarif Kitabeti Muavinliğiyle başlamıştır. Konya Mektebi İdadisi'nde, usul-ü tahrir, tarih, Konya Sanayi Mektebi'nde malûmatı nafıa, coğrafya, tarih ve hendese derslerine girmiştir.

19 Nisan 1906'da devlet memurluğundan ayrıldıktan sonra Konya'da çıkan *Hakem* ve *Meşrık-ı İrfan* gazetelerinde başyazarlık yapmış, gazetesi *Babalık*'ı 23 Aralık 1910'da çıkarmaya başlamıştır. Mütareke'nin ilânı sırasında İstanbul'da bulunan Yusuf Mazhar, ortağı ve matbaasının sahibi Rum Viyolaki'nin ihbarı sonrasında buradan kaçmış, bir arkadaşının yardımıyla Antalya'ya geçmiştir. Antalya savcısı Hadimli Hulki Karagülle'nin ilgi ve yardımıyla ulusal sınırlardan içeri girebilmiştir.

Yusuf Mazhar'ın, yazılarında ulusal ve dinsel geleneklere saygılı, gericilik ve tutuculuğa karşı bir üslup kullandığını yazan Evren, Yusuf Mazhar'ın eli ve sofrasının herkese açık, cömert bir kişi olduğunu belirtmiştir:

"Meclislerinde tanınmış şahsiyetlerden, yoksul vatandaşlara kadar her mertebe ve tabakadan misafirler bulunabilirdi. Zeki, ileri zihniyetli idi. Okumayı çok severdi. Bilhassa tarihî, siyasî ve edebî mevzuları tercih ederek okurdu. İfadesi düzgün, grameri çok kuvvetli idi." (EVREN, 1972:3).

Dönemin Konya'sının etkili bir kişisi olarak tanımlanan (YÖĞRÜK, 2007: özel görüşme) Yusuf Mazhar, Cumhuriyetin ilânından, 1930 yılına kadar Konya Vilâyet Umumî Meclisi ve Daimî Encümen azalıklarında da bulunmuştur. Uzun süren bir rahatsızlık sonrasında yapılan apandisit ameliyatı sırasında 5 Eylül 1930 tarihinde yaşamını yitiren Yusuf Mazhar'ın cenazesi, 6 Eylül 1930 günü Yediler Mezarlığına defnedilmiştir.

II. VII. II. Ayaşlı Şakir (Ayaş 1872 – Konya 1917)

1872'de Ankara'nın Ayaş Kazası'nda doğmuştur. Babası Nazif Ağa kendi emlaki ile geçinir, ümmi bir kişidir. Şakir, yedi yaşında Ayaş İlkokulu'na girmiştir. Okumayı öğrendikten sonra gittiği hafızlık eğitimini tamamlayarak Rüştiye Mektebi'ni devam etmiştir. 13 yaşında İptidai ve Rüştiye'yi bitirdikten sonra özel olarak Arapça ve Farsça öğrenmiştir.

Daha sonra İstanbul'da bir sene medrese eğitimi almış, bunu takiben 1889 tarihinde girdiği Darülmuallimin-i Âli'yi bitirmesini takiben (FAİK-MUHLİS, 1933:4) 1895'de Konya İdadisi'ne müdür yardımcısı ve tarih- coğrafya öğretmeni olarak atanmıştır. Burada 6 yıl Türkçe, Edebiyat, Tarih ve Coğrafya dersleri verdikten sonra, 1901 yılı Kânunusanisinde Tokat İdadisi müdürlüğüne atanmıştır FAİK-MUHLİS:5; UZ, 2003:16–17). 1904 senesine kadar Tokat'ta kalan Şakir, burada üç yıl inziva hayatı yaşamıştır.

İçine düştüğü vehimden dolayı akli melekesini kaybeden şair ilk önce Ayaş'a gönderilmiş, orada kısa bir süre kaldıktan sonra Konya'ya getirilmiştir. Konya'da Sivaslı Ali Kemali Efendi'nin himayesine girmiş, onun tarafından Garipler Mezarlığı denilen yerde yaptırılan küçük bir eve yerleştirilmiştir. Bir süre tasavvufa merak salmış, Şemsi Tebrizi'nin Hırka adlı eserini şerh etmiş, Mevlâna'nın *Divanı Kebir* ve *Fihi Ma Fih* adlı eserlerini okumuştur. 13 sene süren bu inziva hayatında çok farklılıklar gösteren Şakir, (FAİK-MUHLİS:44–45), geçirdiği cinnet sonrası hastaneye kaldırılmıştır. 29 gün süreyle hiçbir şey yemeden, sadece su içmek suretiyle yaşayan Şakir, 1917'de ölmüştür. Kabri Şemsi Tebrizi Dergâhı haziresindedir (FAİK-MUHLİS:46; EVREN, 1969: 21- 22; FAİK- MUHLİS, 1933: 5).

Evren, Ayaşlı Şakir'i zekâsı yüksek, edebi kültürü kuvvetli bir yazar, şair olarak tanımlamıştır.

II. VII. III. Ermenekli Hasan Rüştü Okumuşgil - Kel Şair (Ermenek 1869 – Konya 19 Ocak 1936)

1869'da Ermenek'te doğmuştur. Karamanoğlu Musa Bey Medresesi (Tol Medresesi) müderrislerinden İsmail Hakkı Efendi'nin oğludur. (EVREN, 1969: 22).

Ermenek'te Rüştiye'yi bitirdikten sonra iki yıl medrese eğitimi alır. 1885'de Konya'ya gelir, Yusuf Ağa Kütüphanesi yanındaki medresede bulduğu odada Ayanbeyzade Mustafa Bey'le birlikte okumuştur. Konya'da dört yıl kalıp medresenin derslerini alan Hasan Rüştü, 1889'da dayılarının yanına gittiği İstanbul'da zamanın ünlü âlimlerinden Atıf Bey'den Kelam, Tabiat; Muallim Naci'den Şark Edebiyatı derslerini almıştır.

Maarif Nazırı Münif Paşa ile Ahmet Mithat Efendi'nin yardımlarıyla Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'ye (Siyasal Bilgiler Fakültesi) ücretsiz girmiştir. Son sınıfta iken meşrutiyet ve hürriyet akımları ile ilgilenmiş, bu dönemde yazdığı II. Abdülhamit ve idaresini hicveden manzumeleri yüzünden tutuklamış ve üç yıl hapis yatmıştır. Hapisten sonra, mecburi ikamete çarptırıldığı Ermenek'te dedesi ve babasının müderrislik yaptığı Tol Medresesi'nde yeni yön ve usullerde ders okutmuştur. Bu sıralarda yazdığı şiirleri *Konya* gazetesinde yayınlatmıştır.

Bir süre sonra unutulmuştur diye döndüğü İstanbul'da, arkadaşlarıyla yaptığı toplantıların duyulmasından sonra tekrar tutuklanmış, birkaç aylık bir hapis hayatının ardından İzmir'e sürülmüştür.

İzmir sürgünü sırasında Hiciv Şairi Eşref'le tanışan, eski Sadrazamlardan İzmir Valisi Kıbrıslı Kamil Paşa tarafından İdadi ve Sanayi Mektebi'nde muallimliğe atanan Şair, 1908'de Meşrutiyetin İlanı'ndan sonra özgürlüğüne kavuşmuş ve Midilli İdadisi'ne edebiyat öğretmeni olarak atanmıştır. İzmir ve Midilli'nin Yunanlılar tarafından işgali üzerine, önce Akhisar'a gelmiş burada bir özel okulda Türkçe dersi okutmuş, sonra Alaşehir İdadi Mektebi'nde Türkçe öğretmeni olmuştur. Burada üç yıl kaldıktan sonra, Yunanlıların Orta Anadolu'ya doğru ilerlemesi sonrasında

Konya'ya dönen Hasan Rüştü, önce Konya Lisesi, sonra da İmam-Hatip Okulu ile Kız Muallim Okulu'nda edebiyat öğretmenliği yapmıştır.

Mülkiyeden okul arkadaşı İzzet Bey'in Konya Valiliği sırasında, 24 Aralık 1928'de Konya Eski Eserler Müzesi Müdür yardımcılığına vekâleten, 20 Mart 1930'da da asaleten getirilmiştir. Müze müdürlüğü sırasında 1 Ağustos 1934'te de emekliye sevk edilmiştir (SÜSLÜ, 1937:11–21).

Hasan Rüştü, kıta ve destanlarını 1922 yılından itibaren *Babalık* gazetesinde yazmaya başlamıştır. İlham ve konularını toplumsal hareket ve olaylardan almıştır. Kıtaları aruzla, destanlarını millî vezinle yazmış, Türkçe kelimeleri daha çok kullanmıştır. Destanları herkesin anlayabileceği kadar açık ve akıcı idi. Dörtlükleri *Babalık* gazetesinin sağ alt köşesinde çıkmıştır.

Kendisine yazı ve dille sataşanlara, kıtalarıyla cevap vermiştir. Emekliye ayrıldıktan sonra anılarını elleri titrediği için yazamadığından *Babalık* gazetesine anlatmaya başlamıştır. Kendisine çatan bir yazara verdiği cevabın yayınlanmaması üzerine bir daha yazmamıştır (EVREN, 1969: 17- 21). Halkın kendisine taktığı Kel Şair ismini yadırgamadığını "*Ermenek Şairi Kel Rüştü fişi alnımda*" dizeleriyle dile getirmiştir (EVREN, 1952: 25).

Ömrünün son yılları, otel ve han odalarında, bakımsızlık, kimsesizlik ve hastalık içinde, maddi sıkıntılarla geçen şair, Konya'da Memleket Hastanesi'nde 19 Ocak 1936'da zatürreden ölmüştür (EVREN, 1954: 962; 1969: 22; KİŞMİR: 13–14; SÜSLÜ, 1937:10- 22).

II. VII. IV. İsmail Zühdü (Konya 1892 – Konya 27 Mayıs 1928)

İsmail Zühtü Bey, 1892 tarihinde Konya'nın Sırçalı Mescit Mahallesi'nde doğmuştur. Telgraf memuru Bekir Sıtkı Efendi'nin oğludur.

İlköğrenimini Füyuzat-ı Hamidiye ve Akif Paşa mekteplerinde tamamladıktan sonra 1905'de girdiği Konya İdadisini 1912'de tamamlamıştır. İttihat ve Terakki Mektebi'nde başlayan öğretmenlik hayatı, aynı okuldaki müdür yardımcılığıyla devam etmiştir. Gerek burada ve gerek o sıralarda geçici olarak müdürü olduğu Türk

Mektebi'nde Ulûm-u Tabiîye (Tabiat Bilgisi) ve Hüsn-ü Hat (Güzel Yazı) öğretmenliği yapmıştır.

1918'de Birinci Dünya Savaşı'nın son senesi Namdar Rahmi, Şakir ve Hilmi Beylerle Budapeşte ve Viyana'ya araştırma seyahati yapmış, dönüşünde Anadolu Numune-i İntibah Mektebi'nde, Ulûm-u Tabiiye ve Hüsn-ü Hat öğretmenliğini bırakmamıştır. 1920'de Namdar Rahmi ile beraber, Ankara'da Maarif Vekâleti'nde ilköğretim mümeyyizliğini yapmıştır. Sonra Konya Lisesi ulûm-u tabiiye öğretmenliğine atanan İsmail Zühtü Bey, burada kısa bir süre kaldıktan sonra ANİM müdürlüğünü kabul etmiş ve 1922'den 1924'e kadar Mektebi Sanayi'nin Türkçe öğretmenliğinde bulunmuştur.

1917'de Namdar Rahmi'nin yönetiminde çıkarılan *Ocak* dergisinde millî, mahalli gelenek ve görenekler, halk oyunları hakkında orijinal makale ve küçük hikâyeler yazmıştır. 1926'da tayin edildiği Millî Kütüphane memurluğunu ölünceye kadar sürdürmüştür. Başarılı bir hattat da olan İsmail Zühdü, yetenekli olduğu musikide, usul ve kaideye bağlı kalmaktan sıkıldığı için geniş bir serbestlik göstermiştir. Fazla duygusal, çevrenin ve toplumun gereklerine uyamayan İsmail Zühdü, teselli aradığı içkinin sonucu olarak yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 27 Mayıs 1928'de yaşamını yitirmiş, Yediler Kabristanı'nda defnedilmiştir. (EVREN, 1972, blm.32–33; UZ, 2003: 65- 66).

II. VII. V. Naci Fikret Baştak (Konya 1891 – İstanbul 5 Aralık 1948)

1891'de Konya'da doğdu. Babası Ayanbeyzade Mustafa Fikri Efendi'dir. İlköğrenimi babasından aldıktan sonra 1904'de girdiği Konya Mülki İdadisi'nden 1909'da mezun oldu.

Konya İdadisi son sınıfında iken arkadaşları Halit Zeki, Cevdet Tahir (Arıkut) ve Fuat Rıza (Gökbudak) ile beraber *Ufku Ati* adında ilmi ve edebi bir dergi çıkarmıştır (ERGUN- UĞUR, 2002: 132). Naci Fikret, ihtiyat zabiti olarak Birinci Cihan Harbi'nde Irak Cephesi'nde bulunmuş ve İstiklâl Harbi'ne de iştirak etmiştir.

1910 yılında Ümit İdadi-i Hususisi'nde coğrafya ve felsefe eğitimciliğe başlayan Baştak'ın öğretmenlik hayatı (KUM, 1949:131; ERGUN- UĞUR,

2002:132), Konya Sultanisi'nde coğrafya öğretmenliğiyle devam etmiştir. Askerlik sonrasında Konya Sultanisi'nde Felsefe, ANİM (1919–1921) ve Konya Erkek Lisesi'nde coğrafya ve felsefe öğretmenliklerinde bulunmuştur. Tayin edildiği Çanakkale ve Afyon'a gitmediği için atandığı Konya Akif Paşa Mektebi İptidai öğretmenliğinde 21 gün kaldıktan sonra görevlendirildiği Adana Erkek Lisesi'ne de gitmemiştir.

1924–1926 yılları arasında Konya Asar-ı Atika Müzesi müdürlüğü yaptıktan sonra, 5 Nisan 1929–1 Haziran 1930 tarihleri arasında Yusufağa Kütüphanesi memurluğunda bulunmuştur. 1929 yılında çok sevdiği ninesini kaybedince gittiği İstanbul'da önce Darülfünun Edebiyat kaleminde, 1930 yılından sonra ölünceye kadar İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kütüphanesi'nde kütüphane memuru olarak çalışır.

Konya'da yayınlanan *Bârika*, *Şahap*, *Rehber*, *Ocak*, *Hak Yolu*, *İş Ocağı* ve *Yeni Fikir* dergileriyle, *Babalık* gazetesinde ve İstanbul'da yayınlanan *Zekâ* (Baha Tevfik) *ve Felsefe Mecmuası*, *Millî Mecmua* ve *Servet-i Fünun (Uyanış)* dergilerinde edebi ve felsefi yazıları çıktı. Şiirlerinde Azer takma adını kullandı. Namdar Rahmi ile birlikte *Asie Minuire* (Küçük Asya) adında bir dergiyi tek sayı yayınlayabildi.

Latince, Fransızca, Arapça ve Farsça bilen yazar, derin bir tarih, felsefe ve edebiyat bilgisine sahiptir. Prehistorik devirden itibaren Konya'nın tarihini anlatan *Konya-I* isimli eseri 1945 yılında Konya Halkevi Neşriyat Komitesi'nce kitaplaştırılmış, dinler tarihi konusunda yazdığı bilinen ama yayınlanmayan *Edyân* isimli eserinin müsveddeleri kaybolmuştur (EVREN,1968:23–26; 1948:2; KUM, 1949:131–132; YENİTERZİ, 2001:123).

Hiç evlenmemesi ve yaşamının büyük çoğunluğunu kimsesiz ve yoksulluk içinde geçirmesiyle Evren'e benzeyen Baştak, 5 Aralık 1948 tarihinde İstanbul'da yaşamını yitirmiştir.

Baştak'ı Konya'nın az yetiştirdiği üstün zekâlardan, çok yönlü fikir ve kalem sahiplerinden biri olarak nitelendiren Evren (1968:23), ölümü sonrasında yazdığı yazıda, yazara hayranlığını şu cümlelerle dile getirmiştir:

"O, kuvvetli ve yüksek kültürü, geniş tefekkürü, kudretli ve velut kalemi sayesinde çok para kazanabilir, pek büyük bir şöhret yapabilirdi. Ona ilim gözü ile hangi cephesinden bakılsa hakiki ve büyük bir kıymeti derhal takdir ve teslim edilir. Filozoftur, ediptir, şairdir, kudretli bir muharrirdir, kuvvetli bir tarihçi, bilhassa kıymetli bir Hititolog'dur. O, ne değildir ki! O, bir bilgi ummanıydı. Naci, kendini ilmi istiğrak içinde yaşatan, şöhret ve paradan sakınan, sıkılan tok hassas ve müçtenip bir mizaçtı.

Konya'nın N. Fikret Baştak'ın şahsında, gene Konya'yı yalnız kalbi değil, ilmi, tarihi, manâ ve varlığıyla kavrayan, anlayan, duyan ve seven, müstesna ve mümtaz bir evlâdını kaybettiğini söylemek bile zaittir. Maddi sıkıntılar içinde ve inzivagâhında gözlerini kapayan Naci'yi, takdir edemedik. Konya'nın, onu okuyacak ve tetkik edecek genç nesilleri kıymetini daha iyi bilecek ve anlayacaklardır. Tek ve büyük tesellimiz! budur. Nur içinde yatsın." (9 Aralık 1948: 2).

II. VII. VI. Namdar Rahmi Karatay (Kütahya 1896 – İzmir 26 Ağustos 1953)

12 Teşrinisani 1312 (1896)'de Kütahya'da doğmuştur. Babası Evkaf Müdürlerinden Konyalı Abdülfettahoğullarından Rahmi Bey'dir.

İlk ve orta öğrenimini Kütahya'da tamamladıktan sonra girdiği Konya İdadisi'ni 1912'de bitirmiştir. Hocası Hayrettin Bey'in müdürlüğünü yaptığı Özel Ümit İdadisi'nde öğretmenliğe başlamıştır. Babasının ısrarıyla da öğretmenliğin yanında Konya Hukuk Mektebi'ne devam etmiştir. Ümit İdadisi'nin kapanmasından sonra Numune İdadisi'nde vekâleten Fransızca dersleri vermiştir. Bu okulun da kapanması üzerine tekrar işsiz kalan Namdar Rahmi, Afyon Mutasarrıfı Şevket Bey'in isteği üzerine 1915 Eylül'ünden itibaren Afyon İdadisi'nde Tarih ve Coğrafya öğretmeni olmuştur.

Afyon dönüşü siyasetle ilgilenmeye başlayan Namdar Rahmi, Rasim Haşmet'in de etkisiyle İttihat ve Terakki yandaşı olur. Bu çizgisini belirlemesi sonrasında İttihat ve Terakki Mektebi Müdürlüğüne getirilir. İttihat ve Terakki'nin güç kaybetmesi, sarsıntı geçirmesi nedeniyle mali olarak okulun yönetimi zorlaşınca

1 Eylül 1917'de İTM kapatıldı, ancak yerine aynı gün İsmail Zühdü ve Mümtaz Bahri Koru ile birlikte ANİM'ni kurdu. Ekonomik zorluklar nedeniyle ANİM, 16 Ekim 1920'de öğretima ara verdi. 1920 ve 1922 yıllarında iki defa orta öğretim kâtipliği yaptıktan sonra, 1920–1922 yılları arasında Konya Sultanisi'nde Edebiyat ve Felsefe derslerini okutmuştur. Okul yıllarında Muzaffer Hamid ve Hulki Amil'in çıkardıkları *Şahap* dergisinde ilk şiirleri yayınlanmıştır (ERGUN- UĞUR, 2002: 151).

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetlerindeki çalışmaları sonrasında Vali Muammer Bey'in dikkatini çekmesi üzerine Konya Türk Ocağı'nın çıkardığı *Ocak* dergisinin başına getirilmiştir. Konya'da yayınlanan *Babalık* gazetesi, Afyon'da yayınlanan *Nur* dergisi ile *Yeni Fikir* ve *Millî Mecmua*'da felsefi ve içtimai yazıları çıkmıştır.

1918 yılında birkaç arkadaşıyla birlikte Budapeşte ve Viyana'da incelemelerde bulunmuştur. 1925 yılında hükümet tarafından Fransa'ya Sorbone Üniversitesine psikoloji ve pedagoji eğitimi için gitmiştir. *Babalık* gazetesine Paris Mektupları'nı bu dönemde yazmıştır. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde psikoloji ve pedagoji öğretmeni iken *Babalık*'ta, Konya anılarını yazmıştır. Yeni harfin kabulünden sonra *Uyanış* adını alan *Servet-i Fünun* dergisinde felsefi yazıları çıkmıştır. Ahmet Şekuri Bey tarafından bir sayı yayınlanabilen *Balarısı* adlı dergide şiirleri yayınlanmıştır. Dergiyi kendisinin yayınladığı zannıyla zamanın iktidarının hışmına uğramış, bir süre öğretmenlikten uzaklaştırılmıştır (USMAN, 1980: 2).

Namdar, 1927'den sonra da öğretmenliğe, ilmi ve edebi çalışmalarına devam etmiştir (EVREN, 1969:11–13). 1929 yılı sonlarında Bursa Lisesi Felsefe öğretmenliğine atanmıştır. 1939'da Bursa'da Süeda Hanım'la evlenmiş, 1942'de Gazi Terbiye Enstitüsü edebiyat öğretmeni olarak tayin edilmiştir. 1947'de yakalandığı hastalığının tedavisi için İstanbul'a gitmesi gerektiğinden Çapa Kız Enstitüsü'ne tayin edildi. 2 Kasım 1948'de geçirdiği felç sonrası Fatih Millet Kütüphanesi'nde görevlendirilmiş, 1952'de emekli olmuştur.

1953 yılı Haziran ayında yerleşmek için gittiği İzmir'de 26 Ağustos 1953'de ölmüştür (MUŞTA, 1993: 19; VARLIK, 1986: 237- 287; ARABACI, 1991: 146-160).

Namdar Rahmi'yi Türk hicvinin Şair Eşref ve Neyzen Tevfik'ten geri kalmayan bir şairi olarak nitelendiren Pulur, Namdar Rahmi'nin hicivlerinin topluma, düzene karşı, toplumun değerlerini eleştirmeye hakkı olmayanların, bu düzenden otladıklarını anlattığını ve kendisi gibi düşünenleri de uyardığını yazmıştır (*Milliyet*, 22 Aralık 2005:3).

II. VII. VII. M. Zeki Dolbay (Konya 1880 – Konya 23 Şubat 1935)

Muallim Mehmed Zeki, 1296 (1880)'de Konya'da doğmuştur. Babası Hadimli Esseyyid Mehmed'tir.

Uzun yıllar öğretmenlik yapan Dolbay, bir dönem manifatura tüccarlığı da yapmıştır. Gördüğü kasaba ve köylerde bilgi toplamış, halkla daima iç içe olmuştur. Bazı fıkralarında Karaboğa takma adını kullanmıştır. Memleket tetkikleri, atasözleri, teşbihler, kinayeler, söz derlemeleri, köylü ve halk fıkraları, yerli adet ve ananeler, halk şairleri üzerine eserler vermiştir. Folklor araştırmaları; Konya hattat ve halk şairleri hakkında topladığı bilgiler, *Babalık* gazetesinde yayınlanmıştır. *Sille Halk Şairleri* başlıklı eseri Konya Halkevi tarafından bastırılmıştır.

Mehmed Zeki, Konya Köprübaşı İlkokulu Başmuallimi iken 23 Şubat 1935'te ölmüştür. (EVREN, 1937: 14- 15; 1955:1165).

Evren, *Babalık* gazetesine ilk katıldığı yıllarda şehir muhabiri iken tanıdığını yazdığı, metotlu ve sistemli çalışmamış olmakla beraber sahasında uzun yıllar emek harcamış bir folklorcu olarak tanımladığı Dolbay'ı şu cümlelerle anlatmıştır:

"Bir folklorcuda ilk bulunmak lazım gelen feragati daima muhafaza edebilmiştir. Çalışkanlık ve feragat gibi iki vasfın şahsında birleşmesi verimsiz kalmamıştır... Çalışmaları bir araya getirilse, koskoca bir cilt teşkil eder... Yazılarını, daha çok mahalli tetkik mahsulleri olması itibarile takip eder, okur ve istifade ederdim." (1955: 1165).

II. VII. VIII. Mithat Şakir Altan (Ilgın 1901 – İstanbul 1 Mayıs 1968)

1901'de Ilgın'da doğmuştur. Ilgın'ın eski belediye başkanlarından Karaağaçlı Şakir Efendi'nin oğludur. İdadi (Lise) öğrenimini Konya'da bitirdikten sonra öğretmenliğe başlamış, 40 yıl aşkın bir süre öğretmenlik, başöğretmenlik, ilkokul müdürlükleri, ilköğretim müfettişlikleri, Millî Eğitim (Maarif) müdürlükleri yapmıştır. Hukuk Mektebi'ni Ankara'da öğretmenken tamamlamıştır (EVREN, 1969: 20- 21).

1910'da *Babalık*'ta yayınlanan *Maarif* başlıklı yazısıyla çok küçük yaşta yazı hayatına atılmıştır. 12 yaşında bir ortaokul öğrencisi iken yazdığı ve *Osmanlı* gazetesinde Ahmet Mithat müstear ismiyle yayınlanan *Fransoniz* başlıklı yazısı, ilk siyasi yazısıdır. Daha sonra *Bedbin Beye Hikâye* adlı tasavvufa kaçan, bir seyyah ile dervişi konuşturan manzumesini yazmıştır. Bu dönemde, *Tarsus* gazetesinde *Bir Neş'e-i Mutasavvıfâne* başlıklı bir şiiri de yayınlanır. 1917 yılında Altan ve Göktürk adlarıyla makaleler, fıkralar kaleme almıştır. Harâkî adıyla *Babalık'*ta bir de şiiri yayınlanmıştır (KİŞMİR, 2–4 Ağustos 1961:2).

Yazılarında daha çok ulusal, sosyal ve siyasal olayları tahlile, öze, derinliğe nüfuz etmeye çalışmıştır (YOLCU, 1972:3). Türkçü, milliyetçi ve devrimcidir. *Babalık*'ta, *Türk Sözü*'nde Türk milliyetçiliğinden, Türk harsından (kültür) söz etmiştir. *Babalık*'taki yazılarında işgal kuvvetlerine *Defolun!* diyecek kadar korkusuzdur. Halkevi başkanlığı, 1946–1950 yılları arasında bir dönem CHP'nden Konya milletvekilliği yapmıştır (KİŞMİR, 3 Mayıs 1968:2).

Osmanlı, *Aksaray*, *Çankırı*, *Duygu*, *Türk Sözü*, *Hakimiyet-i Milliye- Ulus*, *Sakıt*, *Halk*, *Tarsus*, *Yeni Mecmua*, *Ocak*, *Yeni Fikir*, *Asie Mineure*, *Konya*, *Ekekon*, *Yeni Konya*, *Selçuk* gibi gazete ve dergilerde çeşitli dönemlerde yazı yazmıştır. *Babalık* ve *Ekekon*'da yazdığı başmakale ve şiirlerde Altan, Göktürk, Türâbi, Harâkî, Ahmet Mithat gibi değişik müstear isimler kullandı. Başta *Babalık* gazetesi olmak üzere çeşitli gazetelerde yayınlanan makale ve yazılarını *Çizgiler* isimli eserinde toplamıştır. 1 Mayıs1968 yılında İstanbul'da ölen Altan, Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Altan'ı ateşli, canlı bir zeka, kültürlü bir aydın, doğru bir kişi, yazarlığı yanı sıra hatipliği olan bir kıymet cümleleriyle tanımlayan Evren (BÖYBDA, 1972:3, blm.32), 1931'den sonra yakınlaştığını belirttiği Altan hakkında şunları yazmıştır:

"Altan, edebi ve felsefi kültürü gerçekten kuvvetli, zekâsı üstün, Türk dil ve gramerine hakkıyla vakıf, devrimci, ülkücü değerli bir yazar ve fikir işçisi idi. O, gençliğinde Mütareke yılları Konya'sındaki fikir hareketlerinin ön safında bulunan ateşli ve hamleci kıymetlerinden biri idi."

II. VII. IX. Nurettin Rüştü Büngül (Konya 1882 - İzmir 1951)

1882'de Konya'da doğdu. Babası Müftüzadelerden Ahmet Rüştü Efendidir. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra, gittiği İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirmeden ayrılmış, folklor ve tarih konularında makaleler yazmıştır. İstanbul'da Kapalıçarşı'da antikacılık yapmıştır.

Meşrutiyetin İlânı'ndan sonra *Geveze* ve *Cadaloz* adlarında iki ayrı mizahi gazete çıkarmıştır. Nesirlerinde olduğu kadar, mizah ve hiciv konularında da başarılı olmuş, şarkı güfteleri yazmıştır. Şiirlerini *Babalık'a* İstanbul'dan göndermiştir (UZ, 2003:26).

Realist bir ozan olarak tanımlanan Büngül, ilham ve konularını hayattan ve gerçeklerden almıştır. Bununla beraber ara sıra kahramanlık şiirleri de yazmıştır. Manzum eserlerinin bir kısmını özellikle de hece vezniyle yazdıkları *Babalık* gazetesinde çıkmıştır. Evren, Büngül'ün hece vezniyle yazdığı manzum eserleri, destanları, tasvir ve teşbihleri canlı ve renkli; üslubunu akıcı ve külfetsiz olarak nitelemiştir.

Büngül'ün, Konya'nın çeşitli özellik ve niteliklerini tatlı, canlı, samimi, bazen de mizahi teşbih ve tasvirlerle dile getirdiğini yazan Evren, Büngül'ü şair olmanın yanında zengin bir folklor hazinesi olarak tanımlamıştır (1950:18–19). Onun *Konya'nın Külfetsiz Nimetleri* adlı şiirini Evren, *Babalık* ve *Yeni Meram* gazeteleri ile *Çağrı* dergisinde yayınlamıştır.

Türkevleri'ne Armağan (1937), Dumlupınar Duyguları (1939), Hüseyin Bin Ahmet Erzurumi (1939), Eski Eserler Ansiklopedisi (1939), Cambaz Deli Osman Ağa (1944), Şarkılarım (1944), Bütün Dünya'dan Yankılar (1944) ve Okçuluk Hakkında Hülasa (1944) adlı yayınlanmış eserleri vardır (UZ, 2003: 26–27).

II. Dünya Savaşı yıllarında antikacılığı ve yazarlığı da bırakan yazar, 17 Mart 1951'de gezmek için gittiği İzmir'de kaldığı otel odasında geçirdiği kalp krizi sonrası hayata gözlerini kapamış ve orada defnedilmiştir (EVREN, 1969:18–19; ES, 1976:3).

II. VII. X. Muzaffer Hamid (Konya 1896 – Konya 25 Ekim 1934)

Muzaffer Hâmid, 1312 (1896)'da Konya'da doğmuştur. Konyalı Avukat Tevfik Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Konya'da yaptıktan sonra dişçilik mektebine girmiş ve diş hekimi olmuştur. Askerlik sonrası 1926'da diş hekimliği yaptığı sırada *Babalık*'ta başladığı başmuharrirlik (başyazarlık) görevini 1930 yılı Aralık ayı ortalarına kadar sürdürmüştür.

Öğrencilik yıllarında bazı dergilerde şiir ve yazıları çıkan Muzaffer Hâmid, 1927'de basın dünyasına muharrir olarak girmiştir. Mizahi şiirlerinde, Kânî-i Asfar (Sarı Kâni), fıkralarında, Fassal, romanlarında Kerpeten, başyazı ve makalelerinde S. Sâtı, Tiryaki gibi müstear adları kullanmıştır. Bütün yazılarında lisanı sade değildir, cümlelerinde Arapça, Farsça kelimeler çoktur. Şiirlerinde divan şairlerinin izleyicisi görünümündedir.

Hamid, yazarlık hayatında sık sık kalem kavgası yapmış, herkesin hata ve eksikleriyle uğraşmıştı. "Tahmis" kelimesindeki nokta yüzünden Ziya Çalık'la gazete sütunlarında tartışmış, bunu yaparken de Çalık'ın giyiniş ve yaşayışına kadar bütün hususiyetlerini kalemine dolamış, işi şahsiyete vardırmıştır (EVREN, 1970:5; 1973: 15).

Serbest Fırka'nın kurulduğu sıralarda CHF aleyhinde yazılar yazması sonrasında Nedime Babalık'ın avukatının isteği üzerine işine son verilmiştir (EVREN, blm. 129, 1972: 3). Evren, *Babalık*'ta yayınlanan *Grev* başlıklı şiirinde gazeteden ayrılan Muzaffer Hamid'e seslenmiş ve geri dönmeye çağırmıştır:

Üstad için,
Abeyim odanda soba da vardı,
Niçin birden bire soğudun böyle,
"Sahibi ser sütuuun!" diye sorardı,
Arayan değil mi, doğruyu söyle?
Hem grev, hem blöf; ikisi birden
Bizi teessüre sevketti elden,
Yapma Allah için kerem eyle sen,
Dön gel Babalığa çok naz etmeden!... (1930:3)

Evren, Hamid'in üslubunu, *"Nesri, şiirinden daha kuvvetli, daha ağdasız ve pürüzsüzdür. Şiirlerinde eskilerin tesiri altında kaldığı ve muakkipliğini yaptığı görülür. İfadesi canlı ve üslûbu oldukça akıcıdır. Lisana hâkimdir. Yazılarını çok seri yazardı; velûd ve hayali genişti"* şeklinde tanıtmıştır.

Bir süre Vilayet Umumi Meclisi üyeliğinde de bulunan M. Hâmid, daha sonra Askeri Ortaokulu'na Tabiat Bilgisi (Biyoloji) öğretmeni olmuştur. Bu vazifede iken 25 İlkteşrin (Ekim) 1934'de ölmüştür (EVREN, 1937: 11; YENİTERZİ, 2001:121).

II. VII. XI. Ali Rıza Yalgın (1891–1 Kasım 1960)

Hicri 1307 (1891) yılının Ekim ayında Selânik'in Usturumca Kasabası'nda doğmuştur. İlköğrenimini doğduğu kasabada yaptıktan sonra, İstanbul'da İdadi ve Darülmuallimîn-i Âli'yi bitirmiştir.

Mersin ve Tekirdağ'da ilkokul öğretmenliği, Konya, Dörtyol, Gaziantep (1929- 1931) ve Adana Seyhan (1931- 1934)'da İlköğretim Müfettişliği yapmıştır. 1932 yılında İstanbul'da düzenlenen Dil Kurultayı'na Adana Delegesi olarak katılmıştır. 11 Kasım 1934'den itibaren vekâleten atandığı Adana Müzesi Müdürlüğü görevine 3 Ocak 1935'den itibaren asaleten atanmıştır. 1940 yılına kadar Adana Müzesi Müdürü olarak çalışan Yalgın, 23 Ekim 1940 tarihinden itibaren Bursa Müzesi Müdürlüğüne getirilmiştir. 1944'de Ankara'da Müzeler Genel Müdürlüğü yapan Yalgın, 1949'da tekrar Bursa Müzesi Müdürlüğüne atandıktan sonra 1950'de emekli olmuştur. İstanbul'da lokanta açan Yalgın, 1 Kasım 1960'da ölmüştür.

Babalık gazetesinde 26 Aralık 1921'de yayınlanan araştırma yazısı, Karacaoğlan'a ilişkin yapılan ilk araştırmalardandır [36]. Mersin'de çıkardığı aylık *Bilgi* dergisini 1929'lu yıllarda Şakir Sabri Yener'le Gaziantep'te çıkarmayı sürdürür. Eserlerinde, Ali Rıza, Ali Rıza Yalman Yalgın, Ali Rıza Yalgın, A. Rıza Yalgın adlarını kullanmıştır.

Cenupta Türkmen Oymakları 1- 5 (1931), Çukurova Halk Terbiyesinde Avcılık (1937), Cenupta Türkmen Çalgıları (1940), Anadolu'da Türk Damgaları, Uludağ'dan Toroslar'a (1943) ve Toroslar'da Karatepe Bölgesi (1950) adlı eserleri yayınlanmıştır.

Başta *Babalık* gazetesi olmak üzere, *Tarsus*, *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*, *Halk Bilgisi Haberleri*, *İçel*, *Çınaraltı*, *Ülkü*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Uludağ*, *Görüşler*, *Atsız Mecmua*, *Gaziantep Kültürü*, *Türk Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, *Yayla* gazete ve dergilerinde, Karacaoğlan ve Halk Bilim üzerine çok sayıda makalesi yayınlanmıştır.

Eserlerinde, görev aldığı bölgelerin etnografyasını, yöre halkının geleneklerine, göreneklerine, arkeolojisine yer vermiş, yazılarını çok sayıda resimle pekiştirmiştir (SEYİRCİ, turkoloji.cu.edu.tr)

Sonradan hatırladığı bir folklorcu olarak andığı Ali Rıza Bey'i Evren, ilkokul öğrenciliği sırasında tanımıştır. Memleket kültürüne kendi vadisinde faydalı olmuş bir kıymet olarak nitelendirmiş, Karacaoğlan üzerindeki çalışmalarının tanınması amacıyla tüm eserlerinde Ali Rıza Bey ve araştırmaları hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.

Bir eserinde, Sadettin Nüzhet Ergun'un, çalışmalarından önemli ölçüde faydalanarak bir kitap çıkardığı Ali Rıza Bey'in uzun yıllar emek verdiği eserini gölgelediğini yazdıktan sonra, *"Ama müdrik gençlik onun hizmetini Karacaoğlan'ın*

[36] Saim Sakaoğlu, Karacaoğlan'a ilişkin ilk yazıyı, 1914'de Fuat Köprülü'nün yazdığını belirtmektedir.

ilk yazarı olduğunu unutmamış, bir gün işin iç yüzünü açıklayıvermiştir" diyerek onun emeğine duyduğu saygıyı dile getirmiştir (MMKYŞ, 1960, blm.19–22).

Bir başka yazısında Sadettin Nüzhet Ergun'un Karacaoğlan üzerine yazdıklarını, Ali Rıza Bey'in yazıları arasından aldığının, daha sonraları yaptığı karşılaştırmalarda ortaya çıktığını öne sürmüştür (EVREN, 1964:3282).

II. VII. Yaşamının Son Günleri

Evren, *Babalık* gazetesi kapandıktan sonra, yaşamını dostlarının yardımıyla sürdürmüştür. Başta Gücüyenerler, olmak üzere kendisine sağlanan mali destekle Konya, Karapınar, Çumra ilçelerinde ucuz, üçüncü sınıf otel odalarında, tren kompartımanlarında kalmıştır.

Dönemin Konya İl Halk Kütüphanesi Müdürü Celaleddin Kişmir'in yardımıyla bulduğu Karapınar İlçe Kütüphanesi'nin karşısında bulunan evdeki günlerinin tanıklarından, İlçe Kütüphane Müdürü Cavit Acar (2007), Evren'le tanışması ve sonraki günler hakkında şunları anlatmıştır:

"Evren, Karapınar'a gelir gelmez bana bir mektup uzattı. Mektupta Kişmir, Karapınar'da Evren'e göz kulak olmamı istiyordu. Kütüphanenin karşısında 50 metre ileride akrabama ait boş evde bir oda ayarladık. Orada 2 sene kaldı. Sabah erkenden kütüphaneye gelir, kahvaltısını yapardı. Kahvaltıdan sonra devamlı okur ve yazardı. Kimseyle konuşmazdı. Kütüphaneye sık sık gelen çocuklara okuyacakları kitaplar hakkında bilgiler verir, onlara önerilerde bulunurdu. Kulakları duymazdı. Kapı sesini dahi duymazdı. Çağırmamız gerektiğinde gürültü yapardık, ancak gürültü sesini duyar, kapıyı açardı.

İsmet Paşa öldüğü zaman, "Acaba Ankara'ya gitsem, kulaklığını bana verirler mi?" derdi.

(General akrabam var) derdi. Ben de bu akrabasına, ondan habersiz olarak mektup yazdım. Akrabası Karapınar'a geldi. Ancak kendisiyle ilgilenmeden geri döndü."

Gazeteci, yazar Mustafa Azılıoğlu (2007), Evren'le gençlik hareketlerinin yoğun olduğu 70'li yıllarda, tanıştığını belirterek, yazar hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Zayıf, kısa boylu, siyah pardösü giyen ve bunu hiç çıkarmayan, kulağı az duyan bir kişiydi. Birikimli ve kişilikliydi. Az konuşur, kulağı az duyduğu için yüksek sesle konuşurdu. Kullandığı kelimelerin çoğunu anlamadığım için sözlük kullanırdım. İlk defa sözlük kullanmaya o zaman başladım.

Kütüphane Müdürü Cavit Acar'ın akrabası olan ve Belediye Eski Başkanlarından Haşmet Okur'un ailesine ait evde kaldı. Evde soba ve yakacak olmadığı için, sabah erkenden ilçe kütüphanesine gelen Afif Evren, kütüphane müdürü Acar'ın masasının yanında sessizce kitap okur, yazı yazardı.

Beni kütüphanede sık gördüğü için okuduğum kitaplara bakardı. Bir gün "Bu kitapları daha fazla okuma, artık dünya klasiklerini oku" dedi. Böylece de benim dünya klasikleriyle tanışmama sebep oldu. Karapınar'da iki yıl kaldıktan sonra ayrıldı."

Afif Evren'i yaşamının son dönemlerinde tanıma şansını bulan yazarlardan Sabit Horasan, İhsan Kayseri ve İbrahim Sur, Evren'in o dönemlerinin hep yolculukla, trenlerde geçtiğini belirtip, *"Evren, yazılarını postayla göndermiştir. İki ayda bir Konya'ya gelir, birkaç gün kalır tekrar giderdi"* demişlerdir.

Abanazır (1977:1–5) ölümünü duyduktan sonra kaleme aldığı yazısında, Evren'e yakın olmanın kolay olmadığını yazarken *"Herkesle, herkes gibi yakınlık kurmaz, insanlardan, toplumdan kaçar ama çevresi ve toplum için gerekli değer yargılarını taşımasını bilirdi"* demektedir.

Aydıntaşbaş (1977:1- 5) da yazarın çilesinin ölümüne kadar sürüp gittiğini ve kara toprakta bittiğini yazmıştır. Evren'in unutulmuşluğu ve bir kenara itilmişliği konusunda ise şunları kaleme almıştır:

"Cumhuriyetin 50. Yılında, 1973 İl Yıllığı'nda Babalık gazetesinin adı geçerse de Konya Yazarları ve Sanat bölümünde adı bile geçmiyor. Babalık gazetesi

ve ailesi, bir hanedan gibi çöküp gittikten sonra Afif Evren perişan olmuş, yirmi beş yıl adeta sürünmüştür...

Afif Evren, arkadaşlarının, kendisini seven dostlarının yardımına dayanırdı. Fakat bu yardımlar 'dökme su ile döndürülmeye çalışılan su değirmenine' benziyordu. Bir zamanlar dostlarının gayreti ile şehrimiz belediyesi ayda 60 lira veriyordu, şimdiye kadar devam etti mi? Bilmiyorum. Basın Yayın Genel Müdürlüğü de ayda 250 lira veriyordu, bu da devam etti mi onu da bilmiyorum. Haddizatında bu paralar yatacağı yerin ücretini karşılamazdı bile. Otellerden oda sağlandı olmadı. Bir otelin tavan arasında, parası arkadaşlar tarafından verilmek üzere bir oda tuttuk. Otelci yangın çıkacak diye sonradan vazgeçti. Memleketin değil dünya çapında bir şair olan Ermenekli Hasan Rüştü (Kel Şair) zamanı gibi medrese odaları yoktu. Rahmetli şair bir medrese odasında hayatını sürdürmüştü.

Hemşehrimiz Sayın Sadi Irmak'ın[37] *Başbakanlığı zamanında, kendisine 10 bin lira yardımda bulunmak için formalite icabı Konya Basın Derneği Başkanlığından*[38] *bir yazı, belge ne ise acele bir şey istiyor. Nedense bu belge verilmiyor. Sayın Sadi Irmak'da ayrılmış olduğundan bu yardım yapılmıyor...*

Dostlar da yavaş yavaş elini çekmeye başladılar. Gerçi ilgisi tamamen kesilmemiş arkadaşlar yardıma devam etmişlerse de 250 bin nüfuslu şehrimizde barındırmak olanağı kalmamıştı. Afif Evren ilçelerde yaşamaya başladı. Ereğli, Karapınar'dan sonra Çumra'da iken fani dünyadan göçüp gitti...."

Çok küçük yaşta içkinin yasak olduğu günlerde, eniştesi ve arkadaşlarına içki almaya gittiği Rum evinde kendisine ikram edilen konyak ve rakıyla başlayan alışkanlık, onun hayatını hep olumsuz yönde etkilemiş ve içki müptelası olmasına neden olmuştur (BYA, blm. 55). Bahçıvan, yazarın *Babalık*'ı kapattıktan sonra gittiği İstanbul'da, içki müptelalığından kurtulmak için çok çalıştığını ama başarılı olamadığını söylemiştir.

[37] 17 Kasım 1974'de Başbakan olarak atanan Sadi Irmak'ın kurduğu hükümet güvenoyu alamadı. Yeni bir hükümetin kurulması da kısa bir sürede gerçekleşmediği için Irmak hükümeti 31 Mart 1975'e kadar iktidarda kalmıştır.

[38] Söz konusu dönemde Konya Gazeteciler Derneği Başkanı Ali Rıdvan Bülbül'dür.

II. VIII. Ölümü

Evren'in 1930'lu yıllardan sonraki yaşamı ve ölümü, anılarında bahsettiği İsmail Zühdü, Naci Fikret, Hasan Rüştü gibi yazar ve şairlerinkine benzer bir şekilde olmuştur.

Evren, Hasan Rüştü hakkında kaleme aldığı bir yazısında, ömrünün son yılları sefalet ve mahrumiyet içinde geçen şairin küçümsenip, aşağılandığını belirttikten sonra, birkaç istisna dışında kendisini hatırlayanın bile olmadığını yazmıştır (1954:962).

Üçüncü sınıf bir otel odasında, kimsesiz ve yoksul bir şekilde yaşarken geçirdiği hastalık sonrası gittiği hastanede yaşamı son bulmuştur. Çumra'da Emniyet Oteli'nde dostlarının yardımıyla kalan Evren, hastalanınca Konya Devlet Hastanesi'ne nakledilmiş, burada geçirdiği beyin kanaması sonrasında yaşamını yitirmiştir (KAYSERİ, 2006:148). Ölümü Konya'da ilk defa 31 Mayıs 1977 tarihinde *Yeni Konya* gazetesinde duyurulmuştur. Ölüm tarihi, nüfus kayıtlarına göre 26 Şubat 1977'dir.

Evren'in defnedildiği yer bilinmemekte, sadece Konya'da belediye memurları tarafından Hastane'den alınan cenazesinin Musalla Mezarlığı'nda yer alan Garipler bölümüne defnedildiği şeklinde bir bilgi mevcuttur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFİF EVREN'İN ESERLERİ

Afif Evren, 69 yıllık yaşamı boyunca çok sayıda esere imza atmış, kolay yazan, üretken bir yazardır. Kitaplarının (kendi tabiriyle broşürlerinin) tamamına yakını daha önce *Babalık* gazetesinde dizi yazı olarak yayınlanmıştır.

Eserlerinin bir kısmı döneminin tarihine ışık tutacak türdendir. Bazı gazete yazılarını, arşivlerin kaybolabileceği endişesiyle bir araya getirerek eser halinde yayınlamıştır. Pek çok dizi yazısı, öyküsü, şiirleri ise bugüne kadar yayınlanma şansı bulmamıştır.

Anılarında 1968 yılında yazdığından bahsettiği *Konya'daki İsyan* adlı yayınlanamamış eseri bulunamamıştır. Muhtemelen bu eser daha önce kaleme aldığı ve 1931 yılında yayınlanan *Konya Hadisesi'ne Bakış* adlı eserinin genişletilerek yeniden yazılmış şeklidir. Yazar bu eserinde belgelere dayanan geniş bilgilerin olduğunu anılarında kaleme almıştır (BYA, blm.44).

1 Haziran 1955 tarihli *Yeni Konya* gazetesinde yer alan *"Gazetemiz spor yazarlarından M. Şevket Evin ile şehrimizin üstat yazarlarından Afif Evren Konyaspor Tarihi'ni yazmak için teşebbüse geçmişlerdir"* şeklindeki duyurunun akıbeti belirlenememiştir. Böyle bir yazı dizisine ya da esere her hangi bir kaynakta rastlanmamıştır.

Konya'dan Bir Ses adlı eserinin arkasında basılmaya hazır eserler arasında gösterilen ve içinde nesir, şiir ve küçük hikâyelerinin yer aldığı belirtilen *Yağız Bacı* adlı eserine de hiçbir kütüphanede rastlanmamıştır.

Yine *Atatürk ve Konya- 1923 Gelişi* başlıklı eserinde, *Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri–1942* adlı broşüründen bahsetmektedir ancak böyle bir eseri de bulunamamıştır. Burada yer alacağını söylediği ziyaret ve nutukları *Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920–1937* adlı eserinde yer almaktadır, muhtemelen bahsettiği eser bu olmalıdır.

Ayrıca *Işık* gazetesinde çıkan bir haberde, çoğunun konuları Konya hakkında basılmamış yirmiye yakın eserinin Ankara Millî Kütüphanesi'nce satın alındığı haberi yer almıştır (7 Ağustos 1960:1). Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na verdiği dilekçede de 15 tane basılmamış risalesinin Ankara Millî Kütüphane'de olduğu bilgisi vardır (EK–1). Bu eserlere Millî Kütüphane kayıtlarında rastlanmamıştır.

Yeni Konya gazetesinde birinci sayfadan yayınlanacağı duyurulan *Mustafa Kemal Orta Anadolu'da* adlı tarihi yazı dizisi, yazarın gazeteden ayrılması nedeniyle yayınlanma şansını bulamamıştır.

İlana göre, yazarın Yolcu müstear adıyla derlediği ve kaleme aldığı dizide, Atatürk'ün Konya'ya gelişlerindeki nutukları ile o dönemdeki millî ve tarihi olaylar yer alacaktı. Dizi başka Konya gazetelerinde de yer almamıştır (21 Temmuz 1960:1).

Basılma ve yayınlanma şansı bulamamış bir diğer eseri de *Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı* (1972, blm.32) adlı eserinde bahsettiği *Anılar ve Kanılar* adlı eseridir.

III. I. Kitapları/Broşürleri

Afif Evren'in bulunup incelenebilen 14 adet kitap/broşürü vardır. Hepsi basılı eserlerdir. Bunlar basım tarihi itibariyle burada sıra ile değerlendirilecektir.

III. I. I. Sinema Artisti Adalet

10 Eylül 1936 yılında kaleme aldığı ve aynı yıl Konya Babalık Basımevi'nde basılan 10 sayfalık broşürdür. *Cumhuriyette Kadınlık*, *Muvaffakiyet İçin* ve *Sinema Artisti Bayan Adalet* başlıklı üç bölümden oluşmuştur. Adalet Hanım'a ait ve biri yazar için imzalanmış üç adet resimle de süslenmiş olan eser, Millî Kütüphanede mevcuttur.

Cumhuriyette Kadınlık başlıklı bölümde yazar, Türk kadınlığının tarihçesini yapmak iddiasında olmadığını, amacının Atatürk ve çalışma arkadaşlarına minnet duygularını sunmak olduğunu belirtmiştir. İstibdat ve Meşrutiyet devirlerinde Türk kadınlığının sosyal ve fikri sahadaki faaliyetinin, İstanbul'da küçük bir zümrenin tekelinde olduğunu öne süren Evren, şunları yazmıştır:

"Türk kadınlığının asil varlığındaki cevheri; intibah ve şahlanış devri olan Millî Mücadele ile gene Büyük Önder keşfetmiş; ona, yurdun Kurtuluş Savaş ve davasında eşile yan yana bulunmanın millî ve vatanî zevkini tattırmıştır. İşte, Türk kadınlığının uyanışı, içtimaî ve siyasî rüştünü idrake başlaması, bu mukaddes ve nurlu merhalede vuku bulmuştur.

Vatanın kurtuluş ve istiklâliyetini temin yolunda millî iradeyi, iymanı; millî vahdet ve ahengi kuvvet ve kudretle tecelli ettiren şanlı önder, Cumhuriyeti kurduktan sonra asîl ve necip Türk kadınına maşeri hayatta lâyık olduğu yeri ve değeri vermiş; hürriyetini, içtimai ve siyasî haklarını da bahşederek yalnız Şark âleminin değil, Garp âleminin de hayranlık ve gıptasını celbetmiştir.

Cumhuriyetin feyyaz serpintileri içinde nura ve haklarına kavuşan Türk kadını, kısa bir çağda yükselerek bilgilenmiş, ilim ve sanat hayatında da muvaffakiyetler göstermeğe başlamıştır.

İnanıyoruz ki, yüreğinde atasına bağlılık ve inan çelengi taşıyan yeni soy daima yükselecek; kendisine emanet edilen Cumhuriyeti, kanına, iymanına, milliyetine yaraşan bir asaletle muhafaza ve müdafaa edecektir!.. Gene inanıyoruz ki, Yüce Türkün aydın soyu, ilim ve sanat âlemine yeni yıldızlar serpecektir!.." (1936: 7- 8).

Evren, *Muvaffakiyet İçin* başlıklı ikinci bölümde, sanat hayatında başarının sebepleri ve sonuçları üzerinde dururken, son bölümde, opera sanatçısı Adalet Hanım[39]'dan ve başarılarından söz etmiştir.

[39] Adalet Hanım hakkında elimizde fazlaca bilgi yoktur. Evren'in verdiği bilgiye göre Adalet Hanım, *Bu Yol Kalbe Gider* adlı oyunuyla Almanya ve Avusturya basınından övgü almış, Mısır'da *El Sabah* dergisinde kapak olmuştur. Berlin'de Scala Kaberesi'nde çalışmıştır. Yurt dışındaki başarıları sonrasında Mondial Film'le anlaşarak Prater adlı bir film çevirmiştir (1936:9). Adalet Hanım hakkında bir başka bilgiye Selçuk Es'in anılarında rastlarız. Konya'da sergilenen *Aynaroz Kadısı* adlı oyununda, Adalet Traje Hanım, Afrodit rolünde sahneye çıkmıştır. Es, Adalet Traje Hanımın, uzun boylu esmere kaçar, cazibesi olan bir kadın olduğunu yazmıştır. Kocası İlhami adlı bir Alman olan Adalet Hanım, savaştan önce Almanya'ya gitmiş ve bir Alman filminde rol almıştır. Savaştan sonra Konya'ya geri dönen Adalet Hanım, Mice Tiyatrosu, Anjelik ve Belediye Sineması'nda gösteriler yapmıştır (İSMİLLİ, 1962:2; DOĞAN, 2005:208). Evren'in Adalet Hanım'ı tanıması ve hayran olması Konya'da sahneye çıktığı yıllar olmalıdır.

III. I. II. Konya'dan Bir Ses

Babalık gazetesinde 1925–1936 yılları arasında yayınlanmış olan *Efenin Öcü* adlı kısa hikâyesiyle, 24 adet şiirinin yer aldığı 37 sayfalık eseridir. 1937 yılında Babalık Basımevi'nde basılan küçük boyutlu eser, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nde mevcuttur.

30 Ağustos adlı şiiriyle başlayan eserde ikinci sırada konusunu Kurtuluş Savaşı sırasında Aydın Cephesinde gerçekleşen *Efe'nin Öcü* adlı öykü yer almıştır. Konularını aşk ve sevginin oluşturduğu diğer şiirleri ise şunlardır:

Şen Olmalı; Kabristanda Bir Gece; Kar mıdır, Nedir?; Derede Sonbahar; Sille ve Sulutaş; Ata'ya ve Hatay'a; Senin Güzelliğin; Sen ve Meram; Ellerin Ellerdeymiş; Gurbet Bülbülü; Baharda Sen; Dağlar ve Ben; Bahar Kızı; O Günün Heybeti; Deli Gönül; Meram Destanı; Dinle Oğlum; Sensiz Geceler; Fecirle Beraber; Zehir; Demet ve Konya.

ATA'YA VE HATAY'A
Anlamıştır yüce Türkün beliren heybetini
Sulhseverler biliyor dostluğunun kıymetini
Şahlanan Türk bıkmış artık uyumaktan yayadan
Yükselenler dünün enkazı değil Çankaya'dan!

Doğdun üstünde Atam, verdi ışık nurlu başın
Kalbi Türk, varlığı Türk, her şeyi Türk, Türk Hatay'a!
Bildi tarihte muzaffer eriyiz her savaşın,
Yaraşan yer ki muallâ san yıldızla aya! (1937:14)

III. I. III. Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler Hattatlar

Konyalı bazı yazar, şair ve hattatların kısa özgeçmişlerinin yer aldığı 35 sayfalık eserdir. 1937 yılında Konya Babalık Basımevi'nce yayınlanmıştır. Küçük boy ve ince parşömen kâğıdına basılmıştır. Millî Kütüphane, Konya İl Halk Kütüphanesi ve bazı özel koleksiyonlarda mevcuttur.

Eserde yazarlardan Yusuf Mazhar, Muzaffer Hâmid, İsmail Zühdü, Mehmed Zeki, Mücip Avni ile hattatlar Hacıhamdi (Kadızade) ve oğulları, Mustafa Fehmi, Ali Rıza (Çopurkadı), Osman Hamdi ve Şair- Hattat Vehbi hakkında kısa bilgiler vardır.

Hattatların tanıtıldığı bölümden önce yazar, *Birkaç Söz* adlı bölümde Hat Sanatı üzerine görüşlerini kaleme almıştır. Türklere özgü bir sanat olan el yazıcılığının resim yapmanın günah, ressamlığın küfür sayıldığı dönemlerde resim yapmaya yetenekli olanların bu arzu ve ihtiyaçlarını, el yazılarına estetik güzel şekiller vermek suretiyle tatmin ettiklerini ve şaheserler meydana getirdiklerini belirttiği kısa yazısına şöyle devam etmiştir:

"Bugün müzeleri, camileri süsleyen bu güzel eserler aynı zamanda Türk milletindeki sanat zevkinin, bedii zevkin, selim zevkin üstünlüğünü belirten ve anlatan sanat vesikalarıdır.

Türk sanatkârları, güzel el yazılarıyla levhalar kitaplar ve kitabeler yazmışlardır. O eserler dikkatle tetkik edilirse görülür ve anlaşılır ki Hattatlık, Türklerde başlı başına bir güzel sanat olarak belirmiş, en güzel el yazılarını gene Türk hattatları yazmışlardır.

Hattatlık, Türk harflerinin kabulü üzerine tarihe karışmış, Türk sanatkârlarının yaza geldikleri elyazması birçok kitaplar, müzelere kaldırılmıştır. Konya'dan da hattatlar yetişmiş, eserleri müzelerde, cami ve mescitlerde, evlerde saklanmakta bulunmuştur."

Ayrıca eserde Yusuf Mazhar, Muzaffer Hamid ile Mehmet Zeki'nin fotoğrafları da vardır.

III. I. IV. And

Atatürk'ün ölümü sonrasında 10- 21 Kasım 1938 tarihlerinde kaleme alınmış yazılardan oluşan ve aynı yıl Konya Babalık Basımevi'nde basılmış 20 sayfalık eserdir. Millî Kütüphane'de mevcuttur.

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'yle başlayan eserde, *Derin Yasın Manâsı*, *İnönü Devlet Reisi*, *Manevi Huzurunda*, *Mukaddes Emanet*, *Bayramlar*, *Kemalizm'in Kalesi*, *30 Ağustos Zaferi* ve *Dil Birliği* başlıklı yazılar vardır.

Yazılarda, millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında, devrimlerin ve Atatürk'ün önderliğinde devrimleri yapan kadroların önemine işaret edilmiştir.

Kemalizm'in Kalesi başlıklı yazısında, Atatürk'ün yetiştirdiği neslin, millî birliğin sağlanmasına ve Türkiye'nin ilerlemesine engel olacak her şeyin karşısında uyanık olduğunu vurgulamış, Kemalizm'in, Türk gençliğinde, inkılâp çocuklarının kafalarında ve gönüllerinde yer almasının millî haz ve hamlenin kurumaz kaynağını oluşturduğunu yazmıştır.

Yazar, "Dil Birliği" başlıklı yazısında, dil devriminin yazı ve konuşma dilinin birliğini, Türkçenin istiklalini de sağladığını belirtmiştir. Eserde, Atatürk ve İsmet İnönü'nün birer adet resmi mevcuttur.

III. I. V. Konya Hâdisesi'ne Bir Bakış

Öğüt ve *Babalık* gazetelerinde Konya hadiselerinin olduğu günlerde yayınlanmış haberleri derlediği ve 1939 tarihinde Konya Yeni Kitap Basımevi'nce basılmış 40 (32 + 8) sayfalık eseridir. SÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Millî Kütüphane ve Koyunoğlu Kütüphanesi'nde mevcuttur.

Eserde Alâeddin Tepesi'nin eski halini gösterir bir kroki ile şehrin çeşitli yerlerinden manzaraların yer aldığı 10 adet fotoğraf da vardır.

Eserin bölümleri şunlardır: *Birkaç Söz*, *1336 Yılı 3 İlkteşrin Sabahı*, *Fasılai Hükümet- Hulâsa-i Vekayi*, *Vakay-i İsyaniye Tafsilatı*, *İcmal-i Vekayi*, *Resmi Malûmattan Bazı Parçalar*, *Ussatın Valisi*, *Mahkemeler, Delibaşın Meyyiten İstihsali*, *Sütunu İbretten Bir Baş*, *Delibaşı Hakkında Malumat*, *Hadise Etrafında* ve *Karanlıktan Aydınlığa*.

Evren'in *Birkaç Söz* başlıklı girişte de belirttiği gibi, Konya Hadisesi üzerine derinlemesine bir araştırma ürünü olmayan eserde, olaylara ilişkin dönemin Konya gazetelerinde (*Öğüt* ve *Babalık*) yayınlanan haberler derlenmiştir.

Evren, tarih için gerekli gördüğü bazı bilgileri, söylenmiş ve yazılmış olanlardan dikkate değer olanları eserine aldığını belirterek, yıpranmış koleksiyonların elde kalmaması tehlikesine karşı, hâdiseyi araştıracak ve yazacak olan tarihçilere kolaylık olur kanaatiyle bazı dokümanları sıralamaya çalıştığını, amacının tarih yazmak olmadığını yazmıştır. Olayın iç yüzünü tam olarak ortaya çıkarmak için, o zamana ait bütün belgeler üzerinde araştırma yapmak gerektiğini de kaydeden Evren, eseri daha kapsamlı olarak yazmasına maddi imkânsızlıkların mani olduğunu yazmıştır.

III. I. VI. Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920- 1937

Babalık Basımevi'nde 1940 yılında basılmıştır. 33 sayfa olan eserde 6 adet fotoğraf yer almıştır. Atatürk'ün Konya'ya yaptığı ilk dört ziyarete ilişkin *Babalık* gazetesinde yer alan haberler ile ziyaretler sırasında yaptığı nutukları derlenmiştir. Eser Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nde mevcuttur.

Yazar, *Konya Hadisesine Bir Bakış* adlı eserindekine benzer şekilde, giriş yazısından sonra *Babalık*'ta yayınlanan haberleri kronolojik olarak sıralamıştır. Haberleri herhangi bir yorum katmadan, aynen gazetedeki gibi almıştır.

Ebedi *Şef'e Dair, Anıt Kabir mi, Panteon mu?* [40] başlıklı bölümler yazarın kaleme aldığı bölümlerdir.

Anıt Kabir mi, Panteon mu? başlıklı kısa yazısında Atatürk için yaptırılacak Anıt-Kabir hakkında düşündüklerini kısaca yazdığını belirtmiştir:

"Atatürk, Türk milletinin tarih ve hayatında iytila devri açan millî bir kahraman ve şeftir. Açtığı kurtuluş ve yükseliş bayrağının altında toplanarak millî

[40] **Anıtkabir:** Tarihi kişilerin mezarı olarak yapılan anıt niteliğindeki bina (TUĞLACI, 1971:102). **Panteon:** 1-Yunanlılar ve Romalıların bütün tanrılarına adadıkları tapınak. 4-Vatana büyük hizmeti geçmiş kişilerin gömüldüğü ulusal anıt (TUĞLACI, 1971:2271). Burada yazarın anıtkabir yerine panteonu tercih etmesinde, dönemin koşullarının etkisi görülür. Atatürk'e büyük hayranlık duyan yazar, ona ilahi bir güç atfetmiş olabilir!

kahramanlık ibraz etmiş kıymetler vardır. Bu itibarla, Türk milletini yükseltene ve muakkiplerine yaraşan yer panteon olabilir" demiştir.

Konya'ya İlk Gelişleri, Konya'ya İkinci Gelişleri, Nalbant Mektebinde, Ellerinizi İkinci Defa İzmir'de Sıkarım, Nutuk, Üçüncü Ziyaretleri, Bir Yıl Dönümü Töreni, Nutuk, Dördüncü Ziyaretleri, Nutuk, Son Gelişleri, Atatürk'e Ait Bir Hatıra (S. Sami Berkem) başlıklı bölümler ise *Babalık*'ta yayınlanan haber ve yazılardır.

III. I. VII. Atatürk ve Konya 1923- Gelişi

Atatürk'ün 20 Mart 1923 tarihindeki Konya ziyaretine ilişkin izlenimleri ile Konya'da vermiş olduğu nutukları içeren ve 1942 yılında Konya Babalık Basımevi'nce yayınlanan eseridir. Millî Kütüphane, Koyunoğlu ve Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanelerinde mevcuttur.

Eserde yer alan bölümler şunlardır: *Tarihî Bir Vesika, Hükümetteki Nutuktan, Türk Ocağı'ndaki Nutuktan, Hilâl-i Ahmer Hanımlar Şubesi'ndeki Nutuktan, Din Bahsinde Atatürk.*

III. I. VIII. Konya İçin

1944 yılında Konya Babalık Basımevi'nce yayınlanan 52 (44 + 8) sayfalık eseridir. Küçük çaplı bir Konya Almanağı görünümündeki eser, Millî Kütüphane, SÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi ile Hayra Hizmet Vakfı Kitaplığı'nda mevcuttur.

Eserde, Sivaslı Ali Kemali, Konya'da 1290 Kıtlığı, Konya Sularına Dair, Konya İçme Suyu, Konya'nın Tanıdığı General ve Konya Matbuatına Bir Bakış adlı bölümler yer almaktadır.

Eserin ilk 13 sayfası, aydın bir din adamı olan ve Delibaş İsyanı sırasında şehit edilen Sivaslı Ali Kemali Efendi hakkında biyografik bir çalışmadır. Sonraki 3 bölümde kuraklık ve sulama meseleleri ele alınırken, *Konya'nın Tanıdığı General* başlıklı bölümde Miralay Kazım Bey (Kazım Dirik) hakkındaki anılarını kaleme almıştır.

Konya Matbuatına Bakış adlı bölümde ise *Vilayet* gazetesinden eserin yayınlandığı 1944 yılına kadar Konya basınındaki gelişmelerden kısa bir şekilde bahsedilmiştir. Kitabın sonunda yazılarının kaynakçası, 11 adet fotoğraf ve yanlış doğru cetveli bulunmaktadır.

III. I. IX. Folklor Demeti

Çeşitli gazete ve dergilerde daha önce Yolcu müstear adıyla yayınlanmış folklorik içerikli araştırma ve yazılarını derlediği ve 1945 tarihinde Konya Babalık Basımevi'nce basılmış 37 sayfalık eseridir. Millî Kütüphane'de mevcuttur.

Eserin ön sözünde, yersel araştırma ve çalışmalarının ürünlerini maddi imkânlar buldukça broşür halinde yayınladığını belirtirken, çevresinin bu eserlere yeterince ilgi göstermediğinden şikâyet etmekte ve ilgisizliğin kendisini yıldırmayacağı ve çalışmalarını sürdüreceğini, tenkit ve teşvik beklediğini yazmıştır.

Eser, baş tarafında yer alan 26 adet fıkradan sonra, yazarın Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'na ithaf ettiği 12 sayfalık *Koç Bekir Ağa- Kadı Paşa Hadisesi* adlı biyografik yazısıyla *Halk Şairi Gufrani (Ali)*, *Şerafeddin'in Banileri* ve *Dede Bahçesine Dair* başlıklı bölümlerden oluşmuştur.

III. I. X. Bir Irkçıya Erkekçe, Mertçe Cevap

31 Mayıs 1947 yılında yazılan ve aynı yıl basılan bu eserde Afif Evren, 10 Mayıs 1947 tarihinde *Babalık* gazetesinde yazdığı Serdengeçtiler başlıklı yazıya, Cemal Oğuz Öcal'ın verdiği cevaba cevap niteliğindeki küçük kitapçığıdır. Millî Kütüphane'de mevcuttur.

Konya Babalık Basımevi tarafından yayınlanan ve 7 sayfalık kitapçıkta Evren çok sert bir üslup kullanmıştır.

Dinle beni ey Cemal Oğuz Serdengeçtisi! diye başlayan, *Şimdilik bu kadar... Ey, serdengeçti kaçkını!...* ifadeleriyle son bulan yazıda Evren, Serdengeçtinin yazısını, uzun bir hezeyanname (saçma sapan bir yazı) olarak nitelendirmiştir. Eser *Kalem Kavgaları* başlıklı dördüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

III. I. XI. Korkak Kalem Açıkla

Konya Yeni Kitap Basımevi'nce 14 Eylül 1948 tarihinde basılan ve okurlara ücretsiz olarak dağıtılan 4 sayfalık el ilânı şeklindeki broşürüdür. Millî Kütüphane'de mevcuttur.

Evren, Osman Yurdaşan ile birlikte kaleme aldıkları yazıda, *Ekekon* gazetesinde 8 Eylül 1948 tarihinde yayınlanan "Bir Muharrir İş Arıyor" başlıklı ilanda[41] tanımlanan kişinin kendileri olduğunu düşünerek cevap vermişlerdir. Yazıda isimlerinin açıkça yazılması istenmektedir. Bu broşür de dördüncü bölümde *Kalem Kavgaları* başlıklı bölümde incelenmiştir.

III. I. XII. Ermenekli Kel Şair Hasan Rüştü

27 Ağustos 1958 tarihinde yayınlanmış Osmanlıca el yazması eseridir. 5 sayfadır.

İlk sayfasında Afif Evren yazısının altında yer alan 1955 tarihinden bu yıl içinde yazılmış olduğu anlaşılmaktadır. Son sayfada fiyatı 5 TL ibaresi vardır. Millî Kütüphane Nadir Eserler Bölümü'nde mevcuttur. Ermenekli Şair Hasan Rüştü'nün yaşam öyküsüdür.

III. I. XIII. Bir Mutasarrıfın Hatıratı

11 Haziran 1958 tarihinde yayınlanmış el yazması Osmanlıca eseridir. 13 sayfadır. Millî Kütüphane Nadir Eserler Bölümü'nde mevcuttur.

Evren bu kitabında, Millî Kütüphane'de yaptığı incelemeler sırasında bulduğu, Hamdi Simavi Bey'in[42] *Bir Mutasarrıfın Hatırat Defteri: V. Murad ve II.*

---

[41] "Ben bir muharririm. Senelerce türlü gazetelerin muhabirliğini de yaptım. Hem muhalif hem muvafık her iki gazeteye birden aynı haberi başka başka şekillerde yazmasını bilirim. Bazen mürettip, bazen müvezzi, bazen musahhih, bazen muharrir olarak çalıştığım bir nice gazeteden (Maiservisim) var. Dikyokuş, Sonyokuş çıkmış, çıkacak gazetelerde iş arıyorum. Karın tokluğuna çalışır, bir içki sofrasına akla gelmedik perendeler atarım. Beni arayanlar Konya kaldırımlarında bulabilirler. Fırsatı kaçırmayınız!
Adres Ekekon'da mahfuzdur."

[42] Mutasarrıf Hamdi Bey, 1844 yılında Beyrut'ta doğmuştur. Beyrut Valisi Süleyman Paşa'nın oğludur. Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, Samsun'un eski isimlerinden Canik Ticaret ve Sanayi Odası adıyla 1901 yılında Mutasarrıf Hamdi Bey zamanında kurulmuştur. Sedat Simavi Bey'in babasıdır (http://www.samsuntso.org.tr/tr/default.asp?eid=oda_tarihce).

Abdülhamid Devrinin Bazı Hadiseleri başlıklı eserin özetini yapmış ve yazar hakkında kısa bilgi vermiştir.

184 sayfa, kalın karton kapaklı, 12 x 17 ölçülerindeki Hatırat, siyah ve bazen de kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Evren, girişte bu eserin daha önce fark edilmemesini eksiklik olarak kabul etmiş, ilk inceleyenin kendisi olmasından onur duyduğunu yazmıştır.

Evren'in verdiği bilgiye göre, üç yaşında öksüz kalan Hamdi Bey'in çocukluğu yoksulluk içinde geçmiştir. Resmi hayata kâtip reisliği ile giren Hamdi Bey, Şark-ı Rum, Girit Mutasarrıflıkları ve Selânik Merkez Mutasarrıflığında bulunmuştur. Hamdi Bey II. Meşrutiyeti görmeden ölmüştür.

III. I. XIV. Eski Ahlâk Kitapları

26 Kasım 1958 tarihinde yayınlanmış el yazması Osmanlıca eseridir. İlk sayfada, künye bilgilerinin yanı sıra Meşrutiyete kadar çıkan yeni ahlâk kitaplarının ayrı bir listede verileceğine ilişkin bir dipnot ile fiyatının 10 TL olduğu ibaresi vardır. Millî Kütüphane Nadir Eserler Bölümü'nde mevcuttur.

III. II. Dizi Yazı ve Makaleleri

Afif Evren, gazetecilik yaşamı boyunca çok sayıda dizi yazı kaleme almıştır. Dizilerde, yazarın yaşadığı dönem ve çevre ile tanıdığı insanlar hakkında bilgiler yer almaktadır. Ayrıca yazarın derlediği gazetelerde geçmiş yıllarda çıkmış çeşitli olaylara ilişkin haberlerle, daha önceleri, başkaları tarafından yazılmış yazılar da yer almıştır. Aktardıkları, genellikle cumhuriyet rejiminin ulaştığı noktanın daha iyi anlaşılmasına hizmet edeceğine inandığı yazılardır.

Bu yazılarda, "yazan", "araştıran", "yazan ve araştıran" gibi ifadelerle kendisine yer veren Evren, gündemden fırsat buldukça dizi yazılar yayınlamayı sürdürmüştür.

Burada kısa da olsa tanıtılan yazıları, onun hemen tüm eserlerine ana kaynak oluşturmuşlardır. Bunların başına ve sonuna çoğunlukla bir giriş yazısı yazmış, burada eserinin önemine işaret etmiştir.

Bunları yapmaktaki temel düşüncesi, bu yazı ve haberlerin yer aldığı basılı evrakın bir gün okunamaz hale gelmesinden veya kaybolmasından endişe duymasıdır. Bu belge ve yazıların sonraki nesillere aktarılmasında kendisini görevli olarak hisseden ve bazı broşürlerini daha sonra yenileyen yazar, hep ilgisizlikten yakınmıştır.

Yazarın kitaplarıyla (broşür), dizi yazıları birbirlerinden tamamen kopuk, bağımsız değildir. Evren, önce dizi yazı olarak yayınladığı eserlerini, daha sonra maddi imkân buldukça kitaplaştırmıştır.

Atatürk'e Göre Konya adlı dizisi, daha önce kitap olarak bastırdığı *Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri: 1920–1937* ve *Atatürk ve Konya 1923 Gelişi* adlı eserlerinin genişletilmiş şeklidir.

Millî Mücadele Konya'sındaki Yazarlar ve Şairler, *Gezginden Anılar*, *Babalıkçı Mazhar*, *Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı*, *Neler Demişlerdi?* ve *Bir Yolcudan Anılar* adlı dizilerin içeriklerinde birbirleriyle çok benzerlikler vardır.

III. II. I. Folklorik Bahisler: Atasözleri

Afif Evren tarafından derlenen atasözlerinden oluşmuştur. *Babalık* gazetesinde 12 Ekim 1946–8 Temmuz 1947 tarihleri arasında otuz bir bölüm halinde yayınlanmıştır. Gününe göre, gazetenin 2, 3 ve 4. sayfalarında yayınlanan dizinin ilk bölümleri her gün, son bölümleri ise gazetenin haber ve yazı durumuna göre çeşitli aralıklarla çıkmıştır.

Harf sırasına göre derlenmiş, *Ak köpeğin pamukçuya zararı var* atasözüyle başlayan dizi *Züğürtlüğün adını zariflik koymuşlar* özdeyişiyle son bulmuştur.

III. II. II. Masal Değil

Afif Evren tarafından derlenen tarihi olaylara ilişkin küçük bilgilerin verildiği yazı dizisidir. *Babalık* gazetesinde, 30 Kasım 1946–16 Ocak 1947 tarihleri arasında On beş bölüm ve altmış iki kısım yayınlanmıştır.

Evren, dizinin birinci bölümünde *Tarih Karşısında!* başlıklı bir giriş yazısı yazmış ve kişilerin tarih karşısındaki ilgisizlik ve bilgisizliklerini eleştirmiştir:

"Çoğunluğu tarih bilmeyen veya okumayan halk, sanır ki iyi ve hayırlı, kötü veya hayırsız işler, hep kendi yaşadığı devirde olmuştur. Hâlbuki benzerleri, geçmişte de cereyan etmiş olabilir. Tarihi bilmemezlik, hatta sevmemezlik, insanlara kuru ve indi hükümler verdirir. Dünkü devre, yeni devirden daha iyi damgasını vurabilmek için kuvvetli bir tarih bilgisine, zati istidat ve muhakeme kudretine ihtiyaç vardır. Hele bizim tarihimizde Selçukilerin doğuşundan Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne kadar geçen hükümdarların zamanları bile, onların mizaç ve ahlâklarına, bilgi ve liyakat derecelerine göre karakteristik vasıflar taşır; çeşitli renk ve hüviyetler alır."

Evren, Selçuklu ve Osmanlı Hükümdarlarının etnik kökenlerini, ortaya çıkan olumsuzların ve çöküşün nedeni olarak görmüştür:

"Kimi Çerkez, kimi Gürcü, kimi Arap, kimi Rum ve Sırp Kadın efendilerden doğan nice melez şehzadeler, saltanat tahtına geçtikçe ırki hünerbazlıklarını da göstermekten uzak kalamamış, bir de "yeryüzünde Allah'ın gölgesi" olmak (!) garabetini taşımışlardı. Hâlbuki saraylarında sayısız odalıklar, kepazeliklerle yaşamış, devlet hazinesini tam takır bırakmışlardı."

Eleştirilerini Emevi ve Abbasi Hükümdarlarına da yönelten Evren şöyle devam etmiştir:

"Daha öncelere, Emeviler, Abbasiler devirlerine göz atalım: Halifeler, Hilâfet postu uğrunda birbirlerinin, kardeşlerinin kanlarına girmişler, ihtişam, zevk ve şehvet içinde yaşamışlardı, içlerinde adalet ve iyi ahlakları ile temayüz edenler bulunduğu gibi, zevke, kadına, içkiye ve israfa düşkün olanlar, vicdansız ve zalimler de vardı. İslâm'ın en büyük İmam ve fakihi Ebu Hanife, doğruluğu yüzünden, (yeryüzünde Allah'ın gölgesi olan) adam tarafından zindanlara atılmış, kırbaçlarla dövdürülmüştü."

Halifelerin, sultanların ve devlet adamlarının hepsinin yüksek ahlaklı sayılmasının tarihi gerçeklerle bağdaşmayacağını düşünen Evren, dozu ağır eleştiri ve görüşlerini açıklamaya şöyle devam etmiştir:

"*Selçuk oğulları, ardı arkası gelmeyen taht kavgaları yüzünden ülkelerini Moğollara çiğnetmiş, sonunda onları, efendi tanımışlardı.*

Osman oğullarının soyundan gelen bu kadar sultan ve şehzade içinde nice cebinler(korka, ödlek) *ve düşkünler görülmüştü.*

Tanzimatçı Reşit Paşa[43]*, Gülhane Hattı'nı okumaya giderken, bir cebinde de vasiyetnamesini götürüyordu. Türk devletinin ayakta durması, yaşaması ve yükselmesi için bir millet çocuğu kellesini koltuğuna alıyor, fakat sultan taht elden gider korkusuyla titriyordu.*

Zannedilmesin ki gelip geçmiş halifelerin, sultan ve devlet adamlarının hepsi de yüksek ahlak ve vicdanlı, adaletli, bilgili ve faziletli idiler. Asla!. En tarafsız ve âdil şahit olan tarih, karşımızdadır. Onu ne kadar sever, okur, okutur ve sevdirirsek, kuvvetli bir tarih şuuruna sahip olabiliriz. Tarih geçmiş devirleri aksettiren sadık ve kırılmaz bir aynadır. Asıl, bakılacak ayna!" (1946, blm.1, s.3).

Dizi, 14 ve 15. bölümlerde yer alan *Mevlânâ İçin Ne Demişlerdi?* (62.kısım) başlıklı fıkrayla son bulmuştur.

Tarih sırasını gözetmeye çalıştığı dizide, her konuyu ayrı ayrı numaralandırdığını belirttiği *Birinci Kısmın Sonu* başlıklı yazısında, küçük gazetelerin bu çeşit ilginç tarihi yazılara yer vermeleri gerektiğini kaydetmiş, yakında başlamak istediği dizinin ikinci kısmında da kısa hikâye, fıkra, kaside ve kıtaların olacağı bilgisini vermiştir (1947, blm.15, s.3).

[43] Mustafa Reşit Paşa, dört defa Hariciye Nazırlığı (Dışişleri Bakanlığı), altı defa Sadrazamlık (Başbakanlık) yapmıştır. Bu görevlere getirilmesini İngiltere'nin desteğine borçlu olan ve Balta Limanı Anlaşması ile yerli sanayi öldüren devlet adamı olarak tanınan M. Reşit Paşa'yı millet çocuğu olarak değerlendirmesi ilginçtir.

III. II. III. Atatürk'e Göre Konya

Babalık gazetesinde 26 Ekim 1948 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. Yirmi altı bölüm halinde yayınlanan dizi, 30 Aralık 1948 tarihinde son bulmuştur.

Eserde, *Atatürk, Kısa Bir İyzah*, *İkinci Gelişleri*, *Üçüncü Gelişleri*, *Dördüncü Gelişleri*, *Beşinci Gelişleri*, *Altıncı Gelişleri*, *Yedinci Gelişleri*, *Sekizinci Gelişleri*, *Atatürk'ün Kaybı Karşısında Konya*, *Birkaç Hatıra: İzmir'in İstirdadından Sonra*; *Atatürk ve Krippell*, başlıklı bölümler vardır.

Evren'in daha önce yayınladığı, *Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920- 1937* ve *Atatürk ve Konya 1923 Gelişi* isimli iki broşüre ek olarak, ilk dört gelişlerinden sonraki ziyaretleri ve verdikleri nutuklara da yer vermiştir.

Evren (1948: 2), mahdut maddi imkânlar içinde çıkardığı önceki iki risalenin birçok bilgiyi içermediğini belirterek, bu dizinin biraz daha kapsamlı ve yorucu bir çalışmanın ürünü olduğunu belirtmiştir.

III. II. IV. Küçük Tetkikler

Babalık gazetesinde 21 Aralık 1948 tarihiyle 21 Aralık 1949 tarihleri arasında iki ayrı dönemde yayınlanan, tarihi olaylarla, kişilerin kısa kısa parçalar halinde anlatıldığı yazı dizisidir.

İlki 21 Aralık 1948–5 Nisan 1949 tarihleri arasında 41 bölüm ve 147 maddede tamamlanan dizinin ikinci kısmı, 8 Ekim–21 Aralık 1949 tarihleri arasında yayınlanıyor ve birinci kısmın tamamlandığı sayılardan devam ederek, 76. bölüm ve 170. maddeyle tamamlanmıştır.

Birinci kısımda daha çok Konya ve çevresine ait tarihi ve sosyal olaylara ait anı, hikâye, belgelere yer verilirken; ikinci kısımda birinci kısımdaki içeriğe ilave olarak, Şemsettin Sami, Son Sultanların Tahsisatı, Evkaf-ı İslâmiye Müzesine Dair, İstanbul Surları Hakkında, Ziya Gökalp'e Göre Milliyet Mefkûresi, Mehmed Rauf'a Göre Cenap Şehabettin, Namık Kemal'in Kalemiyle Fatih, Büyük Şair Yahya Kemal'in Bir Yazısı, Geçmişte Edebi Haftalar gibi başlıklar kullanılmıştır.

İkinci kısmın başlangıcında, fırsat ve zaman buldukça, ekonomik ve sosyal tarihin belgelerini gözden geçirdikçe özetler çıkardığını ve yayınladığını belirterek, yeni seride kapsamı Konya ile sınırlı tutmayarak genişlettiğini yazmıştır.

Bu dizide de yazarın okuduklarını, okurlarıyla paylaşma özelliğini ve muhalif karakterinden örnekler görürüz. Evren bu diziye aldığı hoş fıkralar arasında zikrettiği bir fıkrasında da iktidara yönelik örtülü bir eleştiri yapmaktadır:

"Ayda yirmi beş kuruş emekli aylığı alan Kör Hüseyin Ağa isminde birisi eskiden Defterdarlık muhasebe mümeyyizi olan Hacı Nafiz Efendi adında bir zatı, bir gün fazla taciz eder. Aralarında şöyle bir konuşma geçer:

Nafiz Efendi — Temin sana emir yok! demedim mi?
Hüseyin Ağa —Efendi! Ben senden emir mi istedim? Hakkımı istedim.
Nafiz Efendi — Haydi, şuradan dosdoğru git, sonra canını yakarım.
Hüseyin Ağa — İyi amma efendi, ben nereye ve kime gideceğim?
Nafiz Efendi — Cehenneme!
Hüseyin Ağa hiddetle çıkar gider. Sonra gece gelip karşısına dikilir. Nafiz Efendi büsbütün sinirlenir:
— Yine mi geldin?
— Evet!
— Ben sana ne demiştim.
— Cehenneme git! demiştin.
— Niçin gitmedin ya? Hüseyin Ağa son sözü söyler:
— Zebaniler bıraktılar mı? Orada herkesin yeri ayrılmış; nereye girmek istedimse orası Hacı Nafiz Efendi'nin yeridir, dediler. Onlar reddince bende geri döndüm, der (blm.14/ 117: 1).

III. II. V. Atatürk ve Abditollu Hüseyin Ağa

Babalık gazetesinde 3- 11 Aralık 1951 tarihleri arasında yedi bölüm halinde yayınlanmıştır.

Dizide dönemin tanığı olan bir yazarın kaleminden, Atatürk ve eşi Latife Hanım'ın, Konya'nın Abditolu Köyü'nden Hüseyin Ağa'nın Sedirler semtinde bulunan evine yaptıkları ziyaret, öncesi ve sonrasıyla öyküleştirilerek anlatılmıştır.

"Açcık, bişiriver, incik caydı, hökömettekiler, sümeğe (boş yere), himci, gine, gazatacılar, bişşi, dimişsim, göya, ilazım" gibi daha çok konuşma dilinde yer alan, Konya yöresine özgü kelimeler kullanılmıştır.

Evren, dizinin ilk bölümünde Atatürk'ün Hüseyin Ağa'yı sevdiğini, teklifsiz, saf ve samimi konuşmalarından hoşlandığını, dönemin tanıklarıyla yazılanlardan öğrendiğini yazmıştır.

Ziyareti kaleme alan yazar, Atatürk'ün evden ayrıldığı sırayı şöyle anlatmıştır:

"İşte bu dakika bir sürur ve heyecan anı idi! Görseniz, bilseniz bu kalabalık ne yaptı; hemen bütün kadınlar, genç ihtiyar, Paşa'ya hücum eder gibi yaklaştılar, etrafını bir hale gibi kuşattılar. Kimi yüzünü, kimi elini öpüyordu. İhtiyar kadınların ağızlarından şu sesler yükseliyordu:

— Paşa! Biz de şehitler anasıyız! Sizi gördük; duramadık! Bundan sonra ölsek de gözlerimiz kapalı gitmeyecek! Allah size uzun ömürler versin!

O zaman dikkatli bir nazar değil, alelade bir bakış da görebilirdi. O metin adam, Gazi titriyordu ve gözleri çok yaşarmıştı." (1951: 1, blm.7).

III. II. VI. Karacaoğlan'a Dair

Babalık gazetesinde 14- 23 Kasım 1951 tarihleri arasında dokuz bölüm halinde yayınlanmıştır.

Evren, TFAD'nde sonradan gelenlerin çalışmalarına öncülük eden Ali Rıza Bey'in çalışmalarına dikkat çekmek amacıyla bu diziyi kaleme aldığını yazmıştır (1964:3282).

Eserde, Karacaoğlan üzerine yazılanlar, özellikle de Ali Rıza Yalgın'ın yaptığı çalışmalar hakkında bilgiler ile Karacaoğlan'ın şiirlerinden örnekler verilmiştir.

Türkiye Bibliyografyasına göre, Karacaoğlan hakkında ilk eseri, 1935 yılında Sadettin Nüzhet Ergun'un verdiğini belirten Evren, Ali Rıza Yalgın'ın Karacaoğlan üzerine inceleme yazılarının 1922 yılında *Babalık*'ta çıktığı bilgisini vermiştir.

Evren, Ali Rıza Bey'in incelemelerinin yayınlanmış olan diğerlerinden daha eski olduğu, yerinde ve en eski kaynaklara dayanılarak yapıldığı bilgisini verdikten sonra, *"Bilgi çerçevesi içindeki bu ilk ve esaslı inceleme ve araştırmanın buluş ve yorgunluk şerefi de, pek tabii olarak, Ali Rıza Bey'e ait bulunmak gerektir"* diyerek ilkokul müfettişliği sırasında tanıdığı ve hayran olduğu Ali Rıza Bey'e olan minnet duygusunu ödemek istemiştir.

Ali Rıza Bey'in, şiirlerini yerinden derlediği ve araştırmalarını belgelediği halde, Karacaoğlan'a dair bir kitap çıkarmamasının kendisi için bir bilinmeyen olduğunu kaydeden Evren*, "Fakat himmetinin ve takaddüm eden hakkının mevsuk olduğunu teslim ve kabul eylemek lâzımdır"* diyerek Yalgın'ın hakkını korumaya çalışmıştır.

III. II. VII. Kaybettiğimiz Kıymetler: Merhum Operatör Dr. Eyüp Sabri Bey'in Fikir Cephesi İslâmiyet ve Medeniyet

Babalık gazetesinde 24 Kasım- 1 Aralık 1951 tarihleri arasında yedi bölüm halinde yayınlanmıştır.

Evren bu dizide, *Dilsuûz Bir Vak'ai Fecia*, *Evvelki Günkü Fecia* başlıklı bölümlerde, *Babalık* gazetesinin 13 Kânunuevvel 1925 tarihli nüshasında yer alan Askeri Doktor Binbaşı Eyüp Sabri Bey'in öldürülmesi ve defnedilmesine kadar geçen sürece ve olaylara ilişkin haberlere yer vermiştir.

Dizinin daha sonraki bölümlerinde, Dr. Eyüp Sabri Bey'in yazdığı ve *Babalık* gazetesinde, 20 Nisan–5 Mayıs 1922 tarihleri arasında yayınlanan *İslamiyet ve Medeniyet* başlıklı yazı dizisiyle; Eyüp Sabri Bey'in, 21 Mart 1923'de Konya Türk

Ocağı'nda Atatürk'e yönelttiği, *"Gençliği 9 Umdeyi*[44] *takip ile yürümek azmindeyiz ve yürüyoruz. Fakat kendisinde irşad kuvveti gören bazı kimseler, bu Umdenin hilafında bulunacak olurlarsa, buna karşı ne düşünülüyor ve ne yapılacaktır?"* şeklindeki sorusu ve Atatürk'ün verdiği cevaba yer vermiştir:

"Arkadaşımız Eyüp Sabri Bey, ehemmiyetli bir noktaya temas ettikleri halde, iyradettikleri sual gayet mühim, fakat gayrı vazıhtır. Müsaade buyurulursa, bendeniz seyahatim esnasında pek çok kimselerle temas ettim; pek çok görüştüm. Bilhassa ecille-i ulemamızla temas ettim. Bunlar bihakkın âlim kimselerdir. Fakat Şükrü Efendi gibi hocalarımız da vardır.

Tarihi İslâm'ı tetkik ettiğimizde görürüz ki, Muaviye zamanında nifak başlamıştır. Çünkü Muaviye, mızrakların uçlarına Kelam-ı Kadimi takıp Hazreti Ali'nin askerine, karşı çıktı ve bu hile ile de maksadına nail oldu. Binaenaleyh, Devlet-i Emeviye ve Abbasiye zamanında da Hilâfet ve Saltanatı nefislerinde cemettikleri için, harekât-ı gayr-i şer'iyeye muhalefet eden ülemay-ı hakikiye zindanlarda çürüdüler ve idam edildiler. Fakat pespayeleri, bunların başlarına toplanarak harekât-ı gayr-i şer'iyyelerini "muvafıkı şer'dir" diye kabul ve tasdik ettirdiler. Uzağa gitmeye hacet yok; milletin hayat, namus ve istiklâli için mücadelemiz esnasında Vahdettin'e tabi olan ulema, işbu harekâtın bir isyan ve şer'e muhalif olduğuna dair fetvalar verdiler. Ve bu fetvalar, Yunan tayyareleriyle ordumuzun içine atıldı.

Hükümetin umdesine muhalif olanlar haklarında mevcut kanunlarımız kâfi gelmediği takdirde, Büyük Millet Meclisi'nden kanun talep ederiz. Olmazsa, bizzat bir ferd itibarile, mürtecilere hadlerini bildiririm." (1951: 2, blm.7).

---

[44] Mustafa Kemal, tespit ettiği dokuz umdeyi II. TBMM'nin seçimi öncesi 8 Nisan 1923'te yayınladı. Dokuz Umde ile Mustafa Kemal, Halk Fırkası'nın temellerini attı. Bu ilkeler: "Hâkimiyet milletindir; TBMM'nin dışında hiçbir makam, millî mukadderata hâkim olamaz; Bütün kanunların düzenlenmesinde, her türlü teşkilatta, yönetimin bütün ayrıntılarında, genel eğitimde, ekonomi konularında millî hâkimiyet esasları çerçevesinde hareket edilecektir; Saltanatın kaldırılması ile ilgili karar değişmez bir kanun hükmündedir; Mahkemelerde reform yapılacak, bütün kanunlar hukuk ilminin verilerine göre yeni baştan düzenlenip tamamlanacak; vergide aşar usulü değiştirilecek, millî bankaların sermayesi artırılacak, demiryollarının yapımına; Eğitim birliğinin sağlanmasına derhal teşebbüs edilecek; Fiili askerlik süresi indirilecek; memleketin imarına çalışılacak; malî, iktisadî ve idarî alandaki bağımsızlığımızı sağlamak şartıyla barışın gelmesine çalışmaktır." (ATATÜRK, 2006:486)

Evren, yazar biyografilerine yer verdiği eserlerinin tümünde Eyüp Sabri Bey'in Atatürk'e sorusu ile öldürülmesi olaylarına değinmiştir. Muhtemelen, Eyüp Sabri Bey'in, Atatürk'ü kızdırdığını söylediği soruyu sorma cesaretine hayranlık duymuş, kendi muhalif karakterinde ondan izler bulmuştur.

III. II. VIII. Acı Hatıralar

Babalık gazetesinde 24–26 Kasım 1951 tarihleri arasında üç bölüm halinde yayınlanmıştır.

Bu dizide Evren, Cumhuriyetin İlânı'ndan önce 1921 yılında Konya'da yaşamış genç bir öğretmen adayının *Bıçaksız Cinayetler* başlıklı yazısına yer vermiştir. Yazarın ismine yer vermeyen Evren, yazıda eski devrin ilköğretim ve eğitim hayatının bir tablosunun çizildiğini yazmıştır.

Yazar, Mahalle Mektepleri'ni bıçaksız yapılan cinayetlerin yerleri ve ihtiyari zindanlar olarak tanıtırken, okula gidenleri, Türklüğün gelecekteki ideal çocukları olarak nitelemiştir.

Okulların sahip oldukları fiziki koşulları da eleştirdikten sonra, Akkülah ve Beyhekim Mekteplerini tanıtan yazarın son cümleleri şu şekildedir:

"Türklüğün yarın için gürbüz, dinç vücutlar, sağlam ve sert dimağlara ihtiyacı var. Türklüğün yarınki mefkûrecileri böyle birer birer bu mekteplerde sönerlerse; millete kurtuluş yollarını gösterecek olan yiğitler nerelerde bulunur? Vatanın yaralı bağrını saracak eller, sağlam ve canlı olmalıdır. Yoksa bunlar gibi hasta ve titrek değil!"

Evren, dizinin sonunda idealist bir öğretmen adayının otuz yıl önce yazdığı yazının, Cumhuriyet rejiminin başardığı işleri ve meydana getirdiği eserleri inkâra kalkışanlara okunması ve hatırlatılması gerektiğini belirtmiş ve diziyi "*Ola ki, senin canlı, nurlu varlığın, tertemiz kalbin ve dilin, masum vicdanın karşısında olsun, utansınlar ve kızarsınlar!"* cümleleriyle bitirmiştir.

III. II. IX. Konya'nın Sulama Davaları

Bu tefrika Evren'in, *Yeni Konya* gazetesinde, 23 Nisan- 24 Haziran 1960 tarihleri arasında kırk beş bölüm yayınlanan yazı dizisidir. Üç ayrı bölüm başlığı altında yaptığı incelmemenin birinci bölümünde, Konya ve çevresinde sulama ve içme suyu meseleleri tarihsel bir süreç izlenerek ele alınmıştır.

Tarihte yaşanmış kuraklık ve kıtlıkların da incelendiği birinci bölümden sonra, ikinci bölümde içme suyu kaynakları ve içme suyu üzerindeki son araştırmalara yer verilmiştir. Dizide, *Bilmediğimiz Sular Var mıdır?*, *İki Yeraltı Nehri ve Çağlayanları*, *Konya Sularında Son Çalışmalar- Barajlar*, *Ayrancı*, *Sille*, *Altınapa*, *May* ve *Apa Barajları*, *DSİ'nin Teşkilat Yapısı ve Amaçları* alt başlıkları yer almıştır.

Yeraltı sularının incelendiği üçüncü bölümde, Konya Ovası'ndaki çoraklaşmanın sebepleri ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Sulama meseleleri Konya basınının ve özellikle de Afif Evren'in çokça üzerinde durduğu bir konudur. Evren, tüm basın yaşamı boyunca bu konuya ilişkin olarak yetkilileri uyarıcı yazılar yazmıştır. Sulama konusuna yazarın ağırlık vermesinin nedenleri arasında, küçüklüğünün kurak ve kum çölleri ile kaplı bir ilçe olan Karapınar'da geçmesinin de rolü vardır. Karapınar'da içme suları kalitesizdir. Yazar, bu durumu annesinin başına gelen sülük yutma öyküsünde anlatmıştır.

III. II. X. Millî Mücadele Konya'sındaki Yazarlar ve Şairler

Yeni Konya gazetesinde 13 Temmuz–8 Ağustos 1960 tarihleri arasında 25 bölüm halinde yayınlanan, "Devamı var" şeklinde son bulmasına rağmen daha sonraki *Yeni Konya* nüshalarında yer almayan dizi yazısıdır. Afif Evren Ahioğlu imzasıyla çıkmıştır. Yazarın insan ve çevre gözlemlerinin yoğun olduğu eseridir.

Dizi, Millî Mücadele yıllarında fikri, edebi ve siyasi bir buluşma yeri konumunda olan *Babalık* matbaasının üst katında gerçekleşen toplantılar ve o toplantılara katılan bazı fikir, siyaset ve sanat adamları hakkındaki anıları ve biyografik bilgileri içerir.

Bu kişiler şunlardır: Süreyya Sami Berkem, Server Rifat, Ekrem Reşat, Nuri Tahsin, Muzaffer Hamid, Naci Fikret, Ermenekli Şair Hasan Rüştü, Nurettin Rüştü, M. Zeki Dolbay, Gaffar Totaysalgır, Tevfik Halil Bey, Eyüp Sabri Bey, Ali Rıza Yalgın ve Tahir Feyzi Bey.

III. II. XI. Gezginden Anılar

Evren'in, Gezgin mahlasıyla *Yeni Meram* gazetesinde, 17 Ekim 1961- 11 Nisan 1962 tarihleri arasında 49 bölüm yayınlanan anılarıdır. Bu anılarını daha sonra *Yeni Konya* gazetesinde daha da genişleterek yazmıştır.

Bu dizide ilk defa dedesi Ovaloğlu Hacı Abdullah Efendi ile Babası Hacı Sabri Efendi'nin resimlerine yer vermiştir. Bu resimlerin klişelerinin yapılabilmesi için diziye bazı günler ara verilmiştir.

Başlarken başlıklı ilk gün, dizide yer verdiği Konya'nın fikri, siyasi, sosyal edebi ve mizahi yaşayışı ile ilgili anıları hafızasında taşıdığını ve yaşadığını vurgulamıştır (17 Ekim 1961:3). Dizinin diğer başlıkları ise şöyledir:

İmamın Arıları, *Makaralar Boşanınca*; *Turşu Sineği İken*; *Eski Çerezlerimiz*; *Çocukluk Günlerimizde*; *Bizim Okulun Özellikleri*; *Mahalle Mekteplerinde*; *Kıymetli Öğretmenler Vardı*; *Şehir Hayatına Girişim*; *Dayaktan Nefret Ediyordum*; *Bisiklet (Şeytan Papırı)*; *Boğaza Kaçan Sülük*; *Millî Mücadeleye Doğru*; *Eski Arkadaşlarımız*; *Mümeyyizler, Sayılı Okullar*; *Konya'nın Karanlık Günleri*; *Çocukluğumuzda Atatürk*; *O Başı da Görmüştük*; *Geçmişteki Meczuplar*; *Seferberlik Düğünleri; Atlı Tramvaylara Dair*; *Eski Evlerin Kilerleri*; *45 Yıl Evvelki Ereğli'de*; *Mollaoğlu, Toloğlu, Ovaloğlu*, *Eski Misafirlikler*; *Bekleyiş Günlerinde*; *Eski Gelin Kıyafetleri*; *Karapınar'ın Yağı, Yoğurdu*; *Tandırın Özellikleri*; *Eski Evlatlıklarda*; *1900'de Bulunan Lahit*; *Eski Şakîler*; *Yalvaçlı Efe Şerife Hanım*; *Yaylaların Bastırıkı*; *Bir Dağ Köyünün Nimetleri*; *Korkular Yaylasında*; *Meşhur Topçu Emin Paşa*; *Millî Mücadele'de İki Yazar*; *Geçmişte Şivlilikler*; *Ağzıma Kaymak Koy!*; *İki Hıristiyan Doktor*; *Bir Sihirbazın Marifetleri*; *Eski Konya Sandıkları* ve *Geçmişteki O Yıllar*.

III. II. XII. Babalıkçı Mazhar- Hayat Hikâyesi

Evren'in eniştesi ve *Babalık* gazetesinin sahibi Yusuf Mazhar Bey hakkında yazdığı ve *Yeni Meram* gazetesinde 30 Ekim- 4 Kasım 1962 tarihleri arasında altı bölüm olarak yayınlanan dizi yazısıdır.

Dizinin ilk üç bölümünde Yusuf Mazhar hakkında biyografik bilgi veren Evren, Vali Arifi Paşa'nın gazetenin adını verişi öyküsünden de bahsettiği dördüncü bölümde Yusuf Mazhar'ın karakter analizini yapmıştır:

"Gününün dışarıda geçen saatlerini şahsî meseleleri değil; halkın resmî ve hususî daire ve müesseselerdeki zorluklarını halletmek, mağdurları, kimsesizleri ve işsizleri koruyup kurtarmak gibi tamamen vicdanî, insanî ve sosyal hizmetler doldururdu. Bunları yapmaktan derin bir zevk ve huzur duyardı. O tamamen halka mal olmuş, hakla kaynaşmıştı. Terkibinin en kuvvetli ve sosyal tarafı, halkçılığı ve kendini halkın hizmetine vermiş idi. O, gerçekten bir Halk Babası idi. Rind meşrepti. Doğru idi. Doğruluğu ve doğruları severdi. Yalancılıktan ve yalancılardan nefret ederdi.

Zaman, zaman etrafında toplanan fikir ve kalem sahipleri, Mazhar'dan sevgi, ilgi; yerine göre maddî menfaat görürlerdi. Mazhar'ın eli de, sofrası da daima açıktı. Meclislerinde tanınmış şahsiyetlerden, yoksul vatandaşlara kadar her mertebe ve tabakadan misafirler bulunabilirdi.

Zeki, ileri zihniyetli idi. Okumayı çok severdi... İfadesi düzgün, grameri çok kuvvetli idi. İçki kullanırdı. Garip âdetlerinden biri de, dilinin altına tütün almasıydı. Bu alışkanlıklarına rağmen dişleri çok muntazamdı ve bir tek çürük yoktu. Yapısı kuvvetli, boylu boslu, yakışıklı bir zattı. Sigara kullanmazdı. Kullandığı tütün paketlerinin kâğıtlarına, kısa şehir haberleri yazardı...

Yanında para taşıdığı pek az vaki idi. Bulundurduğu vakitler, muhtaçlara, yoksullara, sıkıntıda olanlara veri verirdi. Müessesesinin kasası ağzına kadar dolu olduğu sıralarda, idare müdürünü kontrol etmezdi."

Altıncı bölümde ise Muzaffer Hâmit Yardımcı'nın, gazetenin 19. yıl dönümünde yazdığı Tes'idiye (kutlayış, kutlama) adlı şiirine yer vermiştir.

III. II. XIII. Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı

Yolcu mahlasıyla *Yeni Konya* gazetesinde 17 Ocak – 8 Nisan 1972 tarihleri arasında 69 bölüm olarak yayınlanmıştır. Konya'nın fikri yaşamında ileri bir atılım ve bir devrim olarak nitelediği Naci Fikret ve Namdar Rahmi ile Ayaşlı Şakir, Mithat Şakir Altan, Mümtaz Bahri Koru ve İsmail Zühdü'nün kültürel hizmetleriyle, Naci Fikret ve Namdar Rahmi tarafından yayınlanan *Yeni Fikir* dergisinde yayınlanan bazı yazılarına yer verilmiştir.

Dizinin son bölümlerinde *Yeni Fikir*'in 1–45. sayılarının fihristi yer almıştır.

Yazar fihristte adları ve yazıları geçen yazar, ozan, düşünürlerden Celil (Güçlü), Naci Fikret (Baştak), Ahmet Necati (Atalay), İsmail Zühtü, Namdar Rahmi (Karatay), Sadrettin Rahmi (Karatay), M. Zeki (Dolbay), Naim Hazım (Onat), Hasan Rüştü (Okumuşgil-Kelşair), Osman Nuri (Oral), Mehmet Muhlis (Koner), Sadettin Nüzhet (Ergun), Ali Kemali Efendi (Sivaslı), Muzaffer Hâmit (Yardımcı), Tevfik Nevzat, Raşit Arif (Usman), Gökpınar (Edip Âli Baki), Şahabettin (Uzluk), Feridun Nafiz (Uzluk), Eyüp Hamdi, Memduh Yavuz (Süslü), Mehmet Ferit (Uğur), Ahmet Âsım (Çelik), Celile Nizamettin, Azmiye Âsım, Galip Fuat, Mehmet Sabri (Çağlayan), Nurettin Rüştü (Büngül), M. Mesut (Koman), Gaffar (Totaysalgır) ve Mithat Şakir (Altan)'le tanıştığını yazdıktan sonra bu kişilerin o zamanki ve bazılarının da sonraki görevlerini yazmıştır.

III. II. XIV. Neler Demişlerdi?

Yolcu mahlasıyla *Yeni Konya* gazetesinde 10 Nisan– 8 Mayıs 1972 tarihleri arasında 25 bölüm olarak yayınlanmıştır.

Dizide yazarın Naci Fikret ile Namdar Rahmi'ye hayranlığı açıkça belli olmaktadır. Her iki yazarın lise yıllarında *Şahap*, *Ufku Ati* ve *Ocak* gibi dergileri yayınlamalarını büyük bir çaba olarak gören yazar, hayranlığını şu cümlelerle ifade etmiştir:

"75 yıl öncesinin Konya'sında eski ve yeniçağların felsefi öğretilerini incelemek, çözümlemek ya da eleştirmek; psikolojik, sosyolojik akımları izleyerek yansıtmak ve sonra... Yeni bir (monist) felsefe; enerjetizm felsefesi kurmaya

çalışmak. Bütün bunlar, şüphe yok ki, hakikati aramanın, bilimsel aşkın ve de çabaların takdir ve kadirbilirlikten başka karşılık beklememiş olan mutlu belirtileri ve ürünleri idi.

Onlar ki, Emile Durkheim'ın, Henri Bergson'un felsefi öğretilerini beğenmiyor, ama İngiliz filozoflarından Herbert Spencer'in Evrim (Evolutionnisme) teorisini benimsiyorlardı. Yine onlar, Bergson'un hayat hamlesindeki (sıçramayı) doğru bulmuyor: 'hamle, sıçramak demektir. Oysa doğada sıçrama yoktur; pek düzenli, kararlı, derece derece bir evrim vardır' görüşünü paylaşıyor ve savunuyorlardı.

Öte yandan, çok eski çağlardaki dinsel biçimlerin kaynağını ve temelini (totemizm veya bunun gibi karışık bir din biçiminde değil) cinsiyette, cinsel isteklerin bilinç altına itilmesinde, incelenmesinde buluyor; Viyanalı bilgin, Doktor Sigmund Freud (1856- 1939'un metodunu, Psikanalizini o açıdan da beğeniyor ve övüyorlardı. Ve nihayet onlar, atomun parçalanır olduğunun haber ve bilgisini alıyor, Anadolu'ya da duyurmaya çalışıyorlardı.

İşte onların bu fikirsel ve kültürel hizmetlerini belirtmek, unutturmamak için harcadığım naçiz çabayı, bugün değilse bile yarın, yeni kuşağın aydın ve ilerici bir fikir işçisi de, elbette daha geniş bir biçim ve ölçüde gösterecektir ve eminim ki, onların 75 yıl önceki düşünsel çabalarıyla verimlerini, daha metodik, daha bilimsel olarak inceleyecek ve değerlendirecektir."

Yazı dizisinde, Naci Fikret'in *Kültür ve Uygarlık*, *Evolutiıonnisme* (Evrimcilik) *Üzerine* ve *Eski Din Biçimlerinin Asıl Kaynağı* başlıklı yazıları ile Namdar Rahmi Karatay'ın *Enerjetizme Dayanan Sosyoloji* başlıklı yazılarına da yer verilmiştir.

Dizinin son bölümlerinde, Millî Eğitim Müdürü Osman Nuri Oral, Mülkiye Müfettişi Ali Kemali Bey ile Pedagog Eyüp Hamdi Bey hakkında kısa bilgiler vermiştir.

Yazar, son bölümde dizide yayınladığı anı ve belgelerden, Konya'nın fikri yaşamındaki ilk ilerici ve gerçekçi öncülerin kimler olduğunun gün ışığına çıktığını yazmıştır (blm25).

III. II. XV. Bir Yolcudan Anılar

Yolcu mahlasıyla *Yeni Konya* gazetesinde 9 Mayıs – 6 Kasım 1972 tarihleri arasında 156 bölüm olarak yayınlanmıştır.

Yazar bu anılarını 25 Haziran 1970 tarihinde Konya'nın Sille mevkiinde yazdığını belirtmekte ve anıları yazarken her hangi bir tutulmuş notlarının olmadığını kaydetmektedir. Evren, yazış öyküsünü anlattığı dizinin soncası bölümünde dizinin gerçekleşme öyküsü hakkında şunları yazmıştır:

"Bir yönüm vardır; kalemi elime aldığım ve masa başına oturduğum vakit hatırlamaya başlarım, yazacaklarımı... İşte burada da yine öyle oluyordu. Uzun süreden beri yazmamış olmakla beraber hiç güçlük ve sıkıntı çekmiyordum. Olayları çabuk hatırlıyor; bazı günler sabahın saat altısından akşama kadar aralıksız yazıyordum. Neler geliyorsa kalemden, kalemden de kâğıtlara öyle dökülüyordu..."

Dizide yazarın çocukluğundan başlayarak 1952 yılına kadar geçen yaşam öyküsünden parçaların yanı sıra, öğretmenleri, komşuları, Konya adetleri, mahalleleri bulunmaktadır. Bunlar arasında annesinin başına gelen sülük öyküsü de vardır:

"Annem, Konya'ya dönüşümüzden uzunca bir süre sonra hastalanmaya başlamıştı. Boğazı ve burnu sık-sık tıkanıyor, nefes alamıyor, boğulacak gibi oluyordu. Bir gün, Bityemez'de, teyzemlerin evinde abdest alırken, burnundan kocaman bir sülük uzanmasın mı? Sülük, hemen tekrar içeri çekilmiş, ardından da kan gelmeye başlamıştı.

O tarihin Konya'sında, topu topu iki, üç doktor vardı (1917). Bunlardan biri sarışın, mavi gözlü, zayıf bir zat olan Dr. Op. Servet Bey'di. Onu hemen getirdik. Muayene etti; sülüğün mideye düşmüş olduğunu, büyük abdestle çıkacağını söyledi; hiçbir şey yapmadan çekti, gitti. Birkaç da gümüş mecidiye ile tabii."

Türk kökenli doktorların gayri ciddi tavrı, tedaviyi başka kapılarda aramaya sevk etmiştir. Yazarın halası Miyase Hanım'ın (Kural) tavsiyesi üzerine annesi Dr. Dodd'a gitmişlerdir. Sonrasını yazar şöyle yazmıştır:

" Dr. Dodd'ın yönetimindeki Amerikan Hastanesi'ne vardık. Konya'da bir Amerikan Hastanesi ve doktoru bulunduğunu ilk kez görüyor ve öğreniyordum. Hastane şimdiki Kilisenin hizasında, Ordu Müfettişliğinin bulunduğu yerde idi; sonraları yandı. Dr. Dat, Amerika'ya gitmiş; oğlu Dr. Post varmış. Çabuk ve mahirce bir ameliye ile küçük dilin oraya gelen sülüğü bir anda çekti, çıkardı; rahmetli ve sevgili annemi kurtardı. Sonra sülüğü, ilaçlı bir suya ve şişeye koyarak üstüne yazdı, hastanenin bitişiğindeki eczanenin caddeye bakan vitrinine koydurdu; annemin verdiği üç gümüş mecidiyeyi de almadı. Bu baba-oğul iki doktorun Amerikan misyonerlerinden olduklarını, sonradan öğrenmiştim.

Sülük, hançereye, ya da sindirim borusuna yapışmış; kan eme eme zamanla koskocaman olmuş. Rahmetli annem, yolculukta, suyu, testinin ağzına tülbent örtmeden bardağa doldurup içmiş; kıl kadar ince sülük de midesine inmiş, büyüyünce yukarılara çıkmış." (1972: 3, blm:)[45].

Konya yöresine ait gelenek ve göreneklere, adet ve ananelere yer verdiği dizide çok sayıda komşusu, tanıdığı yerel kişilerle yazarlar hakkında kısa da olsa biyografik bilgiler vardır.

III. II. XVI. Araştırmalar (Bir Düşünsel Atılım)

Yeni Konya gazetesinde 12 Kasım–7 Aralık 1973 tarihleri arasında 23 bölüm halinde üçüncü sayfada yayınlanmıştır.

Evren, bu dizide, İkinci Meşrutiyet'le başlayan Türkçülük akımının Konya'daki takipçileri tarafından kurulan Türk Ocağı ile İttihat ve Terakki Kulübü ve Mektepleri'nin faaliyetleri üzerine derlediği bilgilere yer vermiştir.

[45] Dr. Dad olarak söz edilen Amerikan Hastanesi Başhekimi Dr. William Dodd'tır. Oğlu olarak söz edilen Dr. Post ise Dr. Wilfred Post'tur. Oğlu değildir, Dodd'ın aynı hastanedeki arkadaşıdır. Her iki doktorda dönemin misyonerlerindendir. Konu hakkında daha fazla bilgi için Bkz. İbrahim BAŞAĞAOĞLU-Ahmet UÇAR, Konya Amerikan Hastanesi (1910-1920), s.1874-1910, 1.Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi 10. Ulusal Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı Cilt:2, Konya 20-24 Mayıs 2008.

Türk Ocağı tarafından on beş günde bir çıkarılan *Ocak* dergisi, Gökalp Tiyatrosu, İttihat ve Terakki Okulları'nın faaliyetleri hakkında *Türk Sözü* gazetesinde çıkan haberlere geniş bir şekilde yer vermiştir.

Ayrıca *Türk Sözü* gazetesinin yazar kadrosunda bulunan Süleyman Necati, Mehmet Muhlis (Koner), Naim Hazım (Onat), Mithat Şakir (Altan), Mümtaz Bahri (Koru), Abdülkadir (Erdoğan), Namdar Şahap (Rahmi Karatay), Dr. Ali İsmail, Mehmet Halit, Zeki, Ali Nahit Hikmet ve M. Cemal Beyin gazetede yer alan yazıları ve türleri sıralanmıştır (blm.8–10).

Namdar Rahmi'nin yönettiği *Ocak* dergisinin, 4, 5 ve 6. sayılarında yer alan Namdar Rahmi, Mehmet Muhlis, Naim Hazım, Besim Atalay, Mümtaz Bahri, İsmail Zühtü, Ahmet Necati Özdil, Ali Ragıp (Yalvaçlı), Edip Raşit, Ethem Yalvaç, Sadrettin Rahmi (Karatay)'nin yazılarının başlıklarını verdikten sonra Evren, Süleyman Necati, Mehmet Muhlis, Namdar Rahmi, Naim Hazım ve Mithat Şakir'in o çağdaki düşünce ve görüşlerini yansıtan yazılarından bazı bölümlere yer vermiştir (blm.11–18).

Türk Ocağı Konya şubesinin çabalarıyla kurulan İş Yurdu ve Öksüz Yurtları hakkında da bilgi verilen dizide (blm.19), Mehmet Muhlis'in Mimar Muzaffer ile ölmeden önce yaptığı görüşmeye ilişkin izlenimlerine yer verdiği *Türk Sözü*'nde 6 Haziran 1918'de yayınlanan yazıdan alıntı yapmıştır (blm.21–23).

SONUÇ

Afif Evren, 69 yıllık yaşamının 55 yılını basın camiası içinde geçirmiş, Konya ve Anadolu basınının önemli bir kalemidir. İyi bir gözlemcidir. Bu yeteneği onun yazılarına yansımıştır. Yaşadığı yerlerle, birlikte çalıştığı, aynı ortamı ve düşünceleri paylaştığı tüm kişilere ait anılarını kaleme almıştır. Bunlar bazen mahalle komşuları bazen okul veya iş arkadaşları, bazen de öğretmenleridir. Yazılarında yaşadığı çevre ve ortamları da sıkça tasvir etmiştir.

Eserlerinde, Konya ve Anadolu basınının gelişimiyle çalışanları hakkında da bilgi vermiştir. Eserlerinin (kitap, broşür, dizi yazı) önemli bölümlerini, basın tarihi çalışmalarına faydalı olabilecek biyografik çalışmalara ayırmıştır. Yazıları Anadolu basın tarihini ve basın çalışanları hakkında önemli birer belge niteliğindedir. Pek çok yazar hakkında onun yazdıklarının dışında herhangi bir bilgiye ulaşmak oldukça güçtür.

BYEGM'nce yayınlanmış eserlerde Anadolu basınına az yer verilmiş olmasını da üzüntü verici bir durum olarak karşılamış, eksikliği duyulan Anadolu basın tarihinin Halkevlerince yazdırılıp, bastırılmasını istemiştir (10 Ocak 1946:3). Bu düşüncesi 1949 yılında gerçekleşmiş, Mehmet Önder tarafından yazılan *Konya Matbuat Tarihi* adlı eser Konya Halkevi'nce basılmıştır.

Gazete koleksiyonlarının kaybolabileceği endişesi onu kendince önlemler almaya itmiştir. Gazetelerde yayınlanan önemli olaylara ilişkin haber ve yorumlarla; beğendiği yazı ve şiirleri toplamış, zamanı geldiğinde eserlerinde bunlara yer vermiştir. Çok sayıda eser vermesinde bu endişesi de önemli rol oynamıştır.

Evren, Cumhuriyet ve Atatürk ilkelerine bağlılık dışında hiçbir parti ve ideolojiye bağlı değildir. Yazılarına yansıyan bu durum onun CHP'ye bağlı olduğu şeklinde görülmüştür. CHP'ye bağlılığı, körü körüne bir bağlılık değil temsil ettiği ilkeleredir.

Atatürkçüdür, bu eksilmeyen bir Atatürkçülüktür. Devrimlerin ateşli bir savunucusudur.

Yolcu müstear adıyla yazdığı *Suçlarım* (24 Kasım 1950:1) başlıklı yazısında kendini tanımladığı şekilde, eleştiri ve muhalefet hayatını besleyen, muhalif karaktere sahip bir kişi olan Evren, yaşamı boyunca mevcut iktidarlara karşı kamuoyunun safında yer almıştır.

Yazılarında ele aldığı sorunların takipçisi olmuştur. Bu nedenle de, sorunlara gerekli duyarlılığı göstermeyen yerel yöneticiler, iktidarın yerel temsilcileri daima hedefindeki kişilerdir. Tek parti döneminde CHP'lilerle, çok partili yaşama geçildikten sonra da DP'lilerle karşı karşıya gelmiştir.

Doğru olduğuna inandığı konularda, diğer gazetelerle ve yerel yöneticilerle gazete sütunlarında, parti ayrımı gözetmeksizin tartışmaktan çekinmemiş, hiçbir arkadaşlık, dostluk bağı onu doğrusundan vazgeçirememiştir. CHP'li belediye başkanlarından, *Selçuk* gazetesinin sahibi ve başyazarı M. Muhlis Koner de gazetecilikten dostu olduğu halde eleştirilerinden nasibini almıştır.

Yazılarında tanımladığı kişiliğine uygun bir yaşam sürmüştür. Muhalif karakterini hiçbir devirde bırakmamıştır. Bırakmayı denese de bunda başarılı olamamıştır.

Evren, yetiştiği ortamı, Türkiye'nin geçirdiği evreleri ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Atatürk ve arkadaşlarının çektikleri sıkıntıları, gösterdikleri fedakârlıkları hiçbir zaman unutmamıştır. Onlara daima bağlı kalmıştır.

Yaşamının sonuna kadar kendi doğrularından sapmamıştır. Bu nedenle de daima yalnız kalmıştır. *Gelen ağam giden paşam* demediği, daha yakın bir tarihe kadar medeni cesaret göstermeyen demokrasi kahramanlarına hayran ve yakın olamadığı için kötü adam olduğunu yazmıştır (24 Kasım 1950:1).

Evren, alkol bağımlılığı olmasa, düzenli bir aile hayatına sahip olsa idi, Anadolu'da profesyonel gazeteciliğin, saygın gazeteci duruşun tipik bir örneği olarak gösterilecekti. Fakat hayatını çekilmez hale getiren bütün bu olumsuzluklara rağmen Evren, gazeteci olarak kalmış ve elinden kalemi düşürmemiş birisidir. Hayatının son

zamanlarında dizi yazıları ile belki fiili gazetecilik döneminden daha fazla eser vererek tarihe not düşmesini becerebilmiştir.

Tezi hazırlarken, kendisini tanıyabileceklerini umduğumuz kişilerin çoğunluğu (Ali Rıdvan Bülbül, Fevzi Halıcı, Celalettin Kişmir) Evren hakkında fazlaca bilgi vermemiştir. Döneminin en önemli tanıklarından birisi olan, dönemi, tanıdığı kişileri ve anılarını yazmaktan çekinmeyen Evren hakkında yeterli eser verilmemiş olması, aynı dönemde yaşamış kişilerin birkaç cümleyi dahi etmemeleri düşündürücü bir vefasızlık örneğidir.

Evren'in küçük boyutlu ama dönemine, yaşadığı yer ve çevresine ışık tutan eserleri külliyat haline getirilip kültürümüze kazandırılabilir, okuyucuların hizmetine sunulabilir. Ayrıca bugüne kadar fazlaca incelenmemiş olan yerel basının önemli organları ve kişileri hakkında da yeni çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık BYEGM Arşivi

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri (Hicri: 29/Z/1301; Dosya No:122, Gömlek No:355, Fon Kodu: DHSAİDd…)

Konya İl Nüfus Müdürlüğü

SÜRELİ YAYINLAR

Babalık 1929–1940; 1945–1951.

Çağ (15 Aralık 1934)

Ekekon (1935–1950)

Selçuk (1945–1946–1947)

Yeni Konya (1949–1977)

Öğüt (1950–1951–1952)

Yeni Meram (1950–1977)

Anadolu'da Hamle (1967–1968–1969)

Işık (1958–1964)

Yeni Fikir (1929)

Konya (1936–1950)

Çağrı (1957–1977)

Türk Folklor Araştırmaları (1949–1979)

Zaman (1960–1961)

KİTAPLAR

ANA BRİTANNİCA Genel Kültür Ansiklopedisi (1988), C: 8, Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünlerini Pazarlama AŞ, İstanbul.

ARABACI, Caner (1991), *Millî Mücadele Dönemi Konya Öğretmenleri*, Konya.

ARIKAN, Mustafa (2005), *Türk Sözü Gazetesinin Yerel Basın İçinde Yeri ve İşlevi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ATATÜRK, Mustafa Kemal (2006), *Nutuk*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

AYHAN, Bünyamin (2007), *Millî Mücadele'de Basın Olağanüstü Durumlarda Propaganda*, Tablet Kitabevi, Konya.

BERKEM, Süreyya Sami (1960), *Unutulmuş Günler*, Hilmi Kitabevi, İstanbul.

BÜYÜK LAROUSSE SÖZLÜK VE ANSİKLOPEDİ, Genel Yayın Yönetmeni: Adnan BENK, C:10, Milliyet Gazetecilik AŞ, İstanbul.

ÇEÇEN, Anıl (1990), *Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara.

ÇOBANOĞLU, Ahmet (1980), *Özgürce Yaşamanın Bedeli*, *Yaşamdan Anılar, Notlar, Belgeler*, Ülkü Matbaası, Konya.

DEMİRSOY, Adem (2003), *Konya'da Basının Gelişmesi ve Yeni Konya Gazetesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

EVREN, Afif (1936), *Sinema Artisti Adalet*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1937), *Konya'dan Bir Ses*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1937), *Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1938), *And*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1939), *Konya Hâdisesine Bir Bakış*, Yeni Kitap Basımevi- Konya.

EVREN, Afif (1940), *Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920- 1937*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1942), *Atatürk ve Konya 1923- Gelişi*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1944), *Konya İçin*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1945), *Folklor Demeti*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1947), *Bir Irkçıya Erkekçe, Mertçe Cevap*, Babalık Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1948), *Korkak Kalem Açıkla*, Yeni Kitap Basımevi, Konya.

EVREN, Afif (1955), *Şair Hasan Rüştü Ermenekli*, Osmanlıca El Yazması, Konya.

EVREN, Afif (1958), *Bir Mutasarrıfın Hatıratı*, Osmanlıca El Yazması, Konya.

EVREN, Afif (1958), *Eski Ahlâk Kitapları*, Osmanlıca El Yazması, Konya.

HEPER, Metin (2007), *Türkiye Sözlüğü / Siyaset Toplum ve Kültür*, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul.

HEYET (2005), Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TDK Yayınevi, Ankara.

İNUĞUR, Nuri (1993), *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul.

KAYA, Raşit (1985), Kitle İletişim Sistemleri, Verso Teori Yayınları, Ankara.

MUŞTA, Muammer (1990), *Konya Enerjetizm Felsefe Okulu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ORHUN, Hayri-KASAROĞLU, Celal-BELEK, Mehmet-ATAKUL, Kazım (1969), Meşhur Valiler, İçişleri Bakanlığı Merkez Valileri Bürosu Yayını, Ankara.

ÖNDER; Mehmet (1949), *Konya Matbuatı Tarihi*, Halkevi Yayını, Konya.

ÖZTÜRK, Kazım (1995), *Türk Parlamento Tarihi: TBMM-II. Dönem (1923–1927)*, III. Cilt, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara.

SOYMAN, Faik- KONER, M. Muhlis (1933), *Muallim Ayaşlı Şakir Hayatı ve Şiirleri,* Konya Halkevi Yayını, Konya.

SÜSLÜ, Memduh Yavuz (1937), *Ermenekli Hasan Rüştü Hayat ve Eserleri*, Yeni Kitap ve Basımevi, Konya.

ŞAPOLYO, Enver Behnan (1969), *Türk Gazeteciliği Tarihi Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, Ankara.

TUĞLACI, Pars (1971), Okyanus 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük, Pars Yayınevi, 1stanbul.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet (1971), *Bir Lise Öğrencisinin Millî Mücadele Anıları*, Varlık Yayınları, İstanbul.

YUST, K.(1995), *Kemalist Anadolu Basını*, Yayına Hazırlayan: Orhan KOLOĞLU, Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayını, Ankara.

MAKALELER

ABANAZIR, Suad (1952), Günün Mevzuu: Tekrar*, Öğüt*, 2 Nisan 1952, Y:2, S: 220, Konya.

ABANAZIR, Suad (1977), Günün Yazısı: Afif Evren, *Yeni Konya*, 1 Haziran 1977, Y: 29, S: 10749, Konya.

AE (Afif EVREN) (1950), Başyazı: Siyasi Tasfiye, *Babalık*, 6 Ekim 1950, Y: 40, S: 7503, Konya.

AĞAOĞLU, Fahir, *Akyokuş*'ta çıkan Partilerimiz ve Zaafları Başlıklı Yazı Münasebetile, *Akyokuş*, 5 Nisan 1948, Y: 1 S: 87, Konya.

Ahmet A. (Afif EVREN) (1934), Alâka ve Zaman*, Zaman*, 3 Teşrinisani 1934, Y: 1, S: 20, Konya.

AKYOKUŞ (1948), Akyokuş Demokrat Partiye Geçerken, *Akyokuş*, 19 Temmuz 1948, Y:1, S:132, Konya.

AKYOKUŞ (1948), Aziz Okuyucularımıza, *Akyokuş*, 13 Mayıs 1949, Y: 2, S: 247, Konya.

ATACI (Afif EVREN) (1975), Yaşamın Aynasından: Bu Kışın Kapısında, *Yeni Konya*, Y:27, S:10.288, Konya.

AYAS, Namık (1950), Yaş Günümüz, *Ekekon*, 14 Mart 1950, Y:16, S:3104.

AYDINTAŞBAŞ, Sıraç (1977), Ölmeden Önce Unutulan Afif Evren, *Yeni Konya*, 7 Haziran 1977, Y:29, S:10754, Konya.

BABALIK (1946), Cevap Verilecek!, *Babalık*, 12 Ocak 1946, Y:36, S:6600, Konya

BABALIK (1948), Naci Fikret'i Kaybettik, *Babalık*, 7 Aralık 1948, Y:38, S:7042, Konya.

BABALIK (1950), Gazetemiz, *Babalık*, 10 Ekim 1950, Y:40, S:7505, Konya.

BABALIK(1952), Kimi Kimden, Kime Şekva Edelim! Resmi İlânlar ve Bizim Durumumuz, *Babalık*, 22 Haziran 1952, Y:42, S:7945.

BABA TAVUS (1947), *Akyokuş*, 17 Eylül 1947, Y:1, S:3, Konya.

BOYA, Ahmet (1949), *Konya* Dergisi, *Konya*, Eylül- Ekim 1949, Y:14, S:131- 132, Konya.

BÜLBÜL, A. Rıdvan (1960), Selâm, *Zaman*, 26 Ağustos 1960, Y:1, S:1, Konya.

DOĞAN, M. Sabri (2006), *Millî Mücadele Günlerinde ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Konya Sinemaları*, Eski Konya'dan İnsan Manzaraları, Nüve Kültür Merkezi, Konya. http://www.trforumuz.biz/archive/index.php?t-42536.html

ES, Selçuk (1974), Sohbetler: Şair Afif Sabri (Evren), *Yeni Konya*, 28 Ekim 1974, Y:26, S: 9956, Konya.

ES, Selçuk (1976), Nurettin Rüştü Büngül, Konya Ansiklopedisi, *Yeni Konya*, 3 Şubat 1976, Y:27, S:10341, Konya.

EVREN, Afif (1934), Neye ve Niçin?, *Babalık*, 19 Ağustos 1934, Y: 24, S: 4463, Konya.

EVREN, Afif (1935), Makale: Dil Devrimi, Dil Davası, *Babalık*, 25 Eylül 1935, Y:25, S:4707, Konya.

EVREN, Afif (1935), Ekmek Meselesi: Sıkıntıyı Duyan ve Acınan Adam, Sıkıntıyı Duymakta Olan Adamdır!, *Babalık*, 5 İkinciteşrin 1935, Y: 25, S: 4727, Konya.

EVREN, Afif (1946), Geçmiş Yıllarda *Babalık* Gazetesi–1, *Babalık*, 10 Ocak 1946, Y:36, S:6599, Konya.

EVREN, Afif (1946), Hep Halka Doğru!, *Babalık*, 13 Temmuz 1946, Y:36, S:6683, Konya.

EVREN, Afif (1946), Karamanoğlu ve Türkçe, *Babalık*, 19 Kasım 1946, Y:36, S:6735, Konya.

EVREN, Afif (1946), Devlet Memuru mu, Gazeteci mi?, *Babalık*, 7 Aralık 1946, Y:6, S:6743, Konya.

EVREN, Afif (1946), Halka Karşı… *Babalık*, 14 Aralık 1946, Y:36, S:6746, Konya

EVREN, Afif (1947), Çıbanın Başı!, *Babalık*, 16 Ocak 1947, Y:37, S:6759, Konya.

EVREN, Afif (1947), Türk- Sovyet Münasebetlerile, *Babalık*, 1 Şubat 1947, Y:37, S:6766, Konya.

EVREN, Afif (1947), Sovyet Cenneti (!) nde!, *Babalık*, 22 Şubat 1947, Y:37, S:6775, Konya.

EVREN, Afif (1947), Barışı Bekleyen Dünya, *Babalık*, 15 Mart 1947, Y:37, S:6784, Konya.

EVREN, Afif (1947), CHP Kurultayı, *Selçuk*, 14 Kasım 1947, Y:3, S:203, Konya.

EVREN, Afif (1947), Başyazı: Avrupa'nın Alınyazısı, *Selçuk*, 25 Kasım 1947, Y:3, S:206, Konya.

EVREN, Afif (1947), Meseleler Karşısında, *Selçuk*, 9 Aralık 1947, Y:3, S:210, Konya.

EVREN, Afif (1948), Bir istismar, *Babalık*, 10 Şubat 1948, Y:38, S:6919, Konya.

EVREN, Afif (1949), Küçük Tetkikler- blm. 14/ 117, *Babalık*, 22 Ocak 1949, Y:39, S:7060, Konya.

EVREN, Afif (1949), Zamane Eli mi?, *Babalık*, 20 Nisan 1949, Y:39, S:7097, Konya.

EVREN, Afif (1949), Kıbrıs İçin, *Babalık*, 17 Aralık 1949, Y: 39, S:7269, Konya.

EVREN, Afif (1950), Taraflı Bir Okuyucuya İlk Cevap!, *Babalık*, 17 Ocak 1950, Y:36, S:6602, Konya.

EVREN, Afif (1950), Hadiseler Karşısında, *Babalık*, 5 Ağustos 1950, Y:40, S:7454, Konya.

EVREN, Afif (1950), Başyazı: Birleşmiş Milletlerin İlk Zaferi, *Babalık*, 20 Eylül 1950, Y:40, S:7492, Konya.

EVREN, Afif (1950), Eski Kiler, Yeni Dolap!, *Babalık*, 5 Aralık 1950, Y:40, S:7521, Konya.

EVREN, Afif (1951), Başyazı: Rusya Bize Ne Vakit Saldırır, *Babalık*, 5 Mayıs 1951, Y:41, S:7616, Konya.

EVREN, Afif (1951), Temizlik, *Babalık*, 13 Haziran 1951, Y:41, S:7654, Konya.

EVREN, Afif (1951), İran'ın Hali, *Babalık*, 19 Haziran 1951, Y:41, S:7660, Konya.

EVREN, Afif (1951), Türlü, *Babalık*, 28 Eylül 1951, Y:41, S:7753, Konya.

EVREN, Afif (1951), İran'da Yangın Var, *Babalık*, 1 Ekim 1951, Y:41, S:7756, Konya.

EVREN, Afif (1951), Karacaoğlan'a Dair (Dizi Yazı- 9 Bölüm), *Babalık*, 14- 23 Kasım 1951, Y:41, S:7793- 7801, Konya.

EVREN, Afif (1952), Ermenekli Kel Hasan Rüştü'nün Atatürk Destanı, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Kasım 1952, Y:4, C:2, S:40, İstanbul.

EVREN, Afif (1954), Gaziye Duamız, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Ağustos 1954, S:61, Y:6, C:3, İstanbul.

EVREN, Afif (1955), Mekke'ye Giden "Yuannis", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Ağustos 1955, S:73, Y:7, C:4, İstanbul.

EVREN, Afif (1960), Hatıralar: Millî Mücadele Konya'sındaki Yazarlar ve Şairler (Dizi yazı- 25 bölüm), *Yeni Konya*, 13 Temmuz 1960- 8 Ağustos 1960, Y:13, S:3905–3931, Konya.

EVREN; Afif (1964), Anılar: Karacaoğlan ve Ali Rıza Yalgın, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Ocak 1964, Y:15, C:8, S:174, Konya.

EVREN, Afif (1968), Bir Portre, Bir Anı: Naci Fikret BAŞTAK, *Çağrı*, 1 Aralık 1968, Y:12, S:131, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1969), Konyalı Ozanlar- Yazarlar Yazar Yusuf Mazhar ve Eseri Babalık Gazetesi, *Çağrı*, 1 Ocak 1969, S:132, Y:13, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1969), Ermenekli Hasan Rüştü, *Çağrı*, 1 Nisan 1969, Y:13, S:135, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1969), Deliren Şair Ayaşlı Şakir, *Çağrı*, 1 Mayıs 1969, Y:13, S:136, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1969), Konyalı Ozanlar- Yazarlar Namdar Rahmi Karatay, *Çağrı*, 1 Eylül 1969, Y:14, S:140, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1969), Konyalı Ozanlar- Yazarlar Ülkücü Bir Yazar Mithat Şakir Altan, *Çağrı*, 1 Ekim 1969, Y:14, S:141, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1969), Konyalı Ozanlar Nurettin Rüştü Büngül, *Çağrı*, 1 Kasım 1969, Y:14, S:142, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1970), Araştırmalar- Eski Edebi Sohbetler, *Çağrı*, 1 Mart 1970, Y:14, S:146, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1970), Konyalı Ozanlar- Yazarlar: Cumhuriyet Konya'sında İlk Yazarlar, *Çağrı* Dergisi, 1 Haziran 1970, Y:14, S:149, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1973), Konyalı Ozan ve Yazar M. Hâmit'in İki Yönü, *Çağrı*, Ocak 1973, Y:17, S:189, Güven Matbaası-Ankara.

EVREN, Afif (1973), Araştırmalar: Bir Düşünsel Atılım (Dizi Yazı–23 Bölüm), *Yeni Konya*, 12 Kasım 1973–7 Aralık 1973, Y:25, S:9664–9686, Konya.

FA (Feyziye Abdullah TANSEL) (1937), Konya: Konya Halkevi Aylık Dergisi, *Ülkü*, İkincikânun 1937, C:8, S:47.

GEZGİN (EVREN, Afif) (1962), Gezginden Anılar (Dizi Yazı- 49 Bölüm), *Yeni Meram*, 17 Ekim 1961- 11 Nisan 1962, Yıl: 12- 13, Sayı: 3993- 4141, Konya.

GEZGİN (EVREN, Afif) (1962), Babalıkçı Mazhar- Hayat Hikâyesi (Dizi Yazı- 6 Bölüm), *Yeni Meram*, 30 Ekim- 4 Kasım 1962, Yıl: 13, Sayı: 4311- 4317, Konya.

GÖZCÜ (EVREN, Afif) (1930), Grev, *Babalık*, 25 On ikinci ay 1930, Y:20, S:3479, Konya.

GÖZCÜ (EVREN, Afif) (1930), Şaşarım, *Babalık*, 26 On ikinci ay 1930, Y:20, S:3480, Konya.

GÖZCÜ (EVREN, Afif) (1930), Şaşarım, *Babalık*, 31 On ikinci ay 1930, Y:20, S:3481, Konya.

GÜNDEM, Ali Uğur (1967), Çıkarken, *Anadolu'da Hamle*, 9 Ocak 1967, Y:1, S:1, Konya.

GÜZEL, Cemal (2002), Türkiye'de Maddecilik ve Maddecilik Karşıtı Görüşler, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C:19, Y:2002, S:1, Ankara.

HABER (1932), Dış Politika: Türk- Rus Dostluğu Kuvvetlidir, *Babalık*, 2 Mayıs 1932, Y: 22, S:3842, Konya.

HABER (1935), Uyan! Neredesin?, *Babalık*, 17 Temmuz 1935, Y:25, S:4670, Konya.

HABER (1960), 20 Eser, *Işık* gazetesi, 7 Ağustos 1960, Y: 2, S: 562, Konya.

HABER (1964), *Işık* Gazetesi Tekrar Neşriyata Başladı, *Anadolu*, 28 Aralık 1964, Y:1, S: 305, Konya.

HABER (1965), Afif Evren Tevkif Edildi, *Sabah*, 9 Temmuz 1965, Y:5, S:1791, Konya.

HABER (1965), YURT TURU: Bir Gazeteci Tevkif Edildi, *Milliyet*, 10 Temmuz 1965, Y:16, S:6329, İstanbul.

HALICI, FEYZİ (1966), Yayınlarımız: *Çağrı*, *Yeni Konya*, 4 Mart 1966, Y:19, S:6553, Konya.

HALICI, Feyzi (1967), Konya Basın ve Yayın Hayatı, *Yeni Konya*, 13 Temmuz 1967, Y:20, S:6668- 226, Konya.

HALICI, Feyzi (2002), Çağrı'nın Yaşam Öyküsü*, Kültür Hayatımızda Yerel Dergiler ve Yerel Dergi Yayımcılığı Bilgi Şöleni Bildiriler* (7 Haziran 2002-Bolu), Yayına Hazırlayanlar: Azize Aktaş YAŞA- Songül BOYBEYİ- Ömer ÇAKIR, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

HAMİD, Muzaffer (1930), Ne Şiş Ne Kebap: Bir Hüküm, *Babalık*, 28 Onuncu ay 1930, Y:20, S:3431, Konya.

HEPER, Metin (2006), *Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)*, Türkiye Sözlüğü Siyaset, Toplum ve Kültür, Doğu- Batı Yayınları, Ankara.

HEPER, Metin (2006), *Güven Partisi (GP)*, Türkiye Sözlüğü Siyaset, Toplum ve Kültür, Doğu- Batı Yayınları, Ankara.

HINÇER, İhsan (1949), *Türk Folklor Araştırmaları*'nı Niçin Çıkarıyoruz, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Ağustos 1949, Y:1, C:1, S:1, İstanbul.

HINÇER, İhsan (1950), Birinci Yıl Biterken, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Temmuz 1950, Y:1, C:1, S:12, İstanbul.

HODAĞA (1950), Gelişi Güzel: *ÖĞÜT*, *Öğüt*, 2 Eylül 1950, Y:1, S:7, Konya.

İLÂN (1934), *Babalık*, 26 Eylül 1934, Y:24, S:4490, Konya.

İLÂN (1934), Çağ, *Zaman*, 8 Kânunuevvel 1934, Y:1, S:25, Konya.

İLAN (1960), Mustafa Kemal Orta Anadolu'da, *Yeni Konya*, 21 Temmuz 1960, Y:13, S: 3913, Konya.

İLÂN (1960), *Sabah*, 25 Ağustos 1960, Y:1, S:52, Konya.

İmzasız (1935), Güme Giden Paralardan! *Babalık*, 23 Temmuz 1935, Y:25, S:4673, Konya.

İmzasız (1935), Başyazı: Çarşaf, Peçe, Şemle Yasak Edildi, *Babalık*, 7 Ağustos 1935, Y:25, S:4682, Konya.

İSMİLLİ (1962), Adalet Traje Hanım, Yarım Asır Öncesi Konya, *Yeni Konya*, 28 Mayıs 1962, Y:13, S:4570, Konya.

KARABİT Usta (1947), Açık Teşekkür, *Akyokuş*, 15 Eylül 1947, Y:1, S:2, Konya.

KAYSERİ, İhsan (2005), Bugün: Feyzi Halıcı Çağrı, *Merhaba*, 18 Eylül 2005, Y:36, Sayı:11171.

KAYSERİ, İhsan (2006), Vefat Yıldönümünde Tarihi Bir Gerçeği İlk Defa Akademik Sayfa'da Açıklıyoruz: Ahmet Afif Evren (1908- 1977), *Merhaba*, 19 Nisan 2006, Y:37, S:11335 içinde ek: Akademik Sayfalar, 19 Nisan 2006, C:6, S:14, Konya.

KİŞMİR, Celâleddin (1961), *Türk Sözü* gazetesi- I- III, *Yeni Konya*, 2- 4 Ağustos 1961, Y:13, S:4288–4290, Konya.

KİŞMİR, Celâleddin (1966), Konya Gazeteciliğinin Kaderi, *Yeni Konya*, 20 Ekim 1966, Y:19, S:6698–16, Konya.

KİŞMİR, Celâleddin (1968), Karınca Kararınca: Afif Evren'in Mektubu, *Yeni Konya*, 23 Nisan 1968, Y:20, S:6668/369, Konya.

KİŞMİR, Celâleddin (1969), Doğumunun Yüzüncü Yıldönümünde: Ermenekli Hasan Rüştü, *Çağrı*, 1 Haziran 1969, S:137, Y:13, Güven Matbaası-Ankara.

KİŞMİR, Şeref (1946), *Konya* Dergisi, *Konya,* Şubat 1946, Y:10, S:88, Konya.

KONYA (1936), *Konya* Niçin Çıkıyor?, *Konya*, Eylül 1936, Y:1, S:1, Konya.

KONYA (1948), 1948 yılına girerken, *Konya*, Ocak 1948, Y:12, S:111, Konya.

KONYA (1943), Okuyucularımıza, *Konya*, Temmuz 1943, Y:7, S:57, Konya.

KONYA (1948), Niçin Dört Sayı Birden Çıkıyoruz?, *Konya*, Aralık 1944-Ocak-Şubat-Mart 1945, Y:9, S:74- 77, Konya.

KONYA (1949), Birkaç Söz, *Konya*, Eylül-Ekim 1949, Y:14, S:131–132, Konya.

KOYUNCU, Haydar (1957), Günün Yazısı, *Öz Demokrat Konya*, 31 Aralık 1957, Y:1, S:14, Konya.

KUM, Naci (1949), Naci Fikret Baştak, *Konya*, Eylül- Ekim 1949, Y:14, S:131–132, Konya.

NEDİM, M. Fahri (1959), Hikâyeler- Hatıralar: *Ekekon* Nasıl Kapandı?, *Yeni Konya*, 18 Eylül 1959, Y:11, S:3614, Konya.

OBUZ, Muammer (1947), Gazetemize Başlarken, *Akyokuş*, 12 Eylül 1947, Y:1, S:1, Konya.

ODABAŞI, A. Sefa (2000), Konya Nostaljisinden Esintiler: Yeni Fikir, *Yeni Gazete*, Y: 3, S: 825, Konya.

ONAT, Muvaffak Sami (1947), Babalık 37 yaşında, *Babalık*, 4 Şubat 1947, Y:37, S:6767, Konya.

ONAT, Muvaffak Sami Onat (1947), *Ekekon* 13 yaşında, *Ekekon*, 14 Mart 1947, Y:13, S:2638, Konya.

ÖZLEN, Fakih (1948), Partilerimiz ve Zaafları, *Akyokuş*, 17 Mart 1948, Y:1, S:79, Konya.

ÖZLEN, Fakih (1948), Ayrılırken, *Akyokuş*, 23 Temmuz 1948, Y:1, S:134, Konya.

ÖZLEN, Fakih (1952), Yayınımıza Son Veriyoruz, *Öğüt*, 4 Ocak 1952, Y:2, S:219, Konya.

ÖZÖNDER, Hasan (1991), *Babalık*'tan *Yeni Konya*'ya, *Yeni Konya*, 1 Haziran 1991, Y:43, S:15023, Konya.

SURAL, Mahmut (1976), 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, *Yeni Konya,* 2 Şubat1976, Y:27, S:10340, Konya.

TUYGAN, Fuat (1945), Bize Gelen Yazılar: Konya'da Basın Hürriyeti, *Ekekon*, 28 Aralık 1945, Y:36, S:6600, Konya.

TÜTENGİL, Cavit Orhan (1979), Hınçer'in Bıraktığı Halk Kültürü Belgeliği, *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, Aralık 1979, Y:31, C: 19, S: 365, İstanbul.

VARLIK, M. Bülent (1981), 1919- 1938 Döneminde Konya'da Yayınlanan Dergiler, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi İletişim Dergisi, 1981, S:2, Ankara.

VARLIK, M. Bülent (1987), Unutulmuş Bir Mizah Ustası Namdar rahmi Karatay, Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Dergisi, 1986–87, S:8–9, Ankara.

USMAN, Fakir (1960), Başlarken, *Zaman*, 26 Ağustos 1960, Y:1, S:1, Konya.

USMAN, Fakir (1980), Namdar Rahmi Karatay, *Yeni Konya*, 6 Mart 1980, Y:31, S:11610, Konya.

ÜLKÜDAŞ (Afif EVREN) (1946), Kâğıt Derdimiz, *Babalık*, 9 Mart 1946, Y:36, S:6624, Konya.

ÜLKÜDAŞ (Afif EVREN) (1949), Hususi Sanayi, *Babalık*, 15 Aralık 1949, Y:39, S:7267, Konya.

YAĞIBASAN (Afif EVREN) (1949), Acısı Tatlısı: Kuyuculuk mu?, *Yeni Konya*, 9 Ağustos 1949, Y:1, S:67, Konya.

YENİ KONYA (1950), Bir Günlük Gazetenin Hikâyesi, *Yeni Konya*, 1 Haziran 1950, Y:2, S:358, Konya.

YENİTERZİ, Emine (2001), Tanzimattan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Konyalı Şair ve Yazarlar, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Y:2001, S:10, Konya.

YEŞİLYURT (Suat ABANAZIR) (1948), KONYA, *Konya*, Haziran- Temmuz 1948, S:116, Y:12, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1936), Sohbet: Evet Konyalıyım, *Babalık*, 20 Teşrinievvel 1936, Y:26, S:4860, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1946), Yerine Göre: İhtiras Gazeteciliği, *Babalık*, 28 Kasım 1946, Y:36, S:6739, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1946), Geçmiş Yıllarda *Babalık* Gazetesi, *Babalık*, 10 Ocak 1946, Y:36, S:6599, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1947), Yerine Göre: Olayların İfadesi, *Babalık*, 15 Mart 1947, Y:37, S:6784, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1947), Yerine Göre: Serdengeçtiler, *Babalık*, 10 Mayıs 1947, Y:37, S:6807, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Bir Daha!, *Babalık*, 25 Mayıs 1950, Y:41, S:7636, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Neşrediniz, *Babalık* gazetesi, 24 Kasım 1950,Y:40, S:7518, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Suçlarım, *Babalık*, 24 Kasım 1950, Y:40, S:7518, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Sayın Konya Valisine Açık Mektup: Resmi İlânların Yeni Hikâyesi, *Babalık*, 1 Aralık 1950, Y:40, S:7520, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Yerine Göre: Efendiler Kimi Aldatıyorsunuz, *Babalık*, 8 Aralık 1950, Y:40, S:7522, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Yalancı Kim? *Babalık*, 15 Aralık 1950, Y:40, S:7524, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Yerine Göre: Efendiler! Ayıp, Ayıp!, *Babalık*, 15 Aralık 1950, Y:40, S:7524, Konya

YOLCU (Afif EVREN) (1950), Yerine Göre: Mevlâna ve Tesettür, *Babalık* gazetesi, 8 Haziran 1950, Y:40, S:7407, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1951), Yerine Göre: Haklısın Amma..., *Babalık*, 9 Ocak 1951, Y:41, S:7534, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1951), Yerine Göre: Day Day Day!, *Babalık*, 7 Nisan 1951, Y:41, S:7587, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1951), Yerine Göre: Bulamamış, *Babalık*, 21 Mayıs 1951, Y:41, S: 7632, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1951), Bir Daha!, *Babalık*, 25 Mayıs 1951, Y:41, S:7636, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1961), Bize Göre: (Otel) Değil, (Ötel), *Yeni Meram*, 14 Şubat 1961, Y:9, S:3744, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1967), Yollar Boyunca: Millî Benliği Unutuyoruz, *Anadolu'da Hamle*, 10 Ocak 1967, Y:1, S:2, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1967), Asıl Dalâlet ve Zındıklık!, *Anadolu'da Hamle***,** 20 Ocak 1967, Y:1, S:9, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1967), İslâmî Vahdet, Tesanüd, *Anadolu'da Hamle*, 28 Mart 1967, Y:1, S:60, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1967), Çılgınlıklar Devam Ediyor, *Anadolu'da Hamle*, 29 Mart 1967, Y:1, S:61, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1967), Siyasi Miras Davası, *Anadolu'da Hamle*, 18 Nisan 1967, Y:1, S:80, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1967), Bir "Ata Partisi", *Anadolu'da Hamle*, 24 Nisan 1967, Y:1, S:85, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1972), Beş Öğretmen Yazardan Bir Demet Anı (Dizi Yazı– 69 Bölüm), *Yeni Konya*, 17 Ocak– 8 Nisan 1972, Y:23, S:9111–9178, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1972), Neler Demişlerdi? (Dizi Yazı–25 Bölüm), *Yeni Konya*, 10 Nisan 1972– 8 Mayıs 1972, Y:23, S:9179–9203, Konya.

YOLCU (Afif EVREN) (1972), Bir Yolcudan Anılar (Dizi Yazı–156 Bölüm), *Yeni Konya*, 9 Mayıs 1972–6 Kasım 1972, Y:23–24, S:9204–9358, Konya.

İNTERNET MAKALELERİ

ARSAN, Esra Doğru (2008), Haber ve Habercilik, http://eski.bianet.org/diger/egitim921.htm

ÇAYIRDAĞ, Mehmet, Vali Muammer Bey, Kayseri Türk Ocağı Dergisi, Y: 7, S: 78, Haziran 2007, http://www.kayseri-turkocagi.org.tr/haziran2007.pdf

GÜLDAĞ, Ahmet (2003), Müşahede: Konya Basınında Nostaljiler ve Gördüklerim (12), *Merhaba*, 19 Ekim 2003, http://www.merhabagazetesi.com.tr/arsiv/2003/10/19/musahede.htm

HABORA, Bülent (2006), 47 Yaşındaki Genç *Çağrı,* http://www.evrensel.net/04/03/06/kultur.html

KAYNARDAĞ, Arslan (2008),Cumhuriyetin Felsefeye 75. Yılda Getirdiklerine Dergiler Açısından Bir Bakış, Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Felsefe (TC Kültür Bakanlığı Cumhuriyet Kitaplığı Dizisi, 2002 Ankara)'den hazırlayan: Ahmet RODOPMAN, http://www.felsefeekibi.com/dergi1/s1_y18.html

PULUR, Hasan (2005), Olaylar ve İnsanlar, Hiciv ve Sunucu, *Milliyet*, 22 Aralık 2005, http://www.milliyet.com.tr/2005/12/22/yazar/pulur.html, İstanbul.

SEYİRCİ, Musa (2007), *Çukurova Halk Kültürünün Tanıtılmasında Ali Rıza Yalgın'ın Yeri ve Kişiliği Bibliyografyası*, turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_1/seyirci_2.pdf

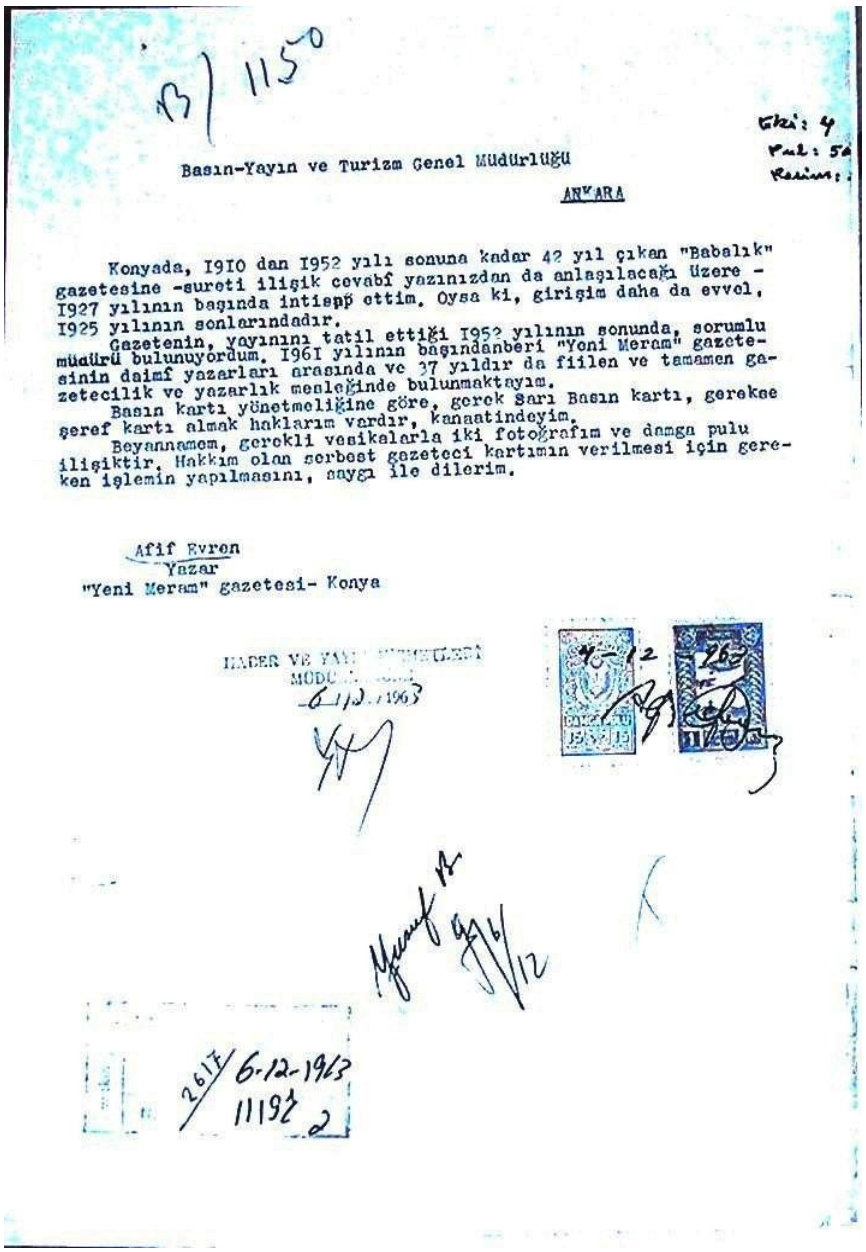
ÜLKEN, Hilmi Ziya (1998), Türkiye'nin Modernleşmesi ve Bu Hareketin Öncülleri Olan Türk Düşünürleri, Felsefe Dünyası, Sayı: 28'den http://www.felsefelik.com/felsefedunyasi/28-1998/28-033.pdf

KAYNAK KİŞİLER

Cavit ACAR (Emekli Kütüphaneci), Mustafa AZILIOĞLU (Gazeteci-yazar), Mustafa Yalçın BAHÇIVAN (Gazeteci), Ali Rıdvan BÜLBÜL (Gazeteci), Feyzi HALICI, Mehdi HALICI, İhsan KAYSERİ, Celalettin KİŞMİR, Rüştü ÖZAL, İbrahim SUR, Hasan YÖGRÜK.

EKLER

EK–1: Afif Evren'in Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 4 Aralık 1963 tarihli dilekçe (BSEGM Arşivi)

B) 1150

Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü

ANKARA

Konyada, 1910 dan 1952 yılı sonuna kadar 42 yıl çıkan "Babalık" gazetesine -sureti ilişik cevabî yazınızdan da anlaşılacağı üzere - 1927 yılının başında intisap ettim. Oysa ki, girişim daha da evvel, 1925 yılının sonlarındadır.

Gazetenin, yayınını tatil ettiği 1952 yılının sonunda, sorumlu müdürü bulunuyordum. 1961 yılının başındanberi "Yeni Meram" gazetesinin daimî yazarları arasında ve 37 yıldır da fiilen ve tamamen gazetecilik ve yazarlık mesleğinde bulunmaktayım.

Basın kartı yönetmeliğine göre, gerek Sarı Basın kartı, gerekse şeref kartı almak haklarım vardır, kanaatindeyim.

Beyannamem, gerekli vesikalarla iki fotoğrafım ve damga pulu ilişiktir. Hakkım olan serbest gazeteci kartımın verilmesi için gereken işlemin yapılmasını, saygı ile dilerim.

Afif Evren
Yazar
"Yeni Meram" gazetesi- Konya

BASIN VE YAYIN [illegible]
MÜDÜRLÜĞÜ
6.12.1963

2617 6-12-1963
11192

EK–2: Afif Evren'in TTB'na gönderdiği 31 Ekim 1967 tarihli dilekçesi (BYEGM Arşivi)

Turizm ve Tanıtma Bakanlığına

Konu: Basın Şeref kartım
Ek : 1 belge, 2 fotoğraf

16.Ekim.1967 tarihli dilekçeme,Bakanlığınızca (Haber ve yayın Hizmetleri Md. Yayın organları Ş. 7.16.Ekim.1967 S.B/1150-2920-16181) verilen cevapta:

Şahsıma 15/1/1964 tarihinde 000 254 no " Basın şeref kartı" verildiği bu kartın 4/4/1968 tarihinde yenilendiği, 31/3/1965 tarihinde 000240 numaralı kartımın iptal edildiği bildirilmiştir.

Gıyabımda cereyan edenn bu işlemlerin mahiyetlerinden zerre kadar haberim yoktur.Ancak geri alma ve iptal kararının Konya Valiliğinin "ilgi" yazısı üzerine alındığını, o tarihlerde Bakanlığınızdan Konya Valiliğine bir yazılan/yazıdan anlamıştım.

Fazlasıyla 40 yıllık gazetecilik ve yazarlık hayatım vardır.Bunun 25 yılı, evvelce Konya'da çıkan "EMEK" gazetesinin yazı kadrosunda, 15 yıl "Yeni Konya", "Selçuk", "Işık" ve "Yeni Meram" gazetelerinde geçmiştir. Kitekim, "Yeni Meram" dan almış olduğum 4,5 yıllık bir hizmet belgesi de, bu dilekçeme eklidir.

Beni, Fikir işçileri Sigortası Kanunu'ndan faydalanmadığım gibi, bugün hayatta hiç bir yakınım, resmî veya hususî teşekküllerden devamlı ve istikrarlı hiç bir gelir kaynağında kalmamıştır.

Benim mesleki ve kültürel hizmetim,yalnız Konya ve Anadolu basınına inhisar etmemiştir.İstanbulda "Son Posta","Vakit", "Vatan "; İzmirde "Hizmet" ve"Yeni Asır" gazetelerine yıllarca haberler vermiş, yazılar yazmışımdır. Basılmış 10 tanede risalem vardır.

Basılmamış olan 15 tanesi Ankara Millî Kütüphanesindedir.

Bu gün,artık, sıhhî durumum bozukluğundan çalışamaz hale gelmişim dir.Kulaklarım duyma, gözlerim görme hassalarını, %60 kaybetmiştir.

./.

- 2 -

Mesleki cilveler yüzünden, sol kolum, uzun bir müddet evvel sakat kalmıştır.Nitekim, sıhhî durumum bozukluğu, Konya D.Hastanesi Sağlık Kurulunun vermiş olduğu" Çalışarak hayatını kazanamaz" kararını taşıyan 3937 numara ve 16/9/1966 tarihli raporiyle de sabittir.

Uzun bir hizmet müddetine mukabil, daha çok mânevi bir mükâfat ve tesellî kıymet ve mahiyeti taşıyan " Basın Şeref Kartı" nı evvelâ vermek; sonra, beni çekemeyenlerin ve şunun bunun tahrikiyle yazılan bir yazı üzerine geri almak ve iptal etmek, zannederim ki, adalete,insaf ve vicdana sığar bir davranış ve işlem değildir.

Oysaki benj hiç hakları olmadan "Sarı Basın Kartı", "Basın Şeref Kartı almış olanları da görmüşümdür.

Hülâsa,"Basın Şeref Kartı " nın iptali, elîm bir mahrumiyet içinde geçmekte olan hayat ve ömrümün son kademe ve merhalesinde benim için rûhî, mânevî bir darbe teşkil etmiştir.Beni son derece teâsür ve bedbinliğe sevk eylemiştir.

Öyle umuyorum ki, Bakanlığınızın geniş anlayışı,kadirşinaslığı,'ayrın Komisyon üyelerinin vicdan ve adalet ölçüleri, bana hakkımı iade edecektir.

Komisyonunuzun ilk toplantısında iptal kararının kaldırılarak "Basın Şeref Kartı" nın verilmesini dilerim. 31.10.1967

Afif Evren
Konya Şehâdetrü Yusuf Oğuz Bille E.Mühendisi

Afif Evren
Eski"Babalık" Gazetesi sorumlu Müdürü

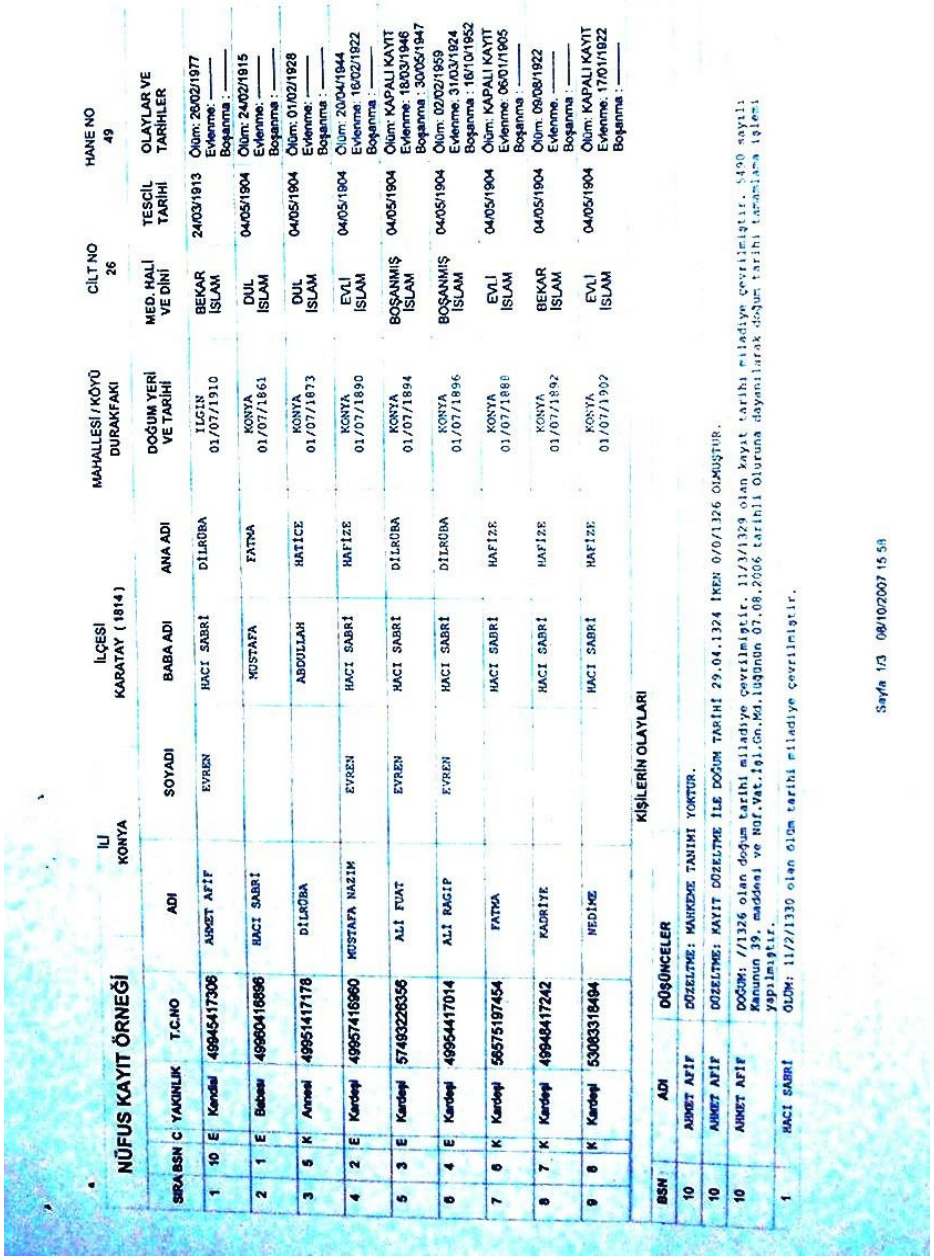
ANKARA

T.C. Başbakanlık Turizm Kurumu Genel Müdürlüğü Kompleksi

31.10.67

EK–3: Afif Evren ve Ailesinin Nüfus Kayıt Örneği- I

(Konya Karatay İlçe Nüfus Müdürlüğü)

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ

İL: KONYA | İLÇESİ: KARATAY (1814) | MAHALLESİ / KÖYÜ DURAKFAKI | CİLT NO 26 | HANE NO 49

SIRA	BSN	C	YAKINLIK	T.C.NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED. HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLER
1	10	E	Kendisi	49945417306	AHMET AFİF	EVREN	HACI SABRİ	DİLRÜBA	ILGIN 01/07/1910	BEKAR İSLAM	24/03/1913	Ölüm: 28/02/1977 Evlenme: ——— Boşanma : ———
2	1	E	Babası	49980416896	HACI SABRİ		MUSTAFA	FATMA	KONYA 01/07/1861	DUL İSLAM	04/05/1904	Ölüm: 24/02/1915 Evlenme: ——— Boşanma : ———
3	5	K	Annesi	49951417178	DİLRÜBA		ABDULLAH	HATİCE	KONYA 01/07/1873	DUL İSLAM	04/05/1904	Ölüm: 01/02/1928 Evlenme: ——— Boşanma : ———
4	2	E	Kardeşi	49957416960	MUSTAFA NAZIM	EVREN	HACI SABRİ	HAFİZE	KONYA 01/07/1890	EVLİ İSLAM	04/05/1904	Ölüm: 20/04/1944 Evlenme: 16/02/1922 Boşanma :
5	3	E	Kardeşi	57493226356	ALİ FUAT	EVREN	HACI SABRİ	DİLRÜBA	KONYA 01/07/1894	BOŞANMIŞ İSLAM	04/05/1904	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 18/03/1946 Boşanma : 30/05/1947
6	4	E	Kardeşi	49954417014	ALİ RAGIP	EVREN	HACI SABRİ	DİLRÜBA	KONYA 01/07/1896	BOŞANMIŞ İSLAM	04/05/1904	Ölüm: 02/02/1959 Evlenme: 31/03/1924 Boşanma : 16/10/1952
7	6	K	Kardeşi	58575197454	FATMA		HACI SABRİ	HAFİZE	KONYA 01/07/1888	EVLİ İSLAM	04/05/1904	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 06/01/1905 Boşanma : ———
8	7	K	Kardeşi	49948417242	KADRİYE		HACI SABRİ	HAFİZE	KONYA 01/07/1892	BEKAR İSLAM	04/05/1904	Ölüm: 09/08/1922 Evlenme: ——— Boşanma : ———
9	8	K	Kardeşi	53003318494	NEDİME		HACI SABRİ	HAFİZE	KONYA 01/07/1902	EVLİ İSLAM	04/05/1904	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 17/01/1922 Boşanma : ———

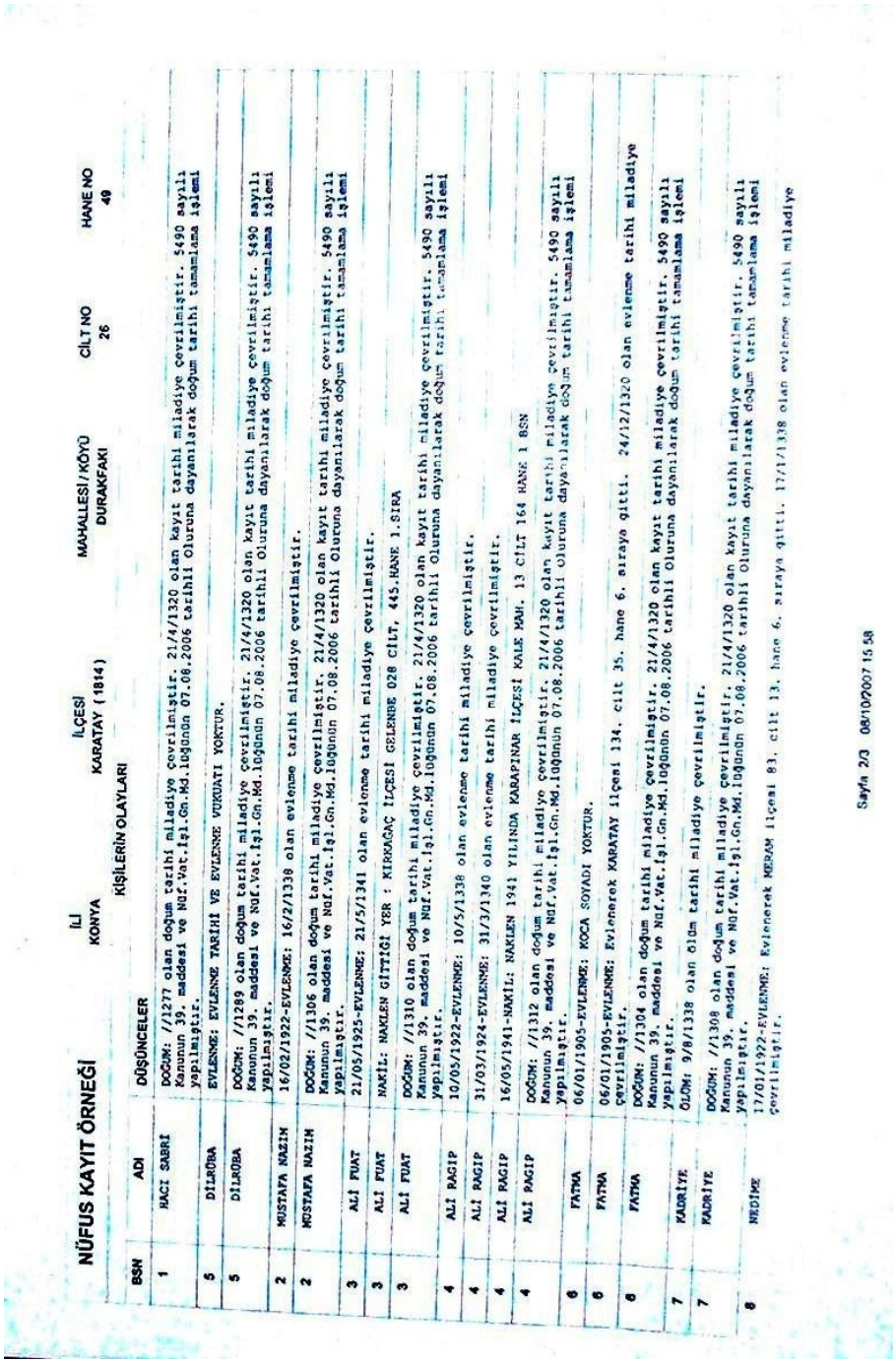
KİŞİLERİN OLAYLARI

BSN	ADI	DÜŞÜNCELER
10	AHMET AFİF	DÜZELTME: MAHKEME TANIMI YOKTUR.
10	AHMET AFİF	DÜZELTME: KAYIT DÜZELTME İLE DOĞUM TARİHİ 29.04.1324 İKEN 0/0/1326 OLMUŞTUR.
10	AHMET AFİF	DOĞUM: //1326 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 11/3/1329 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Hiz.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tashihine işlemi yapılmıştır.
1	HACI SABRİ	ÖLÜM: 11/2/1330 olan ölüm tarihi miladiye çevrilmiştir.

Sayfa 1/3 08/10/2007 15:58

EK–4: Afif Evren ve Ailesinin Nüfus Kayıt Örneği- II

(Konya Karatay İlçe Nüfus Müdürlüğü)

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ

İLİ: KONYA | İLÇESİ: KARATAY (1814) | MAHALLESİ/KÖYÜ: DURAKFAKI | CİLT NO: 26 | HANE NO: 49

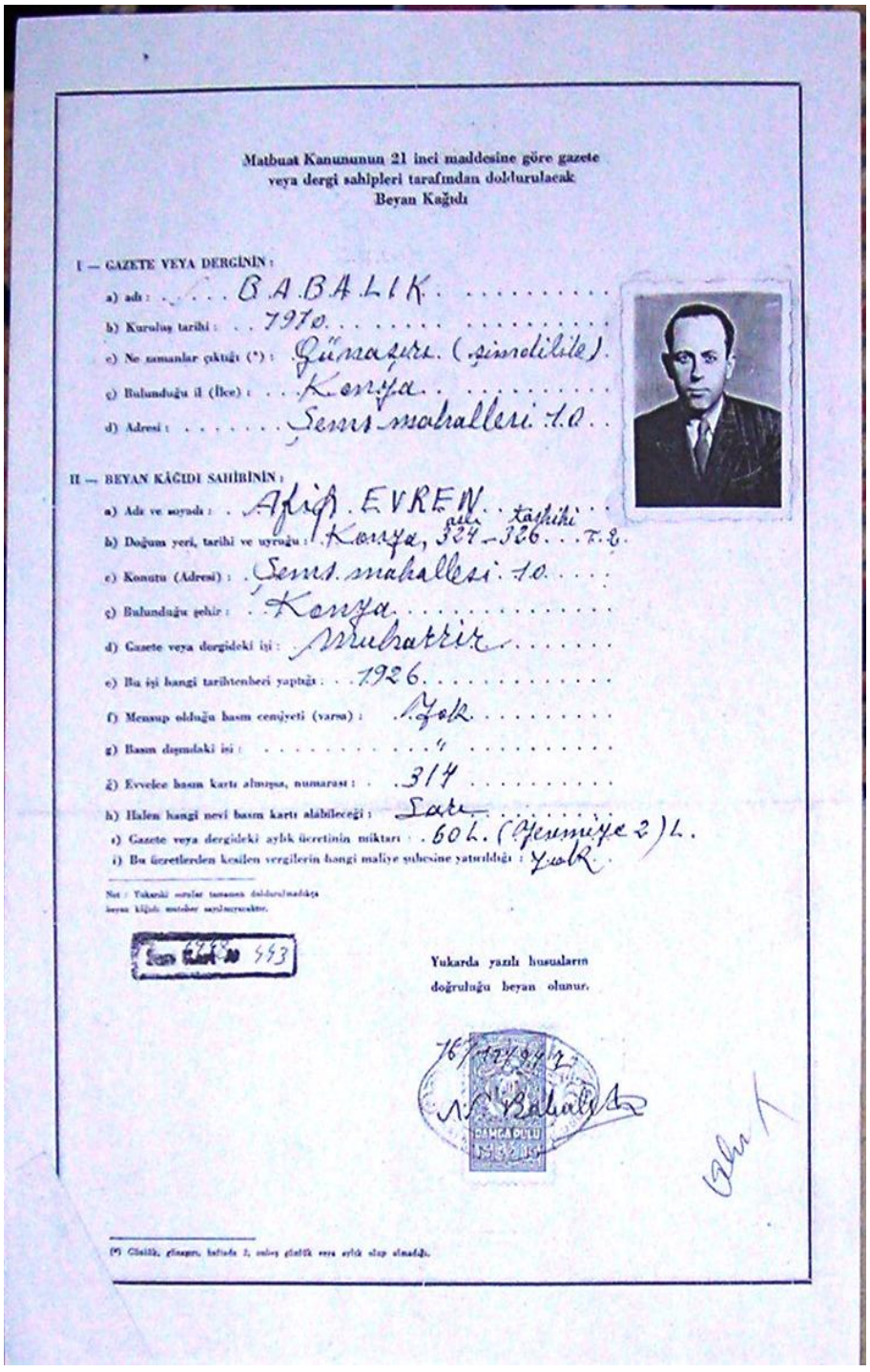
KİŞİLERİN OLAYLARI

BSN	ADI	DÜŞÜNCELER
1	HACI SABRİ	DOĞUM: //1277 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.06.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
5	DİLRÜBA	EVLENME: EVLENME TARİHİ VE EVLENME VUKUATI YOKTUR.
5	DİLRÜBA	DOĞUM: //1289 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
2	MUSTAFA NAZIM	16/02/1922-EVLENME: 16/2/1338 olan evlenme tarihi miladiye çevrilmiştir.
2	MUSTAFA NAZIM	DOĞUM: //1306 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
3	ALİ FUAT	21/05/1925-EVLENME: 21/5/1341 olan evlenme tarihi miladiye çevrilmiştir.
3	ALİ FUAT	NAKİL: NAKLEN GİTTİĞİ YER : KIRKAĞAÇ İLÇESİ GELENBE 028 CİLT, 445.HANE 1.SIRA
3	ALİ FUAT	DOĞUM: //1310 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
4	ALİ RAGIP	10/05/1922-EVLENME: 10/5/1338 olan evlenme tarihi miladiye çevrilmiştir.
4	ALİ RAGIP	31/03/1924-EVLENME: 31/3/1340 olan evlenme tarihi miladiye çevrilmiştir.
4	ALİ RAGIP	16/05/1941-NAKİL: NAKLEN 1941 YILINDA KARAPINAR İLÇESİ KALE MAH. 13 CİLT 164 HANE 1 BSN
4	ALİ RAGIP	DOĞUM: //1312 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
6	FATMA	06/01/1905-EVLENME: KOCA SOYADI YOKTUR.
6	FATMA	06/01/1905-EVLENME: Evlenerek KARATAY ilçesi 134. cilt 35. hane 6. sıraya gitti. 24/12/1320 olan evlenme tarihi miladiye çevrilmiştir.
6	FATMA	DOĞUM: //1304 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
7	KADRİYE	ÖLÜM: 9/8/1338 olan ölüm tarihi miladiye çevrilmiştir.
7	KADRİYE	DOĞUM: //1308 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 21/4/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır.
8	MEDİME	17/01/1922-EVLENME: Evlenerek MERAM ilçesi 83. cilt 13. hane 6. sıraya gitti. 17/1/1338 olan evlenme tarihi miladiye çevrilmiştir.

Sayfa 2/3 08/10/2007 15:58

EK–5: Gazete Sahibi Basın Kartı Başvuru Beyan Kâğıdı

(BSYEM Arşivi)

Matbuat Kanununun 21 inci maddesine göre gazete
veya dergi sahipleri tarafından doldurulacak
Beyan Kağıdı

I — GAZETE VEYA DERGİNİN :

a) adı : BABALIK

b) Kuruluş tarihi : 1910

c) Ne zamanlar çıktığı (*) : Günaşırı (simodilile)

ç) Bulunduğu il (İlçe) : Konya

d) Adresi : Sems mahalleri 10

II — BEYAN KÂĞIDI SAHİBİNİN :

a) Adı ve soyadı : Akif EVREN

b) Doğum yeri, tarihi ve uyruğu : Konya, 324-326 T.C.

c) Konutu (Adresi) : Sems. mahallesi 10

ç) Bulunduğu şehir : Konya

d) Gazete veya dergideki işi : Muharrir

e) Bu işi hangi tarihtenberi yaptığı : 1926

f) Mensup olduğu basın cemiyeti (varsa) : Yok

g) Basın dışındaki işi : "

ğ) Evvelce basın kartı almışsa, numarası : 314

h) Halen hangi nevi basın kartı alabileceği : Sade

ı) Gazete veya dergideki aylık ücretinin miktarı : 60 L. (Yetmiş 2) L.

i) Bu ücretlerden kesilen vergilerin hangi maliye şubesine yatırıldığı : Yok

Not : Yukarıki satırlar tamamen doldurulmadıkça beyan kâğıdı muteber sayılmayacaktır.

443

Yukarda yazılı hususların
doğruluğu beyan olunur.

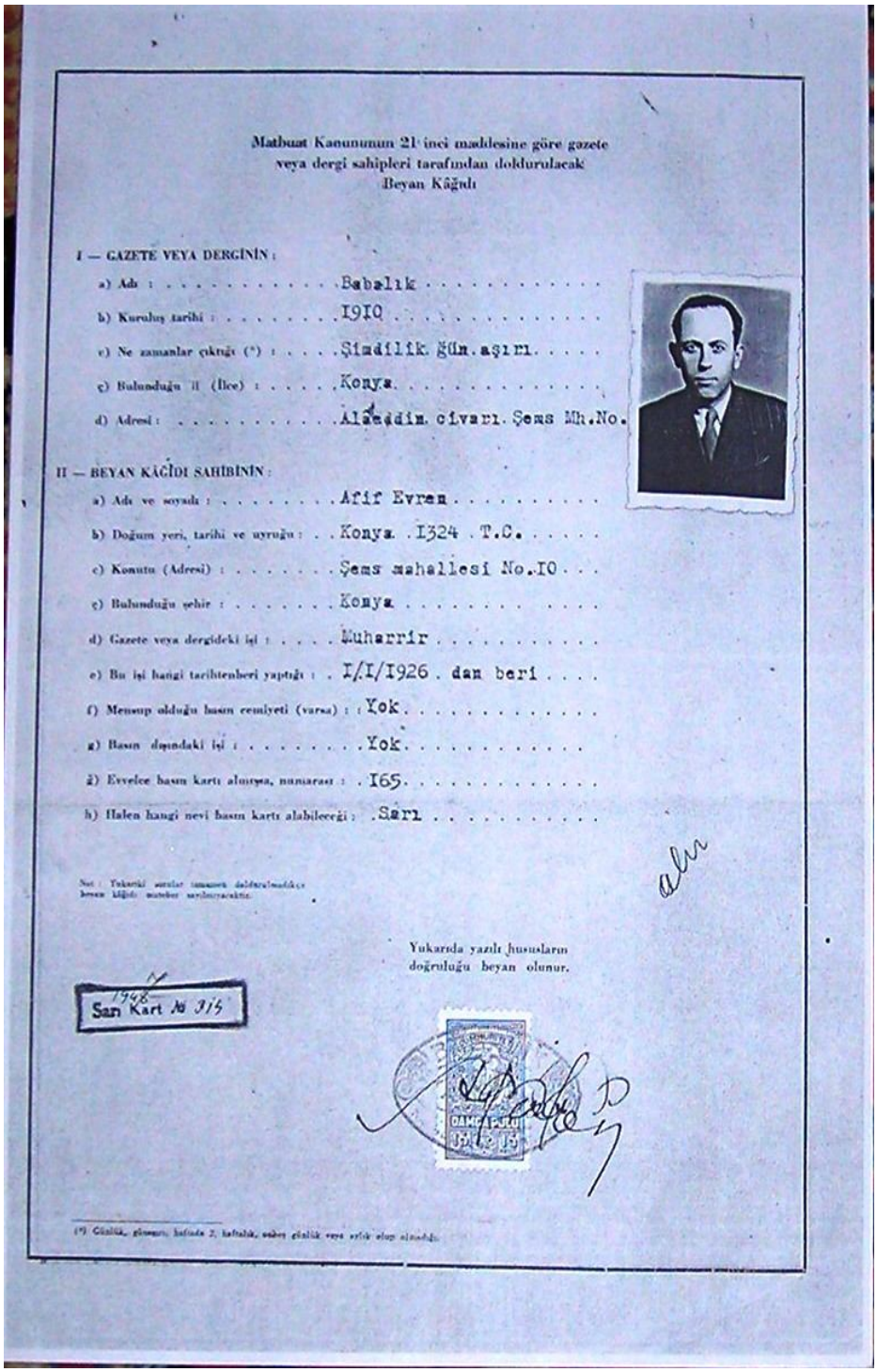
16/11/942

DAMGA PULU

(*) Günlük, günaşırı, haftada 2, onbeş günlük veya aylık olup olmadığı.

EK–6: Gazete Sahibi Basın Kartı Başvuru Beyan Kâğıdı

(BSYEM Arşivi)

Matbuat Kanununun 21 inci maddesine göre gazete
veya dergi sahipleri tarafından doldurulacak
Beyan Kâğıdı

I — GAZETE VEYA DERGİNİN :

a) Adı : . . . . . Babalık . . . . . .

b) Kuruluş tarihi : . . . . . 1910 . . . . . .

c) Ne zamanlar çıktığı (*) : . . . . Şimdilik. Gün. aşırı. . . . .

ç) Bulunduğu il (İlçe) : . . . . . Konya. . . . . .

d) Adresi : . . . . . Alâeddin. civarı. Şems Mh.No.

II — BEYAN KÂĞIDI SAHİBİNİN :

a) Adı ve soyadı : . . . . . Afif Evren . . . . . .

b) Doğum yeri, tarihi ve uyruğu : . . Konya . 1324 . T.C. . . . . .

c) Konutu (Adresi) : . . . . . Şems mahallesi No.10 . . .

ç) Bulunduğu şehir : . . . . . Konya . . . . . .

d) Gazete veya dergideki işi : . . . . Muharrir . . . . . .

e) Bu işi hangi tarihtenberi yaptığı : . 1/1/1926 . dan beri . . . .

f) Mensup olduğu basın cemiyeti (varsa) : Yok . . . . . .

g) Basın dışındaki işi : . . . . . Yok . . . . . .

ğ) Evvelce basın kartı alınmışsa, numarası : . 165 . . . . . .

h) Halen hangi nevi basın kartı alabileceği : . Sarı . . . . . .

Not : Yukarıki sorular tamamen doldurulmadıkça beyan kâğıdı nazarı dikkate alınmıyacaktır.

Yukarıda yazılı hususların
doğruluğu beyan olunur.

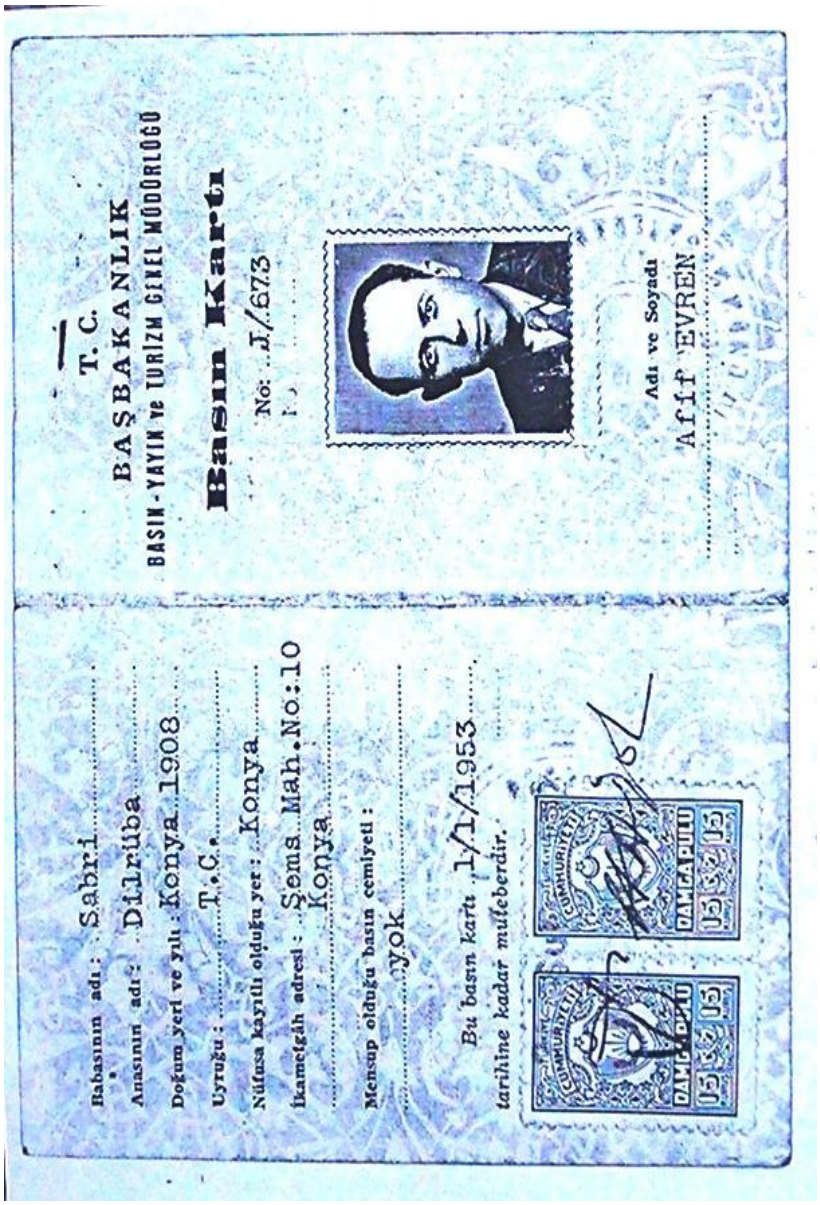
1948
Sarı Kart No 315

DAMGA PULU

(*) Günlük, günaşırı, haftada 2, haftalık, onbeş günlük veya aylık olup olmadığı.

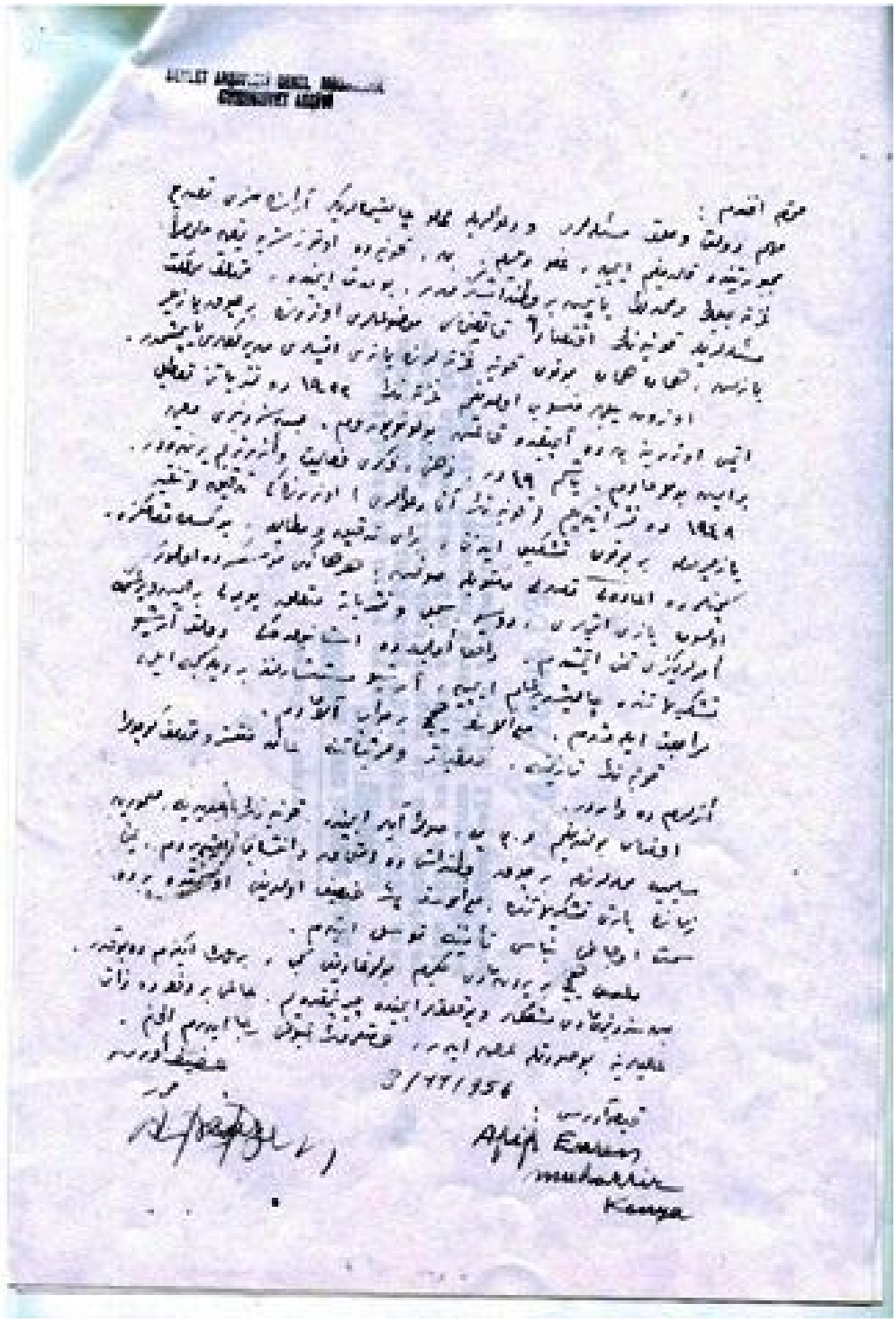
EK–7: Afif Evren'in Basın Kartı

(BSYEM Arşivi)

EK–8: Osmanlıca İş Talep Dilekçesi

(Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, 030.01./20.116.03.)

EK–9: Osmanlıca İş Talep Dilekçesi (Transkript)

Muhterem Efendim,

Mühim devlet ve millet meseleleri ve davalarıyla memlû (dolu) çalışmaların arasında sizi tazyi mecburiyetinde kaldığım için afv dilerim. Ben Konya'da otuz seneye yakın münhasıran gazetecilik ve muharrirlik yapan bir vatandaşınızımdır. Bu müddet içinde, muhtelif memleket meseleleriyle, Konya'nın iktisaden kalkınması mevzuları üzerinde birçok yazılar yazmış, hemen hemen bütün Konya gazetelerinde yazı işleri müdürlükleri yapmışımdır. Uzun yıllar mensup olduğum gazetenin 1952'de neşriyatını tatil etmesi üzerine bende açıkta kalmış bulunuyorum. Beş seneden beri mühim bir iş bulamadım. Yaşım 49'dur. Zihni, fikri faaliyet ve enerjim yerindedir. 1948'de neşrettiğim (Konya'nın Ana Davaları) üzerindeki tenkit ve tenkiye yazılarımı bir bütün teşkil eden berayı tetkik (inceleyerek) ve mütealayı, yüksek makamınıza geçenlerde iade-i taahhütlü mektupla sunmuştum. Hangi müessesede olursa olsun yazı işleri, dosya, sicil ve neşriyata müteallik yevmiyeli bir iş verilmesini emirlerinizi temenni etmiştim. Daha evvelce de İstanbul'daki Devlet Arşiv Teşkilatı'nda çalıştırılmam için, Arşiv Müsteşarlığı'na bir dilekçe ile müracaat etmiştim. Maalesef hiçbir cevap alamadım. Konya'nın tarihine, halkiyat ve harsiyatına münteşi ve muhtelif küçük eserlerim vardır.

Azası bulunduğum DP'ye, son aylar içinde Konya'nın Aziziye, Mahmuriye, Selimiye Mahallelerinden birçok vatandaşı da iştirak ve intisap ettirdim. Yine zamanın parti teşkilatının maalesef pek zayıf olduğu o semtlerde bir de semt ocağı binası teminine tevessül ettim.

Hiçbir yerden maddi gelirim olmadığı gibi, bir tek iğnem de yoktur. Beş seneden beri maddi müşküller ve yokluklar içinde çırpınmaktayım. Halimi bir defada zatı âlilerine bu suretle arz ederim. Hürmetlerimin kabulünü rica ederim, Efendim.

Afif EVREN
3.11.1956
Kısa Adresi:
Muharrir
Konya

EK–10: Komünizm Propagandasından Tutuklanmasına İlişkin Haber

(*Sabah*, 9 Temmuz 1965, Y:5, S:1791, Konya)

ilgili tahkikata başlanılmıştır.

Afif Evren Tevkif Edildi

Emektar gazetecinin kominizm proganda Yaptığı İddia ediliyor

Şehrmiziin emektar gazeteci si Afif Evren dün Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla tevkif edilmiştir. İddia edildiğine göre Afif Evren önceki gün Alâeddin tepesinde otururken orada karşılaştığı üç şahsa kominizm propagandası yapmıştır. Şehrimizin emektar gazetecisinin mazisini bilenler nezdinde olay büyük bir üzüntüyle karşılanmıştır. Bir kaç yıldanberi münzevi bir hayat geçiren ve işitme hassasını yitiren Afif Evrenin bir iftiraya kurban gittiği sanılmaktadır.

Afif Evrenin avukatı tahliyesi için Asliye Ceza Hâkimliğine başvurmuştur.

Bir kadın kaçırıldı

RECEP adında bir şahıs polise başvurarak yanında oturan F.T. adındaki kadının Remzi adında bir şahıs tarafından kaçırılarak zorla uzuna geçildiğini iddia üzerine olay

Erhan işçinin resim kevi Salonunda toplum rilmektedir.

Sergide gösterilen Erhan İşçinin öğren yaptığı çalışmalardır.

Öte yandan ressam tin Teomanın Ziraat şubesinin alt salonund ği serginin henüz eksi mamlanmamıştır. Eksi mamlanınca sergi bu da yarın açılacaktır.

Selâhattin Teoman'ı si, İstanbul'un çeşitli tülerini yansıtmaktadı

—oOo—

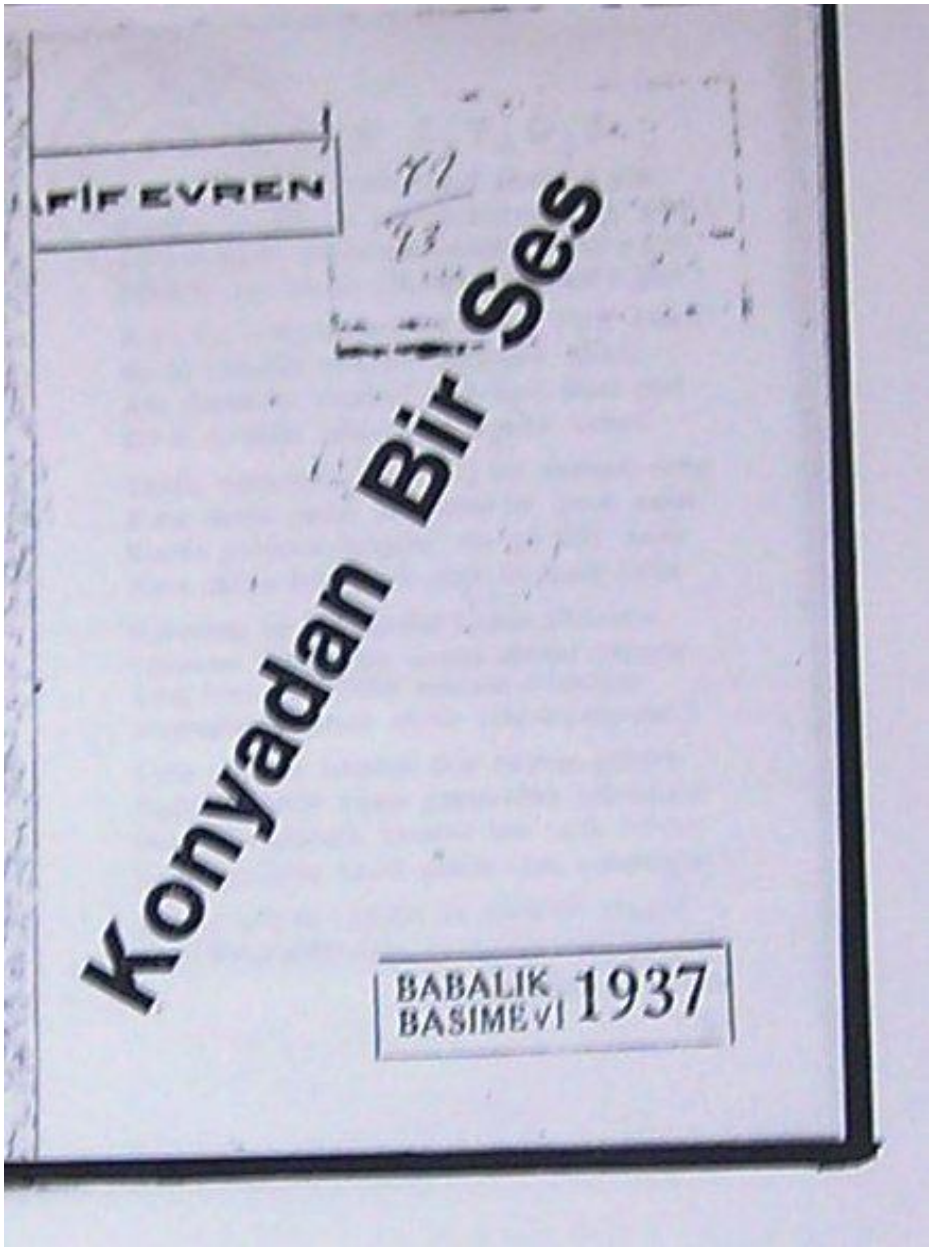
24 araç zabıt tutuldu

TRAFİK ekipleri ta şehirde yapılan denet de trafik kurallarına rekетleri görülen 24 rücü hakkında zabıt miştir.

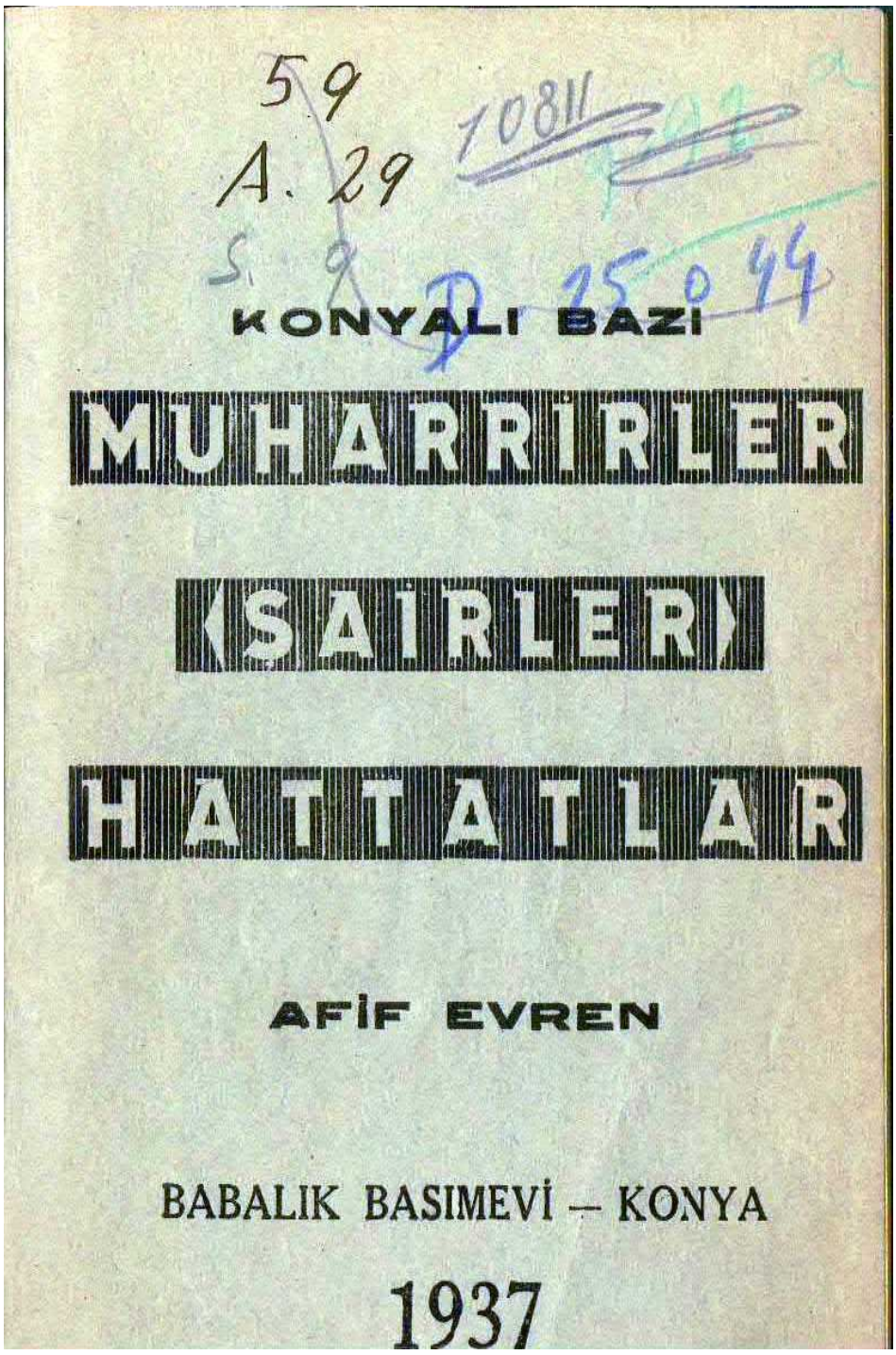
EK–11: ***Sinema Artisti Adalet*** **Kitabının Birinci Sayfası**

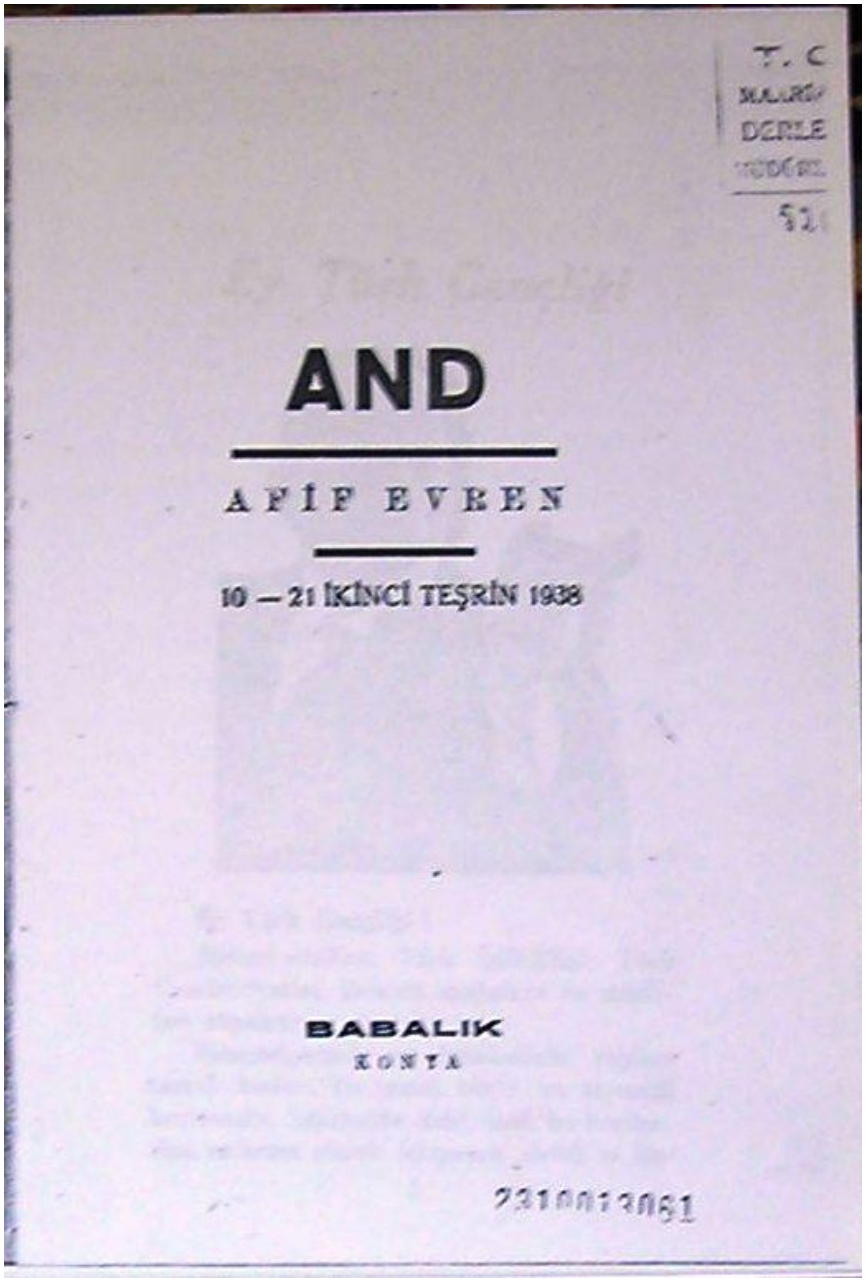
EK–12: ***Konya'dan Bir Ses*** **Kitabının Kapağı**

EK–13: ***Konyalı Bazı Muharrirler, Şairler, Hattatlar*** **Kitabının Kapağı**

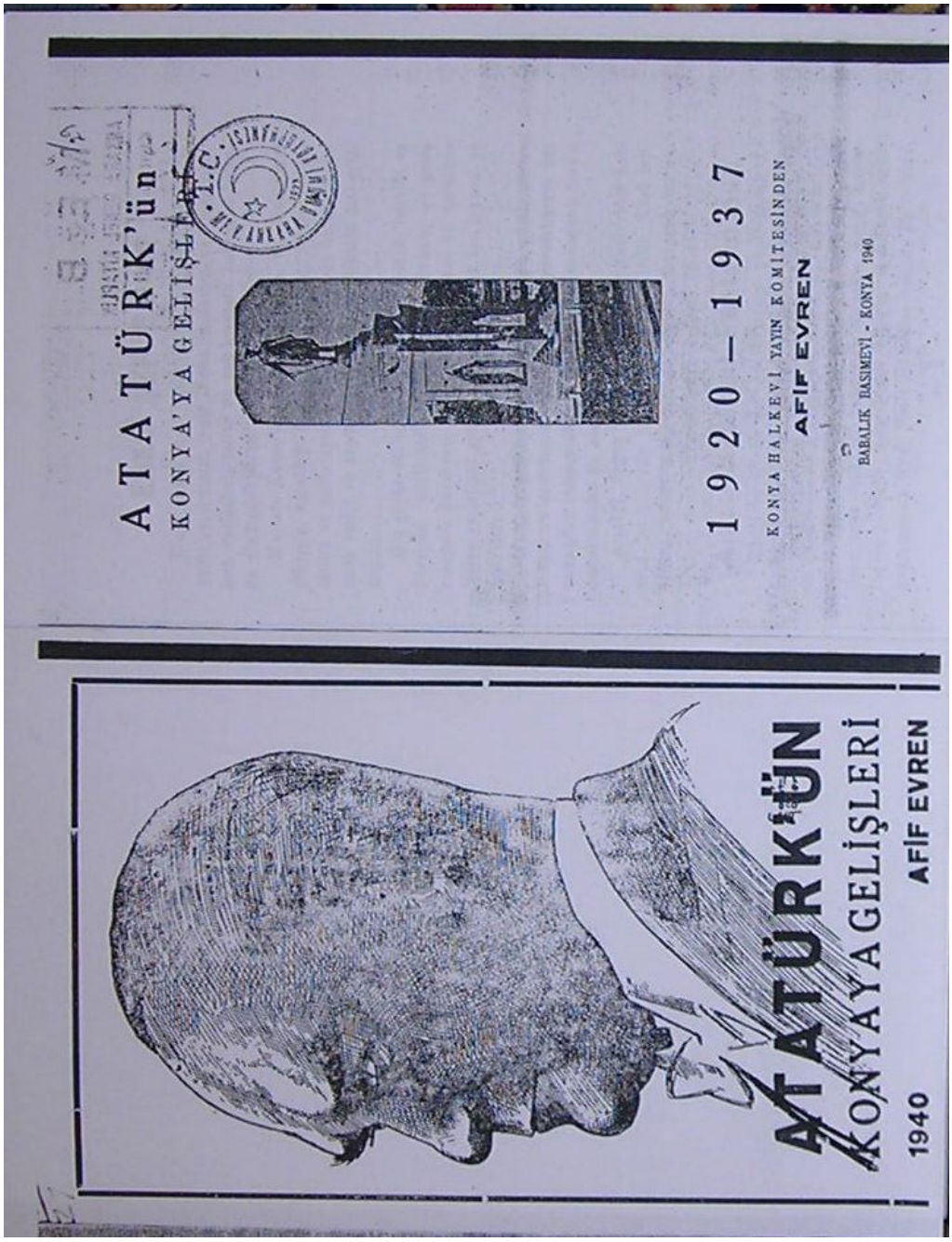
EK-I4: *And* Kitabının Kapağı

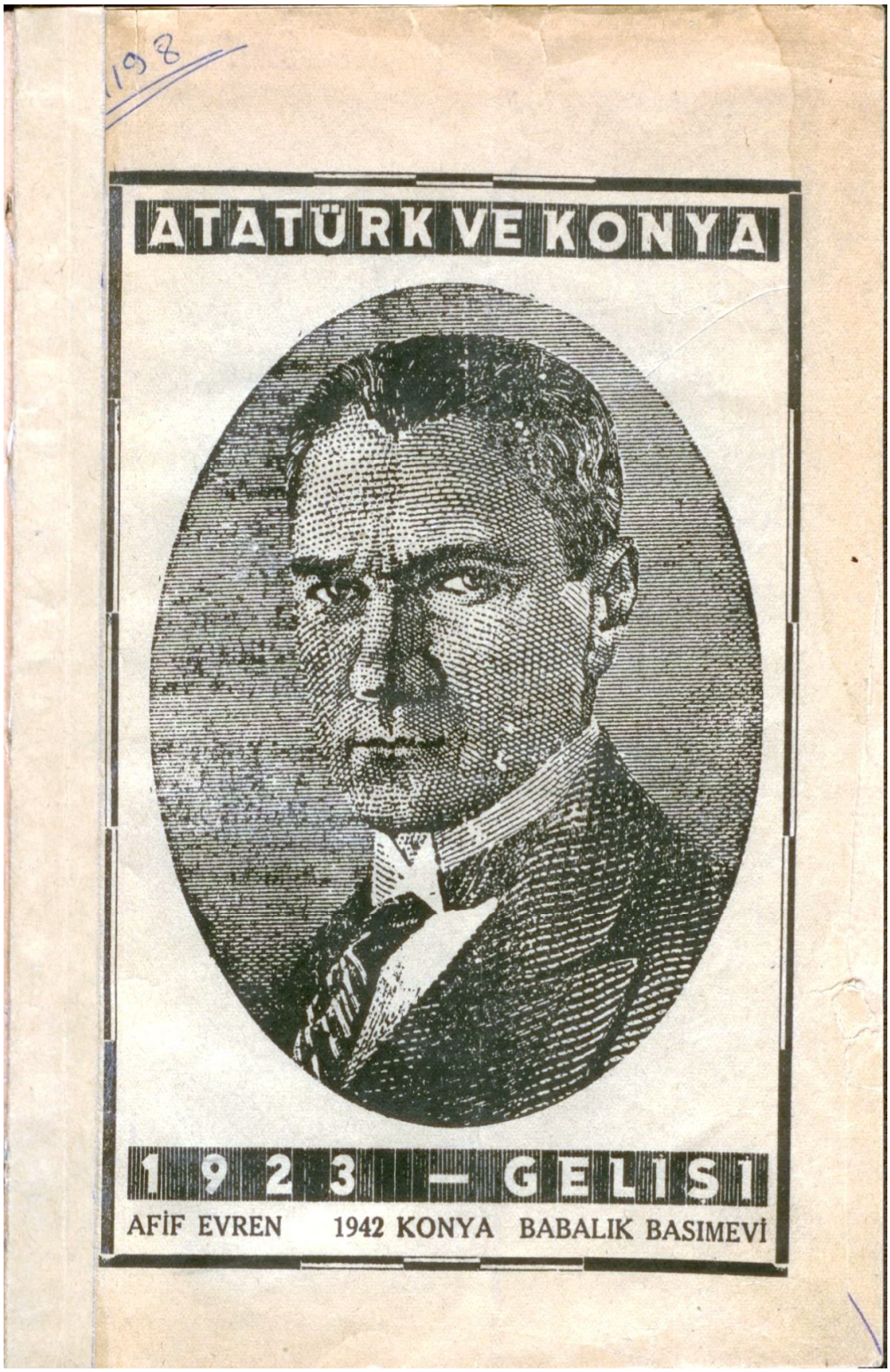
EK–15: ***Konya Hadisesine Bir Bakış*** **Kitabının Kapağı**

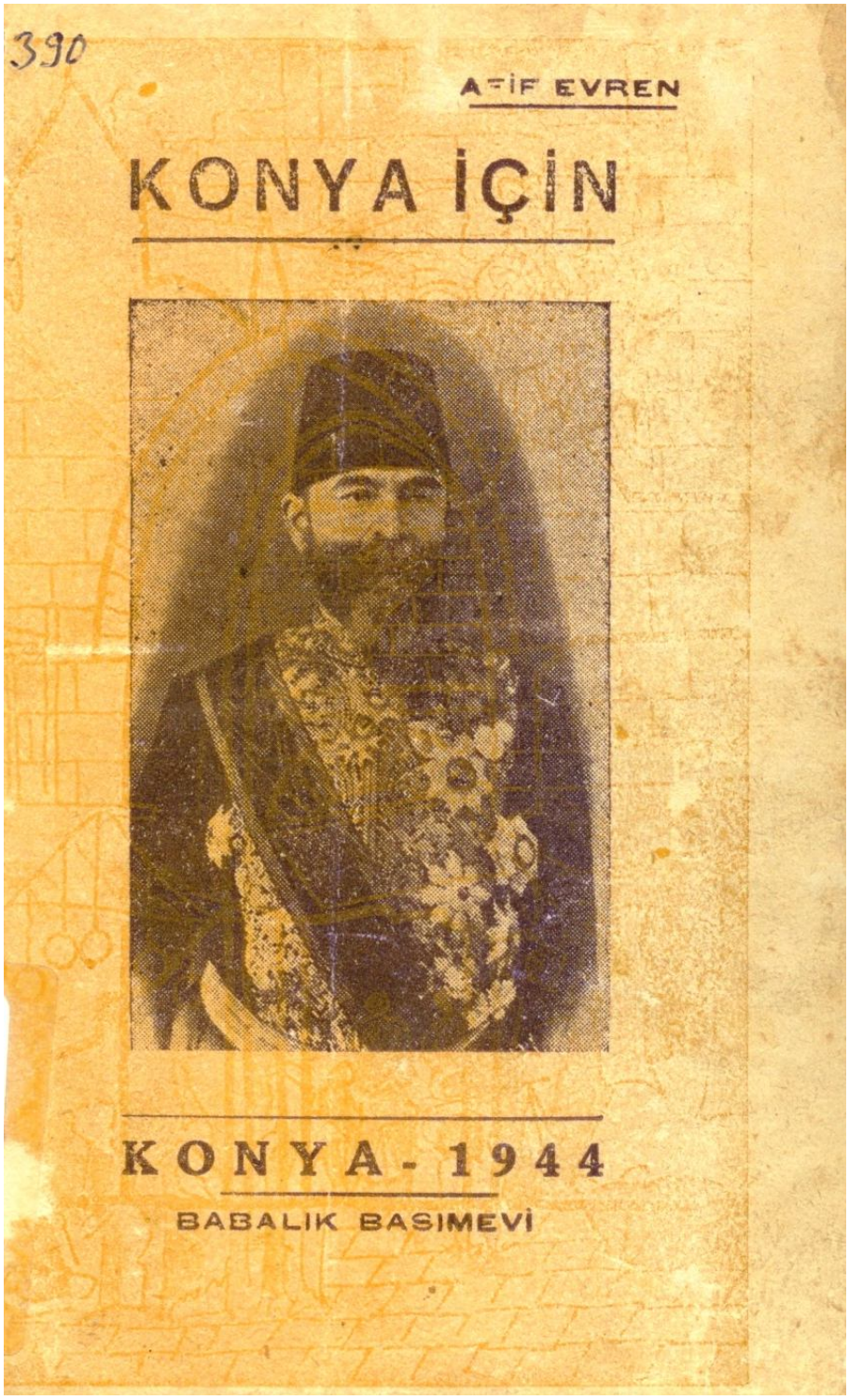
EK–16: ***Atatürk'ün Konya'ya Gelişleri 1920–1937*** **Kitabının Kapağı ve Birinci Sayfası**

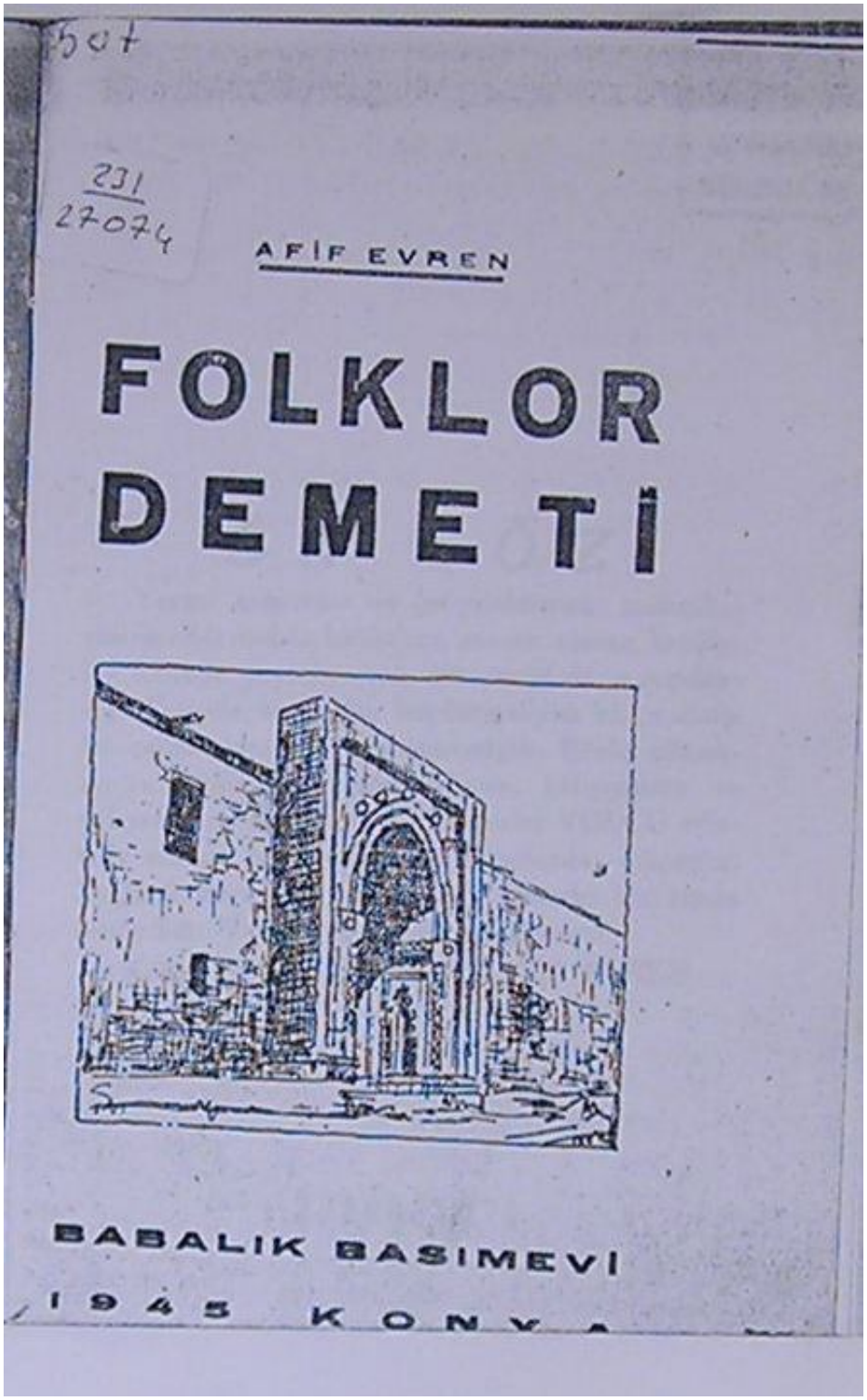
EK–17: ***Atatürk ve Konya*** **Kitabının Kapağı**

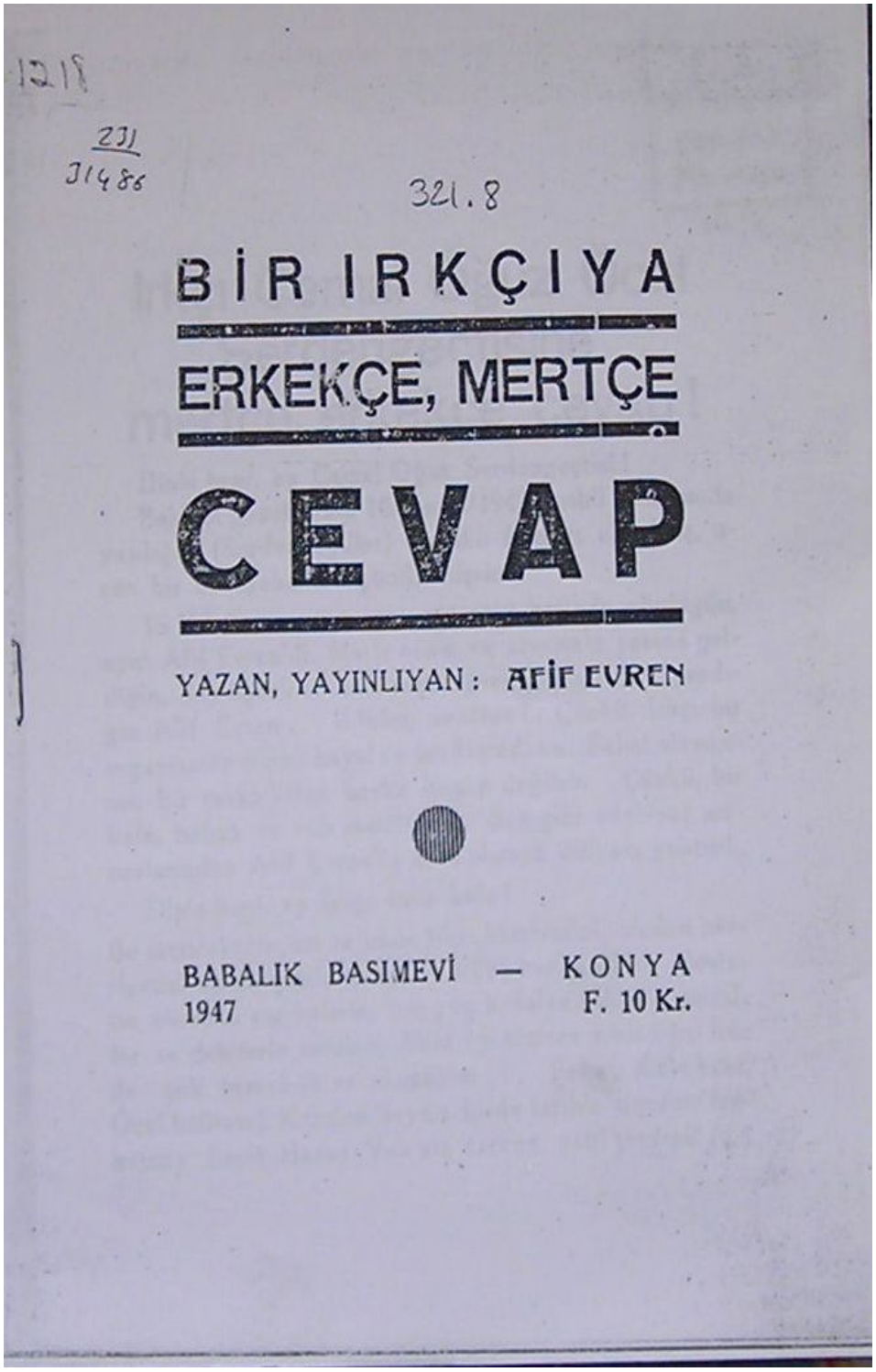
EK–18: ***Konya İçin*** **Kitabının Kapağı**

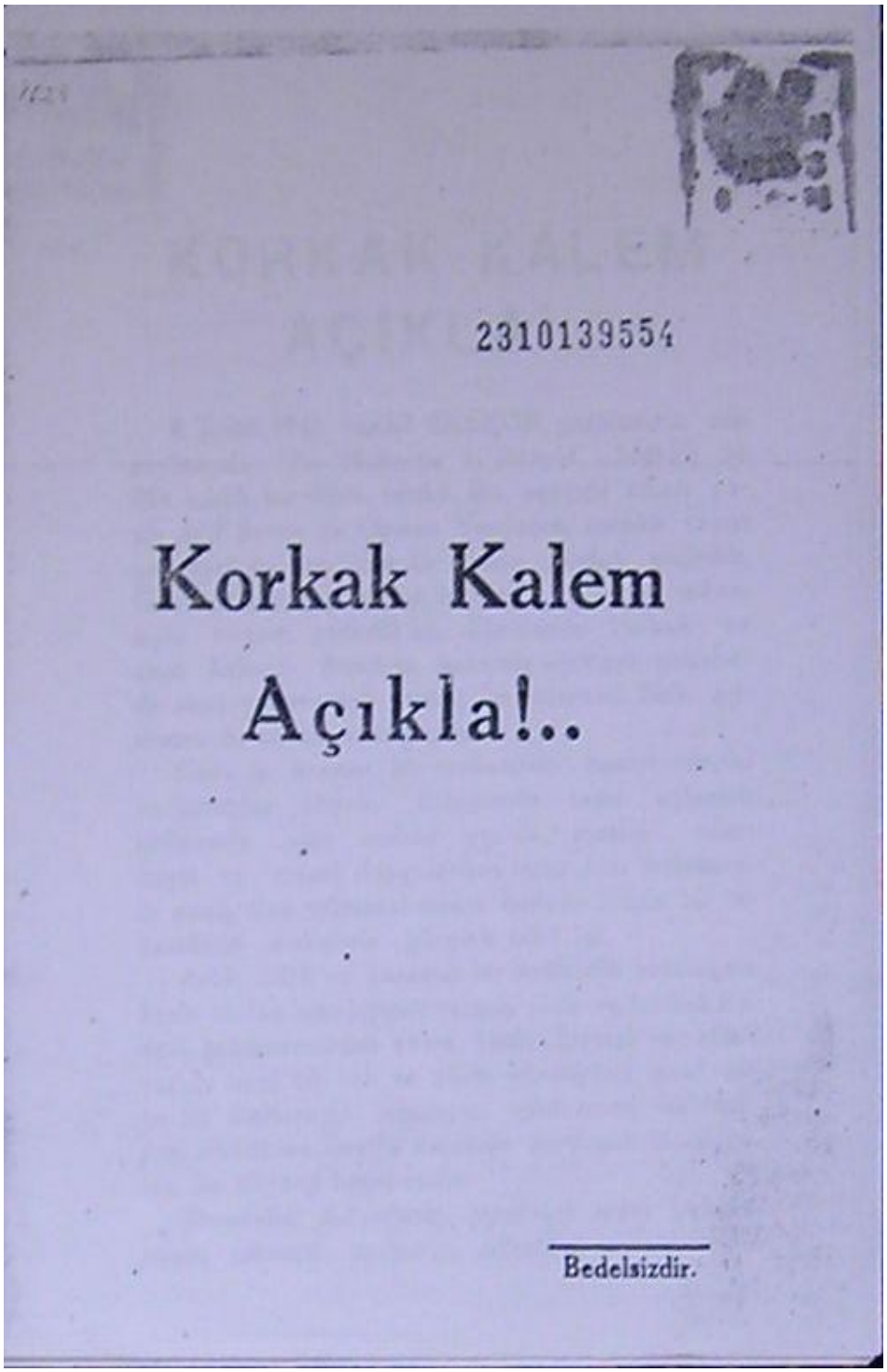
EK–19: ***Folklor Demeti*** **Kitabının Kapağı**

EK–20: ***Bir Irkçıya Erkekçe, Mertçe Cevap*** **Adlı Broşürünün Kapağı**

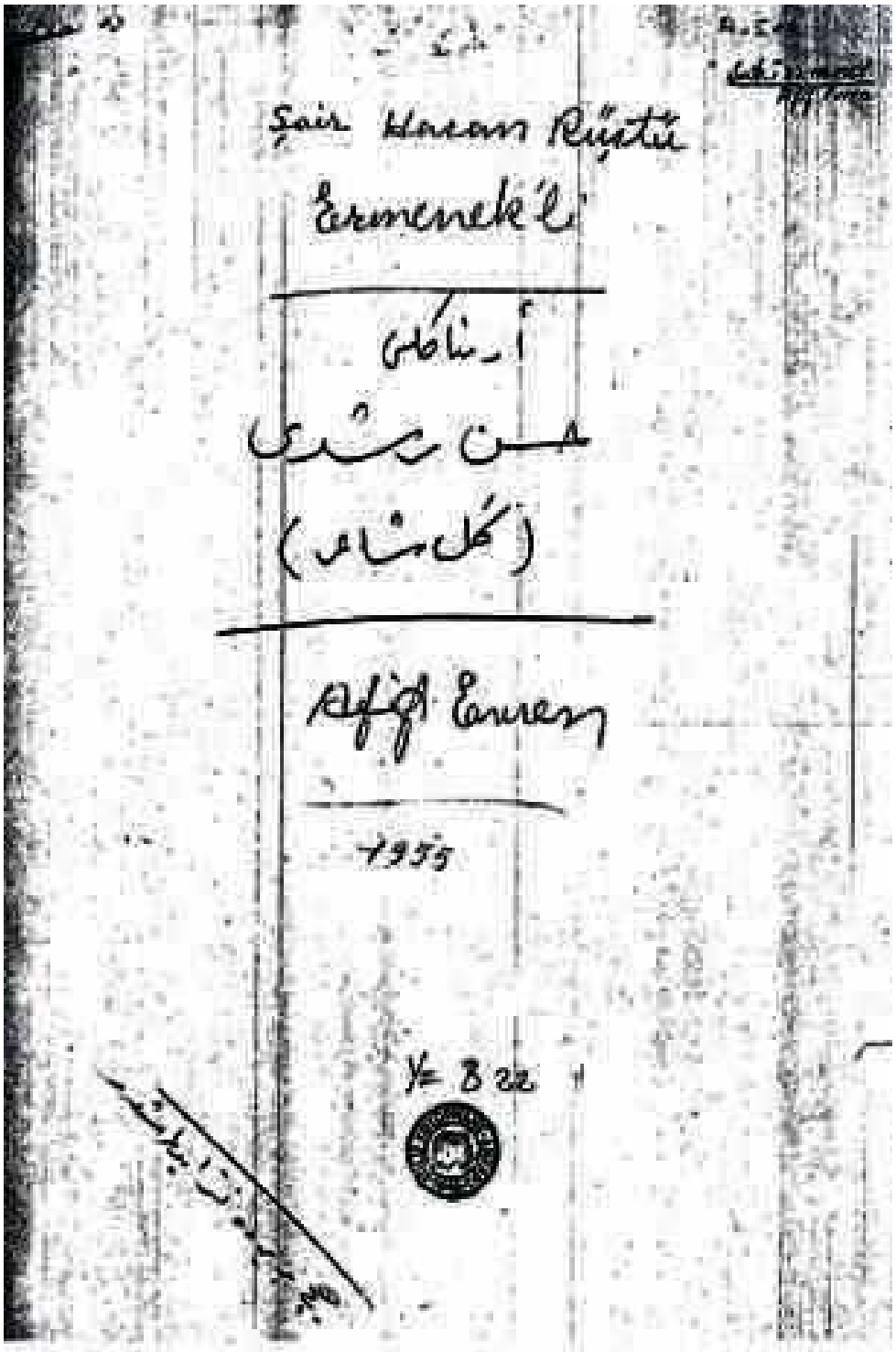

EK–21: ***Korkak Kalem Açıkla*** **Adlı Broşürünün Kapağı**

EK–22: *Ermenekli Kel Şair* Adlı El Yazması Eserinin Kapağı

(Ankara Millî Kütüphane)

EK–23: ***Bir Mutasarrıfın Hatıraları*** **Adlı El Yazması Eserinin Kapağı**

(Ankara Millî Kütüphane)

EK–24: *Eski Ahlak Kitapları* Adlı El Yazması Eserinin Kapağı

(Ankara Millî Kütüphane)

FOTOĞRAFLAR

FOTOĞRAF–1:Evren'in Dedesi Ovaloğlu Hacı Abdullah Efendi

(*Yeni Meram*, 27 Kasım 1961, *Gezginden Anılar*, blm.26, Yıl: 12, Sayı: 4028, Konya)

FOTOĞRAF–2: Evren'in Babası Ahibabaoğlu Hacı Sabri Efendi

(*Yeni Meram*, 9 Nisan 1962, *Gezginden Anılar*, blm.47, Yıl: 12, Sayı: 4139, Konya)

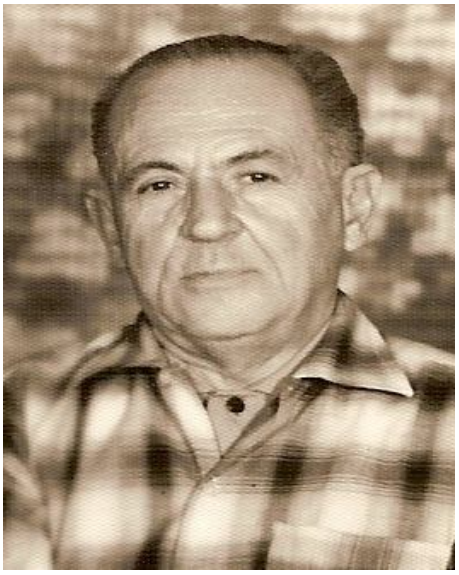
FOTOĞRAF–3: Afif Evren

(*Babalık*, 1930, çeşitli sayılar)

(BYEGM Arşivi)

FOTOĞRAF–4:Yusuf Mazhar Bey

(Afif EVREN, *Bazı Konyalı Muharrirler ve Hattatlar*, Babalık Basımevi, Konya.)

FOTOĞRAF–5: Yusuf Mazhar Bey'in Yediler Mezarlığı'ndaki Defin Töreni (Törende Konya Valisi İzzet Bey konuşuyor)

(*Yeni Meram* gazetesi, 3 Kasım 1962, Yıl:13, Sayı:4315, s:2)

FOTOĞRAF–6: Afif Evren Konyaspor Kurucuları ile Birlikte

(*Yeni Konya* gazetesi, 6 Şubat 1976, Yıl: 27, Sayı: 10.344, sayfa: 3)

(Afif Evren ayakta ortada)

FOTOĞRAF–7: Evren'in Abisi M. Nazım Evren

(Babalık, 13 İkinci kanun 1935, Y:25, S:4562, Konya)

FOTOĞRAF–8: Evren'in Ablası Nedime Hanım

(*Babalık*, 13 İkinci kanun 1935, Y:25, S:4562, Konya)

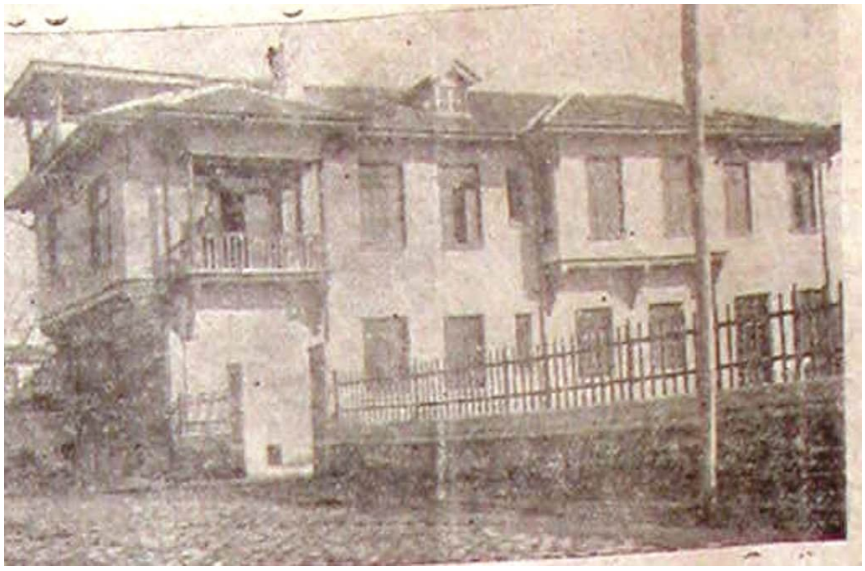
FOTOĞRAF–9: Şimdiki Yayla Palas'ın yerinde olan *Babalık* Matbaası

(Babalık, 13 İkinci kanun 1935, Y:25, S:4562, Konya)

FOTOĞRAF–10: Şimdiki Şahin Oteli'nin bulunduğu yerdeki Babalık Matbaası

(*Babalık*, 22 Beşinci ay 1931, Y:21, S:3600, Konya)

FOTOĞRAF–11: Ermenekli Hasan Rüştü Okumuşgil (Kel Şair)

(*Yeni Ses*, 22 Birinci kanun 1936, Y:2, S:284, s:1)

